

αντί

Περίοδος Β', τεύχος 208, Παρασκευή 25 Ιουνίου 1982

Δρχ.40

ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΑΘΗΝΑ:
Μολυσμένο νερό

ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ
ΑΛΛΑΓΗ;

ΜΕΣΗ
ΑΝΑΤΟΛΗ

Η «ΑΛΛΗ»
ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΠΟΛΙΣΑΡΙΟ
ΟΤΟΕ και ΠΑΣΟΚ

ΜΟΥΝΤΙΑΛ

Φ

Ο «ΑΓΙΟΣ» ΙΣΤΑΝΝΙΝΙΣΙΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΑΙΒΕΙΣ

«Κομμούνα»

Κοινωνικά κινήματα

Καταλήψεις σπιτιών στη Δυτική Ευρώπη

Με συνεντεύξεις από τους Ολλανδούς χρόκερς και τους καταλήψεις του Δ. Βερολίνου, κείμενα από την Κοπεγχάγη, τη Ζυρίχη, την Αγγλία και ένα φωτογραφικό άλμπουμ των καταλήψεων. Στοιχεία και αναλύσεις για ένα κίνημα που συντάραξε όλη τη Δυτική Ευρώπη.

Ο «Καταληψίας»

Τέσσερις Γερμανοί σκίτσογράφοι περιγράφουν την γέννηση και την ανάπτυξη του κινήματος των καταλήψεων σπιτιών, μέσα από το χιούμορ και τη ζωντάνια ενός μαζικού κινήματος.

Εκδόσεις «Κομμούνα»

Σουλίου 9

τηλ. 3602.952 και 3602.644

παρατηρητής

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΒΑΣΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΒΑΣΗ ΤΗΛ. 3604448
ΑΘΗΝΑ ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΛ. 3604448

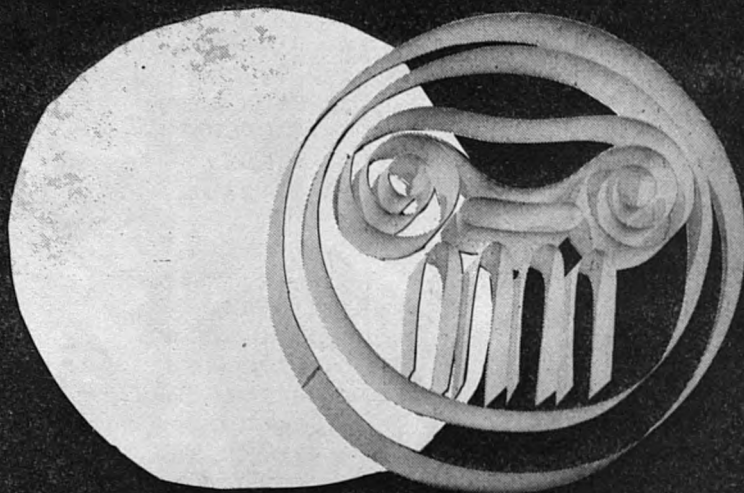
ΑΝΤΙΔΕΣΕΙΣ

Κυκλοφόρησε το τεύχος 9

● **Κύρα Αδάμ:** Τα Φώκλαντ κι εμείς ● **Λάζαρου Δουκάκη:** Εκσυγχρονισμός και συσσωρευση ● **Άγγελου Ιωάννου:** Επενδύσεις, ΠΑΣΟΚ και βιομήχανοι ● **Δημήτρη Κωνσταντινίδη:** Κυπριακό, επεμβάσεις και ΚΚΕ ● **Δημήτρη Κωνσταντινίδη:** ΚΚΕ εσ., τίτλος και επώνυμοι ● **Παύλου Νεράτση:** Ο αγώνας συνεχίζεται στο Σαλβαδόρ ● **Αντρέα Παππά:** Πρωτοπορίες... και θερμόμετρα ● **Κώστα Ριζίτη:** Τύπος και εξουσία ● **Γιάννη Τούντα:** Ιμπεριαλισμός και υγεία ● **Αλέξη Φωτεινού:** Ένας χρόνος Μιτεράν.

ΦΑΚΕΛΛΟΣ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

● **Δημήτρη Βεργίδη:** Για μια αυτοδιαχειριστική εκπαίδευση ● **F. Engels-K. Marx:** Επιλογές από κείμενα ● **Μιχαήλο Μάρκοβιτς:** Νέες μορφές δημοκρατίας στο σοσιαλισμό ● **Υβ Μπουρντέ:** Η πορεία της αυτοδιαχείρισης ● **Θόδωρου Πάγκαλου:** Η επικαιρότητα της αυτοδιαχείρισης ● **Αντρέα Παππά:** Η πρώτη ελληνική εμπειρία.

ΙΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΧΙΟΣ

Κυκλος Ελληνικών Σπουδών

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

11 - 24 Ιουλίου '82

Φιλολογία: Ποιητικά
Φιλοσοφία: Ηρακλείτος
Φιλοσοφία: Σωκράτης

Νανος Βαλαωρίτης
Τσαρλς Κέιν
Γρηγόρης Βλαστός

25 Ιουλ - 7 Αυγούστου

Πολιτική Οικονομία
Συγκριτική Οικονομία
Οικονομική Θεωρία

Γ. Κατηφορης
Στ. Μπαμπανασογ
Λουκάς Τασαλι
Λουκάς Τσουλκλής

8 - 21 Αυγούστου

Θεατρο: Σκηνικά
Μυθολογία: Ατλαντίς
Ελληνική Τραγωδία

Γιάννης Τσαρουχής
Π. Βινταλ-Νακε
Ν. Χουρμουζιάδης

22 Αυγ - 4 Σεπτεμβρίου

Αρχαιολογία: 5^{ος} Αιώνας
Φιλολογία: Οι Λατίνοι
Θεατρο: Ο Προμηθεας

Βερνερ Φουκς
Βινσεντ Ροτολο
Φανης Κακριδης

ΟΜΙΛΙΕΣ

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΕΧΝΗΣ

Αρλετα
Γρηγόρης Βλαστός
Τζ. Λαγουδη-Πιντοιν
Μαρία Φαραντούρη

Αγγ. Αγγελόπουλος
Μπιλ Μπρεανσον
Αργυρης Εμμανουήλ
Βασιλης Μαυρος

Μαριος Πλωρίτης
Γιάννης Τσαρουχης
Βασιλης Βασιλικος
Ευγενια Συριωτη

Γουίλιαμ Ντινομορ
Τζων Μπορντμαν
Στέλλα Γαδέδη
Βαγγ. Μπουντουνης

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Ρ. Μπερτζι, Δ. Δημητρά, Μ. Παπαχειμωνά

ΙΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ: ΣΤΡΑΤ. ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ 12 ΤΗΛ. 3604448

Περίοδος Β'
Χρόνος 9ος
Τεύχος 208

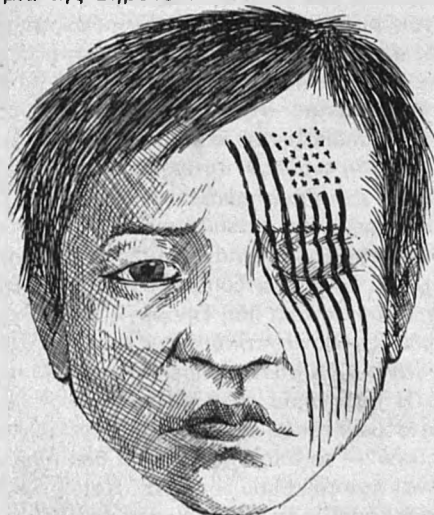
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 7232.713 - 7232.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ: Τι είδους «αναδόμηση»;
ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο Ευρωπαίος
ΕΝΤΟΣ-ΕΚΤΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥ-
ΛΙΟΥ:
Α. ΖΕΡΒΟΥ: Ανασχηματισμός, ανα-
δόμηση και αμνηχανία
Φ. ΑΡΒΑΝΙΤΗ: Το Παλαιστινιακό έ-
θνος θα ταφεί κάτω από τα συντρί-
μια της Βηρυτού.

4
6
8
9
10
12

ΡΕΠΟΡΤΕΡ: ΟΤΟΕ: Πρώτη δοκιμα-
σία για το ΠΑΣΟΚ
Κ.Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ: Έργα στη Μη-
τρόπολη — Απορίες στο Υπουργείο
Γ.ΚΛ.ΛΥΚΑ: Πού είναι η υγειονομι-
κή Αλλαγή;
ΑΚΗ ΚΟΣΩΝΑ: Στα γήπεδα όλη η γη
αναστενάζει
FRED HALLIDAY: ΗΠΑ και Μέση Α-
νατολή
ΣΤ.ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ: Εφτά μέρες με το
Πολισάριο
ΗΛΙΑ ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΥ: Επικίνδυ-
νες ουσίες στο νερό της Αθήνας...
ΣΤ. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗ: Η νυν Άλλη Ανά-
πτυξη
ΧΡ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ: Προς τη μετα-
βιομηχανική εποχή
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ
Γ. ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ: Κριτική και Αντικρι-
τική
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ: Αλεξάνδρα Μπα-
καλάκη: Στ. Βουτυρά
Ελένη Δαμβουνέλη: Ρόμπερτ Γκρέ-
ηβς
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ:
ΔΙΑΛΟΓΟΣ:
ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Νίκου Σιδέρη

13
14
16
18
20
22
26
30
36
39
41
44
48
46
49

ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ

ΟΧΤΩ μήνες από την ανάληψη των κυβερνητικών ευθυνών το ΠΑΣΟΚ αντιμετωπίζει μια ιδιότυπη κατάσταση: δέχεται μια διαρκώς εντεινόμενη αντιπολιτευτική πίεση από όλες τις πλευρές αλλά με κοινό παρανομαστή: κρίνεται όχι τόσο — ή μόνο — για αυτά που πράττει αλλά και για όσα υποτίθεται ότι έπρεπε να πράξει· όλα αυτά μάλιστα συντελούνται εν ονόματι της «Αλλαγής» που μετατράπηκε σε εξαιρετικά ελαστική έννοια.

ΚΑΙ Η ΜΕΝ Δεξιά καταδολιεύοντας το αίτημα της Αλλαγής δεν μπορεί να επιτύχει παρά τη δική-της γελοιοποίηση. Η Αριστερά όμως διεκδικεί την Αλλαγή «από τα μέσα», επιδιώκοντας κατά κάποιο τρόπο να αναχθεί στον Ύπατο Κριτή του περιεχομένου-της, μετατρέποντας τον εαυτό-της σε εμβადόμετρα της συνέπειας του κυβερνητικού έργου.

ΚΑΙ ΒΕΒΑΙΑ η «Αλλαγή» υπήρξε συμπύκνωση ενός πολυδιάστατου πολιτικού μηνύματος, που επιδέχεται πολλαπλές δυναμικές προεκτάσεις. Αλλά ένα είναι σαφές: ότι ο λαός ανέθεσε τη διαχείριση του εγχειρήματος στο ΠΑΣΟΚ και επιμέρισε με σαφήνεια το βαθμό ευθύνης των άλλων δυνάμεων. Με λίγα λόγια η άσκηση αντιπολιτεύσεως από την Αριστερά, εφόσον γίνεται απ' τη σκοπιά της Αλλαγής, οφείλει να συμπεριλαμβάνει όλα τα στοιχεία που υποχρεώνεται να σεβαστεί η κυβέρνηση στην άσκηση της πολιτικής-της. Η κριτική της Αριστεράς στην κυβέρνηση οφείλει να είναι κριτική που εκκινεί από βάση αλληλεγγύης και κατανόησης, και όχι από μια διεκδίκηση «αυθεντικότητας» και «καθαρότητας» εν ονόματι της «πραγματικής» Αλλαγής, την οποία υποτίθεται ότι εκπροσωπεί.

ΑΥΤΟ δεν σημαίνει βέβαια καθόλου — κι ούτε για μια στιγμή — υποστολή της κριτικής απέναντι στο ΠΑΣΟΚ. Αλλά κριτική όχι για όσα δεν κάνει — έτσι γενικά — αλλά για όσα μπορούσε να κάνει μέσα στο πλαίσιο των δοσμένων δυνατοτήτων και των περίφημων πια συσχετισμών δύναμης. Η πιο ευδιάκριτη και αδύνατη αλλά και αδικαιολόγητη πλευρά της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ βρίσκεται σε εκείνο το σημείο που τείνει να το εξομοιώσει με μια παραδοσιακού τύπου τεχνοκρατική διακυβέρνηση της χώρας.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ δηλαδή στην σαφή επιφύλαξη και την αδικαιολόγητη δυσπιστία στην ενεργοποίηση διαδικασιών λαϊκής συμμετοχής σε όλα τα επίπεδα άσκησης της κυβερνητικής εξουσίας. Είτε κατά τη διάρκεια που σχηματοποιείται μια απόφαση, είτε κατά τη διάρκεια κοινωνικών κινητοποιήσεων, η κυβέρνηση συμπεριφέρεται ως εάν η λαϊκή εντολή της 18 Οκτωβρίου να είναι μια «εφάπαξ» και εν λευκώ εξουσιοδότηση για την αντιμετώπιση προβλημάτων επί μια τετραετία.

ΑΛΛΑ εάν αυτή η κυβέρνηση δεν στηριχθεί στο λαό τότε από που θα επικυρώσει την εξουσία-της και από που θα αντλεί το καθημερινό απόθεμα εμπιστοσύνης για χειρισμούς δύσκολους σε όλο το φάσμα της διοίκησης από την οικονομία ως την εκπαίδευση; Και εάν — ακόμα χειρότερα — η κυβέρνηση εμπλακεί σε αντιδικίες με κοινωνικές κατηγορίες που αποτελούν τμήμα των δυνάμεων που την στηρίζουν, από πού θα αναπληρώσει τις διαρροές παρά μόνο από ανεπιθύμητες περιοχές υποστηρικτών;

ΕΝ ΟΨΕΙ λοιπόν ανασχηματισμών, η κυβέρνηση ας αναβαπτισθεί στη δυναμική των ιδίων-της των διακηρύξεων, που είναι και η κύρια πηγή δύναμης-της.

ΑΝ ΔΕΝ στηριχθεί στο λαό, τότε θα 'χει ανάγκη από δεκανίκια, από προστάτες και «έγκυρους» εκφραστές της Αλλαγής. Αλλά αυτό πια θα είναι δική-της ευθύνη — παρόλο που το τίμημα θα το καταβάλουμε όλοι.

anTi

πολιτικό δεκαπενθήμερο

Τι είδους «αναδόμηση»;

Ο ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ, λοιπόν, είναι επί θύραις... Οι γνωρίζοντες, μάλιστα, πρόσωπα και πράγματα στην πολιτεία του ΠΑΣΟΚ, επιμένουν ότι η *αναδόμηση*, παρά τις όποιες δυσχέρειές της, θα πραγματοποιηθεί την Παρασκευή 2 Ιουλίου ή — το αργότερο — το Σάββατο 3 Ιουλίου και ότι, αμέσως ύστερα, ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου θ' αναχωρήσει για το νησί των Φαιάκων, για μια εβδομάδα διακοπών. Μέχρι τότε, θεωρείται βέβαιο ότι ο πρωθυπουργός:

— ΘΑ ΕΧΕΙ αποφασίσει αν ο ανασχηματισμός θα είναι «εις βάθος», που σημαίνει αντικατάσταση 10-15 υπουργών, ή περιορισμένος, «για ν' αποτραπεί η εντύπωση ότι ολόκληρο το υπουργικό συμβούλιο πάσχει». (Σχετικά λέγεται ότι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας συμβούλεψε τον πρωθυπουργό να μην προχωρήσει σε μεγάλο βάθος: «Κάθε νέος υπουργός», του είπε, «χρειάζεται 5-6 μήνες για να οικειωθεί με τις δραστηριότητες του υπουργείου-του και ν' αρχίσει ν' αποδίδει»).

— ΘΑ ΕΧΕΙ τιθασεύσει τις αντιδράσεις ορισμένων υπουργών-του, που φέρουν βαρέως την διαγραφόμενη «*αποψίλωση αρμοδιοτήτων*». Επί παραδείγματι, ο υπουργός Προεδρίας, Μένος Κουτσόγιωργας, αδυνατεί να συλλάβει την αναγκαιότητα ενός «*υπουργού παρά τω πρωθυπουργώ*», ο οποίος, εκτός των άλλων, θα αναλάβει την εποπτεία «*ορισμένων ευαίσθητων τομέων του κρατικού μηχανισμού*». Όπως είναι γνωστό, οι ευαίσθητοι αυτοί τομείς, ας πούμε η ΚΥΠ, υπάγονται σήμερα στο υπουργείο Προεδρίας, ενώ «*υπουργός παρά τω πρωθυπουργώ*», φέρεται ο υπουργός Δημοσίων Έργων Άκης Τσοχατζόπουλος. Άλλο τόσο, ο υφυπουργός Αθλητισμού, Γιώργος Κατσιφάρας, εξομολογείται, στις ιδιαιτερές συνομιλίες του, ότι περιττεύει τελείως η ίδρυση ενός *υπουργείου Νέας Γενιάς*, το οποίο, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, θ' ανατεθεί στον Κ. Λαλιώτη, μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ. Το ατύχημα και για τον Γ. Κατσιφάρα, είναι ότι αρκετές από τις σημερινές αρμοδιότητες του υπουργείου-του, θα μεταφερθούν στο υπουργείο Νέας Γενιάς.

— ΘΑ ΕΧΕΙ οριστικά αποφανθεί αν η αναδόμηση θα πρέπει να έχει «*και κεντρώο χαρακτήρα*», με τη συμπερίληψη λ.χ. του κ. Γ. Μαύρου στο υπουργικό συμβούλιο — «*για να καθησυχάσουν, επιτέλους, οι βιομήχανοι*», οι οποίοι, από την εποχή ακόμη του κ. Π. Παπαληγούρα, τρέμουν τη «*σοσιαλμανία*»... Προς στιγμή, υπήρχε η σκέψη ν' ανατεθεί στον κ. Μαύρο το υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Ύστερα ρίχτηκε η ιδέα να του δοθεί το νέο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Αλλά ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδας, Γεράσιμος Αρσένης, φέρεται να διαμήνυσε στον πρωθυπουργό: *Ούτε η ιδιωτική πρωτοβουλία, ούτε ο φιλελευθερισμός ή ο νεοφιλελευθερισμός, πρόκειται να βγάλουν την οικονομία-μας από τα σημερινά αδιέξοδά-της. Η ελληνική οικονομία χρειάζεται βαθιές διαρθρωτικές αλλαγές, με σοσιαλιστική κατεύθυνση...* Ύστερα από αυτό — και χωρίς ακόμη να είναι σαφές αν ο σημερινός υπουργός Συντονισμού, Αποστόλος Λάζαρης, θα παραμείνει στο υπουργικό συμβούλιο — οι πληροφορίες λένε ότι μάλλον δεν θ' ανατεθεί στον κ. Μαύρο οικονομικό υπουργείο.

ΑΛΛΑ, ΕΚΤΟΣ από τη συμπερίληψη κεντρώων στο νέο υπουργικό συμβούλιο, φαίνεται ότι κάποιος προβληματισμός υπάρχει, σε επίπεδο Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ, για κάποια μορφή συνεργασίας με την «*ευρύτερη Αριστερά*». Ο όρος αναφέρεται, βασικά, στο ΚΚΕ εσωτερικού και την ΕΔΑ. Κατά την «*Καθημερινή*», μάλιστα, μεταξύ των «*υπουργησίμων*» συγκαταλέγονται ο Λεωνίδας Κύρκος και ο Μανώλης Γλέζος. Και ως προς τον γραμματέα της ΕΔΑ, δεν υπάρχει κα-

μιά έκπληξη. Ο Μ. Γλέζος είχε περιληφθεί στους συνδυασμούς του ΠΑΣΟΚ, στις τελευταίες εκλογές, σαν αντίρροπη δύναμη στον κ. Μαύρο. Και είναι λογικό να υποθέσει κανείς ότι, εφόσον στο νέο υπουργικό συμβούλιο, θα περιληφθεί ο πρώην αρχηγός του Κέντρου, να ισχύσει και πάλι ο κανόνας των αντιρροπήσεων... Ως προς τον Λ. Κύρκο, γεγονός παραμένει — όπως διαβεβαίωσε, την περασμένη Δευτέρα, στην πρώτη συνέντευξη Τύπου, ο νέος γραμματέας του ΚΚΕ εσωτερικού, Γιάννης Μπανιάς — ότι δεν υπήρξαν ούτε νύξεις, ούτε κρούσεις, προς την κατεύθυνση αυτή, από πλευράς ΠΑΣΟΚ.

Οι δημοτικές εκλογές και η «ευρύτερη συνεργασία»

ΚΡΟΥΣΕΙΣ ΟΜΩΣ, από πλευράς ΠΑΣΟΚ, προς το ΚΚΕ εσωτερικού, για κάποια μορφή συνεργασίας, στον τομέα της αυτοδιοίκησης, φαίνεται ότι έγιναν εν όψει των προσεχών δημοτικών εκλογών. Το θέμα απασχόλησε, εν εκτάσει, τη συνοδο της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ εσωτερικού, που έγινε το περασμένο Σαββατοκύριακο. Οι σχετικές πληροφορίες αναφέρουν ότι οριστικές αποφάσεις — ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τον Δήμο Αθηναίων — δεν πάρθηκαν ακόμη. Αλλά, με βάση τα όσα ανέφερε ο Γ. Μπανιάς στην πρώτη αυτή πρεσβύτη, προκύπτει ότι επιδίωξη του κόμματος — και στις δημοτικές εκλογές — είναι «*η ευρύτερη συνεργασία πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων, στη βάση ορισμένων αρχών και ενός προγράμματος με συγκεκριμένη κατεύθυνση*».

ΩΣΤΟΣΟ, αυτή η διαγραφόμενη — για ορισμένες περιοχές — συνεργασία ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ εσωτερικού, στις προσεχείς δημοτικές εκλογές, έχει προκαλέσει ήδη την οργή του άλλου ΚΚΕ, που κατηγορεί ευθέως τους «*ηγετικούς κύκλους του ΠΑΣΟΚ*» ότι μεθοδεύουν «*αντι-ΚΚΕ συσπειρώσεις στο χώρο της ευρύτερης Αριστεράς*». Η κατηγορία αυτή όμως, μάλλον δεν ευσταθεί. Η ΕΔΑ λ.χ., στρέφεται με πολύ μεγαλύτερο μένος κατά του ΚΚΕ εσωτερικού — το οποίο κατηγορεί σαν «*ουρά του ΚΚΕ*»... — παρά εναντίον του ίδιου του ΚΚΕ. Και το ΚΚΕ εσωτερικού, όσο και να διαφορίζει τη θέση-του από το ΚΚΕ, σε ό,τι αφορά το ΠΑΣΟΚ, αρνείται να ταυτισθεί με το ΠΑΣΟΚ, όπως κάνει η ΕΔΑ... Κάτω από αυτά τα δεδομένα, το μόνο βέβαιο είναι όχι τόσο οι «*αντι-ΚΚΕ συσπειρώσεις*», όσο η κλιμάκωση σχέσεων ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ — κλιμάκωση η οποία, αν θα δεχθούμε τα όσα γράφει ο Σπ. Λιναρδάτος, στο «*Βήμα*», «*δεν προσπορίζει καν σοβαρά κομματικά ωφέλη στο ΚΚΕ*».

Μια προεδρική παρέμβαση με πολλές ερμηνείες...

ΑΛΛΑ Ο ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ και οι δημοτικές εκλογές, είναι δύο μόνον από τα θέματα που φόρτισαν το δεκαπενθήμερο που κύλησε. (Η Νέα Δημοκρατία, ανήγγειλε, επιτέλους, τον υποψήφιο-της για το αξίωμα του Δημάρχου Αθηναίων — πρόκειται για τον πρώην υπουργό κ. Τζ. Τζανετάκη — ενώ το ΠΑΣΟΚ, μέσω του φιλικού-του Τύπου, έδωσε, ανεπίσημα, τον πρώτο πίνακα 85 υποψηφίων δημάρχων, που θα υποστηριχθούν από το κυβερνητικό κόμμα). Ένα τρίτο — μέγα — θέμα, ήταν η ομιλία του προέδρου της Δημοκρατίας, κ. Κ. Καραμανλή, στους αποφοίτους της Σχολής Εθνικής Αμύνης και η οποία, όπως ήταν φυσικό, «*αξιοποιήθηκε*», κατάλληλα, έστω

και σε χαμηλούς τόνους, από τον Τύπο της Δεξιάς. Η «Ακρόπολις» χαρακτήρισε έτσι την προεδρική ομιλία σαν «βαρυσήμαντη προειδοποίηση» (φυσικά προς την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ...), ενώ η «Απογευματινή» αισθάνθηκε την ανάγκη να μας διαβεβαιώσει ότι «ο Καραμανλής ανησυχεί»... Από την πλευρά-της η «Μεσημβρινή» περιορίστηκε να εξηγήσει ότι η ομιλία του προέδρου της Δημοκρατίας ήταν απλώς «υποδείξεις», ενώ τρεις άλλες εφημερίδες — η «Βραδυνή», ο «Ελεύθερος Κόσμος» και η «Ελευθερή Ώρα» — έρριξαν το βάρος-τους στην ανάγκη «προστασίας των ενόπλων δυνάμεων», οι οποίες — φευ! — κινδυνεύουν όχι από τα φασιστοειδή κατάλοιπα, αλλά από «πολιτικές επιρροές και διαβρώσεις», που γίνονται εν ονόματι του εκδημοκρατισμού...

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, όπως αναμενόταν, έσπευσε να καλύψει πλήρως τον κ. Καραμανλή και να βεβαιώσει ότι δεν υπάρχει καμιά δυσαρμονία στις σχέσεις-της με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας. Αλλά, όπως επισήμανε η «Ελευθεροτυπία», αυτή και μόνη η ενέργειά-της, ήταν απόδειξη ότι η προεδρική ομιλία έδινε έδαφος για παρερμηνείες και ανησυχίες.

ΣΧΕΤΙΚΑ, αναφέρεται τώρα ότι ο ίδιος ο κ. Καραμανλής «εξεπλάγη» από την «έκταση των παρερμηνειών» που δόθηκαν σε μια ομιλία που «εξέφραζε πάγιες θέσεις και αντιλήψεις-του». Και ότι τα όσα είπε περί «διαβρώσεως» των ενόπλων δυνάμεων, εν ονόματι του εκδημοκρατισμού, ή περί εξωτερικής πολιτικής, που δεν πρέπει να καθορίζεται από «συναισθηματισμούς και ιδεολογίες», δεν απευθύνονταν προς την κυβέρνηση, αλλά προς τα δύο ΚΚΕ... Άλλωστε, η κυβέρνηση έπαυσε, από καιρό, να ομιλεί περί «εκδημοκρατισμού των ενόπλων δυνάμεων», ενώ η ακολουθούμενη από αυτήν εξωτερική πολιτική — «παράμενομεν, ούτως ή άλλως, εις την Δύσιν»... — δεν διαφέρει και πολύ από την πολιτική του ίδιου του κ. Καραμανλή.

ΟΙ ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ αυτές, μπορεί να περιέχουν ένα πυρήνα αλήθειας. Όμως δεν αναιρούν το γεγονός ότι, από πλευράς του Προέδρου της Δημοκρατίας, επιχειρήθηκε μια ο ρ ι ο θ έ τ η σ η εννοιών, αν όχι πολιτικής, που, όσο και αν καλύπτεται, εν μέρει, από το Σύνταγμα του 1975, δεν είναι, οπωσδήποτε, η καλύτερη μέθοδος εναρμόνισης προς τη λαϊκή βούληση. Φυσικά, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν είναι «ανεύθυνος άρχων». Και έχει χρέος — όπως λέει ο ίδιος ο κ. Καραμανλής — «ενίοτε να συμβουλευεί την κυβέρνηση». Το ερώτημα, ωστόσο, είναι αν οι προεδρικές νουθεσίες πρέπει να φτάνουν ως τον «αντι-330» ή το νόμο - πλαίσιο για τις Ανώτατες Σχολές — όπως έγραψε, με πηχυαίους τίτλους η «Ακρόπολις»...

Όταν τα νομοσχέδια ψηφίζονται «αγνώριστα»

ΑΛΛΑ, ΑΤΥΧΩΣ, οι «παρεμβαίνοντες» στην «πορεία προς την Αλλαγή», είναι πλήθος... Τώρα πια είναι κοινό μυστικό ότι, ύστερα από την «παρέμβαση» του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ), ο νόμος «Για την παροχή κινήτρων ενίσχυσης της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας», υπέστη τέτοιες αναμορφώσεις (διάβαζε «μεταμορφώσεις»...), ώστε να έχουν αποδυναμωθεί όλα τα αρχικά στοιχεία «κοινωνικοποίησης» — κοινωνικού, δηλαδή, ελέγχου και λαϊκής συμμετοχής στην οικονομική δραστηριότητα. Το ίδιο ισχύει και για το νομοσχέδιο (αντι-330) για τον εκδημοκρατισμό του συνδικαλιστικού κινήματος. «Το νομοσχέδιο», δήλωσε ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας, κ. Ευ. Αβέρωφ, «ψηφίστηκε αγνώριστο». Και είχε, οπωσδήποτε, δίκαιο, εφόσον όλες οι τροποποιήσεις που ζητούσαν η ΓΣΕΕ και άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις, δεν πέρασαν, ενώ πέρασαν οι τροποποιήσεις των βιομηχάνων και της Δεξιάς (έμμεσο λοκ-άουτ, δυνατότητα δικα-

στικών αποφάσεων για την αναστολή των απεργιών, κτλ.). Απομένει ο νόμος - πλαίσιο για τις ανώτατες σχολές που, τη στιγμή που γράφονται οι γραμμές αυτές, υφίσταται ένα καταίσιμο τροπολογιών — κυβερνητικών τροπολογιών...

ΘΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΕ κανείς ότι η κυβερνητική συμπεριφορά, απέναντι στους τρεις αυτούς θεσμικούς νόμους, συνιστά μια νέα στρατηγική του ΠΑΣΟΚ, άσχετη, οπωσδήποτε, με τις προεκλογικές επαγγελίες και δεσμεύσεις-του. Όμως όσοι πιστεύουν στον ρόλο του μαζικού κινήματος, δεν έπαυσαν να εργάζονται για την υπερνίκηση των όποιων υπαναχωρήσεων και υποχωρήσεων της κυβερνητικής πλευράς. Άλλωστε, παρά την πίεση της Δεξιάς και των αντιδράσεων από τα γνωστά δυναμικά κέντρα εξουσίας, ο σημερινός συσχετισμός δυνάμεων, προσφέρει πραγματικές δυνατότητες για την προώθηση μιας ουσιαστικής Αλλαγής.

«Εποικοδομητικές» συναντήσεις και προκλήσεις...

ΚΑΙ ΑΠΟ ΑΥΤΟ το δεκαπενθήμερο, δεν έλλειψαν οι τουρκικές προκλήσεις. Είχε προηγηθεί η παρουσία του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου στη διάσκεψη κορυφής του ΝΑΤΟ, στη Βόννη, η συνάντησή-του με τον Ρήγκαν και η δήλωση για κάποια συμφωνία εκεχειρίας (Moratorium) στο Αιγαίο, ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία. Η συμφωνία, μάλιστα, χαρακτηρίστηκε σαν «μεγάλο επίτευγμα» της ελληνικής κυβερνητικής ηγεσίας... Όμως, προτού ο αλέκτωρ λαλήσει τρις, ακριβέστερα τέσσερα εικοσιτετράωρα μετά την εξαγγελία περί εκεχειρίας, κλπ., τουρκικά τζετ παραβίαζαν και πάλι τον ελληνικό εναέριο χώρο, στις περιοχές του Πορτολάγκο, του Άγιου Ευστράτιου και της Μυτιλήνης!

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ είναι, λίγο-πολύ, γνωστή. Η Άγκυρα ισχυρίστηκε ότι στη Βόννη «δεν συνήφθη καμιά συμφωνία»... Ότι δεν έγινε καμιά παραβίαση του ελληνικού εναέριου χώρου... Ότι δεν γνωρίζει καν τι θα πει η λέξη «Moratorium»! Τον όρο ανάλαβε να τον εξηγήσει, στον εδώ Τούρκο πρέσβη, Φαχίρ Αλατσάμ, ο υφυπουργός Εξωτερικών Γιάννης Καψής. Ο Τούρκος πρέσβης είπε ότι θα μεταφέρει την «εξήγηση» στην Άγκυρα, η ελληνική κυβέρνηση είπε ότι θα περιμένει την απάντηση της Άγκυρας, αφήνοντας να εννοηθεί ότι — χάρις και στην παρέμβαση των ατλαντικών-μας εταίρων... — όλα θα πάνε καλά.

Η ΔΕΥΤΕΡΗ συνάντηση Καψή-Αλατσάμ, πραγματοποιήθηκε την περασμένη Τρίτη, το μεσημέρι. Κράτησε μισή ώρα και συμφωνήθηκε να συνεχισθούν οι συνεννοήσεις... Το βράδι της ίδιας μέρας, γύρω στις οκτώ, ο υφυπουργός Τύπου, Δημήτρης Μαρούδας, διαβεβαίωνε τους δημοσιογράφους ότι, ναι μεν δεν μπορεί να δώσει λεπτομέρειες για τα διαμειφθέντα, πλην η συνάντηση Καψή-Αλατσάμ, υπήρξε, οπωσδήποτε, «εποικοδομητική»... Ωστόσο, δυο ώρες αργότερα, τηλεγράφημα του τουρκικού πρακτορείου «ΤΗΑ», από την Άγκυρα, μετάδιδε δήλωση εκπροσώπου του τουρκικού πρακτορείου, που, ουσιαστικά, προανέγγελλε νέα σειρά παραβιάσεων στον εναέριο χώρο του Αιγαίου. Η τουρκική αεροπορία — διαβεβαίωνε ο εκπρόσωπος — θα σεβασθεί «το όριο των έξι μιλίων του ελληνικού εναέριου χώρου», όταν είναι γνωστό, βέβαια, ότι ο εθνικός εναέριος χώρος εκτείνεται στα 10 μίλια!

ΟΙ ΜΕΛΕΤΗΤΕΣ των ελληνοτουρκικών πραγμάτων, εξακολουθούν ν' αναζητούν — μέσα από την κλιμάκωση των τουρκικών προκλήσεων — τα «μεγάλα επιτεύγματα» και τις «εποικοδομητικές συναντήσεις», υπό τις ευλογίες του ΝΑΤΟ...

ΒΥΡΣΟΔΕΨΕΙΟΥ ΤΕΛΟΣ...

Μόνο ικανοποίηση μπορεί να προκαλέσει η ενέργεια του υπουργού Βιομηχανίας κ. Πεπονή για την ανάκληση της απόφασης που επέτρεπε την εγκατάσταση του βυρσοδεψείου «ΕΥΡΩ-ΔΕΡΜ» ΑΕ.

Είναι επίσης ενδιαφέρον και ικανοποιητικό ότι η ανάκληση δεν στηρίχθηκε μόνο στα δεδομένα των νέων αυτοψιών που πραγματοποιήθηκαν (και επιβεβαίωσαν πλήρως τις καταγγελίες και τις επισημάνσεις του ΑΝΤΙ) αλλά και με συνυπολογισμό της αντίθεσης των κατοίκων και κοινωνικών φορέων όπως το ΤΕΕ.

Το Υπουργείο Βιομηχανίας πιστώνεται επομένως με μια σωστή επιλογή και μια θετική απόφαση. Επιβάλλεται λοιπόν τώρα η ολοκλήρωση του βήματος από σκοπιάς κυβερνητικής πολιτικής με την έμπρακτη συμπαράσταση στις προσπάθειες των Κοινοτικών για μια «άλλη ανάπτυξη» της περιοχής-τους.

Και μάλιστα, στο βαθμό που αυτή η προσπάθεια ευοδωθεί θα μπορέσει η περίπτωση της Κόνιτσας να αποτελέσει υπόδειγμα για μια διαφορετική ενεργοποίηση των λαϊκών δυνάμεων, για μια νέα σχέση κεντρικής εξουσίας - τοπικών φορέων, για μια άλλη αντίληψη της έννοιας της οικονομικής ανάπτυξης που θα πρέπει να υπηρετεί — και όχι να καταστρέφει — φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΒΗΜΑΤΑ — ΜΠΡΟΣ ΚΑΙ ΠΙΣΩ

Όταν δόθηκε στη δημοσιότητα το αρχικό κείμενο του Ν.Δ. για τον εκδημοκρατισμό του συνδικαλιστικού κινήματος το ΑΝΤΙ το χαιρέτησε σαν «ιστορικό βήμα». Δεν θα νομιμοποιούνταν λοιπόν μια κριτική από την κυβερνητική πλευρά που θα μας απέδιδε κακόπιστη «αντιπολιτευτική» διάθεση για όσα ακολουθούν.

Είναι γεγονός ότι το Νομοσχέδιο δεν παράλλαξε αποφασιστικά στη διαδικασία ψήφισής-του ως νόμου. Ο κορμός-του διατηρείται και συνολικά καταγράφεται σαν θετικό βήμα για το θεσμικό πλαίσιο και το μέλλον του συνδικαλιστικού κινήματος. Απ' αυτή τη σκοπιά είναι αρνητικό δείγμα η μηδενιστική κριτική ορισμένων δυνάμεων της Αριστεράς, που σ' αυτή την περίπτωση παρουσίασαν έναν όχι απόλυτα δικαιολογημένο από τα πράγματα, «μαξιμαλιστικό» αντιπολιτευτισμό.

Αυτό που αληθεύει όμως είναι ότι κατά τη διαδικασία ψήφησης υποβαθμίστηκαν σημαντικά ορισμένες καινοτομίες και ενώ υπήρχε μια πρόθεση «τομής», ο νόμος επανήλθε στα πλαίσια του «εφικτού». Με λίγα λόγια, ενώ πριν το Ν.Δ. έκλινε αποφασιστικά υπέρ μιας απόλυτης κατοχύρωσης των πιο πλατιών συνδικαλιστικών ελευθεριών, επανέφερε, ο νόμος πια, «δικλείδες ασφαλείας» στην ισορροπία σχέσεων εργοδοσίας - κράτους - συνδικάτων.

Με λίγα λόγια, δεν πρόκειται ο νόμος να κερδίζει προκαταρκτικά τη μάχη υπέρ των εργατών, αλλά πρέπει — όπως πάντα — οι εργάτες να κερδίζουν μόνοι τη μάχη-τους, με ουσιώδη όμως κατοχύρωσή-τους από το νέο θεσμικό πλαίσιο.

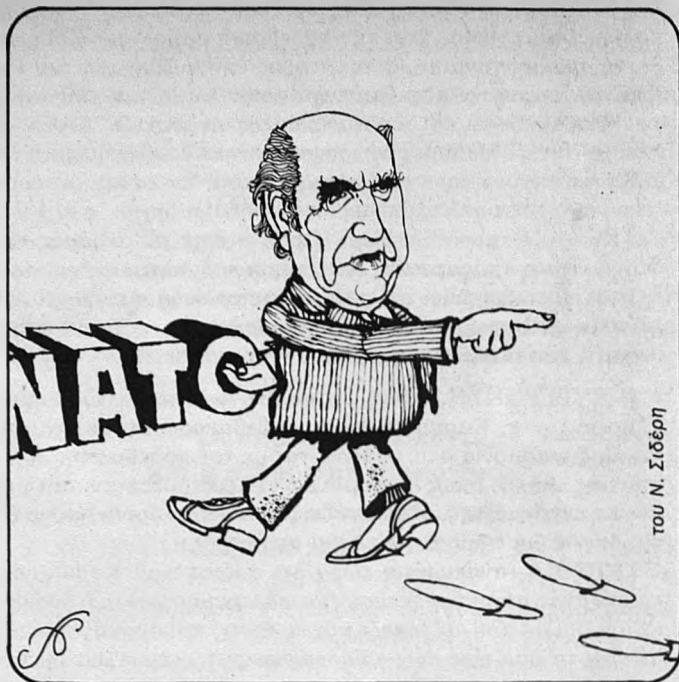
Με τους ελιγμούς όμως — πιο «προωθημένο» νομοσχέδιο —, πιο «προσγειωμένος» νόμος —, το Υπουργείο Εργασίας και η κυβέρνηση —, έχασαν σημαντικά τη μάχη των εντυπώσεων, την ώρα που όλα μπορούν να ισχυριστούν ότι δεν υποχώρησαν ιδιαίτερα επί της ουσίας.

Αυτό βέβαια δεν δείχνει τίποτε άλλο παρά την ανάγκη μεγαλύτερης ευθύνης και πιο σταθμισμένης στάσης για τις κυβερνητικές επιλογές, ώστε αυτό που καταρχήν επιλέγεται να είναι το ίδιο με εκείνο που τελικά εφαρμόζεται.

Αλλάζει θα είναι δικαιοη και επιφύλαξη των πολιτών, να μη «χαιρετίζουν» ένα νομοσχέδιο, παρά μόνο αφού το δουν ψηφισμένο νόμο στη Βουλή...

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ «ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ»...

Το ΑΝΤΙ επανειλημμένα έχει επισημάνει πως ο προεδρικός ρόλος καθόλου δεν αποστερεί από τον κ. Καραμανλή τη δυνατότητα να αποτελεί μόνιμο και βαρύνοντα παράγοντα των πολιτικών εξελίξεων.

Και παρόλο που πάγια τακτική του φιλοπασσοκικού Τύπου — αλλά και του ίδιου του ΠΑΣΟΚ — υπήρξε ο τονισμός των «καλών σχέσεων» μεταξύ των κ. Καραμανλή και Παπανδρέου, είναι περίπου αυτονόητο ότι οι «καλές» αυτές σχέσεις, δεν προκύπτουν παρά σαν αποτέλεσμα συσχετισμών δύναμης και συγκεκριμένου σκοπιμοτήτων. Γιατί πραγματικά, όσο κατανοητή μπορεί να είναι η σύγκλιση των δύο ανδρών σε πολλά σημεία, άλλο τόσο κατανοητά είναι τα γεγονότα, οι συνθήκες και οι διαδικασίες που ορθώνουν αγεφύρωτες αντιθέσεις ανάμεσα στις γνωστές αντιλήψεις του κ. Καραμανλή και στην πολιτική του ΠΑΣΟΚ, καθώς αυτό εδραιώνεται στην εξουσία.

Είναι επίσης γεγονός ότι ο πράγματι έμπειρος κ. Καραμανλής, φροντίζει όχι τόσο να επιβάλλει τις απόψεις-του, όσο να υποβάλλει ενέργειες σύμφωνες με τις θελήσεις-του, υπομιμνήσκοντας απλώς την παρουσία-του — με όλο το ειδικό βάρος που της προσδίδει η καίρια θεσμική λειτουργία-του.

Οι παραινέσεις λοιπόν και οι υποδείξεις στην ομιλία-του προς τους αποφοίτους της Σχολής Εθνικής Αμύνης, δεν στερούνται καθόλου πολιτικής σημασίας. Αποτελούν μια λεπτή κριτική της κυβερνητικής πολιτικής, αλλά κυρίως αποτελούν μια καταδήλωση διαφορισμού-του από τα τεκταινόμενα, μια υπενθύμιση προς όλους ότι αποτελεί το έσχατο σημείο αναφοράς για την υπεράσπιση ορισμένων θεμελιωδών συμφερόντων της πολιτείας — και κατανόουμε ποιών και πως τα εννοεί.

Η κυβέρνηση βέβαια προσφύεσται εδήλωσε πως οι προεδρικές αιχμές όχι μόνο δεν στρέφονται κατά της κυβερνητικής πολιτικής αλλά αντίθετα την επικυρώνουν. Δεν υπάρχει όμως αμφιβολία πως η κυβέρνηση γνωρίζει καλά το βαθύτερο μήνυμα των προεδρικών επισημάνσεων.

Πάντως, μια και παρατήρησαμε ότι ο κ. Καραμανλής πλούτισε τις αναφορές-του — μετά τους έλληνες κλασικούς — και με τον Μάο Τσε Τούγκ, είμαστε βέβαιοι ότι ο κ. Πρόεδρος γνωρίζει καλύτερα από κάθε άλλον τη δύναμη της Ηρακλείτειας ρήσης «ου δύναται τις ποταμώ δις εμβήναι τω αυτώ».

Και ότι θα κρατήσει με υποδειγματικό τρόπο τη σαφή απόσταση ανάμεσα στο προεδρεύειν και το κυβερνάν...

Η «ΕΚΛΟΓΗ» ΣΙΝΟΥ

Η πολιτεία του «καθηγητή» κ. Σ. Σίνου είναι γνωστή. Από το 1975 η πλειοψηφία της Αρχιτεκτονικής Σχολής δεν έκανε αποδεκτό τον κ. Σίνο, τόσο για τη στάση-του στη διάρκεια της δικτατορίας, όσο και για την αντιφοιτητική-του συμπεριφορά. Παρ' όλα αυτά, η συνεδρία των καθηγητών του ΕΜΠ, με απουσία των εκ-

προσώπων του ΕΔΠ και των φοιτητών, αλλά και τακτικών καθηγητών τον εξέλεξε καθηγητή. Πέρα από το απαράδεκτο της διαδικασίας (έκλεισαν μέχρι και τις πόρτες), το γεγονός αυτό αποτελεί παραβίαση της ακαδημαϊκής τάξης, αλλά και βήμα προς τα πίσω στη λειτουργία θεσμών, οι οποίοι πρέπει να εφαρμόζονται με άψογα δημοκρατικό τρόπο και να επιτρέπουν την ελεύθερη έκφραση των απόψεων όλων των μελών της Πανεπιστημιακής Κοινότητας.

Η εκλογή αυτή όμως εντάσσεται και μέσα στα πλαίσια κινήσεων και συσπειρώσεων που επιθυμούν τη διατήρηση κατεστημένων συμφερόντων και οπισθοδρομικών αντιλήψεων στην Ανώτατη Παιδεία. Αν συνυπολογισθεί μάλιστα και η νέα Γενική Συνέλευση καθηγητών των ΑΕΙ για το Νόμο-Πλαίσιο, θα πρέπει να αναμένεται αναδιπλωση κινήσεων και αναπροσαρμογή της πολιτικής μερίδας καθηγητών με τις γνωστές αρνητικές απόψεις για την μεταρρύθμιση της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα η εκλογή του κ. Σίνου δεν αφορά μόνο το χώρο του ΕΜΠ, σαν «πραξικοπηματική» διαδικασία. Έχει να κάνει με τη γενικότερη στάση μερίδας καθηγητών στις προσπάθειες για τη μεταρρύθμιση των ΑΕΙ και τα αιτήματα του ΕΔΠ και των φοιτητών, στη διάρκεια της συζήτησης και ψήφησης του Νόμου-Πλαίσιου στη Βουλή. Γι' αυτό γεγονός, σαν αυτό της εκλογής του κ. Σίνου, δεν πρέπει να μένουν στο επίπεδο της καταγγελίας και της διαμαρτυρίας. Πολύ περισσότερο τώρα, που διαμορφώνονται ορισμένες προϋποθέσεις, για δημοκρατικές αλλαγές στα ελληνικά Πανεπιστήμια.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΟΧΕΙΡΟΤΗΤΑΣ

Οι καταγγελίες του Σωματείου Εργατοτεχνιτών και υπαλλήλων Ν.Α.Ρ.Σ. «Ο ΠΡΙΝΟΣ», αλλά και ρεπορτάζ, που δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα «Η ΠΡΩΙΝΗ» της Καβάλας, για διαρροές υδροθείου και διοξειδίου του θείου σε σωληνώσεις των εγκαταστάσεων του πετρελαίου της Νέας Καρβάλης προκαλούν δικαιολογημένες ανησυχίες. Εκτός δηλαδή, από τους κινδύνους για τους εργαζόμενους και τη ρύπανση για τη γύρω περιοχή, προκύπτει και η απορία γιατί σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα λειτουργίας των εγκαταστάσεων να δημιουργούνται τέτοιου είδους προβλήματα. Απορία που εξηγείται εν μέρει από τη Νεοδημοκρατική σπουδή για εγκαίρως αλλά επίσης από την πάγια πρακτική για λοβιτούρες στα δημόσια έργα.

Βέβαια εκπρόσωποι της ΔΕΠ διαβεβαίωσαν ότι δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας. Αν όμως υπάρχουν από τώρα προβλήματα, θα πρέπει να εξετασθούν εγκαίρως και να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα. Η ανακοίνωση των εργαζόμενων επεσήμανε μάλιστα ότι μία από τις διαρροές, ενδεχομένως να οφειλόταν σε κατασκευαστική ατέλεια η οποία δεν ελέγχθηκε κατά την παραλαβή των μηχανημάτων.

Έχουμε τη γνώμη πάντως ότι τόσο το αρμόδιο Υπουργείο, όσο και η ΔΕΠ και οι υπεύθυνες υπηρεσίες πρέπει να πάρουν από τώρα μέτρα για την αποφυγή δυσάρεστων εκπλήξεων, αλλά και να προχωρήσουν σε έλεγχο των κατασκευών και των εγκαταστάσεων. Λόγος ανησυχίας υπάρχει και για τους εργαζόμενους, (ήδη συνέβηκε ο πρώτος τραυματισμός) και για τους κινδύνους ρύπανσης που απειλούν το περιβάλλον και τους κατοίκους της γύρω περιοχής. Η εγκαίρως έρευνα και η λήψη μέτρων στην προκειμένη περίπτωση είναι αναγκαία.

Παραπατήματα...

Το «Σπίτι του Λαού» που κτίζει το ΚΚΕ, τείνει να γίνει νέο γιοφύρι της Άρτας — καθώς αν δεν αρχει να γίνει, κατόρθωσε πάντως μέχρι τώρα να κοστίσει τη ζωή τριών εργατών που δουλεύουν για την ανέγερσή του.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι εργάτες που απασχολούνται στο κτίριο έχουν αρνηθεί επανειλημμένα τον έλεγχο εποπτών του ΥΧΟΠ για τις συνθήκες ασφαλείας στο εργοτάξιο, εξαιτίας ί-

σως μιας ορισμένης αντίληψης του κομματικού καθήκοντος.

Όλη αυτή η αναφορά δεν θα γινόταν αν δεν ενοχλούσε έντονα η στάση του «ΡΙζοσπάστη» απέναντι στο τρίτο θανατηφόρο ατύχημα. Η εφημερίδα αυτή, που — σωστά — καταγγέλει ότι σπάνια υπάρχει εργατικό «ατύχημα» αλλά υπάρχουν εγκληματικές παραλείψεις της εργοδοσίας, έγινε τώρα ειδική στην ανάλυση ατυχημάτων, όπου ξαφνικά παίζει

σημαντικό ρόλο η «μοίρα», και η προσωπική «απροσεξία» του εργάτη.

Στο ρεπορτάζ λοιπόν μαθαίνουμε με μια λυρική γραφή για το «τραγικό θανατηφόρο δυστύχημα», τον «άτυχο χειριστή» που «χάθηκε πρόωρα από τη ζωή» και «βύθισε σε λύπη το εργοτάξιο». Παρακολουθούμε επίσης την έμμεση ανάθεση ευθυνών στον εργάτη που «σηκώθηκε από τη θέση-του» και — ξαφνικά — «παραπάτησε», «ενώ μάλιστα παρέσυρε στην πτώση-του το λεβιέ» με αποτέλεσμα «να εγκλωβιστεί ανάμεσα στα σίδερα» και να «τραυματιστεί θανάσιμα». Σε δυο σημεία επίσης τονίζεται ότι

το δυστύχημα έγινε «έξω» από το κτίριο — λες και το «έξω» δεν είναι τμήμα του εργοταξίου.

Όπως σωστά παρατηρήθηκε ο συντάκτης του ρεπορτάζ θα ήταν περιζήτητος για κάποια εργοστασιακή εφημερίδα κάποιου μεγαλοβιομήχανου, που θα 'θελε να δείξει πόσο η «τύχη» και η «αμέλεια» ευθύνονται για τα «τραγικά δυστυχήματα» εν ώρα εργασίας. Επιτρέπεται όμως τέτοια στάση στην εφημερίδα της εργατικής τάξης. Ή μήπως πράγματι είναι τόσο συνηθισμένο να υπάρχουν κιόλας τρεις νεκροί εργάτες από ατυχήματα σε μια οικοδομή που βρίσκεται στη μέση της κατασκευής-της;

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ TADEUSZ KONWICKI ΜΙΚΡΗ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Από την Πολωνία ένα μεγάλο
μυθιστόρημα πριν από τη σιωπή

Το αριστούργημα μιας
ανατρεπτικής λογοτεχνίας

Διεθνές βραβείο Mondelo 1981

 αστερης δελφθανασος
εκδοτης

Μαυρομιχάλη 93Α - ΑΘΗΝΑ Διάθεση: Τηλ. 36.13.629 - 32.35.241

ΠΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

- ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ • ΙΣΤΟΡΙΚΑ
- ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ • ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ
- ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ κτλ.

ΣΠΑΝΙΕΣ ΓΚΡΑΒΟΥΡΕΣ

ΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΕ ΠΟΛΥ ΧΑΜΗΛΕΣ ΤΙΜΕΣ
ΛΟΓΩ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ
ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 24 (ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ)

ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΕΙΑΔΑ των δακτυλίων που παραθέτει μια — στοιχειωδώς αξιοπρεπής — εγκυκλοπαίδεια, στη ζωή-μας βαρύνουσα σημασία είχαν μόνο δύο δακτύλιοι. Κι απ' αυτούς ο ένας αφορούσε αποκλειστικά τα δάκτυλα των αρραβωνιασμένων και των παντρεμένων. Αυτά όμως ισχυαν μέχρι την πρώτη Ιουνίου 1982 γιατί έκτοτε στα ουσιαστικά στοιχεία του κάθε Αθηναίου και του κάθε Έλληνα προστέθηκε και η σχέση-του με το δακτύλιο του κ. Τρίτση και το όλο πλέγμα των σχετικών απαγορεύσεων. Και όλα έκτοτε τοποθετούνται εντός, εκτός και επί του — νέου — δακτυλίου.

Είμαι υπέρ του δακτυλίου. Είναι το κάτι απέναντι στο τίποτα. Τιμής ένεκεν του αφιερώνω τον τίτλο αυτής της σελίδας που έχει τη φιλοδοξία να είναι τακτική.

ΑΠΕΡΓΙΑ ΤΗΣ ΟΤΟΕ. Η απεργία στην τέταρτη εβδομάδα-της. Το ρευστό σπανίζει. Οι πληρωμές αναβάλλονται. Να τα χάσεις δεν τα χάνεις — Να τα πάρεις, δεν τα παίρνεις. Οι οφειλέτες ανασαίνουν. Οι δανειστές δυσανασχετούν. Ο πληθωρισμός κοντοστέκεται προσωρινά αλλά η οικονομία υπολείττει. Οι συνδικαλιστές της ΠΑΣΚ θυμούνται την ωραία εποχή που εκείνοι υπόσχονταν σε τραπεζοϋπάλληλους και σε τραπεζοπελάτες τις θολές και αλησμόνητες «Κοινωνικοποιήσεις των Τραπεζών» και απορούσαν και θύμωναν μάλιστα όταν οι δύσπιστοι αποτολούσαν διευκρινιστικές ερωτήσεις. Οι νεο-ΠΑΣΟΚ — μέχρι χτες προστατευόμενοι των υπουργών της Νέας Δημοκρατίας — ολίγον ανησυχούν. Οι παλαιο-ΠΑΣΟΚ όμως συμπρωταγωνιστές των χτεσινών αγώνων υποφέρουν. Πρωινός διάλογος σε πεζοδρόμιο της οδού Πανεπιστημίου μεταξύ δύο Παλαιο-ΠΑΣΟΚ — που δεν μπορούν να εξοικειωθούν με τον ρόλο του εντεταλμένου ανθρωποβοσκού που μόλις εξετέλεσαν:
— Την πατήσαμε γιατί είμασταν ονειροπόλοι...
— Και καταντήσαμε βουκόλοι...

ΝΟΜΟΣ - Πλαίσιο για την ανώτατη παιδεία. Πριν από την — πρόσφατη — συζήτηση στη Βουλή, μια άλλη στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων. Μετά τις εισηγήσεις του Δ.

Ρόκου και του Γ. Βέλτσου ήρθε η ώρα των παρεμβάσεων από το ακροατήριο. Το ακροατήριο περιείχε μεγάλο αριθμό Πανεπιστημιακών. Το ακροατήριο είχε απόψεις. Διαδικασία: μόλις έπαιρνε τον λόγο ο κάθε «αποψίας» γνωστοποιούσε την ταυτότητά-του. Δήλωνε το όνομά-του και προσδιόριζε πού βρίσκονταν το Πανεπιστήμιο στο οποίο εργαζόταν. Στην ημεδαπή ή στην αλλοδαπή: Έλεγε συγκεκριμένα: «Του εσωτερικού» ή «του εξωτερικού». Κάποιος πρωτομήλησε και δήλωσε «τάδε ταδόπουλος του εσωτερικού». Ύστερα άλλος και είπε «δείνα δεινόπουλος του εξωτερικού». Ύστερα ένας ακόμη «έτσι ετσιδης του εξωτερικού». Στο σημείο αυτό άγνωστος γηραλέος ενεργοποιήθηκε στο βάθος της αίθουσας και θεώρησε χρέος-του να βάλει τα πράγματα στη θέση-τους. Θεώρησε χρέος-του να παρατηρήσει:
— Ένα είναι το κόμμα.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ του παρελθόντος στην τηλεόραση του παρόντος. Σάββατο 12 Ιουνίου. YENEΔ. Μια εκπομπή αφιερωμένη στην 19η επέτειο της δικής του κλιμακίου του πρώτου Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΦΕΕ, επειδή είχε καταγγείλει με megάφωνα στο λαό της Αθήνας τη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη. Μόλις τέλειωσε η εκπομπή τηλεφώνησα σε φίλο, μήνιμονα και συμμετοχο των γεγονότων εκείνων:
— Σε ενοχλώ. Το ξέρω πως σε ενοχλώ τέτοια ώρα. Αλλά τέτοια ώρα τέτοια λόγια. Πές-μου σε παρακαλώ τι

φωνάζατε όταν έπαιρναν το κλιμάκιο με την κλούβα; Ναι, από τα γραφεία της ΕΦΕΕ της γωνίας Πανεπιστημίου και Κораή. Τι φωνάζατε; Θυμάσαι τι φωνάζατε;

— Φωνάζαμε: Δη-μο-κρα-τία.
— Εκτός από «Δημοκρατία» τι άλλο φωνάζατε;
— «Δημοκρατία» και «Ένα-Ένα-Τέσσερα».
— Εκτός από «Δημοκρατία» και «Ένα-Ένα-Τέσσερα» τι άλλο φωνάζατε;
— Στάσου. Φωνάζαμε και «Δεν περνά ο Φασισμός».
— «Δημοκρατία», «Ένα-Ένα-Τέσσερα» και «Δεν περνά ο φασισμός» Τι άλλο; Τι άλλο φωνάζατε;
— Δεν μπορώ να θυμηθώ. Δεν θυμάμαι να φωνάζαμε τίποτε άλλο.
— Δεν φωνάζατε και «Γιαννόπουλος», «Γιαννόπουλος».

Ο φίλος φάνηκε να χάνει την υπομονή-του:
— Με δουλεύεις. Τι θα πει «Γιαννόπουλος»; Ποιός Γιαννόπουλος; Ποιός είπε πως φωνάζαμε και «Γιαννόπουλος»;
— Ο υπουργός Συγκοινωνιών κ. Βαγγέλης Γιαννόπουλος τ'ό 'πε τώρα δα από την YENEΔ στην εκπομπή για την επέτειο.

Ο φίλος καθυστέρησε λίγο και ύστερα με ρώτησε:
— Όστε έτσι λοιπόν; Φωνάζαμε και «Γιαννόπουλος»;
— Με συγχωρείς έτσι άκουσα, έτσι σου λέω.
— Και τι άλλο ενδιαφέρον είπε ο Γιαννόπουλος απόψε;
— Είπε ότι εκείνη η δίκη ήταν ορόσημη...

δακτυλιδόστομιες

● «ΚΑΙ σπαταλούσαν αλύπητα τις πλούσιες αποδοχές-τους σε μαρμπούτια και πόκες μέσα στα τυπογραφεία και τα πιεστήρια... Και με περισσή προπέτεια δήλωναν: «Το μαρμπούτι και τα χαρτιά είναι κεκτημένο και αναφαίρετο δικαίωμα του κλάδου». (Φράση ειπωμένη από υψηλό συνδικαλιστικό στέλεχος της συντεχνίας).

Από το κύριο άρθρο της Ελευθεροτυπίας με τίτλο «Νομώ, τέλος» και αντικείμενο τους τυπογράφους των αθηναϊκών εφημερίδων και την πρόσφατη απεργία-τους.

● «Η κρίση δεν οφείλεται στα αιτήματα τα οποία προβάλλουν οι φοιτητές και το διδακτικό προσωπικό

όπως ισχυρίζεται η κυβέρνηση».

Από την εισηγητική έκθεση για τον Νόμο-πλαίσιο για τα ΑΕΙ που υπογράφουν οι υπουργοί Βερυβάκης και Δρεττάκης.

● «Είμαι φοιτήτρια 23 ετών. Πολιτικά, ερωτικά και επαγγελματικά ανέντακτη. Και το χειρότερο ψοφήσανε τα είδωλα».

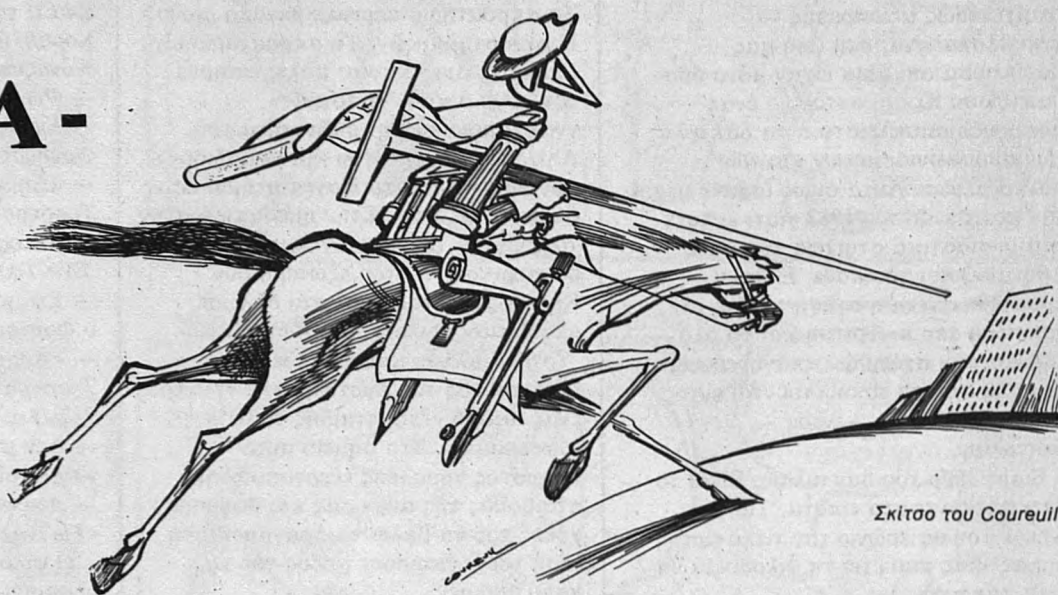
Τα έγραψε η Άννα με μαρκαδόρο στον τοίχο.

● «Κάπα Κάπα Έψιλον Εσωτερικού Ζήτω το Κόμμα του Ε-Δι-Πού».

Μου το τηλεφώνησε ο Νίκος ύστερα από την διαμόρφωση των συσχετισμών στο πρόσφατο συνέδριο του ΕΔΠ.

δακτυλιδόστομος
και περιμένω γράμμα-σας...

ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ - ΑΝΑΔΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΗΧΑ- ΝΙΑ

του Α. Ζερβού

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ περί ανασχηματισμού κυριάρχησε τον τελευταίο μήνα στο χώρο των δημοσίων ενδιαφερόντων. Πρωτοσέλιδες εκτιμήσεις, παρασκηνιακές πληροφορίες, αιχμές, «θαψίματα» και «προωθήσεις», τροφοδότησαν τον έλληνα πολίτη με άφθονο υλικό για την κουβέντα στο καφέ, στο γραφείο, στο μπαλκόνι του σπιτιού, την ταβέρνα. Οχτώ μήνες μετά τις εκλογές η πολιτική συμπεριφορά των νεοελλήνων επέστρεψε στα γνωστά πρότυπα του «συμμετοχικού κουτσομπόλη». Μπορεί ο λαός να μην πήρε την εξουσία αλλά εξαντλείται πάντα στον σχολιασμό των δευτερευουσών εκδηλώσεών της. Η εξουσία προσωποποιήθηκε και πάλι: δεν υπάρχει οικονομική πολιτική της κυβέρνησης αλλά «καλοί» ή «κακοί» οικονομικοί υπουργοί. Δεν υπάρχει χωροταξική πολιτική αλλά ο κ. Τρίτσης. Δεν υπάρχουν θέματα Δικαιοσύνης αλλά ο κ. Αλεξανδρής και πάει λέγοντας...

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ, η μεγαλύτερη ήττα του ΠΑΣΟΚ μετά τις εκλογές είναι πως η έλλειψη μιας ενιαίας σταθερής και συνολικά εκφρασμένης κυβερνητικής πολιτικής, επανέφερε στην πολιτική αντιληψη το σχήμα του υπουργού, ως αυτόνομου παράγοντα της πολιτικής εξουσίας.

ΘΕΛΟΥΜΕ να πούμε δηλαδή, πως όταν μιλάμε για ανασχηματισμό πρέπει πρώτα να ασκούμε κριτική αποτίμηση

της συνολικής κυβερνητικής πορείας, ανεξάρτητα από τα πρόσωπα που επανδρώνουν διάφορους τομείς. Αλλιώς πως θα κρίνεις την απόδοση κάποιου υπουργού; Σε επίπεδο γενικής διοικητικής ικανότητας ή από τις καλές δημόσιες σχέσεις που καλλιέργησε ή από την κριτική κοινωνικών μερίδων που δυσαρέστησε; Η απόδοση του κάθε υπουργού λοιπόν, πρέπει να κρίνεται κυρίως από την ικανότητα, τη φαντασία, την τόλμη και τη διοικητική επάρκειά του στην προώθηση του κυβερνητικού προγράμματος.

Η ΑΛΗΘΕΙΑ είναι όμως, πως όπως έδειξε η μέχρι τώρα θητεία της κυβέρνησης, προγραμματική αντίληψη υπήρξε μόνο σε μέτρα θεσμικού χαρακτήρα, που εντοπίζονται κυρίως στα λεγόμενα «καθαρά» διοικητικά υπουργεία. Έτσι, σαν «επιτυχημένα» Υπουργεία μπορούμε να χαρακτηρίσουμε το Εσωτερικών, Εργασίας, Δημοσίας Τάξεως, το Οικονομικών (όσον αφορά την ταμειακή πλευρά της λειτουργίας του), επειδή ακριβώς επιχείρησαν να υλοποιήσουν προεκλογικές εξαγγελίες και προγραμματικές δεσμεύσεις. Η «επιτυχία» όμως αυτών των Υπουργείων προσδιορίζεται από δυο ειδικά χαρακτηριστικά: αφενός προώθησαν επιλογές που είχαν ήδη ωριμάσει στην κοινή συνείδηση από πολύ καιρό, έδρασαν δηλαδή «εκσυγχρονιστικά» αφετέρου δεν έρχονταν σε σύγκρουση με συγκροτημένα υλικά κοινωνικά συμφέροντα, που θα οδηγούσαν σε

δυναμικές αντιδράσεις.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ όμως, πώς αξιολογεί κανείς την αποτυχία του ΥΧΟΠ; Ποιά σημεία του προγράμματος του ΠΑΣΟΚ δεν προώθησε, ώστε να κριθεί μ' αυτή τη βάση; Το ΥΧΟΠ «απέτυχε» γιατί κυρίως δεν κατάφερε να συγκαλύψει ή να υπερκεράσει την έλλειψη προετοιμασίας του κόμματος που κυβερνά στα θέματα της αρμοδιότητάς του.

ΔΕΝ παραβλέπουμε βέβαια ότι υπάρχει πάντα και το στοιχείο της ατομικής απόδοσης των στελεχών. Και από τη σκοπιά αυτή και μόνο έχει νόημα μια συζήτηση για τον ανασχηματισμό που «κακά τα ψέματα» αποτελεί πάντα μια αξιολόγηση και «επί του προσωπικού».

ΑΝΑΔΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑ-ΤΗΣ

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ όμως δεν κάνει λόγο περί ανασχηματισμού αλλά περί «αναδόμησης» της διοικητικής - κυβερνητικής διάταξης. Πολλοί πολιτικοί παρατηρητές θεώρησαν τον όρο ως εφεύρημα, που σκοπό έχει να ωραιοποιήσει και να συγκαλύψει τις αποτυχίες που οδηγούν στον ανασχηματισμό.

ΠΡΕΠΕΙ όμως να δεχτούμε πως η «αναδόμηση» έχει τη δική της λογική. Πράγματι, εφόσον η κυβερνητική εμπειρία απέδειξε ότι η παρούσα οργάνωση της διοίκησης δεν είναι πρόσφορη για την προώθηση της πολιτικής της, μπορεί και πρέπει να την αλλάξει.

Η «ΑΝΑΔΟΜΗΣΗ» λοιπόν, καταρ-

χην, δεν είναι πρόσχημα γιατί κάλλιστα μπορεί να αποτελεί μια αναγκαιότητα στα πλαίσια των κυβερνητικών σκοπιμοτήτων. Το πρόβλημα όμως βρίσκεται και πάλι «εντεύθεν» της αναδόμησης.

Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

ΑΣ ΤΟ ΠΟΥΜΕ πιο απλά: ποιά δομή εξουσίας πρόκυψε στο οχτάμηνο της πασοκικής διακυβέρνησης; Ή ακριβέστερα: η εξουσία εντοπιζόταν στο Υπουργικό Συμβούλιο ή αντίθετα το Υπουργικό Συμβούλιο υπηρετούσε μια άλλη δομή εξουσίας;

Η ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ παρατήρηση του οχταμήνου φανερώνει τα ακόλουθα: απ' τη μια μεριά, στα περισσότερα Υπουργεία — και μάλιστα όπου υπηρετούν ως υπουργοί καθαρόαιμα κομματικά στελέχη της «αριστεράς» πτέρυγος — υπήρξε ένας συγκεντρωτισμός δια της αποκεντρώσεως. Έγινε μια προσπάθεια να τονωθούν οι υπηρεσίες και να ευνοηθεί η πρωτοβουλία των μεσαίων βαθμίδων της διοικητικής πυραμίδας. Από την άλλη όμως, ο Υπουργός παρέμενε, — όπως και επί «ΝΔ» —, η ύπατη βαθμίδα κάθε απόφασης με «πολιτικό» αντίκτυπο. Με λίγα λόγια, καμιά ριζική αλλαγή του πυραμιδωτού διοικητικού μοντέλου δεν εφαρμόστηκε σε κανένα υπουργείο. Σε ορισμένα μάλιστα, κυρίως όσα διευθύνονται από «προσωπικότητες», η ζωή καθόλου δεν έχει αλλάξει, από τη ρουτίνα των 150 χρόνων ελληνικού μανδρινάτου.

ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ — είναι κοινά αποδεκτό ότι το Υπουργικό Συμβούλιο δεν αποτελεί κάποιο συλλογικό όργανο εφαρμογής της κυβερνητικής πολιτικής.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ εξουσία πηγάει αποκλειστικά από τον κ. Ανδρέα Παπανδρέου, υπό την έννοια, ότι, όπως φαίνεται καμιά απόφαση που ξεπερνά τη διοικητική καθημερινότητα δεν λαμβάνεται πριν τεθεί «υπ' όψιν» του κ. πρωθυπουργού. Παράλληλα, δυο άτυπα — μέχρι τώρα — όργανα, το ΚΥΣΕΑ και το ΚΥΣΟΠ, άμεσα υπαγόμενα στον πρωθυπουργό έχουν αποφασιστικές αρμοδιότητες σε ευρύτατους τομείς της κυβερνητικής πολιτικής, ενώ οι αποφάσεις-τους έχουν επιτακτικό χαρακτήρα για τα αντίστοιχα Υπουργεία.

ΑΠΟ ΑΛΛΗ σκοπιά επίσης πηγή εξουσίας δεν αποτελεί το υπουργικό συμβούλιο, καθώς το μοντέλο διακυβέρνησης ρέπει προς ένα είδος «πρωθυπουργικής προεδρίας», με βαρύνοντα ρόλο στις αποφάσεις των πρωθυπουργικών συμβουλών.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ, σε ένα άλλο επίπεδο, η Γραμματεία του Εκτελεστικού Γραφείου, στις συνεδριάσεις-της με τον πρόεδρο συμβάλλει στη διαμόρφωση της

κυβερνητικής πλεύσης, και όχι βέβαια με κάποια λογική «υπουργικής αντίληψης».

ΤΕΛΟΣ δημοσιογραφικού τύπου πληροφορίες και εκτιμήσεις παρουσιάζουν σαν ισχυρό «λόμπυ» στον επηρεασμό της κυβερνητικής πολιτικής το οικογενειακό περιβάλλον του κ. Παπανδρέου, που εμφανίζεται μάλιστα με «μερίδιο» στο ίδιο το Υπουργικό Συμβούλιο.

ΕΠΟΜΕΝΩΣ, στο βαθμό που αληθεύουν αυτές οι εμπειρικές εκτιμήσεις, η ουσία των προβλημάτων δεν βρίσκεται ούτε στον ανασχηματισμό ούτε στην αναδόμηση αλλά στον ίδιο τον τρόπο άσκησης της κυβερνητικής εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ.

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ — ΚΟΜΜΑ

ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ καιρό μετά τις εκλογές φαινόταν να απασχολεί σοβαρά το ΠΑΣΟΚ η σχέση κυβέρνησης και κόμματος. Η συγκέντρωση στο «Σπόρτιγκ» μάλιστα των εκπροσώπων όλων των νομαρχιακών επιτροπών της χώρας έδειξε πως ο κ. Παπανδρέου είχε σαφή συνείδηση της αναγκαιότητας μιας παραλληλίας κυβέρνησης-κόμματος.

ΟΧΤΩ όμως μήνες μετά τις εκλογές, μοιάζει σαν το κόμμα να αφομοιώθηκε στην κυβέρνηση και μάλιστα όπως έδειξε η απεργία στις τράπεζες, το κόμμα χρησιμοποιείται σαν μοχλός για τη στήριξη της κυβερνητικής πολιτικής. Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει μια αυτοδύναμη κομματική συγκρότηση με πολιτική οπτική βάθους και ιστορικής προοπτικής, που θα κατευθύνει τις τακτικές εφαρμογές του Υπουργικού Συμβουλίου.

Ο κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ παραμένει η μόνη πηγή κάθε κομματικής και κυβερνητικής εξουσίας πράγμα θετικό και ενοποιητικό απ' τη μια μεριά, αρνητικό όμως όταν δεν συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις. Όταν δηλαδή ούτε το κόμμα έχει αυτάρκεια ούτε η κυβέρνηση αυτοδύναμη.

ΑΥΤΟ άλλωστε θα έχει σύντομα μια άλλη αρνητική επιπτώση. Κάθε φθορά της κυβερνητικής καθημερινότητας θα την εισπράττει άμεσα και το κόμμα και μακροπρόθεσμα ο ίδιος ο κ. Παπανδρέου.

ΚΑΤΑ κάποιο τρόπο δηλαδή μπορεί μ' αυτού του είδους τις σχέσεις να ζήσουμε κατ' αναλογία ένα φαινόμενο αντίστοιχο της πρόσφατης καραμανλικής εφταετίας.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ αμφιβολία ότι το ΠΑΣΟΚ θα κριθεί εκλογικά σε μεγάλο βαθμό από την επιτυχία του κυβερνητικού έργου. Αλλά το ΠΑΣΟΚ οφείλει να ασκήσει νέου τύπου διακυβέρνηση, που θα στηρίζεται σε νέου τύπου σχέση της εξουσίας με την πηγή-της, δηλαδή το

λαό. Αυτό διακήρυξε, αυτό περιμένει ο λαός, απ' αυτό θα κριθεί ιστορικά.

ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ λοιπόν του ανασχηματισμού και της αναδόμησης, σκόπιμο θα ήταν να γίνουν συνθετότερες τοποθετήσεις από τις αλλαγές προσώπων ή διοικητικών δομών.

ΤΑ ΔΙΔΗΜΜΑΤΑ της πασοκικής διακυβέρνησης δεν είναι υπουργοί «τεχνοκράτες» ή «κομματικοί», «αριστεροί» ή «κεντρώοι», «εκ προσωπικότητας» ή «προσωπικότητες».

ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑ σύνθεσης πολιτικής εξαγγελίας, κομματικής παρουσίας, κυβερνητικής αυτοδυναμίας, προγραμματικής ενότητας δραστηριοτήτων, ενιαίας αντίληψης στη σχέση κόμματος - κυβέρνησης, κυβέρνησης - κράτους, ενεργοποίηση της κοινωνικής δυναμικής στην κατεύθυνση της «λαϊκής συμμετοχής».

Ο κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ κρατά και πάλι το κλειδί. Μέχρι σήμερα στόχευσε πάντα στις κατάλληλες κλειδαριές. Τώρα θα κριθεί αν θα ανοίξει το δρόμο προς την Ιστορία ή θα ενταχθεί ήρεμα στη ροή της ελληνικής πολιτικής ιστορίας.

«Κομμούνα» - Αντιπαραθέσεις

ΝΤΑΙΗΒΙΝΤ ΚΟΥΠΕΡ
ΛΓΚΝΕΣ ΧΕΛΛΕΡ

Οι ριζικές ανάγκες

Από τις ανάγκες του «κατέχειν» ο Ντ. Κούπερ μας οδηγεί στις ανάγκες του είναι — τις ριζικές ανάγκες. Η Άγκνες Χέλλερ διερευνά ποιες είναι οι «πραγματικές» και οι «ψεύτικες» ανάγκες — ενάντια στον ολοκληρωτισμό της «δικτατορίας πάνω στις ανάγκες» των «ανταρξικών κοινωνιών».

«Κομμούνα» - Κοινωνικά κινήματα

Αγγλικά:

Η εξέγερση των νέων

(Απο το Μπρίξτον

στο Λίβερπουλ)

Στην Αγγλία οι εξεγέρσεις της έγχρωμης και λευκής νεολαίας το καλοκαίρι του 1981 όχι μόνο αμφισβήτησαν την εξουσία της θάτσερ, αλλά σηματοδοτούν την ανάπτυξη ενός νέου επαναστατικού υποκείμενου: του κοινωνικού προλεταριάτου.

Εκδόσεις «Κομμούνα»

Συνόλων 9

τηλ. 3602.952 και 3602.644

Το παλαιστινιακό έθνος θα ταφεί κάτω από τα συντρίμια της Βηρυτού;

του Φοίβου Αρβανίτη

Εκεί που απέτυχε ο Χουσεϊν της Ιορδανίας το Μαύρο Σεπτέμβρη του '70, εκεί που απέτυχε ο Άσσαντ έξι χρόνια αργότερα, έχει πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες να πετύχει αυτή τη φορά ο άσπονδος «εχθρός»-τους, και να «λύσει» προσωρινά τουλάχιστον, το Παλαιστινιακό πρόβλημα για λογαριασμό όλων των αντιδραστικών αραβικών καθεστώτων. Η φοβερή στρατιωτική μηχανή του αμυνιστικού κράτους, εξαπολύοντας την επιχείρηση «Ειρήνη στη Γαλιλαία» — όπως ονόμασε το Τελ Αβιβ την εισβολή στο Λίβανο — έφερε τον Παλαιστινιακό λαό και την ένοπλη πρωτοπορία-του στο χείλος της εκμηδένισης. Για τον περιούσιο αυτό αραβικό λαό, με τις ανεξάντλητες δυνάμεις επιβίωσης, καύχημα των απελευθερωτικών κινήματων όλου του κόσμου, το σημερινό πλήγμα να είναι από τα βαρύτερα της ιστορίας-του. Πολύ χειρότερα ίσως από εκείνα του '48 και του '67. Γιατί σήμερα δεν κινδυνεύει μόνο η στρατιωτική, επομένως και η πολιτική, δομή της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης αλλά και η ίδια η ύπαρξη του Παλαιστινιακού λαού ως ιδιαίτερης οντότητας με δική-του εθνική ταυτότητα. Οι προϋποθέσεις για τη διασπορά και την «απορρόφηση» των Παλαιστινίων, ως άσπλων και ανοργάνωτων προσφύγων, από τους άλλους Άραβες της Μέσης Ανατολής τείνουν σήμερα να συγκεντρωθούν πιο απειλητικές από οποτεδήποτε άλλοτε κατά το παρελθόν. Όπως και νά 'χει το πράγμα, με τον τελευταίο «αστραπιαίο πόλεμο» των Ισραηλινών δολοφόνων, συντελέστηκε το πιο αποφασιστικό βήμα για μια ριζική αναδιάρθρωση των δυνάμεων στην καρδιά της Μέσης Ανατολής και άνοιξε ο δρόμος για μια φάση αμερικανοεβραϊκής ειρήνης στην περιοχή. Μιας ειρήνης που μόνο η ανατροπή των αντιδραστικών αραβικών καθεστώτων μπορεί να διαταράξει. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, το παλαιστινιακό κίνημα θα συνεχίσει ασφαλώς τις προσπάθειές-του να αναίρεσει βαθμιαία τα δεδομένα του νέου συσχετισμού δυνάμεων αξιοποιώντας την αποδεδειγμένη-του ικανότητα να εκμεταλλεύεται τις πάσης φύσεως αντιθέσεις των εχθρών-του. Και όσοι για την αναίρεσή-τους είναι η περιφρούρηση, με κάθε θυσία, της αυτόνομης παλαιστινιακής ταυτότητας, και εν συνεχεία η υπονόμευση των αραβικών καθεστώτων που περιβάλλουν το σιωνιστικό κράτος. Χρειάστηκαν πέντε πόλεμοι μέσα σε τριάντα χρόνια, και δεκάδες, αν όχι εκατοντάδες, χιλιάδες νεκροί για να εμπεδωθεί επιτέλους η προφανής αλήθεια ότι ο μόνος μη συγκυριακός σύμμαχος του

παλαιστινιακού κινήματος είναι η Αραβική Επανάσταση, αν και εφόσον υπάρχει.

Παρά τους κομψασμούς του Άριελ Σαρόν, η επιχείρηση «Ειρήνη στη Γαλιλαία» δεν έπιασε στον ύπνο κανέναν και κυρίως τους Παλαιστίνιους και τους Σύρους. Ιδιαίτερα, μετά την ολοκλήρωση της αποχώρησης των Ισραηλινών από το Σινά, δηλ. την ολοκλήρωση της αιχμαλωσίας του αιγυπτιακού καθεστώτος, η «ειρήνευση» του Λιβάνου και της Δυτ. Όχθης αναδείχτηκε σε κυριότερη προτεραιότητα του Ισραήλ και του πλέγματος συμμαχιών της Αμερικής στην περιοχή. Ήδη εδώ και μερικούς μήνες, σχολιαστές του δυτικού Τύπου αναφέρονταν σε σχετικό σχέδιο που είχε επεξεργαστεί το Τελ Αβιβ με τη συνεργασία της Ουάσιγκτον και τη σιωπηρή (φυσικά) αποδοχή του Ριάντ, του Αμμάν και του Καίρου. Το σχέδιο εκείνα συμπυκνώνεται, κατά το ουσιαστικότερο μέρος-του, στους όρους που θέτει σήμερα το Τελ Αβιβ προκειμένου ν' αποχωρήσουν τα στρατεύματά-του από το Λίβανο. Συντριβή και διάλυση των παλαιστινιακών ενόπλων δυνάμεων, αποτελεσματική αστυνόμευση του Νοτίου Λιβάνου από Ισραηλινούς, από Αμερικανούς είτε από ανδρείκελά-τους, αποχώρηση των συριακών στρατευμάτων από το Νότιο Λίβανο και τη Βηρυτό. Υπάρχουν, όπως είναι φυσικό, και οι σκοποί του Ισραήλ που δεν ομολογούνται στα πλαίσια αυτών των όρων αλλά που ωστόσο, επιδιώκονται συνειδητά και προγραμματισμένα. Ένας απ' αυτούς, που η εκπλήρωσή-του είναι θεμελιώδης για τη «λύση» του παλαιστινιακού προβλήματος είναι το ξερίζωμα των 800.000 Παλαιστινίων προσφύγων από το Νότιο Λίβανο. Ο Μπέγκιν ξέρει πολύ καλά ότι όσο θα υπάρχουν συγκεντρωμένοι Παλαιστίνιοι, έστω και πρόσφυγες σε ακινές, σε απόσταση βολής από τα σύνορα του Ισραήλ (ποιά είναι αυτά, άραγε;), οι καταπατητές της παλαιστινιακής γης δεν πρόκειται να βρουν ούτε μιας στιγμής ησυχία. Ο ένοπλος απελευθερωτικός αγώνας γεννιέται και ανδρώνεται ακατάπαυστα παντού όπου υπάρχει συγκεντρωμένο το παλαιστινιακό στοιχείο με κάποια περιθώρια αυτονομίας. Έτσι, το Ισραήλ έχει βαλθεί αυτή τη φορά να πετύχει μια μεταβολή πολύ ριζικότερη από τον προωρινό, άλλωστε, αφοπλισμό των Παλαιστινίων υπερασπιστών της Βηρυτού: να διασκορπίσει τον παλαιστινιακό λαό, μετατρέποντάς-τον σε μια πολιτικά άσπινδυλη μάζα της διασποράς, πνιγμένη μέσα σ' ένα κράτος όπου άλλοι θα κρατάνε τα όπλα, Ισραηλινοί, Μαρωνίτες, Σύροι ή ακόμη και διάφοροι αμερικανονατοϊκοί ειρηνοποιοί. Να υ-

ποβάλλει τους Παλαιστίνιους του Νότιου Λιβάνου σε καθεστώς ανάλογο μ' εκείνο που επικρατεί στη Δυτ. Όχθη και στη Λωρίδα της Γάζας. Απ' αυτή την άποψη αδιστακτες σφαγές αμάχων Παλαιστινίων στο Νότιο Λίβανο έχουν μια σκοπιμότητα που υπερβαίνει την παροϊμιώδη εβραϊκή μικροψυχία του «οφθαλμόν αντί οφθαλμού». Άλλωστε, υπάρχουν τάχα «άμαχοι» Παλαιστίνιοι; Ή μήπως έχει δικίο ο Μπέγκιν όταν λέει ότι δε σκοτώνει αμάχους, για τον απλούστατο λόγο ότι δεν υπάρχουν τέτοιοι μεταξύ των Παλαιστινίων του Νότιου Λιβάνου;

Πώς τείνει να διαμορφωθεί, λοιπόν, ο πολιτικός χάρτης στην περιοχή;

α. Η παλαιστινιακή ηγεσία και οι ένοπλοι μαχητές που είναι εγκλωβισμένοι στη Βηρυτό θα βγουν από κει νεκροί ή αιχμάλωτοι του εχθρού, είτε αυτός λέγεται Σαρόν είτε λέγεται Άσσαντ. Ίσως, μάλιστα, εδώ που έχουν φτάσει τα πράγματα, το καλύτερο που μπορούν να ελπίζουν είναι να τεθούν υπο συριακή «προστασία». Άλλωστε, η Δαμασκός, όπως και η Μόσχα, δε θέλουν την εξαφάνιση της ΟΑΠ, αρκούνται στην πλήρη εξάρτησή-της απ' αυτούς.

β. Τα τρία τέταρτα του Λιβάνου ανήκουν επί τέλους «εις την Δύσιν»! Το υπόλοιπο ένα τέταρτο, το βορειοανατολικό, ας πούμε πως το αφήνουμε στη Συρία. Ίσως κάτι τέτοιο θεωρηθεί απαραίτητο για να περισωθούν κάποια προσχήματα κυρίως για λογαριασμό της Σαουδικής Αραβίας.

γ. Μετά την ολοκλήρωση της επιχείρησης «Ειρήνη στη Γαλιλαία», το Τελ Αβιβ θα μπορούσε να προχωρήσει «απερίσπαστο» πια στην επίσημη προσάρτηση της Δυτ. Όχθης του Ιορδάνη και της Γάζας. Έτσι, λοιπόν, η διαδικασία για την απόκτηση της αμερικανοεβραϊκής σταθερότητας που άρχισε με την υπογραφή της Συμφωνίας του Καμπ Ντέιβιντ προβλέπεται να έχει περάσει όλα-της τα στάδια.

Αλλά το σενάριο του άξονα Ουάσιγκτον - Τελ Αβιβ - Ριάντ είναι παρόλα αυτά γεμάτο αγνώστους. Ποιές δυνάμεις κρύβει το παλαιστινιακό κίνημα; Πόσο σταθερά είναι τα καθεστώτα των αραβικών χωρών που περιβάλλουν το Ισραήλ; Είναι σε θέση το χομείνικο καθεστώς να εξαίγει την Ισλαμική Επανάσταση;

Πρόκειται για ερωτήματα στα οποία δεν μπορεί να δώσει απάντηση η πολεμική μηχανή του Ισραήλ, όσο προηγμένη κι αν είναι. Κι αυτά τα ερωτηματικά στηρίζουν τούτη την ώρα την ελπίδα όλων των αγωνιζόμενων λαών της περιοχής.

ΟΤΟΕ: Πρώτη δοκιμασία για το ΠΑΣΟΚ

ΤΗΝ ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, η απεργία των τραπεζοϋπαλλήλων συνεχίζεται. Ανεξάρτητα όμως από την τελική έκβαση της σύγκρουσης ΠΑΣΟΚ - ΟΤΟΕ, ορισμένα συμπεράσματα από το πρώτο ουσιαστικά απεργιακό "τεστ" της κυβέρνησης μπορούν ήδη να διατυπωθούν.

ΑΡΚΕΤΟΙ παρατηρητές — μεταξύ των οποίων και στελέχη του ΠΑΣΟΚ — αναγνωρίζουν ότι οι χειρισμοί της κυβέρνησης, του κόμματος και της συνδικαλιστικής-του παράταξης, της ΔΗΣΚ, χαρακτηρίστηκαν από ανεπάρκειες και λάθη τακτικής. Κάτι τέτοιο είναι σωστό, και τα λάθη αυτά, ίσως επηρέασαν καθοριστικά την αφετηρία αλλά και την πορεία της απεργιακής κινητοποίησης. Πίσω όμως από τους όποιους χειρισμούς, διαφάνηκαν ορισμένες γενικότερες προθέσεις, μερίδων ίσως του κυβερνώντος κόμματος που αφορούν τον τρόπο άσκησης της εξουσίας, τις σχέσεις κόμματος - συνδικαλιστικών παρατάξεων - συνδικάτων και την αντιμετώπιση διεκδικήσεων κοινωνικών κατηγοριών που απετέλεσαν — και πρέπει να αποτελέσουν και μελλοντικά — βασικά στοιχεία της αλλαγής.

ΕΙΝΑΙ λίγο - πολύ γνωστό ότι το έδαφος για την έναρξη της απεργίας, καλλιεργήθηκε ήδη από τον Μάρτη, από τους συνδικαλιστές του ΠΑΣΟΚ που κινούνται στο χώρο των τραπεζικών, με τη σύμφωνη γνώμη — τουλάχιστον για ένα διάστημα — και των κομματικών υπεύθυνων. Από ένα σημείο και μετά, με την παρέμβαση των διοικητών των τραπεζών και των οικονομικών υπεύθυνων της κυβέρνησης, θεωρήθηκε ότι η αποδοχή των αιτημάτων που είχε διαμορφώσει η ΟΤΟΕ, θα ναρκοθετούσε την εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης. Μέχρι εδώ πρόκειται για κάποιο λάθος, ή έλλειψη συντονισμού αν θέλετε, μεταξύ διαφόρων χώρων που προσκείμενται, ή είναι υποχρεωμένοι να εφαρμόσουν την κυβερνητική πολιτική. Από δω όμως και μετά, αρχίζουν τα «παραπάτηματα».

ΤΟ ΠΑΣΟΚ έχει διακηρύξει — και πολύ σωστά — την ύπαρξη ενός ενωτικού, δημοκρατικού και ακηδεμόνευτου συνδικαλισμού, σαν ένα από τα θεμέλια ενός «τρίτου δρόμου προς το σοσιαλισμό». Παρακολουθήσαμε όμως πραγματικά με λύπη — και έκπληξη — τη συνδικαλιστική παράταξη του ΠΑΣΟΚ, παρ' ότι "χρεωμένη" πολιτικά απέναντι στους τραπεζοϋπάλληλους, να αισθάνεται υποχρεωμένη αποκλειστικά απέναντι στην κυβέρνηση. Δεν επιζητούμε βέβαια το «ιδανικό»: να ταχθεί φανατικά υπέρ των απεργών, εξαπολύοντας μύδρους εναντίον της εργοδοσίας και πολύ περισσότερο της κυβερνητικής πολιτικής. Θεωρούμε σαν μακρινό στόχο αυτό που συμβαίνει για παράδειγμα στη Γαλλία, όπου η εργατική συνδικαλιστική παράταξη του Σοσιαλιστικού κόμματος έχει επανειλημμένα διαφοροποιηθεί από την κυβέρνηση και με λόγια αλλά και με

έργα, δηλαδή με απεργίες. Αν δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο στην Ελλάδα, ευθύνονται γι' αυτό περισσότερο οι αναχρονιστικές κοινωνικές δομές της χώρας και λιγότερο οι αρμόδιοι του ΠΑΣΟΚ, αν και από τους τελευταίους περιμέναμε κάποιο βήμα προς τα εμπρός...

ΑΠΟ ΤΟ «ιδανικό» όμως αυτό, μέχρι αυτά που έγιναν, υπάρχει μεγάλη διαφορά: οι συνδικαλιστές του ΠΑΣΟΚ και κυρίως η «βάση» της ΔΗΣΚ, αναγκάστηκαν — υπό ποινή διαγραφής — να μεταβληθούν σε φανατικούς πολέμιους της απεργίας, να συμμαχήσουν με παραδοσιακούς απεργοσπάστες, και συντηρητικά στοιχεία, — που κάθε άλλο παρά οπαδοί της αλλαγής μπορούν να χαρακτηριστούν — να ταχθούν ενάντια στην απόφαση του συνδικάτου-τους όχι μόνο στα λόγια αλλά και στην πράξη, να απειλήσουν με διάσπαση του συνδικαλισμού. Με δυο λόγια να κόψουν οριστικά τους δεσμούς-τους με τους συνάδελφους-τους, από τους οποίους αντλούσαν μέχρι τώρα την προσωπική-τους αίγλη, αλλά και το κύρος του κόμματος που υποστήριζαν...

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ είχε υποσχεθεί — και πολύ σωστά — διάλογο με τους εργαζόμενους. Παρακολουθήσαμε όμως ένα αναίδο μονόλογο, στην διάρκεια του οποίου χρησιμοποιήθηκε «το ατού» της τηλεόρασης. Δεν θα ήταν πολύ καλύτερα όχι μόνο για τα δημοκρατικά ήθη που θέλουμε να καθιερώσουμε αλλά και για το κύρος του ΠΑΣΟΚ αν είχαμε παρακολουθήσει μία ουσιαστική συζήτηση από την τηλεόραση μεταξύ των αρμόδιων κυβερνητικών διαπραγματευτών και της ΟΤΟΕ;

ΟΠΩΣ τονίσαμε προηγούμενα τα απεργιακά αιτήματα που διατύπωσε η ΟΤΟΕ είχαν διαμορφωθεί με την καθοδήγηση των συνδικαλιστών του ΠΑΣΟΚ. Ξαφνικά, κυριολεκτικά από την μια μέρα στην άλλη, τα ίδια αιτήματα, θεωρήθηκαν υπερβολικά διεκδικήσεις ενός κλάδου «προνομιούχων», που δεν ήθελαν να πάρουν υπ' όψη-τους «τα γενικότερα συμφέροντα της αλλαγής»...

ΜΠΟΡΕΙ βέβαια μια μερίδα — ίσως αρκετά μεγάλη — τηλεθεατών να πείστηκε ότι οι τραπεζοϋπάλληλοι είναι κάτι σαν τους εργάτες Τύπου, οι οποίοι με την σειρά-τους έχουν αποδοχές βιομηχάνων. Αλλά δεν μπορούμε να καταλάβουμε σε τι εξυπηρετεί κάτι τέτοιο την εθνική λαϊκή Ενότητα και Συμπράταξη, που πραγματικά χρειάζεται η κυβέρνηση, για να αντιμετωπίσει τόσα προβλήματα και να προωθήσει την αλλαγή.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ βέβαια έγινε, αλλά μέχρι εκεί που συμφωνούσε η — υπό το ΠΑΣΟΚ — ΟΤΟΕ με την κυβέρνηση... Από εκεί και πέρα, κι αυτοί ακόμα οι τραπεζοϋπάλληλοι, παρ' ότι είναι γνωστό ότι πάρα πολλοί απ' αυτούς προσκείμενται πολιτικά — και μέχρι πρότινος συνδικαλιστικά — στο ΠΑΣΟΚ, θεωρήθηκαν εχθροί και υπονομευτές της αλλαγής. Με επικεφαλής μάλιστα

τους συνδικαλιστές που — είναι γνωστό — ότι δύο μήνες πριν ήταν «πολύ κοντά» στο ΠΑΣΟΚ, αλλά προτίμησαν — και πολύ καλά έκαναν — να σταθούν υπεύθυνα απέναντι στους συναδέλφους-τους, από τους οποίους είχαν εκλεγεί και στους οποίους ήταν υποχρεωμένοι να λογοδοτήσουν.

ΓΙΑΤΙ οι κυβερνητικοί αρμόδιοι για την προπαγάνδα, γνωρίζουν καλά ότι ούτε το ΚΚΕ ούτε η Νέα Δημοκρατία, υποκίνησαν ή είχαν τις δυνατότητες να υποκινήσουν την απεργία. Είναι σίγουρα, εκνευριστική και πολιτικά υποβολιμαία η ξαφνική πλειοδοσία της ΝΔ υπέρ των απεργιών, όταν επί «βασιλείας»-της, ακολουθούσε «σε ανάλογες» περιπτώσεις τη δοκιμασμένη μέθοδο της συκοφαντίας και των ΜΑΤ. Ίσως ακόμα και τον ΚΚΕ, το οποίο επί ΝΔ ήταν σαφώς συντηρητικότερο σε κινητοποιήσεις και στο χώρο των τραπεζοϋπάλληλων. Αλλά είναι επίσης σίγουρο ότι ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης της ΝΔ δεν είναι να αποδίδεις σ' αυτήν πρόθεση αλλά και ικανότητα οργάνωσης ...απεργιών. Όπως σίγουρο είναι ότι ο καλύτερος τρόπος για να ξεπεράσει το ΚΚΕ τα δικά-του προβλήματα, είναι να εμφανίζεται ξαφνικά «πρωτοπόρα» δύναμη απεργιών, με απόντα μάλιστα τον κυριότερό-του αντίπαλο...

ΘΕΛΟΥΜΕ να πιστεύουμε ότι η θέση «οι απεργίες υπονομεύουν την αλλαγή», αποτελεί ένα συγκυριακό προπαγανδιστικό επιχείρημα της κυβέρνησης κι όχι μια μόνιμη σταθερά της φιλοσοφίας-της. Γιατί αν κάποιοι — με τον ένα ή τον άλλο τρόπο — «υπονόμευσαν» την κυβέρνηση, αυτοί δεν είναι οι απεργοί. Μια τέτοια «υπονόμευση» για παράδειγμα του κύρους του Πρωθυπουργού ήταν ασφαλώς η προτροπή να εμφανιστεί στην τηλεόραση, ήδη την δεύτερη κιόλας μέρα της απεργίας, παίρνοντας δημόσια θέση κατά των απεργών.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, η αναγνώριση από πλευράς κυβέρνησης κάποιων λαθών ή παραλείψεων στη στάση-της στη συγκεκριμένη απεργία, θα βοηθούσε στην αποκατάσταση του κύρους-της μέσα στους τραπεζοϋπάλληλους. Νομίζουμε μάλιστα ότι η κυβέρνηση διαθέτει την απαραίτητη κοινωνική συναίνεση για να προχωρήσει σε μια τέτοια θαραλέα ενέργεια, αλλά και την πολιτική βούληση ώστε — με βάση αυτήν την απεργία — να εξαγάγει τα απαραίτητα συμπεράσματα για την γενικότερη πολιτική-της. Ένας κλάδος φιλικά προσκείμενος στην κυβέρνηση, απεργεί εδώ και τρεις βδομάδες με εξαιρετική επιτυχία, παρ' ότι τα αιτήματα που προβάλλει, κάθε άλλο παρά διαιυγή και «συσπειρωτικά» για τους τραπεζοϋπάλληλους είναι. Μήπως λοιπόν πρόκειται για την αίσθηση μιας κοροϊδίας και την απαρχή μιας «κρίσης εμπιστοσύνης» που δεν περιορίζεται στους τραπεζοϋπάλληλους;

Έργα στη Μητρόπολη Απορίες για το Υπουργείο

του Κ.Β. Σακελλαρίου

ΠΕΛΩΡΙΑ ζημιά — πάνω από πέντε δισεκατομμύρια δραχμές — κινδυνεύει άμεσα να υποστεί το Δημόσιο και να κερδίσει αντίστοιχα ο «Άγιος» Ιωαννίνων κ. Θεόκλητος Σετάκης, γιατί, τόσο οι υπεύθυνοι της Δημόσιας Εκκλησιαστικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Βελλάς Ιωαννίνων, όσο και το υπουργείο Παιδείας, ως εποπτεύουσα αρχή, δεν έδειξαν την επιβαλλόμενη επιμέλεια, για να προασπίσουν τα συμφέροντα του Δημοσίου και να διασφαλίσουν τη περιουσία-του.

ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ, η σχολική εφορεία της Παιδαγωγικής Ακαδημίας, Βελλάς και το υπουργείο Παιδείας παρέλειψαν — εντελώς παράνομα και αδικαιολόγητα — να διορίσουν πληρεξούσιο δικηγόρο και να ορίσουν δικαστικό αντιπρόσωπο, για να παραστούν και αντικρούσουν αναγνωριστική αγωγή, που είχε εγείρει κατά της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Βελλάς — κατ' εντολή του «Αγίου» Ιωαννίνων — η μονή Βελλάς, με αποτέλεσμα να διεξαχθεί η δίκη πριν λίγες μέρες — στις 10 Ιουνίου — αλλά ερήμην, τόσο της Δημόσιας Παιδαγωγικής

ΓΙΑ ΟΛΕΣ τις λεπτομέρειες της παραπάνω υπόθεσης, αλλά και για την τακτική του «Αγίου» Ιωαννίνων κ. Σετάκης, ο οποίος εντελώς παράνομα και αυθαίρετα κατακρατούσε τα εισοδήματα της Δημόσιας Σχολής, εκποιούσε την περιουσία-της κτλ., είχε και έχει απόλυτα ενημερωθεί ο υπουργός Παιδείας κ. Α. Βερυβάκης. ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ, ο κ. Θεόκλητος Σετάκης παραβιάζει εδώ και πολλά χρόνια το Νόμο

5.408/1932, που επιτάσσει, ότι τα εισοδήματα της Μονής Βελλάς ανήκουν στην Εκκλησιαστική Σχολή Βελλάς καθώς και τις διαταγές της Πολιτείας, που απαγορεύουν την εκποίηση της μοναστηριακής περιουσίας. Έτσι, ο «Άγιος» Ιωαννίνων, εντελώς ασύδοτα, παρακρατεί τα εισοδήματα της Μονής Βελλάς, που ανήκουν στη Δημόσια Σχολή, δηλαδή στο ίδιο το Κράτος, εκποιεί ακίνητα της Μονής α-

Ο «Άγιος» Ιωαννίνων κ. Θεόκλητος Σετάκης

κής Ακαδημίας, όσο και του Δημοσίου.

Η ΕΡΗΜΟΔΙΚΙΑ της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Βελλάς και του υπουργείου Παιδείας, που θα έχει ως συνέπεια να γίνει δεκτή η αγωγή της Μονής Βελλάς — δηλαδή ουσιαστικά η αγωγή του «Αγίου» Ιωαννίνων — και να χάσει το Δημόσιο περιουσιακά στοιχεία αξίας πάνω από πέντε δισεκατομμύρια δραχμές — αυτά που αποτελούν και το αντικείμενο της «αναγνωριστικής» αγωγής — εκδηλώνει μια πολύ ιδιόρρυθμη και περιέργη τακτική, που επικρατεί σε σύμβουλους και ιδιαίτερους του υπουργού Παιδείας κι οι σχετικές εντολές εκπορεύονται από το ιδιαίτερο γραφείο του κ. Α. Βερυβάκη.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ είναι και το γεγονός, ότι η δίκη που έγινε ερήμην του Δημοσίου στις 10 Ιουνίου στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Ιωαννίνων, είχε προσδιοριστεί ύστερα από προηγούμενη αχαβολή της ίδιας υπόθεσης, που είχε οριστεί για τις 6 Μαΐου ε.έ. στο ίδιο δικαστήριο, αλλά είχε αναβληθεί, γιατί και τότε το υπουργείο Παιδείας δεν μερίμνησε να αποστείλει δικαστικό αντιπρόσωπο, αλλά και η σχολική εφορεία της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Βελλάς δεν φρόντισε έγκαιρα να διορίσει ικανότατους πληρεξούσιους δικηγόρους, ώστε αυτοί να προετοιμάσουν κατάλληλα την αντίκρουση της αγωγής της Μονής Βελλάς.

ΓΙΑ ΝΑ ολοκληρωθεί η τραγελαφική εικόνα της κατάστασης, που επικρατεί στη Σχολή Βελλάς — με την ανοχή, βέβαια, του υπουργείου Παιδείας — πρέπει να τονιστεί, ότι πρόεδρος της σχολικής εφορείας ήταν μέχρι τα τέλη Μαρτίου ε.έ. ο «Άγιος» Ιωαννίνων, αλλά αυτό το αξίωμα δεν τον εμπόδιζε να βλάπτει τα συμφέροντα της Σχολής Βελλάς, όπως και δεν τον εμπόδισε να διατάξει το λεγόμενο ηγούμενο-συμβούλιο της Μονής Βελλάς, να εγείρει αγωγή κατά της Σχολής Βελλάς!...

ξίας πολλών εκατομμυρίων, που κι αυτά ανήκουν στη Σχολή κι ολοκληρώνει τις παρανομίες-του και τις επιχειρήσεις-του, ιδρύοντας αφανή μετοχική εταιρεία με συνεταίρο ένα γεωπόνο!

Ασύδοτος και πανίσχυρος ο «Άγιος» Ιωαννίνων

ΟΙ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ κυβερνήσεις δεν δώξαν τον «Άγιο» Ιωαννίνων για τις ατελείυτες παρανομίες. Ο κ. Σετάκης ήταν και είναι ισχυρός κομματικός παράγοντας της Ν. Δημοκρατίας στα Ιωάννινα. Φαίνεται, ωστόσο, ότι η «Αλλαγή» δεν περιόρισε τη δύναμη του κ. Σετάκη μέσα στα αρχιερατικά-του καθήκοντα. Απόδειξη αποτελούν και όσα είπε ο «Άγιος» Ιωαννίνων στην προχθεσινή δίκη, όπου έλαμψαν με την απουσία-τους οι εκπρόσωποι της Παιδαγωγικής Ακαδημίας και του Δημοσίου.

«Είμαι παντοδύναμος. Εγώ διοικώ και το υπουργείο Παιδείας!...» τόνισε ο κ. Θεόκλητος.

ΚΙ ΑΥΤΑ τα προκλητικά λόγια του κ. Σετάκη αποκτούν τρανή απόδειξη ότι κάτι δεν πάει καλά μέσα στο υπουργείο Παιδείας. Γιατί αυτός, ενώ έπρεπε σήμερα να είναι υπόδικος για αναριθμητές παραβάσεις σε βάρος της περιουσίας του Δημοσίου, όχι μόνο δεν δώκεται, αλλά έχει το θράσος να εγείρει αγωγή εναντίον του Δημοσίου επιζητώντας να κρατήσει, όσα έχει παράνομα κατακρατήσει. Γιατί αυτό το σκοπό έχει η αγωγή της Μονής Βελλάς κατά της Σχολής Βελλάς που συζητήθηκε στις 10 Ιουνίου στα Ιωάννινα ερήμην του Δημοσίου.

ΤΟ ΓΙΑΤΙ, τόσο η Δημόσια Παιδαγωγική Ακαδημία Βελλάς, όσο και το υπουργείο Παιδείας, δεν όρισαν πληρεξούσιους, για να αποκρούσουν την «αγωγή» της Μονής Βελλάς και να προασπίσουν τα οικονομικά συμφέροντα του Δημοσίου, που ανέρχονται σε πέντε δισεκατομμύρια περίπου δραχ-

μές, είναι θέμα έρευνας των αρμόδιων οργάνων της Πολιτείας, αφού, προφανώς, πρόκειται και περί παραβάσεως κανόνων του Ποινικού Δικαίου (παράβαση καθήκοντος, απιστία κτλ.).

ΩΣΤΟΣΟ για όλα αυτά, κάτι πρέπει να γνωρίζουν και κάτι ανευθυνουπέθυνοι παράγοντες και κάτι «σύμβουλοι» του υπουργού Παιδείας κ. Λ. Βερυβάκη, που κατάφεραν, ύστερα από πολλές προσπάθειες, να αλλάξουν τη σύνθεση της σχολικής εφορείας της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Βελλάς και να διώξουν τον διευθυντή της Σχολής, ο οποίος, παρά την ύπαρξη εντόνων πιέσεων από όλες σχεδόν τις πλευρές, ήταν ο μόνος, που αντιστάθηκε και πολέμησε τον «Άγιο» Ιωαννίνων, για να διασφαλίσει τα συμφέροντα του Δημοσίου.

Αποκαλυπτική αναφορά

ΠΟΛΥ αποκαλυπτικό είναι το κείμενο της ακόλουθης αναφοράς, που υπέβαλε ο «εκπαραθρωθείς» διευθυντής της Εκκλησιαστικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Βελλάς κ. Α. Κορακίδης στο υπουργείο Παιδείας στις 16 Ιουνίου ε.έ.

Α. Από πληροφορίες-μου κατά τις 10 Ιουνίου που δικαζόταν η αναγνωριστική αγωγή της «Ι. Μονής Βελλάς» και στρεφόταν κατά των συμφερόντων της Σχολής, η τελευταία δεν παρουσιάσθηκε στη δίκη με κανένα εκπρόσωπό-της και ερημοδίκησε. Επειδή είναι παλιά η τακτική αυτή στο χώρο αυτό για να μεταπορίζονται οι ευθύνες, σε κάποιον άλλον και εγώ εδώ έχω την τιμητική αυτή που και τώρα που έφυγα, όπως έφυγα, δίνονται σε μένα πάλι οι ευθύνες για το θέμα αυτό, σας αναφέρω τα ακόλουθα:

1. Στις συνεδρίες της Σχ. Εφ. του τέλους Φεβρουαρίου - αρχές Μαρτίου (Πρακτικά 35-37) εισηγήθηκα να διορισθώ εκτός από Γιαννιώτη δικηγόρο και δικηγόρος Αθηνών. Με δική-μου ευθύνη πρότεινα τους δικηγόρους Αθηνών κ. Ευστ. Φραγκούλη και Βασ. Θεοτοκάτο. Δεν δέχθηκαν την εισήγηση ο Σεβασμ. ούτε ο κ. Εργολάβος. Γι' αυτό δεν πάρθηκε απόφαση. Η εισήγηση είναι καταχωρημένη στα πρακτικά. Ωρίσθηκε από τότε δικηγόρος από τα Γιάννενα ο κ. Ντίνος.

2. Η νέα Σχολ. Εφορεία συγκροτήθηκε στις μέρες των διακοπών του Πάσχα. Η δικάσιμη ήταν στις 6 Μαΐου. Συνεδρίες έγιναν 27.4 και 3.5 με τους τρόπους που έχω ήδη αναφέρει. Το μόνο που κατόρθωσα τότε ήταν να ζητήσουμε αναβολή της δίκης και το επέτυχα με την ελπίδα να προετοιμαστούμε.

3. Η απόσπασή-μου έγινε εν όψει της δίκης της 10.6 και απαιτητικά από τους γνωστούς φανερούς και κρυφούς παράγοντες. Παρέδωσα τη Διεύθυνση στις 2.6. Από τις 28.5 δεν είχα πρωτοβουλίες, ούτε υπήρχε Σχολ. Εφορεία. Ο κ. Ε. Ριζόπουλος μου ζήτησε το τηλ. του κ. Ε. Φραγκούλη. Τον βοήθησα να βρη τα τηλέφωνα που ζητούσε. Απορώ γιατί ερημοδίκησε η Σχολή με όλους τους παράγοντες-της που ετοιμάζονταν έστω και με ένα δικηγόρο διορισμένο από την προηγούμενη Σχολ. Εφορεία, που είχε ήδη και επιληφθεί του θέματος, και παρέστη στην πρώτη δικάσιμη και ζήτησε αναβολή που του δόθηκε.

4. Εκτός τα ανωτέρω στην κοινή συνάντησή-μας με τον κ. Υπουργό η Σχολ. Εφορ. δήλωσε παρουσία-μου ότι πρέπει να φύγω αμέσως για να αντιμετωπισθεί η δίκη της 10.6 με νέο διευθυντή και τη Σχολ. Εφορεία. Τούτο ακριβώς και έγινε.

5. Κατά την κρίση-μου το θέμα είναι πολύ σοβαρό και πρέπει να αντιμετωπισθεί άμεσα και σωστά γιατί κάθε καθυστέρηση και κάθε λάθος θα έχει σαν αποτέλεσμα μεγάλη ζημιά (δισεκατομμύρια) για το δημόσιο.

Το υπουργείο Παιδείας αντίθετο με τις διακηρύξεις

ΤΟ ΠΑΣΟΚ στη διακήρυξη της κυβερνητικής πολιτικής και ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου στις προγραμματικές δηλώσεις τόνισαν, ότι τα μοναστηριακά κτήματα και τα τσιφλικά θα κοινωνικοποιηθούν.

Σε πλήρη αντίθεση με τις παραπάνω ξεκάθαρες θέσεις του ΠΑΣΟΚ και του πρωθυπουργού έρχεται με τη δική-του θέση το υπουργείο Παιδείας, το οποίο, όχι μόνο δεν φαίνεται να ενδιαφέρεται για την κοινωνικοποίηση των μοναστηριακών κτημάτων και τσιφλικιών, αλλά, αντίθετα, φροντίζει να κάνει ακόμη πλουσιότερο τον «Άγιο» Ιωαννίνων, αφού του δίνει τη δυνατότητα να κερδίσει αυτόν σε βάρος του Δημοσίου πέντε δισεκατομμύρια δραχμές. Τώρα, αν με αυτό το πελώριο, το αστρονομικό ποσό, το υπουργείο Παιδείας αντιμετώπιζε και έλυνε το οξυτάτο διδακτηριακό πρόβλημα όλης της χώρας, φαίνεται, πως κανείς από τους αρμόδιους του υπουργείου δεν το έχει σκεφθεί.

ΕΠΙΣΗΣ οι ίδιοι παράγοντες θέλουν να αγνοούν, ότι το Δημόσιο δαπανά κάθε χρόνο για τη λειτουργία της Σχολής Βελλάς τριάντα εκατομμύρια δραχμές, ενώ η περιουσία της Σχολής είναι τεράστια.

Ο «καγκελόφρακτος» και άλλα πολλά...

ΜΕΣΑ στο υπουργείο Παιδείας βρίσκονται σήμερα άνθρωποι, που διατυμπανίζουν ότι προέρχονται από την «Αλλαγή», πως αγωνίζονται για την «Αλλαγή». Ωστόσο, αυτοί οι κύριοι υπονομεύουν και ναρκοθετούν την «Αλλαγή». Υπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία, επίσημα και αναμφισβήτητα, που αποδεικνύουν, ότι αυτοί οι εργάτες της «Αλλαγής» και συνεργάτες και «σύμβουλοι» του υπουργού Παιδείας, θα ανατινάξουν πολλούς και πολλά στον αέρα. Έφτασαν στο σημείο να εισηγηθούν τη συγκρότηση καίριων υπηρεσιακών συμβουλίων από ανθρώπους του Ιερώνυμου Κοτσώνη και εξωεκκλησιαστικών οργανώσεων. Πριν από λίγες μέρες θέλησαν να τοποθετήσουν ως διευθυντή εκκλησιαστικής σχολής ένα αρχιμανδρίτη — ξάδελφο ενός ιδιαίτερου του κ. Λ. Βερυβάκη, ο οποίος δεν είναι και τόσο καθαρός, αφού σε εκθέσεις επιθεωρητών αυτός ο κληρικός αναφέρεται ως «καγκελόφρακτος» και στη συνέχεια γίνεται η σχετική επεξήγηση για τον παραπάνω χαρακτηρισμό.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ, ο «ειδικός» σύμβουλος του υπουργού Παιδείας και συμπατριώτης-του μέσα στο ιδιαίτερο γραφείο του κ. Λ. Βερυβάκη προσπαθούν να κάνουν και κάτι αλλαγές στην Κρήτη, για να ωφελήσουν κάτι δικούς-τους φίλους κληρικούς χωρίς να τους νοιάζει, ότι από αυτή την «ωφέλεια» θα προκύψει πελώρια ζημιά στην περιουσία μιας μεγάλης σχολής.

ΚΑΤΙ δεν πάει καλά στο υπουργείο Παιδείας...

Γραφτείτε συνδρομητές στο ANTI

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΖΗΤΟΥΜΕ ΠΛΗΡΗΣ 17.
936 39 980

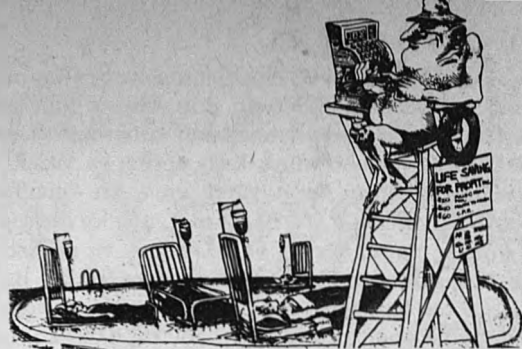
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΣΕΥΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
"Ελεύθερος Τύπος"

Εδώ κάποια Αλλαγή, εκεί κάποια Αλλαγή Πού είναι η υγειονομική Αλλαγή;

του Γιώργου Κλ. Λύκα

Με καπετάνιο τώρα την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, το υγειονομικό-μας σύστημα και μετά την ψήφιση του βαπτισθέντος ως «θεσμικού πλαισίου για την αναμόρφωση της περιθαλψής» = ίδρυση του Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας (ΚΕΣΥ), θα εξακολουθεί να πλέει στο ΧΑΟΣ, με κινητήρια δύναμη τη σπατάλη και εμπόρευμα την υγεία-μας.

Είναι ολοφάνερο, πλεόν, πως και οι τωρινοί αρμόδιοι ενώπιον ενός υγειονομικού συστήματος (= Ιατρικές Σχολές, νοσοκομεία, Ταμεία Υγείας κτλ.), σε βαθιά κρίση, κινούνται καθυστερημένα, ανεπαρκώς και λαθεμένα, όταν δεν αδρανούν. Στην εποχή των υπερηχητικών ταχυτήτων κινούνται με τον αμαμπά. Το φαινόμενο νομίζω πως δεν είναι τυχαίο. Πρέπει να οφείλεται σε άγνοια ή σε κακή πίστη. Προσωπικά, το αποδίδω στην άγνοια. Κανένας από τους αρμόδιους παράγοντες του ΠΑΣΟΚ, δεν έχει κάνει παραγωγή μεταρρυθμιστικής υγειονομικής κουλτούρας (= βιβλία, μελέτες, διαλέξεις, άρθρα, δημόσιες συζητήσεις κτλ.). Αν κάποιος γνωρίζει κάποια μεταρρύθμιση που να έγινε κάπου, με δημοκρατικές μεθόδους, δίχως να έχει προηγηθεί παραγωγή μεταρρυθμιστικής κουλτούρας, ας μας το πεί.

Τα ελάχιστα υγειονομικά κείμενα του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησής-του, νομίζω πως οδηγούν στη σκέψη πως διάλεξαν ως υγειονομική πολιτική, ΓΛΩΣΣΑ ριζοσπαστική και ΠΡΑΞΗ συντηρητική. (βλ. εισαγωγή και κείμενο του βαπτισθέντος ως θεσμικού πλαισίου για την αναμόρφωση της περιθαλψής, ΔΕΛΤΙΟ του ΙΣΑ, τχ. 143, Απρίλης '82). Βέβαια δεν πρωτοτυπούν. Τελευταία, όλα τα φανερά ή κρυφά συντηρητικά κόμματα της Δύσης, περιορίζονται στο να κάνουν σωστές διαπιστώσεις και να χρησιμοποιούν γλώσσα ριζοσπαστική και συνθηματολογική.

Αν στόχος του ΠΑΣΟΚ είναι ν' αρχίσει εδώ και τώρα την υγειονομική ΑΛΛΑΓΗ, πεποιθήσή-μου είναι, πως διάλεξε λάθος. Με το «θεσμικό πλαίσιο» που παρουσίασε (ύστερα από εξάχρονη τουλάχιστο μελέτη), γίνεται ολοφάνερη η διατήρηση του τωρινού υγειονομικού συστήματος με τις γνωστές συμπεριφορές-του, το χαρακτηρισμένο (στη σελ. 4 του θεσμικού πλαισίου, ΔΕΛΤΙΟ, ΙΣΑ) από τους ίδιους «όχι αλλά αναγνωριστικό αλλά και κοινωνικά απαράδεκτο».

Η Πασοκική κυβέρνηση, αντί να προσφέρει το θεσμικό πλαίσιο της υγειονομικής αλλαγής (πολιτικό θέμα δεν είναι η υγεία;), ως άλλος Πιλάτος, ιδρύει «ξεκάρφωτα» το ΚΕΣΥ, ένα όργανο που θ' αποτελείται από υγειονομικούς συνδικαλιστές, καθηγητές των Ιατρικών και άλλων παραϊατρικών Σχολών, (π.χ. ΟΣ, ΦΣ), τους Διοικητές του ΙΚΑ και

ΟΓΑ, Δημ. Υπαλλήλους και άλλους συνδικαλιστές (άρθρο 2), συνήθως όλοι-τους, λίγο-πολύ άσχετοι με το πρόβλημα, υγειονομική μεταρρύθμιση, μεταθέτοντας έτσι σε μη πολιτικούς και άσχετους τη στήριξη των αποφάσεών-της, για την υγεία-μας (άρθρο 3). Είναι γνωστό και φυσικό οι συνδικαλιστές σε μια χώρα με το δικό-μας πολιτικό παρελθόν, να βάζουν, στην καλύτερη περίπτωση, πάνω απ' όλα τα προνόμια της κατηγορίας-τους; Είναι επίσης γνωστό πως τα συνδικάτα ΟΛΩΝ των καπιταλιστικών χωρών, είναι ανίκανα να προσαρμοσθούν στη μεγαλύτερη πολυπλοκότητα της κοινωνικής τάξης, που είναι επακόλουθο της τεχνολογικής ανανέωσης, της λειτουργικής και παρεμβατικής διαστολής του Κράτους, των μορφωτικών αλλαγών που παράγονται από την άνοδο του επιπέδου ζωής; Είναι πραγματικά, ωραίο άλλοθι για την αναβολή της υγειονομικής αλλαγής με «δημοκρατικά» μέσα. Κάτι τέτοιες «δημοκρατικές» διαδικασίες οδήγησαν σε πλήρη κρίση τις δυτικο-ευρωπαϊκές δημοκρατίες. Αυτός είναι ο «τρίτος δρόμος»;

Τις άλλες προτάσεις του λεγόμενου θεσμικού πλαισίου δεν τις σχολιάζω, γιατί δεν έχουν πάρει τη μορφή σχεδίου νόμου. Για την ώρα θα περιοριστώ στην πρόταση για το γιατρό με πλήρη και αποκλειστική απασχόληση.

Προσωπικά είμαι υπέρ της καλής αμοιβής του ιατρικού, παραϊατρικού και βοηθητικού προσωπικού με πλήρη και αποκλειστική απασχόληση. Αλλά, μέσα στον Εθνικό Φορέα Υγείας (ΕΦΥ) που καθημερινά θα γίνεται όλο και καλύτερο κέντρο παραγωγικής δουλειάς, συμμετοχής και αποφάσεων, για την προστασία της υγείας-μας, την αξιοπρέπεια και την καλύτερη αμοιβή του υγειονομικού προσωπικού, που τόσο του αξίζει. Ναι, μέσα στον ΕΦΥ, που δεν θα ενεργεί μόνο, αλλά θα βοηθάει και τους άλλους να συνενεργούν που θα θέτει στη διάθεση όλων, όχι μόνο υπηρεσίες αλλά και γνώσεις, πληροφορίες μηχανισμούς ελέγχου, με στόχο την καθημερινή καλύτερευση της ποιότητας και τον περιορισμό της σπατάλης, και επιζήμιας ποσότητας. Ναι, μέσα στον ΕΦΥ, που θα μοιάζει με μια ακτίνα Laser, που το εσωτερικό-της διατρέχεται από πολυάριθμες ροές πληροφοριών, σε δυο κατευθύνσεις. Ναι, μέσα στον ΕΦΥ, που δεν θα προέλθει από σταδιακές ενοποιήσεις των υπαρχόντων Ταμείων Υγείας.

Δίχως ΕΦΥ, που θα είναι κι ένα σύστημα εγγυήσεων για όλους (υγειονομικούς και νομείς), ο καλοπληρωμένος (ας πούμε) γιατρός με πλήρη και αποκλειστική απασχόληση δεν θ' αλλάξει συμπεριφορά. Γιατρός, δεν γεννιέται κανένας. Γίνεται γιατρός, μέσα στις Ιατρικές-μας Σχολές και σ' ένα σύστημα που

δημιουργεί μια ζούγκλα δίχως έλεγχο και υπευθυνότητα. Έγιναν πασιγνωστές π.χ. οι συμπεριφορές των υπηλόμεστων Δημόσιων Υπαλλήλων με πλήρη και αποκλειστική απασχόληση. Και ο Γεώργιος Παπανδρέου είχε αυξήσει τις αμοιβές των δικαστικών, αλλά η συμπεριφορά-τους, όπως ξέρουμε δεν είχε αλλάξει. Ποιός δεν γνωρίζει πως ΜΟΝΟ πρόσδος ΔΕΝ είναι η θεσμοθέτηση προνομίων επαγγελματικών κατηγοριών;

Κανένας δεν πρέπει ν' αναμένει αλλαγή από την επίσημη ψηλότερη αμοιβή του γιατρού με πλήρη και αποκλειστική απασχόληση. Αυτό, δεν σημαίνει πως δεν υπάρχουν υπεύθυνοι γιατροί και τώρα.

Έτσι, όλα τα βασικά υγειονομικά προβλήματα θα παραμένουν άλυτα.

● Δεν ιδρύεται ο ΕΦΥ. Όταν αποκτηθεί, αποφάσισαν να γίνει με βαθμιαία ενοποίηση των γνωστών-μας Ταμείων Υγείας. Να πιστεύει άραγε η κυβέρνηση, πως θα βγάλει άθροισμα διαφορετικής ποιότητας προσθέτοντας όμοιες (και γνωστές) ποιότητες; Να τους διαφεύγει πως το άθροισμα διαφέρει μόνο σε μέγεθος. Μήπως η κυβέρνηση έχει στο νου-της, να τα ενώνει μετά την αλλαγή της ποιότητάς-τους; Τότε, θα περάσει και το 2.000 και θα υπάρχουν τα γνωστά Ταμεία Υγείας.

Έτσι ο ΕΦΥ γίνεται όραμα (= όνειρο βερνής νύκτας). Και όμως, ο τωρινός Υπουργός ΚΥ, σε συνέντευξή-του (στο «ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ» όργανο του ΟΣΑ, τχ. 4, Φλεβάρης - Μάρτης '82 σελ. 8) εκτός των άλλων, λέει «είναι πεποισή-μας πως μόνο με τη δημιουργία του ΕΦΥ θα καταστεί δυνατός ο σωστός σχεδιασμός και προγραμματισμός στον τομέα της υγείας». Αφού δέχθηκε, πως είναι υποχρεωτικός ο ΕΦΥ για ένα σωστό σχεδιασμό και προγραμματισμό, γιατί δεν τον ιδρύετε; Ζητάτε θυσίες μόνο για εκλογική νίκη των παλιών γνωστών δομών;

Στη δυτική Ευρώπη, ΕΦΥ λειτουργεί στην Αγγλία και Ιταλία. Ο πρώτος έχει ηλικία δεκαετιών. Δεν σκέφθηκε να τον διαλύσει ούτε η Θάτσερ. Ο δεύτερος λειτούργησε την 1.1.1980, αλλά θεσπίστηκε το 1978 μαζί με την διάλυση των διαφόρων Ταμείων Υγείας (το αντιστοιχο ταμείο του δικού-μας ΙΚΑ ασφάλιζε 44 εκατομμύρια Ιταλούς), όταν το ΚΚΙ (που πάλεψε δεκαετίες για τον ΕΦΥ), έγινε μέλος της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας. Τώρα που το ΚΚΙ είναι στην αντιπολίτευση, το Σοσιαλιστικό Κόμμα με αρχηγό τον Κράζι (κόμμα αδελφό του ΠΑΣΟΚ), το Χριστιανοδημοκρατικό και τα άλλα κόμματα της κυβερνητικής πλειοψηφίας κάνουν το παν για να υπονομεύσουν τον ΕΦΥ, καταψηφίζοντας τα προγράμματα και περικόπτοντας την χρηματοδότησή-του. Έτσι υπονομεύουν την πιο σοβαρή, νομίζω μεταρρυθμι-

ση, τον πιο σημαντικό νόμο του δημοκρατικού-τους Κράτους, που για πρώτη φορά επικυρώνει την ισότητα όλων των πολιτών στην υπεράσπιση της υγείας. Υπενθυμίζω, Αγγλία και Ιταλία είναι χώρες καπιταλιστικές.

● Δεν επιδιώκεται αναδόμηση των εξόδων, για να γίνουν παραγωγικά. Το πρόβλημά-μας είναι πόσα και πώς τα ξοδεύουμε. Σήμερα επίσημα ξοδεύουμε λίγα, μα απερίσκεπτα. Ξεχάστηκε ή μετατέθηκε στο ΚΕ-ΣΥ, η συγκράτηση του κόστους π.χ. των φαρμάκων, της ειδικευμένης ιατρικής κτλ., ενώ παίρνονται αποφάσεις που θα γιγαντοποιήσουν τη σπατάλη. Παράδειγμα, το νοσοκομείο Ιωαννίνων, θα γίνει χιλιάδες κλινών (εφημερίδες). Αυτή η υγειονομική περιοχή τι πληθυσμό θα έχει; Ίσως αχρηστεύσει σε μεγάλη ακτίνα τη βασική ιατρική με αποτέλεσμα την αύξηση του ιατρικού κόστους, μια και οι πάντες θα εισάγονται στο νοσοκομείο. Έτσι οι «άρρωστοι» θα εξυπηρετούν το νοσοκομείο και όχι αντίθετα. Σπατάλη για την οικοδόμηση, τη συντήρηση και τη λειτουργία-του.

Το βαπτισμένο ως θεσμικό πλαίσιο, δεν δημιουργεί στενούς οργανικούς δεσμούς ανάμεσα στην πανεπιστημιακο-νοσοκομειακή δομή και τις υπάρχουσες ή δημιουργούμενες υγειονομικές υπηρεσίες στον ελλαδικό χώρο. Αντίθετα, με τη διόγκωση των νοσοκομείων, αυξάνει τους κινδύνους φαγοκυττώσης των βασικών υγειονομικών υπηρεσιών των κατανεμημένων στο χώρο, με αποτέλεσμα την απογοήτευση των υγειονομικών «χειριστών» της, την μη εξυπηρέτηση των αναγκών του κόσμου και την αύξηση του ιατρικού κόστους.

● Δεν προωθεί την πρωτοβάθμια προληπτική ιατρική στους τόπους δουλειάς και ζωής. Και όμως, το «νέφος» η ρύπανση, τα εργατικά ατυχήματα και οι επαγγελματικές αρρώστιες, την κάνουν αμετάθετη ανάγκη.

● Δεν προωθεί τη συμμετοχή, την ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα στις δομές, την ανταλλαγή σκέψεων ανάμεσα σε υγειονομικούς «χειριστές» και νομείς, που είναι βασικές προϋποθέσεις για την επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων.

Ξεχνάει τώρα η κυβέρνηση, πώς πρέπει να υπάρχει και η συμμετοχή των πολιτών στη βάση κάθε σχεδιασμού, προγραμματισμού και θέλησης επέμβασης. Δεν μπορεί να φανταστεί πώς δεν μπορεί ν' αλλάξει πρόσωπο το υγειονομικό-μας σύστημα, δίχως τον ΕΦΥ και τη γνωστή συμμετοχή αυτών που «νέμονται» τις υγειονομικές υπηρεσίες και δομές;

● Δεν δίνει ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ στο χωροταξικό ξάπλωμα της βασικής ιατρικής. Κι όμως, τώρα είναι κοινό μυστικό, πώς για να ελεγχθεί και να καλυτερευτεί καθημερινά η κατάσταση, χρειάζεται να δοθεί έμφαση (δίχως παραμέληση και του νοσοκομείου) στη χωροταξική βασική ιατρική. Και μόνο η υδροκέφαλη κατανομή των νοσοκομείων-μας, νομίζω πώς δίνει προτεραιότητα στη χωροταξική βασική ιατρική.

Οι μεταρρυθμίσεις συμφωνώ, δεν γίνονται δίχως τη διάθεση και τη συνεργασία των άμεσα ενδιαφερομένων. Ενδιαφερόμενοι όμως είναι και τα εκατομμύρια των Ελλήνων. Κανένας βέβαια, δεν πρέπει να ξεχνάει, πώς δεν καταβλήθηκαν προσπάθειες για να κατακτη-

θούν από μια ιδέα σωστής υγειονομικής αλλαγής, οι γιατροί και οι άλλοι υγειονομικοί. Η πλειοψηφία των γιατρών δεν είναι όπως περιγράφεται από ορισμένες εφημερίδες. Δεν επιτρέπεται να μας διαφεύγει πως μορφώνονται και εργάζονται σ' ένα τόσο στραβό σύστημα, που δημιουργεί μια ανεξέλεγκτη ζούγκλα και ανευθυνότητα. Να γιατί πρέπει να ελεγχθεί η κατάσταση, αρχίζοντας από την χωροταξική βασική ιατρική και εγκαθιδρύοντας μια νέα σχέση με όσους θ' αποτελέσουν τα θεμέλια ενός σύγχρονου υγειονομικού οικοδομήματος.

Η κυβέρνηση δεν προσφέρει εδώ και τώρα, ξεκίνημα υγειονομικής μεταρρύθμισης. Αντίθετα, νομίζω πώς η υγειονομική-της πολιτική σημαίνει συμφύορηση και παράλυση κάθε μεταρρύθμισης, σημαίνει απουσία και της παραμικρής θέλησης για σχεδιασμό και προγραμματισμό. Κι όμως, η υγειονομική μεταρρύθμιση είναι αίτημα πραγματικής ανάγκης και όχι κάποιας νεύρωσης.

Βέβαια μερικές κριτικές σε κάποιο έντυπο δεν αρκούν για να προωθηθεί η Υγειονομική αλλαγή. Τι πρέπει να γίνει λοιπόν;

Τα κόμματα που ενδιαφέρονται για την υγειονομική μεταρρύθμιση, νομίζω, πώς πρέπει να δώσουν το παρόν στις γειτονιές και τόπους δουλειάς. Έτσι θα δώσουν την ευκαιρία στον κόσμο να εκφραστεί με σαφήνεια πάνω στα θέματα υγείας και να μάθει ποιά κόμματα ενδιαφέρονται για την μεταρρύθμιση. Ας οργανώσουν δημόσιες συζητήσεις στις γειτονιές, εξηγώντας και προτείνοντας.

Έτσι θα γίνει κτήμα-μας η σημασία της κυβερνητικής πολιτικής στο θέμα υγείας, που είναι επείγον και δραματικό. Έτσι θα γίνει συνείδηση η ευθύνη και της τωρινής κυβέρνησης για την παραπομπή στις καλές του ΕΦΥ, προϋπόθεση για προγραμματισμό και σωστό ξόδεμα.

Έτσι θα πάνουν τα κόμματα να κάνουν κριτική της κυβερνητικής πολιτικής μέσα σε ατμόσφαιρα αοριστίας και έλλειψης συγκεκριμένων προτάσεων, για τη βραχυπρόθεσμη πολιτική-της.

Έτσι θα ξεκινήσει νομίζω, μια νέα πολιτική διαδικασία μια αλλαγή ιδεών, προγραμμάτων, αντιλήψεων, οδηγημένη από τον ελληνικό πληθυσμό που ανεξάρτητα από ιδεολογίες, για τα κοινά προβλήματα, έχει νήμα για να πλέξει νέες λύσεις. Θ' απουσιάζουν αυτοί που αισθάνονται πώς δεν έχουν νήμα για να υφάνουν νέα έργα. Θ' απουσιάζουν όσοι δεν κατάλαβαν πώς η υγειονομική μεταρρύθμιση είναι αίτημα των καιρών-μας.

Θ' αντισταθούν, όσοι δεν είναι επαγγελματικά έτοιμοι να ζήσουν σύμφωνα με σύγχρονους πραξιακούς τρόπους και προτιμούν να παραμένουν προσκολλημένοι στην ιατρική του '50, τη θεμελιωμένη στις θεραπευτικές προσπάθειες, αντί ν' αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της σύγχρονης ιατρικής, τη θεμελιωμένη όπως λέει και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, στην πρόληψη, στην κοινωνική ιατρική και την υγειονομική πολιτική.

Αυτό το ρεπερτόριο σκέψεων στοχεύει μοναδικά να ερεθίσει αυτούς που διαθέτουν σύγχρονη υγειονομική συνείδηση και επιθυμούν μια σύγχρονη υγειονομική στρατηγική που να εκφράζεται από το ΞΕΚΙΝΗΜΑ της τόσο απαραίτητης υγειονομικής αλλαγής.

ΗΛΙΑ ΓΚΡΗ

ΣΤΑ ΓΙΟΦΥΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ
ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΗΛ. 3635413

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ

αφραζε
διαβαζε
διαδιδε

την ΑΥΓΗ

«Κομμούνα» - Θεωρία

ΠΑΝΤΣΙΕΡΙ - ΝΕΓΚΡΙ
ΤΡΟΝΤΙ

Νεοκαπιταλισμός και επαναστατικό κίνημα

Τη στιγμή που έστω καθυστερημένα αναπτύσσεται ο «καταναλωτικός καπιταλισμός» και το «κοινωνικό κράτος» στην Ελλάδα τρεις Ιταλοί Θεωρητικοί του «εργατισμού» και της «αυτονομίας» επιχειρούν μια καταπληκτική ανάλυση - από την άλλο-τρίστη της εργατικής μέχρι το κράτος και το νέο χαρακτήρα της επαναστατικής οργάνωσης.

Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

Κρίση του κεφάλαιου και αυτονομία

Η κρίση του σύγχρονου καπιταλισμού σαν συνέπεια της αυτονομίας του προλεταριάτου και πάρα πέρα σαν παράγοντας ανάπτυξης αυτής της αυτονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο, ενάντια στην καπιταλιστική συσώρευση, και τις υπερδυνάμεις.

Εκδόσεις «Κομμούνα»

Συνόλων 9

τηλ. 3602.952 και 3602.644

Στα γήπεδα όλ' η γη αναστενάζει...

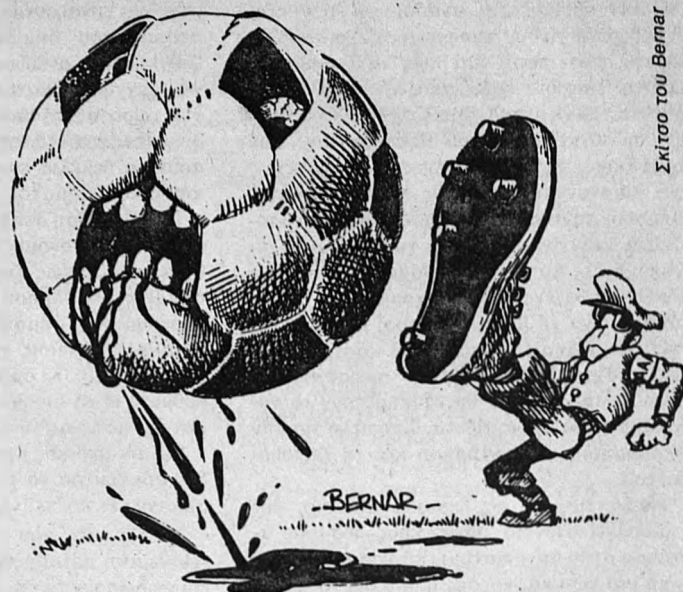
Οι προετοιμασίες για το Μουντιάλ στην Ισπανία κράτησαν σχεδόν τέσσερα χρόνια. Αυτές τις μέρες ο κόσμος δεν μιλά για την ανεργία, τα οικονομικά προβλήματα, την ένταξη στο ΝΑΤΟ. Μέχρι που, και με τους Βάσκους φαίνεται τα πράγματα να ηρέμησαν μέχρι τα μέσα του επόμενου μήνα. Η γενοκτονία των Παλαιστινίων, ο πόλεμος στα Φώκλαντ, ο αγώνας στο Ελ Σαλβαδόρ, η Πολωνία, η χούντα της Τουρκίας, τα μικρά και μεγάλα κοινωνικά προβλήματα στις άλλες χώρες, πέρασαν σε δεύτερη μοίρα.

Τα ματς αρχίζουν. Μεγάλα ονόματα του «φουτ μπώλ» αναλύουν τις επιτυχίες και αποτυχίες των ομάδων στις στήλες του Τύπου. Η «στρογγυλή θεά» στροβιλιζεται σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης, σε μικρά χωριά και πόλεις μεγάλες, σε φτωχές συνοικίες και πλούσια προάστια, αντικείμενο και υποκείμενο της μεγάλης φιέστας του μήνα.

Αρκετά έχουν γραφεί μέχρι τώρα για τον κοινωνικό, πολιτικό και ιδεολογικό ρόλο του ποδοσφαίρου και τη θέση-του στις σύγχρονες κοινωνίες της Δυτικής και Ανατολικής Ευρώπης αλλά και στις υπό ανάπτυξη χώρες της Ν. Αμερικής και της Αφρικής.

Αυτό το, ιδιαίτερα πολύμορφο, κοινωνικό φαινόμενο με πολιτιστικές, πολιτικές, ιδεολογικές και οικονομικές διαστάσεις, που αρχίζει από το φίλαθλο και τελειώνει στο αστικό κράτος γενικά, αποτελεί σήμερα μια πραγματικότητα. Και δεν είναι η διοργάνωση του Μουντιάλ μόνο που την κάνει ορατή. Το Μουντιάλ κατά κάποιο τρόπο τη γενικεύει, τη «διεθνοποιεί». Και να λοιπόν που δεν είμαστε μόνο εμείς με «Θύρα 13» και «Θύρα 7», με χούλιγκανς, ΠΡΟ-ΠΟ και «θρύλο».

Όσο όμως γνωστό είναι τώρα ότι το ποδόσφαιρο μετατρέπεται σε επιχείρηση και έχει εμπορευματοποιηθεί στο σύνολό-του,

Σκίτσο του Bernar

άλλο τόσο πασιγνώστη είναι και η πολλαπλή χρησιμοποίησή-του. Και σήμερα όχι μόνο από χούντες, δικτατορίες και αντιδραστικά καθεστώτα, αλλά και από τα σύγχρονα «δημοκρατικά» κοινοβουλευτικά κράτη.

Το κείμενο που ακολουθεί, του Α. Κοσώνα, χωρίς να φιλοδοξεί μια ανάλυση για το σύνολο των διαστάσεων του φαινομένου «ποδόσφαιρο» δίνει στοιχεία και πληροφορίες για την κοινωνική αλλά και την ποδοσφαιρική πλευρά του Μουντιάλ.

του Άκη Κοσώνα

Αλλο το ποδόσφαιρο κι άλλο το Μουντιάλ, έλεγε προ ημερών ένας φίλος, που δεν φημίζεται για τις γνώσεις-του περί του αθλήματος. Βέβαια αυτός ανήκει στους λίγους ειλικρινείς που ομολογούν ότι θα παρακολουθήσουν τους τελικούς του παγκοσμίου κυπέλλου· οι άλλοι, οι πολλοί «εχθροί του ποδοσφαίρου», φροντίζουν να κατακεραυνώσουν τους φανατικούς ενώ οι ίδιοι ή θα κλειστούν στα σπίτια-τους και θα το παρακολουθήσουν, ή θα κλέβουν ματιές στην τηλεόραση.

ΤΟ 1978 ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες, είχε δηλώσει ότι θα φύγει από το Μπουένος Άιρες «μέχρι να τελειώσει αυτή η ανοησία» εννοώντας το παγκόσμιο κύπελλο. Την παραμονή του τελικού, δεν κατάφερε να αποφύγει την παρακάτω δήλωση: «Θα είναι τραγικό, αν χάσει η Αργεντινή».

ΕΝΑ σημαντικό γεγονός που ενισχύει την άποψη «ας χαρούμε το θέαμα» είναι, πως στους τελικούς του Copa del Mundo de Fútbol δεν μετέχει η Ελλάδα. Έτσι, δεν έχουμε σοβαρούς λόγους να αγωνιούμε για την τύχη του εθνικού-μας συγκροτήματος, και δεν έχουμε τίποτα να χάσουμε, μια και δεν είμαστε φανατικοί υποστηρικτές καμιάς από τις 24 χώρες-ομάδες που συμμετέχουν. Μια νίκη ή μια ήττα, δεν θα άλλαζε κι πολλά πράγματα στην ψυχική-μας ισορροπία.

ΟΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ προβλέπουν ότι ένας στους τέσσερις κατοίκους του πλανήτη-μας, θα βάλει σε δεύτερη μοίρα όλες τις άλλες ασχολίες-του και θα ρυθμίσει τη ζωή-του σύμφωνα με τις ώρες μετάδοσης από την Τ.Β. του παγκοσμίου κυπέλλου. Είναι προφανές ότι η τηλεόραση κερδίζει «με πτώση» (κι όχι στα σημεία) τους ήδη αποδυναμωμένους αντιπάλους-της (κινηματογράφος, θέατρο, μουσική κτλ.). Είναι πιθανό ακόμα κι αυτό το κοινό του συλλόγου «Παρνασσός» να αραιώσει αρκετά — αν και ο μέσος όρος ηλικίας των ανθρώπων που απαρτίζουν αυτό το κοινό — δεν είναι ποδοσφαιρικά «ευνοϊκός».

ΑΣ ΔΟΥΜΕ όμως τη σημαίνει όλη αυτή η διοργάνωση για την Ισπανία. Δεν υπάρχει ακριβές νούμερο για τα τεράστια ποσά που ξόδεψαν οι διοργανωτές, οι πληροφορίες μιλάνε για πάνω από τριάντα δισεκατομμύρια δρχ. Κάτι που επιβεβαιώνει αυτή την πληροφορία, είναι το γεγονός πως μόνο ο πύργος για τις τηλεοπτικές μεταδόσεις ύψους 220 μέτρων στοιχισε 10 δις. Το σήμα που μεταδίδει ο πύργος σε τέσσερις σταθμούς σ' όλη τη γη εκπέμπεται σε δύο δορυφόρους που βρίσκονται σε ύψος 32.000 χλμ. πάνω από τον Ινδικό και τον Ατλαντικό. Μ' αυτό τον τρόπο οι Ισπανοί «έβγαλαν» το πενταετές τηλεοπτικό-τους πλάνο, σ' ένα χρόνο.

● ΣΤΟ Κέντρο Τύπου που δημιουργήθη-

κε, λειτουργούν 3.850 τηλεφωνικές συσκευές, για άμεση επικοινωνία των δημοσιογράφων με τις πιο μακρινές πρωτεύουσες.

● Ο ΦΟΒΟΣ των βάσεων, έπεισε την Ισπανική κυβέρνηση να επιστράτευσει 30.000 αστυνομικούς που θα περιπολούν συνεχώς και θα διενεργούν ελέγχους ταυτοτήτων σ' όποιον θεωρηθεί «υπόπτος». Έχουν επίσης συγκροτηθεί και ειδικά τμήματα που ασχολούνται με την εξουδετέρωση των «χούλιγκανς», πριν οι τελευταίοι αναλάβουν δραστηριότητα.

● ΣΤΟ ενεργητικό της ισπανικής οικονομίας, θα είναι τα 500 κι περισσότερα δολάρια, που θ' αφήσει ο κάθε επισκέπτης.

ΜΕΣΑ στα γήπεδα έχουμε την ευκαιρία να δούμε τη σύγκρουση δύο τελείως διαφορετικών ποδοσφαιρών, που στην ουσία, πρόκειται για μια αντιπαράθεση δύο διαφορετικά αντιθέτων ψυχοσυνθέσεων. Πριν όμως προχωρήσουμε στην ανάλυση αυτής της αντιπαράθεσης, πρέπει να επισημάνουμε την έκπληξη που δημιουργήσαν οι λεγόμενες «μικρές» ομάδες όπως το Κουβέιτ, η Αλγερία, το Καμερούν κι η Ονδούρα. Όλοι θεώρησαν, ειδικοί και μη, πως αυτά τα συγκροτήματα, θα έπαιζαν ρόλο κομπάρσου στη διοργάνωση και πως η ύπαρξή-τους θα βοηθούσε τους «μεγάλους» στην προπόνησή-τους. Είδαμε την Αλγερία να κερδίζει την υπερδύναμη που

λέγεται Δ. Γερμανία, αλλά και το Κουβέιτ, την Ονδούρα και το Καμερούν να αποσπούν ισοπαλίες από την Τσεχοσλοβακία, την Ισπανία και το Περού, αντίστοιχα. Περιμένουμε τη συνέχεια. Οι χώρες που μένουν εκπροσωπούν δύο εταίρους. Απ' τη μια έχουμε τους Ευρωπαίους με το βιομηχανοποιημένο επαγγελματικά ομαδικό ποδόσφαιρό-τους, κι απ' την άλλη τους Λατινοαμερικάνους με το πάθος, την τεχνική και τον ατομισμό-τους. Πρέπει να πούμε ότι οι Ευρωπαίοι παρουσιάζουν «σχολές» ποδοσφαίρου, πράγμα που δεν παρατηρείται στη Λ. Αμερική. Η Ισπανία π.χ. είναι πολύ πιο κοντά στην τεχνική των Λατινοαμερικάνων. Η Ιταλία εξακολουθεί να διατηρεί τη δική-της σχολή, μια και το εκκεντρικά αμυντικό παιχνίδι-της (που πολλές φορές αποδίδει), πολλοί το μισούν, αλλά χωρίς επιτυχία. Τα ίδια ισχύουν και για τη γειτονική-μας Γιουγκοσλαβία, που διαχωρίζει την τεχνική-της από αυτήν των άλλων ανατολικών ομάδων.

ΣΤΗ δυτικογερμανική σχολή, ανήκουν οι Ολλανδοί, οι Βέλγοι και οι Αυστριακοί. Οι Βρετανοί έχουν διδάξει το σκληρό ποδόσφαιρο και το παιχνίδι των ακραίων κυνηγών με τις συνεχείς σέντρες στην αντίπαλη περιοχή. Η Αγγλία, η Σκωτία και η Β. Ιρλανδία, διαφοροποιούνται από τη σχολή των καλοαδωμένων γερμανικών μηχανών και ασπάζονται το πάθος των Λατινοαμερικάνων — εμπλουτισμένο βέβαια με υπέρμετρη σκληρότητα.

Η ΣΧΟΛΗ των ανατολικών. Τα πράγματα εδώ είναι λίγο περίεργα, μια και δεν μιλάμε πια για ποδόσφαιρο αλλά για συνολική εκπροσώπηση συστήματος στο εξωτερικό. Ο σοσιαλισμός φροντίζει να κοινοποιήσει τα αποτελέσματα της δουλειάς-του, στέλνοντας σαν πρεσβευτή-του στην Ευρώπη ή την Αμερική τον αθλητισμό-του. Έτσι, έχουμε ένα εντελώς άλλο ποδόσφαιρο, εκνευριστικά ομαδικό, έναν αργό ρυθμό ανάπτυξης παιχνιδιού και μια, πολλές φορές, υπερβολική σκληρότητα. Απ' τον κανόνα ίσως ξεφεύγει η Πολωνία, ή η Τσεχοσλοβακία, μια κι αυτές επανέρχονται γρήγορα στο συλ παιχνίδι που γνωρίζουν καλά.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ...

Ο ΣΚΟΠΟΣ βέβαια αγιάζει τα μέσα, αλλά καμιά φορά το κακό παραγίνεται. Έτσι: Στο προηγούμενο Μουντιάλ, το 1978, η Αργεντινή για να παίξει στον τελικό, χρειαζόταν μια νίκη επί του Περού με 6-0. Την «πέτυχε»... Στα προκριματικά για το φετινό μουντιάλ, για να προκριθεί στους τελικούς η Ν. Ζηλανδία, έπρεπε να κερδίσει τη Σ. Αραβία, (μέσα στο Ριάντ) με 6-0, ή με 5-0 για να παίξει μπαράζ με την Κίνα. Νίκησε 5-0...

● ΜΕΧΡΙ πριν δυο χρόνια οι αρχηγοί σήμερα των εθνικών-τους συγκροτημάτων, ο Μπράιτνερ για την Δ. Γερμανία κι ο Τρεζόρ για τη Γαλλία, ήταν αποκλεισμένοι. Ο λόγος: Ο Τρεζόρ έκανε δηλώσεις πως είναι αναρχικός, ενώ ο Μπράιτνερ είχε «κατηγορηθεί» για συμμετοχή σε οργάνωση

της άκρας αριστεράς. Το κράτος είχε διατάξει την απομόνωσή-τους, την εξαφάνισή-τους αν ήταν δυνατό. Τους ξανακάλεσαν...

● Το 1969, στους προκριματικούς για το Μουντιάλ του '70 ο αγώνας μεταξύ Ελ Σαλβαδόρ και Ονδούρας οδήγησε στον πόλεμο μεταξύ των δύο χωρών.

● ... ενώ στην «πολιτισμένη Ευρώπη» όταν η Σκωτία παραχώρησε ισοπαλία στο Ιράν (1978) η Dally Express βγήκε με πρωτοσέλιδο τίτλο: «Το τέλος του κόσμου».

● Πριν λίγο καιρό, στον τελικό του κυπέλλου Αγγλίας μεταξύ Τόττεναμ και Κουήν'ς Πάρκ Ραϊντζερς δεν αγωνίστηκε με την Τόττεναμ ο Αργεντινός ποδοσφαιριστής-της Βίλλας, για να μην βρεθεί στη δύσκολη θέση να του σφίξει το χέρι η βασίλισσα της Αγγλίας, ή ο διάδοχος.

ΣΤΗ Λατινική Αμερική έχει αποδειχτεί ότι ο κοινωνικός ρόλος του ποδοσφαίρου είναι τεράστιος. Τώρα, αν οι χούντες τον χρησιμοποιούν για τη δική-τους επιβίωση συζητιέται αφού το ίδιο μπορεί να υποστηρίξει κανείς και για τις δημοκρατίες. Το ομαδικό αυτό άθλημα, λατρεύτηκε στη Βραζιλία π.χ. από τους ίδιους ανθρώπους που το δημιούργησαν. Γιατί το ποδόσφαιρο δεν το δημιούργησε καμιά χούντα. Το γέννησαν οι γειτονιές του Ρίο, οι άνθρωποι που πεινούσαν, αλλά βρισκανε λεφτά ν' ασημώσουν τον Πελέ και τον Ζαϊρζίνιο. Το γέννησαν τα παιδιά των σοκακιών με πάνινες μπάλλες.

ΜΠΟΡΕΙ η «στρογγυλή θεά» νά 'γινε δερμάτινη Adidas αλλά ο κόσμος δεν άλλαξε. Οι φανέλες της Βραζιλίας είναι πάντα κίτρινες, κι αυτοί που τις φοράνε, παιδιά αυτών των γειτονιών. Ένα αντίστροφο επιχείρημα, ότι δηλαδή ποτέ μια δικτατορία δεν διανοήθηκε να στραφεί εναντίον αυτού που ο κόσμος λατρεύει, θα μπορούσε να βάλει τη συζήτηση σε μια άλλη βάση. Γιατί βέβαια, ο Βιντέλα δεν πήγε στον τελικό του 1978 τυχαία. Αποτόλμησε μια — σπάνια — δημόσια εμφάνιση περιορισμένου από 10-15 σωματοφύλακες, για να βεβαιώσει το λαό που βασανίζει ότι λατρεύει, ότι λατρεύουν κι αυτοί. Και ο σημερινός δικτάτορας Γκαλτιέρι, δεν τόλμησε να φυλακίσει, ή να απελάσει τον Λουίς Τσεγάρ Μενότι, τον μάνατζερ της Εθνικής ομάδας της Αργεντινής όταν αυτός έκανε προκλητικές δηλώσεις εναντίον της χούντας. Βέβαια, δεν θα είχε κανένα δισταγμό να το πράξει, αν στη θέση του Μενότι, ήταν κάποιος ηγέτης, της Αριστεράς. Αλλά δεν είναι ο αριστερός ηγέτης που οδήγησε την ομάδα στην κατάκτηση του Μουντιάλ '78, ούτε αυτός που μπορεί στα 1982 να το πετύχει.

ΑΛΛΑ αυτή είναι μια μεγάλη ιστορία. Η ουσία είναι ότι σε λίγες μέρες το Copa del Mundo de Futbol τελειώνει. Οι ομάδες - λαοί νικητές θα πανηγυρίσουν εξάλλα. Αν το τρόπαιο το κατακτήσει μια ευρωπαϊκή ομάδα - χώρα, ο λαός-της θα χαρεί. Για μια βδομάδα ή για έναν μήνα. Αν μια λατινοαμερικανική νικήσει, ο λαός-της θα ζήσει ευτυχισμένος για τέσσερα χρόνια. Μέχρι το επόμενο παγκόσμιο κύπελλο.

Είναι μια διαφορά...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

Κυκλοφορούν

ΠΑΝΤΣΙΕΡΙ - ΝΕΓΚΡΙ
ΤΡΟΝΤΙ

● Νεοκαπιταλισμός και
επαναστατικό κίνημα

Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

● Κρίση του κεφάλαιου και
αυτονομία

ΝΤ. ΚΟΥΠΕΡ Α. ΧΕΛΛΕΡ

● Οι ριζικές ανάγκες

● Καταλήψεις σπιτιών στη
Δυτική Ευρώπη

● Αγγλία: Η εξέγερση των
νέων

(απο το Μπρίξτον στο Λίβερ-
πουλ)

● Ο καταληψίας

(Η εικονογραφημένη ιστορία των
καταλήψεων σπιτιών στη Δυτική
Γερμανία)

Ετοιμάζονται

ANTONIO ΝΕΓΚΡΙ

● Απο τον εργάτη μάζα
στον κοινωνικό προλετάριο

ΜΠΕΝΖΑΜΕΝ ΚΟΠΙΑ

● Το ατελές και ο χρονομέ-
τρης

Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

● Η μικρομεσαία δημοκρα-
τία

S.P.K. ΧΑΪΔΕΛΒΕΡΓΗΣ

● Οι «ψυχασθενείς» ενάν-
τια στο κεφάλαιο

Εκδόσεις «Κομμούνα»

Σουλίου 9

Τηλ. 3602.952 και 3602.644

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ο 15ος τόμος

του «ΑΝΤΙ»

ΗΠΑ και Μέση Ανατολή:

Το αντεπαναστατικό σχέδιο της δεκαετίας του '80

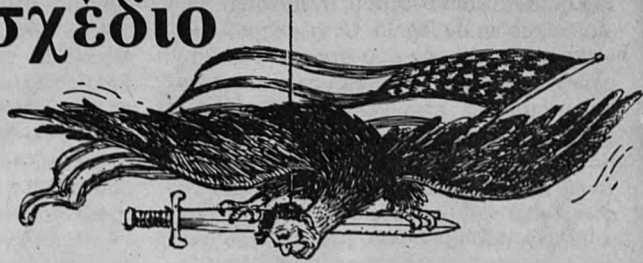
Συνέντευξη με τον Fred Halliday

Η συνέντευξη αυτή του βρετανού δημοσιογράφου Fred Halliday αναφέρεται στις βασικές πλευρές της νέας αμερικανικής στρατηγικής στη Μέση Ανατολή. Παρότι δόθηκε στις 8 Απριλίου 1982, όχι μόνο δεν έχει χάσει την επικαιρότητά της αλλά η αξία των διαπιστώσεων που διατυπώνει προβάλλεται πιο αγγύωφη μετά την ισραηλινή εισβολή στο Λίβανο.

ΕΡ: Ποιό ρόλο παίζει η Μέση Ανατολή στη σημερινή διεθνή κρίση;

ΑΠ: Από τα μέσα της δεκαετίας του '70, με την αποχώρηση από την Ινδοκίνα, η αμερικανική και δυτικοευρωπαϊκή πολιτική στον Τρίτο Κόσμο έχει εστιαστεί στη Μέση Ανατολή. Οι κυριότεροι λόγοι είναι δύο: η σπουδαιότητα του πετρελαίου του Κόλπου και η γεωγραφική εγγύτητα της ΕΣΣΔ. Καμιά άλλη περιοχή του Τρίτου Κόσμου δεν έχει τόσο ζωτική σημασία για τις οικονομίες των προηγμένων καπιταλιστικών χωρών. Παρά τα σημερινά προβλήματα, είναι πολύ σημαντικότερη από την Κεντρική Αμερική. Η Δυτική Ευρώπη και η Ιαπωνία βασίζονται σ' αυτήν· απεναντίας, οι ΗΠΑ έχουν μειώσει τα τελευταία χρόνια την εξάρτησή τους από το πετρέλαιο του Κόλπου. Ωστόσο, οι ΗΠΑ αποκομίζουν τεράστια κέρδη χάρη στο ρόλο των αμερικανικών εταιρειών στην περιοχή και μέσω της επιρροής τους στα πετρελαιοπαραγωγικά κράτη μπορούν ν' ασκούν πίεση στη Δυτ. Ευρώπη και στην Ιαπωνία. Πάντως, το ενδιαφέρον των ΗΠΑ πηγάζει επίσης από τη στρατηγική σημασία που έχει η περιοχή στα πλαίσια του ανταγωνισμού τους με την ΕΣΣΔ. Μετά τον αραβοϊσραηλινό πόλεμο του 1973, οι ΗΠΑ χρησιμοποίησαν τη θέση τους μέσα στη διαπραγματευτική διαδικασία Ισραήλ - Αιγύπτου για να περιορίσουν τη σοβιετική επιρροή: σκοπός σαφής, καθαρά διατυπωμένος στ' απομνημονεύματα του Κίσινγκερ. Επίσης, η Αμερική απάντησε στο ξέσπασμα πολιτικών κινημάτων κι επαναστάσεων στην περιοχή, μετά το 1978, παρατάσσοντας, δικές της στρατιωτικές δυνάμεις στην ευρύτερη περιοχή του Ινδικού Ωκεανού και του Κόλπου: στόχος των ΗΠΑ είναι να στήσουν στην περιοχή ένα πλέγμα βάσεων και προκεχωρημένων σταθμών ανεφοδιασμού που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από αερομεταφερόμενα αμερικανικά στρατεύματα - τη Δύναμη Ταχείας Παράταξης. Επιπλέον, γίνονται λόγος για κάποιον «Πέμπτο Στόλο» που θα περιπολεί στην περιοχή του Κόλπου. Η σοβαρότητα της σχετικής συζήτησης επιβεβαιώνεται από τις τεχνικές βελτιώσεις που κομίζουν τα νέα αμερικανικά πυρηνικά υποβρύχια, τα «Τράιντεντ». Η εμβέλεια των πυραύλων που φέρουν αυτά είναι 4.000 μίλια σε αντίθεση προς τα 2.000 μίλια των υποβρυχίων τύπου «Ποσειδών»: έτσι ο Ινδικός Ωκεανός καθίσταται για πρώτη φορά μια περιοχή από την οποία οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούν άμεσα ν' απειλήσουν τις κυριότερες πόλεις της ΕΣΣΔ.

Εντούτοις, οι δύο αυτοί παράγοντες έχουν αντισταθμιστεί από έναν τρίτο: την αυξημένη πολιτική αστάθεια της περιοχής και τον προφανή κίνδυνο που διατρέχουν τα φιλοδυτικά κράτη από τις ανατρεπτικές δυνάμεις των κοινωνιών τους. Ο Αραβικός κόσμος εμφάνισε εκπληκτική σταθερότητα κατά την περασμένη δεκαετία: εκτός από τη Νότια Υεμένη, δεν ανατράπηκε η κυβέρνηση κανενός άλλου κράτους μετά το 1969. Ο θάνατος του Σαντάτ δεν αλλοίωσε τον γενικό χαρακτήρα του αιγυπτιακού καθεστώτος. Ωστόσο, η Ιρανική Επανάσταση, η σταθεροποίηση του αιθιοπικού καθεστώτος, η σοβιετική υποστήριξη προς το κομμουνιστικό καθεστώς του Αφγανιστάν και η ανάπτυξη του ισλαμικού ριζοσπασισμού στη Σαουδική Αραβία, στην Αίγυπτο και σε άλλα κράτη

Σκίτσο του Bernal

— όλα αυτά υποδηλώνουν ότι ίσως βαίνει προς το τέλος της η πολιτική σταθερότητα πάνω στην οποία έχει βασιστεί η αμερικανική στρατηγική. Έτσι, λοιπόν, η σημασία της περιοχής για την Ουάσινγκτον είναι τριπλή: υλική στήριξη στο πετρέλαιο, στρατηγική εγγύτητα προς την ΕΣΣΔ, αυξανόμενη απειλή λαϊκών κινημάτων.

ΕΡ: Τι συγκεκριμένο προβλέπουν τα αμερικανικά σχέδια επέμβασης στη Μέση Ανατολή; Τι σχεδιάζουν οι Αμερικανοί για τον Κόλπο και τη Λιβύη;

ΑΠ: Από το 1979 και μετά, οι ΗΠΑ απόκτησαν νέες διευκολύνσεις σε ορισμένες χώρες γύρω από τον Κόλπο στο Ομάν, τη Σομαλία, την Κένυα, την Τουρκία, το Πακιστάν και το νησί Ντιέγκο Γκαρσία του Ινδικού Ωκεανού. Ορισμένες βάσεις στρατιωτικών διευκολύνσεων κατασκευάζονται επίσης στην Αίγυπτο και την Τунησία, ενώ επανέκτησαν πρόσφατα το δικαίωμα να ξαναχρησιμοποιήσουν δύο βάσεις στο Μαρόκο της οποίες είχαν εγκαταλείψει το 1978. Η Σαουδική Αραβία δεν έχει επιτρέψει ανοιχτά τη δημιουργία αμερικανικών βάσεων στο έδαφός της, αλλά οι ένοπλες δυνάμεις της αποτελούν από κάθε άποψη μέρος της αμερικανικής στρατιωτικής μηχανής, και ο εξοπλισμός τους είναι τέτοιος που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί αμέσως από Αμερικανούς που σταθμεύουν στο γειτονικό Ομάν. Μορφοποιούνται, λοιπόν, ορισμένα σενάρια. Το ένα αναφέρεται στην υποστήριξη φιλοαμερικανικών καθεστώτων που απειλούνται από πραξικοπήματα ή εξεγέρσεις: αναμένεται ότι μια γρήγορη αμερικανική επέμβαση θα επιτρέψει την επιβίωση τέτοιων καθεστώτων. Η εισβολή της Σενεγάλης στην Γκάμπια πέρσι τον Ιούλιο αποτελούσε μοντέλο: γρήγορη επέμβαση, πριν προλάβουν να σταθεροποιηθούν οι νέες δυνάμεις, με συγκαλυμμένη αγγλογαλλική υποστήριξη. Ένα δεύτερο ενδεχόμενο είναι η κατάληψη των πετρελαιοπηγών στην ανατολική πλευρά της Σαουδικής Αραβίας. Παρά τη σχετική προπαγάνδα για τις δυσκολίες που παρουσιάζει κάτι τέτοιο, είναι ξεκαθαρισμένος στόχος των Αμερικανών κι εφικτός. Με την προϋπόθεση ότι ο σκοπός είναι να ξαναρχίσει γρήγορα η άντληση από τα φρέατα κι όχι να μεγιστοποιηθεί μακροπρόθεσμα το παραγωγικό τους δυναμικό, η επισκευή τους είναι θέμα εβδομάδων. Είναι εύκολο να καταστρέψεις πετρελαιοειδή εγκαταστάσεις αλλά πολύ δύσκολο ν' αχρηστεύσεις μια πετρελαιοπηγή. Ένας τρίτος στόχος είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων ταχείας παράταξης ως μέσο αναμετρησης με την ΕΣΣΔ. Πολλές από τις ενέργειες που τυπικά δικαιολογούνται με το επιχείρημα της προστασίας ντόπιων συμμάχων, διαπνέονται απ' αυτή τη συγκεκριμένη αντισοβιετική πρόταση. Ασφαλώς, δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν επί πολύ συμβατικές δυνάμεις με δεδομένη τη σοβιετική υπεροχή στην περιοχή. Γι' αυτό και η κατασκευή των τακτικών πυρηνικών όπλων — βόμβα νετρονίου Κρουίζ — αντιμετωπίζεται στα πλαίσια ενδεχόμενης χρήσης τους στο μεσανατολικό θέατρο. Και τούτη αποτελεί μια από τις ανομολόγητες αιτίες για τον «εκσυγχρονισμό» του νατοϊκού οπλοστασίου.

Υπάρχει, ωστόσο, και μια άλλη λογική: της αντεπανάστασης. Ε-

δω, οι προφανέστεροι στόχοι είναι η Λιβύη και το Ιράν — και ο σκοπός είναι η ανατροπή των υπαρχουσών κυβερνήσεων και η εγκατάσταση άλλων, ευνοϊκών προς τα αμερικανικά συμφέροντα. Στην περίπτωση της Λιβύης, αυτό σημαίνει προσπάθεια να μειωθούν τα έσοδά-της με περιορισμό της αγοράς λιβυκού πετρελαίου, ενορχήστρωση διεθνούς προπαγανδιστικής εκστρατείας και παρενόχληση στα σύνορά-της. Το πρόβλημα των ΗΠΑ είναι ότι ως τώρα δεν έχουν βρει αξιόλογο σύμμαχο μέσα στη Λιβύη που να μπορεί να τους βοηθήσει προς αυτή την κατεύθυνση. Τα σχέδιά-τους για τη Λιβύη ίσως ματαιωθούν τώρα λόγω της διαφαινόμενης απροθυμίας της νέας αιγυπτιακής κυβέρνησης ν' αναμειχτεί. Το Ιράν, εξάλλου, αποτελεί και θα εξακολουθήσει για πολύ ν' αποτελεί βασικό στόχο της αντεπανάστασης, δεδομένου ότι συμβολίζει μια ήττα των ΗΠΑ, συνορεύει με την ΕΣΣΔ και κυβερνιέται από το αδύναμο καθεστώς του Χομείνι. Η κατατρόπωση της Ιρανικής Επανάστασης θ' αποτελέσει βασική προτεραιότητα των ΗΠΑ κατά τη δεκαετία του 1980.

ΕΡ: Πώς σχετίζεται η στρατηγική των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή με το ρόλο-τους στην Ευρώπη;

ΑΠ: Οι ΗΠΑ επιθυμούν δυο πράγματα. Πρώτο, να εξασφαλίσουν ότι η ευρωπαϊκή πολιτική στη Μέση Ανατολή είναι υποχείρια της Ουάσιγκτον. Ανεξάρτητες πρωτοβουλίες για την Παλαιστίνη, και χωριστές πωλήσεις όπλων δυσμενούν την Ουάσιγκτον. Σε γενικές γραμμές, οι χώρες της ΕΟΚ έχουν συνθηκολογήσει μπροστά σ' αυτή την απαίτηση παρά τις κάποιες ανεξάρτητες χειρονομίες. Δεύτερο, οι ΗΠΑ θέλουν να χρησιμοποιήσουν τις κρίσεις στη Μέση Ανατολή για να δημιουργήσουν ατμόσφαιρα φόβου στη Δυτ. Ευρώπη. Η Μέση Ανατολή αποτελεί σημαντικό παράγοντα ιδεολογικής κινητοποίησης υπέρ του νέου ψυχρού πολέμου. Συνδυάζει την κομμουνιστική απειλή με ένα παραδοσιακό αντιισλαμικό αίσθημα. Κατά συνέπεια, μια ανεξάρτητη κι ενεργητική ευρωπαϊκή πολιτική στη Μέση Ανατολή είναι ένας τρόπος να ματαιωθεί η αμερικανική προσπάθεια για την επιβολή νέου ψυχρού πολέμου.

ΕΡ: Ποιές είναι οι προοπτικές της Παλαιστινιακής Επανάστασης;

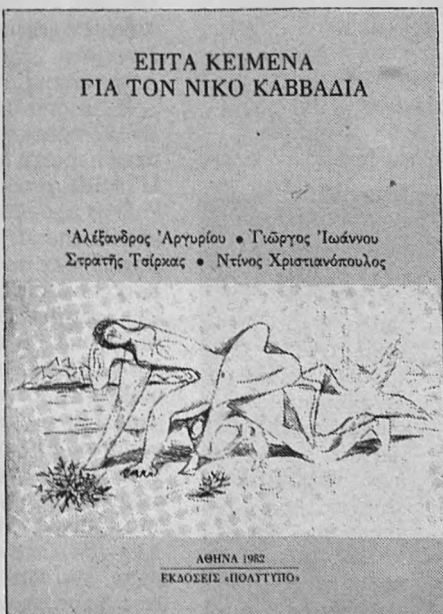
ΑΠ: Οι Παλαιστίνιοι εξακολουθούν να βρίσκονται σε πολύ κρίσιμη κατάσταση. Πρώτα απ' όλα, το Ισραήλ εμφανίζεται ολοένα και πιο αποφασισμένο να εποικίσει πλήρως τη Δυτ. Όχθη, ενώ παράλληλα η στρατιωτική-του ανωτερότητα απέναντι στους Άραβες είναι σήμερα πολύ μεγαλύτερη από οποτεδήποτε άλλοτε. Δεύτερο, ο αραβικός κόσμος είναι απελπιστικά διχασμένος και ανήμπορος να διαμορφώσει είτε μια συνεπή στρατιωτική πολιτική απέναντι στο Ισραήλ είτε μια συνεκτική διπλωματική στάση στον τομέα της χρησιμοποίησης των πετρελαϊκών εσόδων-του για να

ασκήσει πίεση στα δυτικά κράτη. Τρίτο, οι ΗΠΑ δεν έχουν την πρόθεση να πιέσουν το Ισραήλ ώστε να παραχωρήσει χωριστό κράτος στους Παλαιστίνιους και οι Ευρωπαίοι έχουν μάλλον συμπιλωθεί μ' αυτή την ιδέα. Τέταρτο, υπάρχουν οι αδυναμίες του ίδιου του Παλαιστινιακού Κινήματος — οι διαιρέσεις-του, η στρατιωτική-του αδυναμία, οι απογοητεύσεις και οι πικρίες ύστερα από τριάντα χρόνια εξορίας και ήττας. Κατά την άποψή-μου, ο επίσημος στόχος της PLO, δηλ. η εγκαθίδρυση ενιαίου αραβοεβραϊκού κράτους της Παλαιστίνης, αποτελεί επικίνδυνη αυταπάτη. Επιπλέον, οι αντιιμπεριαλιστές στην Ευρώπη και την Αμερική πολιτεύονται ανεύθυνα όταν φαντάζονται ότι βοηθάνε τους Παλαιστίνιους υποστηρίζοντας αυτό το αίτημα. Πρώτο δεν υπάρχει καμία απολύτως πιθανότητα να πραγματοποιηθεί, καταδικάζοντας έτσι τους Παλαιστίνιους σε διαρκή εξορία. Δεύτερο, το αίτημα είναι καθαυτό άδικο: οι Ισραηλινοί είναι κι αυτοί έθνος και δικαιούνται να έχουν το δικό-τους κράτος όπως και οι Παλαιστίνιοι· δε θα θελήσουν ποτέ να συγχωνευτούν σ' ενιαίο κράτος. Με το να προβάλεται το αίτημα της κατάργησης του ισραηλινού εθνικού κράτους, ο ισραηλινός πληθυσμός συσπειρώνεται γύρω από το σιωνιστικό ιδανικό, δηλ. τον επεκτατισμό και την απόρριψη των παλαιστινιακών δικαιωμάτων. Οι Παλαιστίνιοι αρέσκονται να λένε ότι δε θα υποχωρήσουν, σ' αυτό το σημείο γιατί έτσι θα στερηθούν ένα διαπραγματευτικό ατού: όμως κάνουν λάθος διότι δεν πρόκειται για ατού αλλά για σημείο αδυναμίας. Υποπεύομαι ότι η πραγματική αιτία της αδιαλλαξίας-τους σ' αυτό το σημείο είναι ότι καμία παλαιστινιακή ηγεσία δεν έχει την απαιτούμενη ισχύ για να επιβάλλει μια τέτοια ρεαλιστική άποψη — ενάντια στη δημαγωγία των «αρνητών» και στις διαιρετικές επιδράσεις αραβικών κρατών όπως η Λιβύη και το Ιράκ. Οι τελευταίες εξασθενούν αντικειμενικά την παλαιστινιακή υπόθεση εκβιάζοντας την υιοθέτηση εξωπραγματικών και στην πράξη καταστροφικών πολιτικών στάσεων.

ΕΡ: Ποιά είναι η πολιτική της ΕΣΣΔ στη Μέση Ανατολή;

ΑΠ: Οι περισσότεροι αριστεροί στην Ευρώπη και την Αμερική επικρίνουν την ΕΣΣΔ λέγοντας ότι επεμβαίνει υπερβολικά στη Μέση Ανατολή ακολουθώντας «σοσιαλοϊμπεριαλιστική» πολιτική. Προσωπικά, εμμένω στην άλλη, πιο παραδοσιακή κριτική ότι η ΕΣΣΔ κάνει πολύ λίγα πράγματα για να βοηθήσει τους λαούς της Μέσης Ανατολής. Συμπλέει με το Χομείνικο καθεστώς του Ιράν κι έχει αφεθεί να την αποκλείσουν από την αραβοϊσραηλινή διαπραγματευτική διαδικασία. Η ΕΣΣΔ έχει παίξει θετικό ρόλο βοηθώντας το προοδευτικό καθεστώς της Νότιας Υεμένης, και θα 'πρεπε να χρησιμοποιήσει τη διπλωματική και στρατηγική επιρροή-της για να προωθήσει μια ρύθμιση της αραβοϊσραηλινής διαμάχης στη βάση των δύο κρατών. □

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

«Επτά κείμενα για τον Νίκο Καββαδία»

Γράφουν: Αλέξανδρος Αργυρίου,
Γιώργος Ιωάννου, Στρατής Τσίρκας
και Ντίνος Χριστιανόπουλος.

Μια έκδοση βασισμένη σε κείμενα ήδη
δημοσιευμένα στο ANTI.

Αλλά και δύο ανέκδοτες εργασίες:
Αλεξ. Αργυρίου, «Λούλης κατά Καββαδία»
και Ντίνος Χριστιανόπουλος,
«Ο Γάλλος ποιητής H. J.-M. Levet
και η επίδρασή-του στον Νίκο Καββαδία»

Μια συμβολή στη γνωριμία του ποιητή
των «μακρινών οριζόντων»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

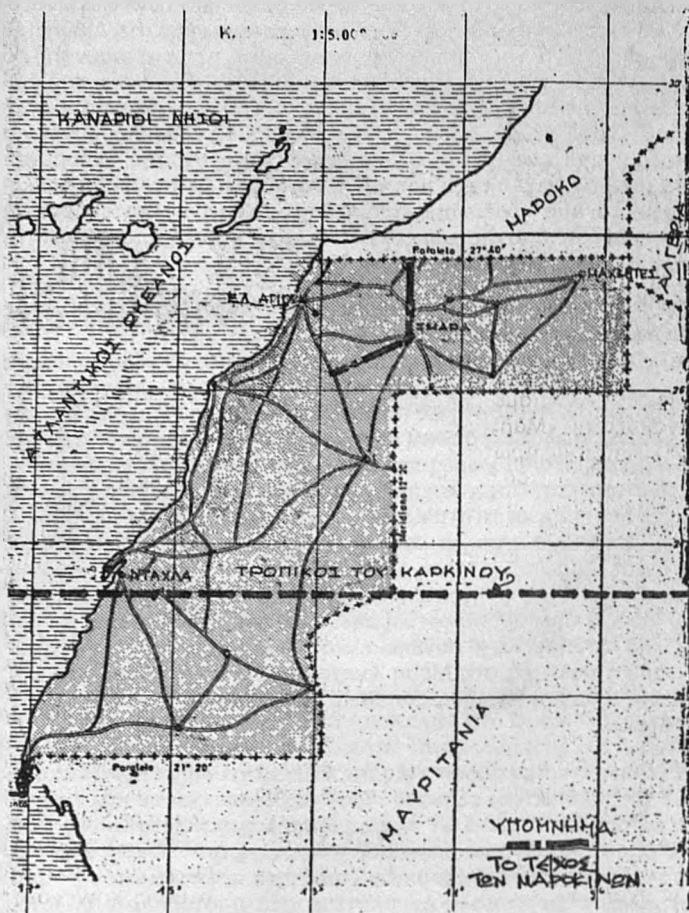
Δεινοκράτους 131 τηλ. 72.29.237 - 72.32.713

7 μέρες με το ΠΟΛΙΣΑΡΙΟ

Το ΑΝΤΙ έχει βρεθεί αρκετές φορές κοντά στους μαχόμενους αντάρτες του ΠΟΛΙΣΑΡΙΟ. Όμως από το 1978 που επισκεφθήκαμε την Δ. Σαχάρα για τελευταία φορά, έχουν μεσολαβήσει σημαντικές αλλαγές: οι αγωνιστές Σαχραούι έχουν απελευθερώσει τα εννέα δέκατα της πατρίδας-τους και ανάγκασαν τα στρατεύματα κατοχής του Μαρόκου, να υποχωρήσουν στο «χρήσιμο τρίγωνο». Έτσι αποκαλούν οι ίδιοι οι Μαροκινοί μια περιοχή που περιλαμβάνει τις κυριότερες πόλεις αλλά και τα πλουσιότερα κοιτάσματα φωσφάτων, που άλλωστε η ύπαρξή-τους αποτέλεσε την αιτία της εισβολής του Μαρόκου και της Μαυριτανίας, στα τέλη του 1975. Το καθεστώς της τελευταίας ανατράπηκε με ένα στρατιωτικό πραξικόπημα, και η νέα εξουσία υπόγραψε σύμφωνο ειρήνης με το ΠΟΛΙΣΑΡΙΟ, θέτοντας τέρμα σε μια κοινωνικά δαπανηρή και άδικη εκστρατεία κατοχής.

Μια από τις πολλές διπλωματικές επιτυχίες του ΠΟΛΙΣΑΡΙΟ, που σε διάστημα μόλις 9 χρόνων δράσης κατάφερε να αναγνωριστεί σαν νόμιμος εκπρόσωπος του λαού της Δ. Σαχάρας από 100 και πλέον χώρες, την ίδια στιγμή που το κράτος που ίδρυσε το 1976, η Λαϊκή Αραβική Δημοκρατία των Σαχραούι, διατηρεί σήμερα επίσημες διπλωματικές σχέσεις με 45 χώρες του Τρίτου Κόσμου.

Παρ' όλες αυτές τις επιτυχίες, η δικαίωση των εθνικών πόθων των Σαχραούι, παραμένει ακόμα μια δύσκολη υπόθεση. Το Μαρόκο στηρίζεται όλο και περισσότερο στην οικονομική και στρατιωτική βοήθεια των ΗΠΑ, που με τη σειρά-τους αξιοποιούν την στρατηγική θέση του Μαρόκου επεκτείνοντας τις βάσεις που διατηρούν στο έδαφος αυτής της χώρας. Με την καθοδήγηση των ΗΠΑ ένα ακόμα «τείχος του αίσχους» κτίζεται αυτή την φορά μέσα στην έρημο που περικλείει το «χρήσιμο τρίγωνο», και προσπαθεί de facto να θεμελιώσει την κατοχή. «Ούτε το ΠΟΛΙΣΑΡΙΟ μπορεί να νικήσει το Μαρόκο, ούτε το Μαρόκο το ΠΟΛΙΣΑΡΙΟ». Με βάση αυτή την εκτίμηση που ασπάζονται και οι δύο εμπόλεμες πλευρές — οι αντάρτες των Σαχραούι μας υποδέχτηκαν πριν δύο βδομάδες μέσα στην έρημο, ζητώντας την πολιτική και διπλωματική συμπαράσταση της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ και όλου του ελληνικού λαού.

ΤΟΥ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΥ-ΜΑΣ ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΗ

Σ' ένα ξενοδοχείο στο Αλγέρι, συζητάμε με τον υπεύθυνο του POLISARIO που μας παρέλαβε χθες στο αεροδρόμιο. Έχουμε «προσπεράσει» στα γρήγορα την πολιτική ενημέρωση και με τις ερωτήσεις-μας προσπαθούμε να εξοικειωθούμε με την ιδέα που μας είναι καινούρια και μυστηριώδης: την έρημο, τον πόλεμο και τη ζωή εκεί. Πολλές φορές θα κάνουμε το συνοδό-μας να σκάσει στα γέλια καθώς τον κοιτάμε με ανοιχτό το στόμα: όταν για παράδειγμα μαθαίνουμε ότι θα φάμε καμήλα ψητή ή ότι στην έρημο υπάρχουν λύκοι οι οποίοι επιτίθενται κίολας στα κατσίκια και τα πρόβατα που βόσκουν.

Ο Αχμέτ μας αντιμετωπίζει με την άνεση Ευρωπαίου, έχει άλλωστε σπουδάσει στην Ισπανία. Και μεις αισθανόμαστε σαν επαρχιώτες...

ΔΕΥΤΕΡΑ:

Εγερτήριο 4.30 το πρωί. Το αεροπλάνο για το Τιντούφ, μια παραμεθόρια πόλη της Αλγερίας στα σύνορα με τη Δ. Σαχάρα, φεύγει στις 6 το πρωί. Μετά από δυόμισι ώρες ταξίδι προσ-

Ένας μεγάλος κήπος, μέσα στην έρημο.

γειονόμαστε. Είμαστε τέσσερεις Έλληνες, δύο Γάλλοι, ένας Ισπανός και μια Ιταλίδα. Θα μας παραλάβουν εκεί δύο Land Rover των Σαχραούι, όπως ονομάζονται οι κάτοικοι της Δ. Σαχάρας.

Μετά από αρκετή ώρα ταξίδι, περνάμε τα σύνορα της Αλγερίας και μπαίνουμε στην περιοχή που ελέγχει το Μέτωπο POLISARIO.

Στην πραγματικότητα αυτή η περιοχή ανήκει στην Αλγερία, η οποία την έχει παραχωρήσει προσωρινά στους Σαχραούι. Χρησιμοποιείται για κατοικία των προσφύγων και για βάση εξόρμησης των ανταρτών. Όπως μαθαίνουμε, κανείς δεν μπορεί να μείνει στις απελευθερωμένες περιοχές, παρότι αυτές επεκτείνονται — σήμερα πια — στα εννέα δέκατα του εδάφους της Δ. Σαχάρας.

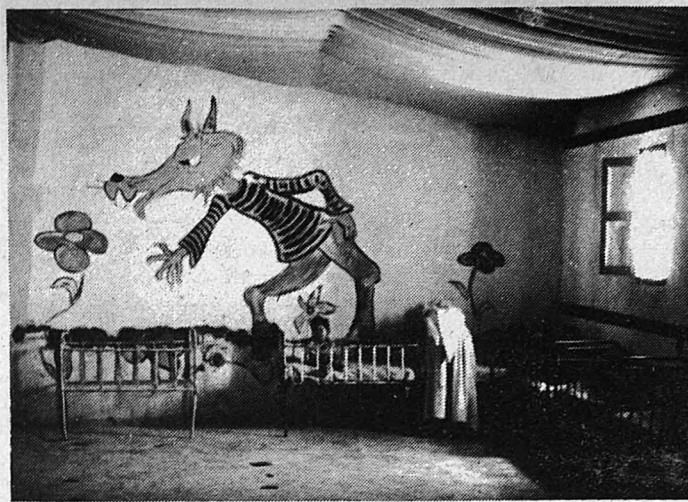
Υπάρχει πάντα ο κίνδυνος του βομβαρδισμού — ακόμα και με βόμβες Ναπάλμ — από τη μαροκινή αεροπορία.

Τα τζιπ προχωράνε πια στην απόλυτη έρημο. Που και που υπάρχει κάποιος θάμνος ή ένα ατροφικό (τέως) δέντρο.

Μετά από λίγο φτάνουμε στην «ρεσε-

Όλοι πιστεύουν στη νίκη. Ακόμη και τα μικρά παιδιά.

Ένας λύκος μέσα στον παιδικό σταθμό. Ίσως συμβολίζει τους κακούς Μαροκινούς...

ψιών». Ένα κτίσμα μέσα στην έρημο που ονομάζεται «Μάρτυρας Χάφεντ Μουτζίμα». Από τους πρώτους ήρωες του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα, που πέθανε από βασανιστήρια την περίοδο της ισπανικής αποικιοκρατίας.

Η «ρεσεψιόν» θα αποτελέσει τη βάση όλων των εξορμήσεών-μας. Αρχίζουμε τις ερωτήσεις και υποβάλλουμε τις «διεκδικήσεις»-μας για τα μέρη που θέλουμε να μας πάνε.

Ένας «άλλος» Αχμέτ, μόνιμος συνοδός-μας για το υπόλοιπο ταξίδι, μας πληροφορεί ότι δεν είναι αρμόδιος για να αποφασίσει και μας προσφέρει τσάι. Το «εθνικό» ποτό των Σαχραουί παρέχεται σε τρεις δόσεις: ο Αχμέτ μας εξηγεί ότι το πρώτο κύπελο είναι πικρό σαν τη ζωή και δυνατό σαν τον πολεμιστή. Το δεύτερο γλυκό σαν την αγάπη και το τρίτο απαλό σαν το θάνατο (το τελευταίο δεν μας άρεσε καθόλου έτσι παράξενα που αισθανόμαστε, αλλά προτιμάμε να προσπεράσουμε το ζήτημα χωρίς πολύ συζήτηση).

Πλησιάζει μεσημέρι και αρχίζει μια τρομερή ζέστη. Οι Σαχραουί αισθάνονται υποχρεωμένοι να μας εξηγήσουν ότι στην πατρίδα-τους το κλίμα είναι καλό, «μεσογειακό σαν το δικό-σας» και ότι εδώ ζουν προσωρινά σαν πρόσφυγες. Η περιοχή ονομάζεται «Έχει πολύ», δηλαδή πολύ ζέστη το καλοκαίρι (η θερμοκρασία φθάνει μέχρι τους 60 βαθμούς) και πολύ κρύο το χειμώνα, «τόσο που το νερό παγώνει».

Μετά το φαί ζητάμε να μάθουμε το πρόγραμμα. Οι Σαχραουί είναι τόσο φειδωλοί στις απαντήσεις, ώστε κανείς καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι εκτός από τις ανάγκες μιας κάποιας «συνομοσπονδίας» λόγω του πολέμου, καλλιεργείται — ίσως — και κάποιο είδος μυστηρίου, για τον εντυπωσιασμό των επισκεπτών.

Σε λίγο αρχίζει μια λιγότερη ζεστή και δυνατή βροχή.

Πρώτη περιήγηση το απόγευμα. Ξεκινάμε με το τζιπ και μετά από αρκετή ώρα φτάνουμε στο σχολείο «9 του Ιούνη».

Πρόκειται για ένα ίδρυμα κατώτατης εκπαίδευσης, με 1.500 μαθητές και μαθήτριες από 6-14 χρόνων. Είναι κτισμένο μέσα στην έρημο. Τα παιδιά κατοικούν εκεί,

χωριστά από τους γονείς-τους που είναι πολεμιστές, ζουν στους προσφυγικούς καταυλισμούς και στις κατεχόμενες περιοχές ή έχουν σκοτωθεί στον πόλεμο. Οι γονείς επισκέπτονται τα παιδιά-τους την Παρασκευή που είναι μέρα αργίας. «Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε, μας λέει ο διευθυντής του ιδρύματος, είναι δύο: η έλλειψη φυσικών πηγών που να κάνουν τα παιδιά να αγαπήσουν τη φύση και η προσπάθειά-μας να εκπαιδεύσουμε τα παιδιά να ζήσουν σε συνθήκες ειρήνης και όχι πολέμου. Βέβαια αυτό είναι πρόβλημα. Τι κάνουμε για παράδειγμα όταν σκοτωθεί ο πατέρας-τους»;

Σε όλες τις περιόδους-μας τις επόμενες μέρες, θα συναντήσουμε παντού σχολεία. Οι Σαχραουί θεωρούν σαν ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της επανάστασης, το γεγονός ότι σήμερα, για πρώτη φορά, όλα τα παιδιά πηγαίνουν σχολείο. Πράγματι τα σχολεία και τα νοσοκομεία, είναι τα μόνα κτισμένα οικήματα που υπάρχουν μέσα στην έρημο, και η φροντίδα για τα παιδιά είναι εμφανής.

«Το '75, μας εξηγεί ο καθηγητής της ισπανικής γλώσσας, κάναμε μαθήματα σε καταφύγια ή κάτω από τα δέντρα. Δεν είχαμε μολύβια και πολύ περισσότερο βιβλία. Σήμερα διδάσκουμε με βάση το πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας».

— Τι επιθυμείς πάνω από όλα, ρωτάει ένας συνάδελφος μια μαθητριά-9 περίπου χρόνων.

— Ειρήνη.

Θα φύγουμε από το σχολείο περιτριγυρισμένοι από ένα τσούρμο παιδιών που πάρτησαν τα παιχνίδια-τους στην παιδική χαρά ή τα γήπεδα του σχολείου και μας περιεργάζονται, ζητούν το όνομά-μας και θέλουν να τα βγάλουμε φωτογραφία.

ΤΡΙΤΗ:

Ξυπνάμε πρωί - πρωί και ετοιμαζόμαστε για τη δεύτερη εξόρμησή-μας. Το προηγούμενο βράδυ ο Μασούρ Ομάρ μέλος του Πολιτικού Γραφείου του Μετώπου POLISARIO, παρέθεσε γεύμα στους έλληνες δημοσιογράφους.

Φάγαμε σε μια καλύτερη αίθουσα με χαλιά και ανεμιστήρα. Σε σχετική ερώτησή-

μας ο Αχμέτ αιφνιδιασμένος και λίγο εκνευρισμένος, απάντησε ότι πρόκειται για ένα κτίριο υποδοχής των ξένων επισήμων και ότι οι ηγέτες του POLISARIO και οι υπουργοί μένουν επίσης σε σκηνές όπως ο κόσμος. Από τη συζήτηση με το μέλος του Π.Γ. δεν μπορέσαμε να βγάλουμε πολλά πράγματα. Πήραμε όμως μια πρώτη γεύση του «Σαχραουί Διπλωμάτη».

Κανείς στη Δ. Σαχάρα από τον υπουργό μέχρι τον τελευταίο μαχητή, δεν αρνείται να απαντήσει σε ερωτήσεις ακόμη κι αν αφορούν στρατιωτικά θέματα. Τις περισσότερες φορές απαντούν χαμογελώντας ευγενικά, εκτός κι αν κάποιος επιμένει σε μια ερώτηση δύσκολη, οπότε επιμένουν θυμωμένα στην απάντηση που δεν είναι απάντηση.

Γιατί, οι Σαχραουί απαντούν μόνο, εκεί που θέλουν ν' απαντήσουν.

Αφού φάμε πρωινό, ξεκινάμε προς άγνωστη κατεύθυνση. Σ' όλη τη διάρκεια της παραμονής-μας — και παρά τις επανειλημμένες αδιάκριτες ερωτήσεις — δεν θα μάθουμε την κατεύθυνση των μικρών καθημερινών ταξιδιών-μας.

Οι Σαχραουί έχουν μια καταπληκτική ικανότητα προσανατολισμού μέσα στην έρημο. Τους ρωτάμε πώς τα καταφέρνουν, και βάζουν τα γέλια. «Μπορούμε να προχωράμε με τα πόδια επί μέρες στην έρημο, μόνο με οκτώ ώρες ξεκούραση. Αρκεί να υπάρχει μαζί-μας και κάποιος γέρος»...

— Γιατί γέρος;

— Επειδή μπορεί να μας πει σε ποιό μέρος της άμμου πρέπει να σκάσουμε για να βρούμε νερό, στο ένα ή στα δύο μέτρα...

Δεν χρειάζονται παραπάνω πληροφορίες, για να καταλάβουμε πως οι δύστυχοι Μαροκίνοι έχασαν τις μάχες, παρ' ό,τι ο στρατός του Μαρόκου θεωρείται ένας από τους καλύτερα εξοπλισμένους και εκπαιδευμένους σ' όλη την Αφρική...

Μιάμιση ώρα με το τζιπ στην έρημο και φθάνουμε σ' ένα σχολείο γυναικών, όπου παρέχεται κυρίως στρατιωτική εκπαίδευση. Σ' όλους τους τοίχους υπάρχουν σημάδια και σημεία του POLISARIO.

Οι φήμες που είχαμε ακούσει για την ομορφιά των γυναικών, επαληθεύονται ολοκληρωτικά. Πρόκειται για γυναίκες με

Πολεμίστρια των Σαχραουί.

Οι σκηνές της προσφυγιάς.

πολύ ωραία πρόσωπα και εκφραστικότητα μάτια.

Μιλάμε με τις διευθύντριες του σχολείου στην αίθουσα υποδοχής. Μετά το τσάι μας προσφέρουν γάλα και ένα «ράδιο αρβύλα» μεταξύ των Ευρωπαίων «μεταδίδει» ότι το γάλα είναι καμήλας. Μερικοί διατάζουν να το πιούν, το περιεργάζονται και το μυρίζουν. Αποφασίζουμε να ρωτήσουμε:

— Το γάλα είναι καμήλας;

Οι Σαχραουί ξεκαρδίζονται στα γέλια:

— Όχι είναι σκόνη.

Οι διευθύντριες μας αντιμετωπίζουν με χαρακτηριστική άνεση. Δεν συναντήσαμε — νέες ιδιαίτερα — γυναίκες, που να ντρέπονται να δείξουν το πρόσωπό-τους ή να φωτογραφηθούν.

Η θέση της γυναίκας — συγκριτικά με άλλες Αραβικές χώρες — είναι τουλάχιστον προνομιακή. Πολλοί ερευνητές αποδίδουν το φαινόμενο στις παραδόσεις από την παλιά «μητριαρχική» κοινωνία.

Εκείνη την εποχή, οι άντρες — νομάδες, έλειπαν για χρόνια από το σπίτι και οι γυναίκες αναλάμβαναν την ευθύνη της διαχείρισης του μικρού νοικοκυριού και της ανατροφής των παιδιών.

Η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από τις σχέσεις ανδρών - γυναικών. Με... φρίκη μαθαίνουμε ότι παλιότερα στην κοινωνία των Σαχραουί είχε καθιερωθεί η προίκα που προσφέρονταν από τον άνδρα προς τη γυναίκα. Ο θεσμός αυτός ισχύει ακόμα στις άλλες Αραβικές χώρες και αποτελεί ένα από τα βασικά κριτήρια για τη διαλογή του γαμπρού, όχι μόνο από τη νύφη αλλά ιδιαίτερα από τους γονείς-της.

«Η κατάργηση της προίκας είναι μια από τις μεγαλύτερες κατακτήσεις της επανάστασης στο κοινωνικό επίπεδο», θα συμπληρώσει ο Αχμέτ.

Σήμερα ο γάμος αποτελεί μια απλή διαδικασία. Ο δικαστής της περιοχής ρωτάει τους νεόνυμφους αν θέλουν να παντρευτούν. Με τον ίδιο απλό τρόπο μπορεί να πάρει κανείς διαζύγιο, μας λέει η Νάχα, μια από τις υπεύθυνες του σχολείου.

Σε λίγο όμως δεν θα αποφύγουμε την «αντιπαράθεση».

— Γιατί άνδρας διευθυντής σ' ένα scho-

λείο γυναικών; ρωτάμε

— Διορίζεται από το Υπουργείο.

— Γιατί δεν υποδεικνύεται εσείς ποιον θέλετε; Γιατί δεν βάζετε μια γυναίκα;

Και παίρνουμε την καταπληκτική απάντηση:

— Το ίδιο το γεγονός ότι ο διευθυντής του σχολείου είναι άνδρας, αποδυνκνεί ότι δεν υπάρχει διαφορά ανδρών - γυναικών.

Σε μια ξεχωριστή πτέρυγα του σχολείου, υπάρχουν εργαστήρια λαϊκής τέχνης και κάποιες βιοτεχνίες ρούχων. Δεν μπορούμε ν' αγοράσουμε εκπληκτικές πολύχρωμες φορεσιές των Σαχραουί, μιας και το χρήμα — ακόμα και τα δολάρια — δεν περνάνε εδώ. Όλες οι ανταλλαγές γίνονται σε είδη, με βάση ένα δελτίο που διαθέτει κάθε Σαχραουί. Εκτός από μια στοιχειώδη κτηνοτροφία που διαχειρίζονται οι καταυλισμοί, ο οπλισμός, τα είδη διατροφής και οι άλλες ανάγκες των προσφύγων καλύπτονται από τη βοήθεια Διεθνών Οργανισμών και κυρίως από την Αλγερία και τη Λιβύη.

Το μεσημέρι κάνει μια αφόρητη ζέστη. Ακόμα και οι Σαχραουί δεν μπορούν να κοιμηθούν. Σκεπτόμαστε τα μικρά παιδιά που μένουν στους παιδικούς σταθμούς του σχολείου, και καταλαβαίνουμε το φλογερό πόθο αυτών των ανθρώπων να γυρίσουν στην πατρίδα-τους, το μίσος-τους για τους Μαροκινούς κατακτητές και την αποφασιστικότητά-τους, που εκδηλώνεται με κάθε ευκαιρία.

Το απόγευμα ξεκινάμε για τους καταυλισμούς του Ελ Αγιούν.

Μέσα στις χιλιάδες σκηνές στημένες μέσα στην έρημο και εκτεθειμένες στον ήλιο, τις απότομες αλλαγές της θερμοκρασίας, αλλά και τις θύελλες που καταστρέφουν κάθε τόσο πολλές από αυτές, ζουν 50 χιλιάδες άνθρωποι. Ο καταυλισμός έχει πάρει τ' όνομά-του από την πρωτεύουσα της Δ. Σαχάρας, και είναι χωρισμένος σε μικρότερες «επαρχίες».

Το βράδυ ο κυβερνήτης της επαρχίας Μπουζιντούρ, μας κάνει το τραπέζι. Η πρόταση του κυβερνήτη είναι ένας πολιτικός λόγος, με αναφορές στη διεθνή συγκυρία, την κατάσταση της περιοχής αλλά και την

αλλαγή στην Ελλάδα μετά τις τελευταίες εκλογές.

«Οι τελευταίες δηλώσεις του Α. Παπανδρέου στο Αλγέρι, βοηθούν πολύ τον αγώνα-μας. Την ίδια στιγμή που οι Μαροκινοί υπερηφανεύονται για την υποστήριξη των ΗΠΑ, εμείς υπερηφανευόμαστε για την υποστήριξη του ελληνικού λαού».

ΤΕΤΑΡΤΗ:

Αφού επισκεφθούμε το σχολείο και το νοσοκομείο των καταυλισμών ξεκινάμε για το μεγαλύτερο νοσηλευτικό ίδρυμα των Σαχραουί.

Το ταξίδι κρατάει πάνω από δυο ώρες και συνάδελφοι βλέπουν στο δρόμο νερό και λίμνες. Είναι η πρώτη φορά που έχουμε οφθαλμαπάτες.

Η αίθουσα υποδοχής του νοσοκομείου μας επιφυλάσσει μια μεγάλη έκπληξη και χαρά: είναι εξοπλισμένη με αιρ κοντίσιον. Το νοσοκομείο έχει πέντε ιατρικές μονάδες και είναι εφοδιασμένο με ακτίνες Χ και άλλα σύγχρονα μηχανήματα.

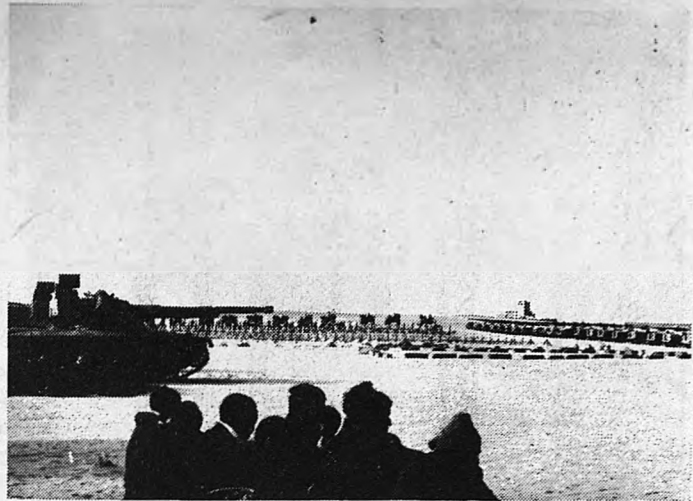
Μαθαίνουμε ότι μέχρι σήμερα δεν έχουν παρουσιαστεί περιπτώσεις ασθενών που πάσχουν από καρκίνο. Μια πληροφορία που πρέπει οπωσδήποτε να σημειωθεί από τους αρμόδιους ερευνητές.

Το μέτωπο POLISARIO έχει εξασφαλίσει μια στοιχειώδη ιατρική περίθαλψη για τον κάθε Σαχραουί. Αυτός φαίνεται πως είναι ένας ακόμα λόγος — πέρα από τις επιτυχίες στο στρατιωτικό και τον πολιτικό τομέα — που ίσως εξηγεί ένα πρωτοφανές ιστορικό φαινόμενο: ότι το POLISARIO δεν αποτελεί μια ξεχωριστή οργάνωση. Μέλη-του είναι — όπως μας είπαν — όλοι οι Σαχραουί.

Μετά το μεσημεριανό ύπνο, μια μικρή συζήτηση με τον Σαλέκ Μπομπί Υπουργό Υγείας της Αραβικής Λαϊκής Δημοκρατίας των Σαχραουί, του κράτους που ίδρυσε το '76 το POLISARIO. Πρόκειται για έναν συμπαθέστατο πρώην φοιτητή της ιατρικής, που παράτησε τις σπουδές-του για να πάρει μέρος στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα. Δεν θα παραλείψει να υπογραμμίσει το ρόλο που μπορεί να παίξει η Ελλάδα, με τη νέα σοσιαλιστική κυβέρνηση και σαν μέλος της ΕΟΚ, για την ανάληψη πρωτοβουλιών σε διπλωματικό επίπεδο. Του

Ηλεκτρικές κιθάρες, στρατιωτικές στολές και παραδοσιακές φορεσιές.

Σε πρώτο πλάνο οι Μαροκινοί αιχμάλωτοι στο βάθος μερικά από τα λάφυρα.

απευθύνουμε την ερώτηση που έχει αρχίσει να μας προβληματίζει:

Είναι φανερό ότι η έναρξη του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα και η συγκέντρωση των νομάδων έστω και στους προφυγικούς καταυλισμούς, έδωσε την ευκαιρία στο POLISARIO να συγκροτήσει την παλιά νομαδική κοινωνία σε ένα ολόκληρο κράτος, με μια δομή που ξεκινάει από την κυβέρνηση και φτάνει μέχρι τις αντίστοιχες επιτροπές βάσης (υγεία, εκπαίδευση κτλ.) στις οποίες είναι οργανωμένοι όλοι οι Σαχραούι. Όλοι σχεδόν οι υπεύθυνοι ήταν ικανοποιημένοι γι' αυτό και σε κάθε ευκαιρία μας τόνιζαν ότι μετά την απελευθέρωση «δεν έχουν παρά να μεταφέρουν το κράτος στην πατρίδα-τους». Ένα κράτος όμως απόλυτα εξαρτημένο από το POLISARIO, οπωσδήποτε συγκεντρωτικό — ίσως εξαιτίας του πολέμου και της προσφυγιάς — και ιδιόμορφο εξαιτίας του χαρακτήρα του POLISARIO σαν οργανωτή όλου του λαού.

«Το κράτος, θα μας απαντήσει, είναι ένα απλό εκτελεστικό όργανο, κυρίως για τις διπλωματικές-μας ανάγκες. Ουσιαστικά κυβερνάει το POLISARIO και αυτό είναι δημοκρατικά οργανωμένο».

Μια ώρα δρόμος και φτάνουμε στην Στρατιωτική Ακαδημία, «12 Οκτώβρη 1975». Εδώ εκπαιδεύονται 600 περίπου μαθητές και μαθήτριες ηλικίας 10-23 ετών. Τα μαθήματα δεν είναι μόνο στρατιωτικά, περιλαμβάνουν επίσης βασικές γνώσεις και ξένες γλώσσες.

Το βράδυ μας περιμένουν πολιτιστικές εκπλήξεις: Ένα βίντεο από όπου παρακολουθούμε τη συμμετοχή των καλλιτεχνικών ομάδων της Ακαδημίας, στις γιορτές για την επέτειο της ίδρυσης της Δημοκρατίας των Σαχραούι. Και λίγο αργότερα νεαροί Σαχραούι με ηλεκτρικές κιθάρες, να παίζουν Ρόλλιγκ Στόουνς και Μπητλς με αραβικούς στίχους, που υμνούν την επανάσταση και τα κατορθώματα του POLISARIO ή παραδοσιακή μουσική με πολλά στοιχεία ροκ και τζαζ.

Μια εκπληκτική ανάπτυξη της εθνικής κουλτούρας των Σαχραούι, σημειώθηκε από το '73 μέχρι σήμερα, που και οι επιδράσεις από τη Δυτική τέχνη είναι εμφανείς.

Πολλοί από τους ηγέτες του POLISARIO σπούδαζαν μέχρι τότε στην Ευρώπη. «Σε κάθε σκηνή υπάρχει σήμερα και από ένας ποιητής», θα μας πει ο Ιμπραήμ, καλλιτεχνικός διευθυντής της Ακαδημίας.

Μετά το τέλος του βίντεο θ' ακούσουμε το ραδιοφωνικό σταθμό του ιδρύματος, που διευθύνουν μαθητές...

ΠΕΜΠΤΗ:

Κοιμόμαστε στην Ακαδημία και το πρωί επίσκεψη στην... πισίνα, το γήπεδο τένις και τον κήπο του σχολείου.

Επιστροφή στη βάση-μας και μεσημεριανή ανάπαυση.

Το απόγευμα μια από τις πιο εντυπωσιακές εμπειρίες-μας. Επίσκεψη σ' ένα στρατόπεδο με Μαροκινούς αιχμάλωτους και λάφυρα από τον πόλεμο.

Εκατοντάδες τανκς, τζιπ, αντιαεροπορικά όπλα και αυτόματα, αμερικάνικης, δυτικογερμανικής, γαλλικής, νοτιοαφρικάνικης κτλ. προέλευσης, παρατεταγμένα στην έρημο. Δίπλα οι Σαχραούι να φουσκώνουν — δικαιολογημένα — από περηφάνεια.

Προσφέρουμε τσιγάρο και μιλάμε στους Μαροκινούς αιχμάλωτους, κάτω από τα άγρυπνα βλέμματα των οπλισμένων Σαχραούι. Πολλοί από τους Μαροκινούς έχουν αιχμαλωτιστεί από το '76. Αρκετοί είναι αιχμάλωτοι αξιωματικοί του πεζικού. Όσοι ρωτήσαμε θ' απαντήσουν σχεδόν ομοιόμορφα:

Περνούν καλά, δεν δουλεύουν αλλά διαβάζουν όλη μέρα, αλληλογραφούν με τις οικογένειές-τους, θέλουν να τελειώσει ο πόλεμος για ν' απελευθερωθούν και νομίζουν ότι το POLISARIO έχει δίκιο.

Ένας στη δεύτερη σειρά, χαμογελάει ειρωνικά...

— Πώς σας πιάσανε, ρωτάμε κάποιον.

— Χάσαμε τη μάχη και προσπαθήσαμε να φύγουμε μ' ένα τζιπ. Μπήκαμε 18 άτομα μέσα και έσκασε ένα λάστιχο...

Γυρνάμε πίσω για τη συνέντευξη με τον Μαχφούντ Αλί Μπεϊμπά.

Είναι 30 χρονών και Υπουργός των Εσωτερικών και μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής του POLISARIO.

Ετοιμαζόμαστε για ένα 3ήμερο ταξίδι

στις απελευθερωμένες περιοχές και τις ζώνες επιχειρήσεων, με τη συνοδεία στρατιωτικών τζιπ και μερικών πολεμιστών που είναι οπλισμένοι σαν αστακοί.

Οι ξένοι δημοσιογράφοι ζηλεύουν τους έλληνες: τους πήγαν ένα απόγευμα μόνο μια μικρή βόλτα και δεν είδαν κανένα ανώτατο στέλεχος. Τότε καταλαβαίνουμε ότι οι έλληνες δημοσιογράφοι έχουν προνομιακή μεταχείριση.

Λίγο πριν ο υπουργός μας είχε πει: «Περιμένουμε από τη Δ. Ευρώπη ιδιαίτερα από την Ελλάδα, τη Γαλλία και την Αυστρία να βοηθήσουν με διπλωματικές ενέργειες την υπόθεσή-μας. Η λύση του προβλήματος μπορεί να είναι μόνο πολιτική. Ούτε το Μαρόκο μπορεί να εξαφανίσει στρατιωτικά το POLISARIO, ούτε το αντίθετο».

Το ταξίδι στη ζώνη του πολέμου αναβάλλεται. Μια ξαφνική λιποθυμία, ενδοφλέβιες ενέσεις και ιατρική γνωμάτευση για θερμοπληξία και δηλητηρίαση, «το κάνουμε για το δικό-σας καλό», λέει ο Αχμέτ. «Ένα τριήμερο ταξίδι με τα τζιπ είναι πολύ κουραστικό και δεν πρέπει να πάθετε το παραμικρό».

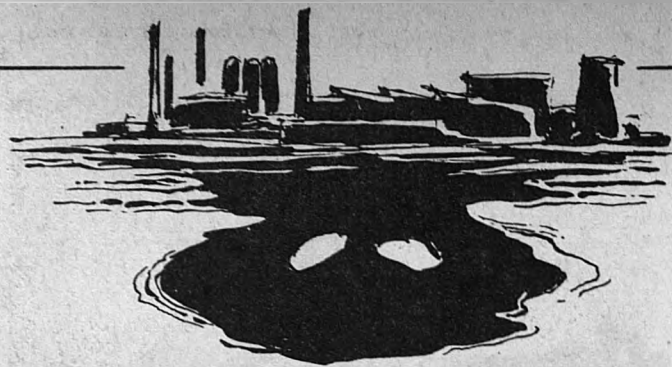
Ετοιμαζόμαστε να φύγουμε με το αεροπλάνο για το Αλγέρι την επόμενη μέρα.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ:

Το ταξίδι της αναχώρησης αναβάλλεται. Οι κακές καιρικές συνθήκες δεν επιτρέπουν στο αεροπλάνο να προσγειωθεί. Επίσκεψη το βράδυ σε μια πολιτιστική εκδήλωση, με ηλεκτρικές — πάντα — κιθάρες και θαυμάσιες Σαχραούι να χορεύουν κάτι με-ταξύ ροκ και καρσιλαμά.

ΣΑΒΒΑΤΟ-ΚΥΡΙΑΚΗ:

Περνάμε τις ώρες-μας περιμένοντας την αναχώρηση. Μια μικρή παρένθεση και μια επίσκεψη σ' έναν μεγάλο κήπο, με πολλές καλλιέργειες και νερό. Ετοιμάζουμε τις σημειώσεις-μας, ρωτάμε τις απορίες-μας στους Σαχραούι, ανταλλάσσουμε απόψεις. Καλούμε τον Αχμέτ να έρθει στην Αθήνα. Είναι σκεπτικός. Μόλις έχει ανακοινωθεί η νέα συμφωνία ΗΠΑ - Μαρόκου. Αν δεν πεθάνω θα έρθω, μόλις νικήσει η επανάσταση. Θέλω να δω την Ακρόπολη από κοντά...

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Σύνθεση	Μέγιστη παρατηρηθείσα συγκέντρωση στο διυλισμένο νερό σε χιλιοστά του γραμμαρίου ανά λίτρο.	Πάνω από 95% πιθανότητα για καρκίνο προκειμένου για ισόβιες δόσεις, για κάθε χιλιοστό του γραμμαρίου ανά λίτρο.
Vinyl chloride	10	4.7×10^{-7}
Dieldrin	8	2.6×10^{-4}
Kepone	N.D.	4.4×10^{-5}
Heptachlor	D.	4.2×10^{-5}
Chlordane	0.1	1.8×10^{-5}
DDT	D.	1.2×10^{-5}
Lindane (ζ-BHC)	0.01	9.3×10^{-6}
β-BHC	D.	4.2×10^{-6}
PCB(Aroclor 1260)	3	3.1×10^{-6}
Ethylenethiourea	N.D.	2.2×10^{-6}
Chloroform	366	1.7×10^{-6}
α-BHC	D.	1.5×10^{-6}
p-Chloronitrobenzene	N.D.	1.4×10^{-7}
Carbon tetrachloride	5	1.1×10^{-7}
Trichloroethylene	0.5	1.1×10^{-7}
Bis-(2-Chloroethyl)ether	0.42	1.2×10^{-6}
Acrylonitrile ^a	-	1.3×10^{-6}
1,2-Dichloroethane ^a	8	7.0×10^{-7}
Ethylenedibromide ^a	-	9.1×10^{-6}
Tetrachloroethylene ^a	5	1.4×10^{-7}
Hexachlorobenzene ^a	0.006	2.9×10^{-5}
Benzene	10	I.D.
Benzo(a)pyrene	D.	I.D.
Diphenylhydrazine	1	I.D.
Aldrin	D.	I.D.
Endrin	0.08	I.D.
Heptachlor epoxide	D.	I.D.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Ο πίνακας δημοσιεύεται στο *Drinking Water and Health*, τόμος I (1977) και τόμος III (1980), με την άδεια της Εθνικής Ακαδημίας Επιστημών της Ουάσιγκτον.

Σύμβολα: Το σύμβολο^a σε ορισμένες ενώσεις αναφέρεται σε δεδομένα του τρίτου τόμου. Το BHC σημαίνει hexachlorocyclohexane. Το N.D. σημαίνει ότι οι εν λόγω ουσίες δεν ανιχνεύονται (ακόμη). Το D. ότι ανιχνεύονται αλλά δεν υπάρχουν ποσοτικά δεδομένα. Το I.D. ότι τα δεδομένα είναι ανεπαρκή για στατιστικές εκτιμήσεις του κινδύνου.

Ανάγνωση του πίνακα: Αν για παράδειγμα πάρουμε το δεύτερο στοιχείο του πίνακα, η δράση-του ερμηνεύεται ως εξής: σε ένα πληθυσμό τριών εκατομμυρίων κατοίκων, αν το στοιχείο Dieldrin βρίσκεται σε συγκέντρωση 8 χιλιοστών του γραμμαρίου ανά λίτρο στο πόσιμο νερό, τότε για μια μακροχρόνια έκθεση, το ποσοστό του πληθυσμού αυτού του γεγονότος θα προσβληθεί από καρκίνο, είναι: $3.10^6 \times 8 \times 2,6 \times 10^{-4} = 6.000$ άτομα.

Επικίνδυνες ουσίες στο νερό της Αθήνας

του Η. ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ 1980 δυο βιολόγοι του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών ξεκίνησαν ένα πρόγραμμα για τον έλεγχο της ποιότητας του νερού της Αθήνας. Πρόκειται για τους Κυριάκο Αθανασίου και Σωτήρη Κυρτόπουλο και οι οποίοι έβαλαν σαν στόχο την αναζήτηση «μεταλλαξιογόνων» και «κλαστογόνων» ουσιών στο πόσιμο νερό. Για τις ουσίες αυτές υπήρχαν ενδείξεις ότι η μακρόχρονη δράση-τους μπορούσε να αποβεί καρκινογόνος για τον άνθρωπο. Δυο χρόνια αργότερα οι φόβοι-τους επιβεβαιώθηκαν: τα πειράματα στο εργαστήριο έδειξαν πως οι αλλοιώσεις που προκλήθηκαν στις κυτταρικές δομές ήταν συνάρτηση της συγκέντρωσης δηλαδή της διαλελυμένης ποσότητας των υπεύθυνων για τις αλλοιώσεις αυτές χημικών ουσιών, στην μονάδα όγκου του νερού.

Η ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΗ δόση με την οποία για το συγκεκριμένο πείραμα παρατηρήθηκαν τέτοια φαινόμενα, ήταν 0,2 γραμμάρια στο λίτρο. Βέβαια η δόση αυτή είναι εκατό χιλιάδες φορές ισχυρότερη απ' αυτήν στην οποία είναι εκτεθειμένος ο μέσος Αθηναίος, που καταναλώνει γύρω στα 5 λίτρα νερό τη μέρα, αφού οι υπολογισμοί έδειξαν ότι η περιεκτικότητα των μεταλλαξιογόνων ουσιών στο νερό που εξετάσθηκε φτάνει τα 0,05 χιλιοστά του γραμμαρίου για κάθε λίτρο.

ΤΟ ΟΡΙΟ εξάλλου που στην προκειμένη περίπτωση έχει θεσπίσει η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας είναι δέκα φορές μεγαλύτερο. Άρα θεωρητικά οι ανησυχίες είναι ανυπόστατες και ο κίνδυνος τουλάχιστον όχι ορατός. Όμως:

- Η συνολική κατάταξη της πληθώρας των ουσιών αυτών στην γενική κατηγορία «οργανικές ενώσεις», παραβλέπει τη δράση των μεμονωμένων ρυπαντών που μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντική σύμφωνα με τον παρακείμενο πίνακα 1.

- Δεύτερο, δεν είναι γνωστοί οι ρυθμοί με τους οποίους εξελίσσεται η νέα αυτή μορφή ρύπανσης.

- Τρίτο, είναι προς το παρόν άδηλες οι γενετικές επιδράσεις στον ανθρώπινο οργανισμό από μακροχρόνια έκθεση, δηλαδή για 10, 20, 30 ή και περισσότερα χρόνια.

- Τέταρτο, δεν λαμβάνεται γενικώς υπόψη η «συνεργητική» (πολλαπλασιαστική και όχι αθροιστική) και ταυτόχρονη δράση των καρκινογόνων ουσιών, στον αέρα*, στο νερό, στα τρόφιμα και στο τσιγάρο.

- Πέμπτο, πώς το φαινόμενο μεταφράζεται στις εκτός Αθήνας περιοχές, όπου τα προβλήματα της ποιότητας του νερού εμφανίζονται παράλληλα με το πρόβλημα της επάρκειας;

ΤΑ ΚΑΤΕΣΤΡΑΜΜΕΝΑ ΧΡΩΜΟΣΩΜΑΤΑ

ΑΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΟΥΜΕ όμως από κοντά τη διαδικασία, περνώντας το κατώφλι του ερευνητικού κέντρου της οδού Βασιλέως Κων/νου.

ΤΑ ΔΕΙΓΜΑΤΑ του προς εξέταση νερού, πάρθηκαν — για να υπάρχει δυνατότητα σύγκρισης — τόσο απ' το δίκτυο της Αθήνας, όσο κι απ' το δίκτυο της Πάτρας και δοκιμάστηκε η δράση των ύποπτων οργανικών ενώσεων στο εργαστήριο. Η προετοιμασία έγινε ως εξής: Μια ειδική «υδρόφοβη» ουσία τοποθετείται στο στόμιο της βρύσης. Εκεί οι οργανικές ενώσεις που υπάρχουν στο νερό — χλωριωμένα ή όχι παράγωγα κάποιων αρχικών ενώσεων — συγκρατούνται επιλεκτικά και, αφού συγκεντρωθεί μια ορισμένη ποσότητα, ζυγίζονται και το βάρος-τους συγκρίνεται με την πο-

οότητα του νερού που διέρρευσε κατά το μεταξύ διάστημα. Το υλικό που προκύπτει, ένα είδος πίσσας, διαλύεται σ' έναν οργανικό διαλύτη και το εκχύλισμα χρησιμοποιείται σαν αντιδραστήριο.

ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ υιοθετήθηκαν δύο μέθοδοι. Σύμφωνα με την πρώτη, δοκιμάστηκε η δράση αυτού του εκχυλίσματος πάνω σε μια ειδική κατηγορία βακτηριδίων (*Salmonella*), τα οποία προηγουμένως είχαν υποστεί ειδική επεξεργασία (καταστροφή της προστατευτικής κάψας), κατά τρόπο που να μπορούν ξένες ουσίες να εισχωρήσουν στο εσωτερικό-τους. Ακόμη, διοχετεύθηκε στα βακτηρίδια αυτό έκκριμα από συκώτι ποντικού, έτσι ώστε να ελεγχθεί η συμπεριφορά των πιθανών καρκινογόνων ουσιών σε περιβάλλον συγγενές με το μεταβολιστικό σύστημα των θηλαστικών. Τελικά μετρήθηκε ο αριθμός των μεταλλάξεων που προκάλεσαν οι ουσίες αυτές στα βακτηρίδια, δηλαδή μετρήθηκε το πλήθος των αλλαγών που εμφανίστηκαν στο γενετικό-τους υλικό. Τότε διαπιστώθηκε ότι το σύνολο σχεδόν του «πληθυσμού» ήταν επιρρεπές στην προσβολή, ιδιαίτερα στις πολύ μεγάλες δόσεις, δηλαδή λίγο πριν αυτές γίνουν τοξικές και καταστρέψουν όλα τα «άτομα». Επειδή τώρα είναι γενικά παραδεκτό ότι η πλειοψηφία των καρκινογόνων ουσιών προκαλεί μεταλλάξεις, έτσι και αντίστροφα η εμφάνιση μεταλλάξεων θεωρείται δείκτης καρκινογονικότητας.

ΣΥΜΦΩΝΑ με τη δεύτερη μέθοδο, ως «πειραματόζωα» θεωρήθηκαν κάποιες κυτταρικές καλλιέργειες. Από τα κύτταρα, απομονώθηκαν τα χρωμοσώματα πάνω στα οποία επέδρασε, σε διάφορες συγκεντρώσεις, η υπό μελέτη ουσία. Στην περίπτωση αυτή παρατηρήθηκαν οι καταστροφές (ανταλλαγές, ρήγματα, σπασίματα) που προκλήθηκαν στα χρωμοσώματα, τα οποία ως γνωστόν είναι και φορέας των κληρονομικών χαρακτηριστικών.

ΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στα παραπάνω πειράματα ήταν θετικές σε ό,τι αφορά το νερό της Αθήνας που προέρχεται από επιφανειακές υδατικές συγκεντρώσεις (λίμνες, ποτάμια). Αντίθετα τέτοια φαινόμενα δεν παρατηρήθηκαν με το νερό της Πάτρας που αντλείται κατά κύριο λόγο από υπόγειες δεξαμενές (αρτεσιανά φρεάτια, γεωτρήσεις). Παρατηρήθηκε ακόμη μια εποχιακή διακύμανση στα αποτελέσματα, με τις μεγαλύτερες τιμές μετατοπισμένες στους θερινούς μήνες. Η εξήγηση θα πρέπει προφανώς να αναζητηθεί στην πηγή της ρύπανσης, αλλά και στη χλωρίωση που εντείνεται το καλοκαίρι για την εξουδετέρωση των μικροβιακών οργανισμών που βρίσκονται σε έξαρση.

ΤΟ ΧΛΩΡΙΟ: ΦΑΡΜΑΚΟ ΜΕ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

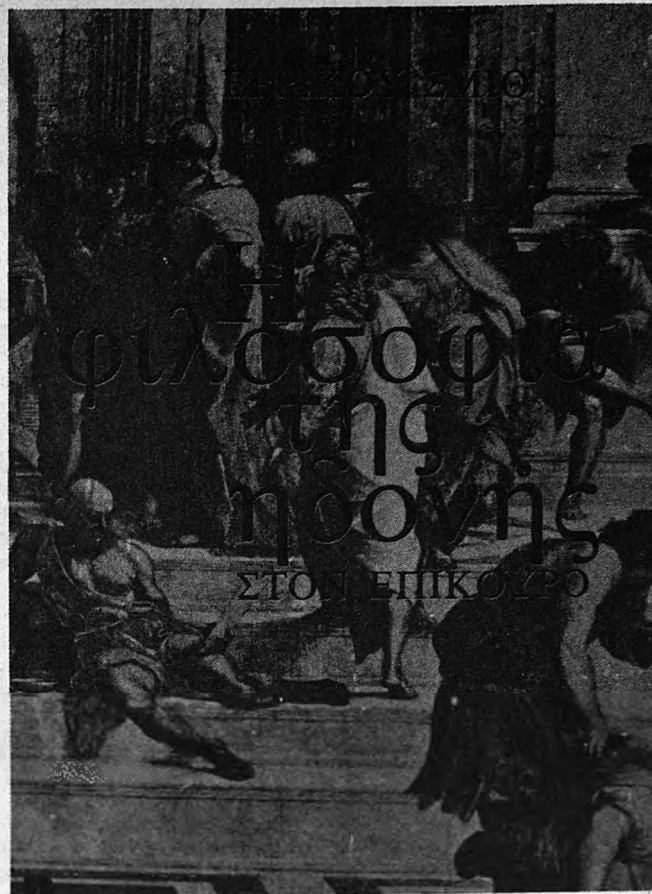
Η **ΧΛΩΡΙΩΣΗ** του νερού γίνεται στα διυλιστήρια. Για το νερό της Αθήνας υπάρχουν δυο: το παλιό στο Γαλάτσι και το καινούριο — που παραλαμβάνει κυρίως την παροχή του Μόρνου — και βρίσκεται στους πρόποδες της Πάρνηθας κοντά στο Μενίδι. Η χλωρίωση υιοθετήθηκε και σε μας, αλλά και παγκόσμια σαν η κυριότερη μέθοδος για την εξουδετέρωση όλων των παθογόνων μικροοργανισμών (μικρόβια, βακτηρίδια) και των οποίων η δράση αποτελέσει παλιότερα την κυριότερη αιτία για την εμφάνιση επιδημικών νόσων, με επιπτώσεις σε ευρύτατα στρώματα του πληθυσμού.

ΟΜΩΣ η εντατική αυτή χλωρίωση σε συνδυασμό με την παρουσία στο νερό νέων χημικών ενώσεων, οργανικής κυρίως προέλευσης, δημιούργησε νέες ενώσεις, τα χλωριωμένα παράγωγα στα οποία συγκεντρώνονται οι υποψίες για τις μεταλλαξιογόνες δράσεις που αναφέρθηκαν πιο πάνω.

ΑΛΛΑ δεν είναι μόνον αυτό. Οι νέες συνθήκες περιβάλλοντος που δημιούργησε η βιομηχανική ανάπτυξη και η τεχνολογία των νέων υλικών επέδρασαν με τη σειρά-τους στο πόσιμο νερό. Αποτέλεσμα άλλωστε φυσικό και αναμενόμενο αφού η όποια ρύπανση δεν μπορεί τελικά παρά να καταλήξει απ' την ατμόσφαιρα και το έδαφος, στις χερσαίες ή θαλάσσιες υδατικές συγκεντρώσεις.

ΒΕΒΑΙΑ το νερό περνάει από έλεγχο. Στα εργαστήρια της ΕΥΔΑΠ, με καθημερινές και συστηματικές δειγματοληψίες εξετάζεται η ποιότητά-του σε διάφορα σημεία του δικτύου, πριν και μετά το βιολογικό καθαρισμό και την απολύμανση που υφίσταται στις αρκετά σύγχρονες εγκαταστάσεις διυλιστηρίων.

Οι χημικές όμως αυτές αναλύσεις, αναφέρονται συνήθως σ' έναν κατάλογο ρουτίνας, κι έτσι νέα στοιχεία όπως ο μόλυβδος και το κάδμιο, με αποδεδειγμένη τοξικότητα, δεν ανιχνεύονται, δεν παρακολουθούνται. Ούτε επίσης η μεγάλη κατηγορία των οργανι-

Ευχάριστη ζωή χωρίς σύνεση, καλοκαγαθία και δικαιοσύνη δεν μπορεί να υπάρξει. Όπως και δυσάρεστη ζωή με τις αρετές αυτές είναι αδιανόητη.

Επίκουρος

Ξεκίνημα και αντικειμενικός σκοπός της ανθρώπινης ευτυχίας είναι η ηδονή, δηλαδή η απελευθέρωση της ψυχής και του σώματος από κάθε πόνο. Αυτό ακριβώς είναι το άλφα και το ωμέγα της επικουρείας φιλοσοφίας. Ολόκληρη η διδασκαλία του Έλληνα φιλόσοφου έχει μοναδικό σκοπό, να προσφέρει στον άνθρωπο, με τη μελέτη του φυσικού και ψυχικού κόσμου, τα μέσα για να φτάσει στο υπέρτατο αυτό αγαθό. Ο Επίκουρος υπόσχεται στους μαθητές του πως αν μπορέσουν να κατανοήσουν απόλυτα τις φιλοσοφικές αρχές του θα ζήσουν ανάμεσα στους άλλους ανθρώπους σαν θεοί.

Ερρίκος Σμιθ

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ 36 18 457

κών ενώσεων που προαναφέραμε, αφού άλλωστε οι διεθνείς προδιαγραφές δεν κάνουν υποχρεωτική μια τέτοια παρακολούθηση.

ΑΞΙΖΕΙ να σημειωθεί στο σημείο αυτό, ότι ένα πλήρως εξοπλισμένο τριόροφο κτίριο, που κατασκευάστηκε πριν από τεσσεράμισι ολόκληρα χρόνια στο χώρο των νέων διυλιστηρίων, με προορισμό προχωρημένες χημικές αναλύσεις και έρευνες σε νέα πεδία ρύπανσης, δεν λειτούργησε ποτέ. Μόλις πριν από λίγο καιρό, η νέα Διοίκηση της ΕΥΔΑΠ επιχείρησε την αξιοποίηση των εγκαταλειμμένων εγκαταστάσεων και την ενεργοποίησή του επιστημονικού δυναμικού που προτιμούσε να βολέυεται στα κεντρικά γραφεία από το να θεραπεύει επί τόπου την έρευνα.

Ο ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ λοιπόν εφησυχασμός δεν μπορεί να καλυφθεί πίσω από το άλλοθι της άγνοιας αφού συστηματικά αποφεύχθηκε η γνώση, τη στιγμή μάλιστα που προχωρημένες έρευνες σε ιδιαίτερα αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες όπως είναι οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Ολλανδία και το Ισραήλ, έκρουσαν από πολύ νωρίς τον κώδωνα του κινδύνου. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι έρευνες αυτές προσανατολίστηκαν στη διερεύνηση των επιπτώσεων που μπορούσαν να έχουν νέες ουσίες που ανιχνεύτηκαν στο νερό, στο γενετικό υλικό (κληρονομικότητα) ή στην εμφάνιση συχνότερων από ένα «συνθισμένο» μέσο όρο καρκινογενέσεων. Στην πλειοψηφία τους τα αποτελέσματα ήταν ιδιαίτερα ανησυχητικά.

ΟΙ ΕΝΤΑΤΙΚΕΣ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΟ ΕΔΩΛΙΟ

ΤΙΣ ΟΥΣΙΕΣ που θεωρούνται υπεύθυνες για μεταλλαξιογόνες ή καρκινογόνες επιπτώσεις και που η ύπαρξή τους ανιχνεύθηκε και επίσημα πιστοποιήθηκε στο πόσιμο νερό, μπορούμε να τις κατατάξουμε σε τρεις τουλάχιστο κατηγορίες.

1 Τα πάσης φύσεως γεωργικά φυτοφάρμακα: ζιζανιοκτόνα, εντομοκτόνα, μυκητοκτόνα, ακεροκτόνα, απολυμαντικά που η μαζική τους παραγωγή και η άμεση χρήση τους άρχισε να γίνεται αισθητή και στα πλαίσια της ελληνικής γεωργίας. Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας, παρασκευάσματα αυ-

τής της κατηγορίας που εισήγαγε το 1980 η εγχώρια αγορά, ήταν πάνω από 30 χιλιάδες τόνοι και είχαν 300 τουλάχιστον διαφορετικά ονόματα.

2 Τα χλωριωμένα παράγωγα των υδρογονανθράκων ή άλλων κυκλικών ενώσεων του άνθρακα. Πρόκειται για οργανικές ενώσεις στο μόριο των οποίων έχει προστεθεί χλώριο μετά τη χλωρίωση του νερού στα διυλιστήρια. Το οργανικό-τους υπόβαθρο μπορεί να προέρχεται τόσο από φυτοφάρμακα, όσο και από τα προϊόντα της αποδόμησης των προσμίξεων στο νερό που έχουν βιολογική προέλευση: φερτές ύλες, φυτά, νεκρά ζώα στους ανοικτούς αγωγούς της υδροδότησης.

3 Οι νιτροδωενώσεις. Είναι μια κατηγορία χημικών ενώσεων που επισημάνθηκαν κατ' αρχήν στα γεωργικά προϊόντα και στη συνέχεια στο νερό, ακόμη και σε υπόγεια φρέατα. Η βασική υποψία στρέφεται στα γεωργικά λιπάσματα που όπως είναι γνωστό σ' ένα μεγάλο μέρος τους είναι αζωτούχες ενώσεις. Οι νιτροδωενώσεις θεωρούνται, πάνω από το όριο των 50 χιλιοστών του γραμμαρίου ανά λίτρο, εξαιρετικά επικίνδυνες. Προσβάλλουν ιδιαίτερα τα βρέφη με μια θανάσιμη αρρώστια, τη «μεθαιμογλοβιναιμία» ή αλλιώς γνωστή ως κυανή νόσο. Στους ενήλικες, οι νιτροδωενώσεις είναι δυνατό να μετατραπούν σε νιτροζαμίνες, ουσίες που θεωρούνται υπεύθυνες για καρκίνους του πεπτικού συστήματος.

ΠΩΣ όμως η δραστηριότητα της χημικής γεωργίας έφτασε να επηρεάζει το πόσιμο νερό;

ΟΠΩΣ είναι γνωστό, η λεκάνη απορροής της Υλικής, αποτέλεσε τις τελευταίες δεκαετίες την κυριότερη πηγή για την ύδρευση της πρωτεύουσας. Τα γύρω νερά, αποτέλεσμα κυρίως των βροχοπτώσεων, στραγγίζουν στη λίμνη αφού προηγουμένως ξεπλύνουν τα χώματα της Κωπαΐδας και μεταφέρουν μαζί τους όσες ουσίες συναντήσουν στο διάβα τους. Δυο μεγάλοι άλλωστε χειμαρροί, ο Μέλας και ο Βοιωτικός Κηφισσός, με τους παραποτάμους τους, διασχίζουν ολόκληρο το κωπαϊδικό πεδίο, σε μια διαδρομή αρκετών δεκάδων χιλιομέτρων.

Η ΚΩΠΑΪΔΑ όμως, μια απ' τις πιο πλούσιες και πιο εύφορες πεδιάδες της χώρας, γνώρισε κι αυτή, τα τελευταία κυρίως χρό-

Η ύδρευση Αθηνών Πειραιώς

ΚΑΘΕ μέρα η πρωτεύουσα με τους περιφερειακούς της Δήμους, καταναλώνει γύρω στο ένα εκατομμύριο κυβικά μέτρα νερό. Το μέγεθος αυτό συνόδευσε την εκρηκτική της ανάπτυξη αλλά με τη δική του αριθμητική λογική: τα τελευταία τριάντα χρόνια ενώ ο πληθυσμός σχεδόν τριπλασιάστηκε, οι ανάγκες σε νερό έγιναν τουλάχιστον εξαπλάσιες. Απ' αυτήν την ποσότητα, μικρό μόνο μέρος απορροφά η βιομηχανία — γύρω στα 10% — ενώ το υπόλοιπο φτάνει στην οικιακή κατανάλωση μέσω δικτύου που το συνολικό του μήκος ξεπερνά τα 16.000 χιλιόμετρα.

ΟΜΩΣ όλο το νερό δεν φτάνει στον προορισμό του. Ένα μεγάλο μέρος χάνεται κυριολεκτικά στο δρόμο, μέσα από τις διαρροές των αγωγών, ενώ ένα επίσης μεγάλο ποσοστό δεν καταγράφεται τελικά από τους μετρητές. Το αποτέλεσμα είναι, ότι το έλλειμμα στο ισοζύγιο του νερού αγγίζει ήδη το 40% (!), πράγμα που σημαίνει για το δημόσιο ζήτημα αρκετών εκατομμυρίων δραχμών ημερησίως. Το (διαχειριστικό) αυτό έλλειμμα, οδήγησε εξάλλου τη σημερινή κυβέρνηση στον τετραπλασιασμό της τιμής του κυβικού μέτρου, που έφτασε αισίως τις 40 δραχμές.

ΣΤΗΝ περιοχή του Λεκανοπέδιου έχουν πρόσφατα απογραφεί 1.165.000 συνδέσεις και θεωρητικά υδρεύονται όλες οι εντός σχεδίου περιοχές. Η υδροδότηση βέβαια σ' όλα

αυτά τα χρόνια της άναρχης οικιστικής επέκτασης, έγινε μ' έναν τρόπο άνιστο, απρογραμμάτιστο και πολλές φορές ταξικό. Έτσι πολυπληθείς Δήμοι δεύτερης και τρίτης κατηγορίας μόλις πρόσφατα κατάφεραν να συνδεθούν με το δίκτυο — παράδειγμα τα Λιόσια — ενώ μακρινά προάστια, συνοικισμοί στα χαρτιά και καταπιεσμένες εκτάσεις χωροτακτών οικοπεδοφάγων μέσα σ' ένα καθεστώς διοικητικής αυθαιρεσίας, αποκτήσαν πολύ νωρίτερα αυτό το δικαίωμα.

ΣΤΙΣ αρχές του αιώνα, η πόλη της Αθήνας υδρεύεται από το Αδριανέιο Υδραγωγείο: υδρομαστευτικό-υπόγειο δίκτυο που στραγγίζει τα νερά του Λεκανοπέδιου απ' το Τατόι και την Πεντέλη ως τη γνωστή Δεξαμενή στο επίσης γνωστό Κολωνάκι. Το δίκτυο αυτό έγινε γρήγορα ακατάλληλο με τη δημογραφική πίεση που προκάλεσαν τα πρώτα χρόνια της Μικρασιατικής μετανάστευσης. Τότε το 1925 ανατίθεται στην αμερικανική εταιρεία Ούλεν η κατασκευή του Φράγματος στον Μαραθώνα. Το 1931 τα έργα τελειώνουν και το νερό μεταφέρεται από την τεχνητή λίμνη μέσω του αγωγού Μπογιατίου, στα πρώτα διυλιστήρια, στο Γαλάτσι. Η πρωτεύουσα αποκτά για πρώτη φορά νερό δημόσιο, επεξεργασμένο και ελεγχόμενο. Το κράτος αρχίζει να κάνει αισθητή την παρουσία του και οι μαθητές αποκτούν έναν τόπο αναψυχής και μια πηγή εγκυκλοπαιδικών γνώσεων.

ΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ αναλαμβάνει μικτή εταιρεία με την Ούλεν και την Τράπεζα Αθηνών. Αργότερα η Ούλεν πουλάει τα δικαιώματά της στην Ελληνική πλέον Εταιρεία Υδάτων της οποίας η πρόσφατη ενοποίηση με τον Οργανισμό Αποχετεύσεων συνιστά ένα νέο οργανισμό που επί των ημερών μας και εφεξής θα ακούει εις το όνομα ΕΥΔΑΠ.

ΗΔΗ όμως πριν απ' τον πόλεμο διαφαίνεται η ανεπάρκεια του Μαραθώνα να τροφοδοτήσει με νερό την περιοχή, αφού ο πληθυσμός αυξάνεται με ραγδαίους ρυθμούς: το 1940 έχει κιόλας φτάσει το 1.123.000. Τότε ένα παλιότερο σχέδιο των Ford και Davis, για την εκμετάλλευση της λεκάνης απορροής του Βοιωτικού Κηφισσού έρχεται και πάλι στην επικαιρότητα. Η μελέτη προέβλεπε ένα υδραγωγείο που θα έφερνε το νερό από τους πρόποδες του Παρνασσού — στη σημερινή Σουβάλα — ως τη λίμνη του Μαραθώνα. Πράγματι το 1939 αρχίζουν τα σχετικά έργα, αλλά ο αγωγός δεν κατάφερε να φτάσει πέρα από την Αυλώνα. Η ιδέα εγκαταλείπεται και η δυνατότητα αξιοποίησης των νερών της Υλικής αρχίζει να κερδίζει έδαφος.

ΒΕΒΑΙΑ και για τη λύση αυτή εκφράζονται αντιρρήσεις, αφού από τα 450 περίπου εκατομμύρια κυβικά μέτρα νερό το χρόνο που είναι σε θέση να αποδώσει η λίμνη, τα 250 χιλ-

νια, τους εντατικούς ρυθμούς εκμετάλλευσης που της υπέβαλε το κυρίαρχο μοντέλο ανάπτυξης της γεωργίας. Και φυσικά υποδέχτηκε στο έδαφός-της τεράστιες ποσότητες από τεχνητά λιπάσματα και γεωργικά φάρμακα, ένα μέρος από τα οποία δεν μπορεί παρά να καταλήγει στα νερά, ιδιαίτερα στα επιφανειακά όπως είναι της Υλίκης, κι αφού περάσει κι απ' τα διυλιστήρια, στη βρύση-μας.

ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ λοιπόν από μια τέτοια υπόθεση και βασισμένη στη διεθνή εμπειρία η ερευνητική ομάδα της Αθήνας κατέληξε στα συμπεράσματα που προαναφέραμε. Χωρίς όμως να επιδιώξει να απομονώσει τις επίμαχες ουσίες και να τις ταυτίσει ποιοτικά στο εργαστήριο. Απλά μέτρησε συνολικά τις συγκεντρώσεις-τους και έλεγε την επίδρασή-τους. Άλλωστε οι προϋποθέσεις για μια χημική ανάλυση, που θα προσδιόριζε την κάθε μια απ' αυτές ξεχωριστά, είναι εξαιρετικά απίθανο πως υπάρχουν σήμερα στα πλαίσια της ελληνικής πραγματικότητας. Αρκεί γι' αυτό να αναφέρουμε πως μια σχετική προσπάθεια που ξεκίνησε πριν μερικά χρόνια στο Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο, δεν μπόρεσε τότε να δώσει ασφαλή αποτελέσματα εξαιτίας της ανεπάρκειας των οργάνων. Άλλες απόπειρες, που έγιναν στο ίδιο ίδρυμα αργότερα, με πιο τελειοποιημένες συσκευές συνάντησαν την αντίδραση... αρμοδίων κρατικών παραγόντων, αφού κι αυτοί πίστευαν σαν τους μοναχούς του Μεσαίωνα πως η γνώση είναι έργο του Σατανά: δημιουργεί κοινωνική αναταραχή και αμφισβητεί το κύρος της επιτετραμμένης εξουσίας.

ΕΤΣΙ, η εκδοχή, πως οι επικίνδυνες ουσίες που βρέθηκαν στο νερό της Αθήνας, προέρχονται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό-τους από φυτοφάρμακα, βασίστηκε σε συγκρίσεις που έγιναν με αντίστοιχες μελέτες ξένων χωρών.

ΜΕ ΟΛ' ΑΥΤΑ, η δική-μας πρόθεση δεν είναι ούτε η κινδυνολογία, ούτε η καταστροφολογία (έναν απ' τους σεχταρισμούς του οικολογικού κινήματος). Ούτε ακόμη θα ευνοούσαμε τη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας άτσαλου συναγερμού, που προοδευτικά μπορεί να μεταβάλλει το άγχος σε υστερία: ο υπερβολικός φόβος της ρύπανσης οδήγησε πάρα πολλές χώρες της Ευρώπης και της

ELIAS CANETTI
οι φωνές του Μαρρακες
σε μεταφραση νικου Δημου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ LIBRO
Κυκλοφορεί προσεχώς

Αμερικής σε μια άνευ προηγουμένου κατανάλωση εμφιαλωμένου νερού. Μόνο στη Γαλλία ξεδεδύονται 3 δισεκατομμύρια φιάλες το χρόνο. Στις χώρες αυτές η δυσπιστία του καταναλωτή απέναντι στο κράτος, γέννησε μια ακόμη βιομηχανία εκμετάλλευσης.

ΟΜΩΣ όσο είναι ακόμη καιρός, να ξεκινήσει μια καμπάνια πολυπλευρης πληροφόρησης — χωρίς μισές αλήθειες — και μια σφαιρική και σε βάθος διερεύνηση του προβλήματος για την εκτίμηση των πραγματικών-του διαστάσεων. Γιατι και λύσεις υπάρχουν και εναλλακτικές τεχνολογίες και ειδικευμένοι επιστήμονες. Αντίθετα η αποσιώπηση μπορεί κάποτε να οδηγήσει σε φαινόμενα εκρηκτικά και γι' αυτό ανεξέλεγκτα.

* Μια ανάλογη έρευνα θα μπορούσε να ξεκινήσει και για την ατμοσφαιρική ρύπανση, με συγκεντρώση πάνω σε ειδικά φίλτρα των επικινδυνων ουσιών. Ήδη η πρόταση έχει γίνει από τους ίδιους ερευνητές, σκοντάφτει όμως στο αιώνιο εμπόδιο: στην έλλειψη κονδυλίων για την αγορά του απαραίτητου εργαστηρικού εξοπλισμού.

και Περιχώρων

νονται σε υπόγειες καταβόθρες. Κάτι που θα δημιουργήσει όχι λίγα προβλήματα στο μέλλον, αφού οι προσπάθειες για τη στεγανοποίηση του βυθού παρέμειναν χωρίς αποτέλεσμα. Πολλές φορές, στην αιχμή της κατανάλωσης, η στάθμη των νερών της Υλίκης έπεφτε επικίνδυνα και σαν μόνη δυνατότητα έμεναν τα πλωτά αντλιοστάσια που κατόρθωναν να αντλούν το νερό από τα χαμηλότερα σημεία ακολουθώντας την υποχώρηση της επιφάνειας. Στο ενδιάμεσο διάστημα, και μέχρι να τελειώσουν τα έργα σύνδεσης με την Υλίκη, μικρές συμπληρωματικές κατασκευές — όπως το Φράγμα του Ασωπού και το Υδραγωγείο του Καλάμου, ικανοποιούσαν προσωρινά τις ανάγκες.

ΤΟ 1962 όμως αρχίζει και πάλι να συζητιέται η διάδοχη κατάσταση: το αμαρτωλό σήριαλ του Μόρνου θα κρατήσει 20 ολόκληρα χρόνια και θα συνεχίσει με τη φιλοδοξία να παραμείνει πάντα επίκαιρο. Σοβαρά κατασκευαστικά σφάλματα αναγκάζουν την Εταιρεία σε περιοδικές διακοπές της παροχής του νερού και τη φέρνουν σε σύγκρουση με τους αναδόχους: Οι τελευταίοι στη σειρά κατασκευαστές — πρόκειται για κοινοπραξία εταιρειών μεταξύ των οποίων και το γκρουπ της ΑΡΧΙΟΔΟΝ — συνηθισμένοι στο καθεστώς της ρεμούλας και του κράτους προστάτη των συμφερόντων-τους, αρνούνται να παραδώσουν στις συμφωνημένες προθεσμίες,

πιέζουν για νέες υπερβάσεις, δεν αναλαμβάνουν το κόστος των τεχνικών ανωμαλιών (και εσχάτως παίζουν και το χαρτί των ομαδικών απολύσεων).

Σ' ΟΛΟ βέβαια αυτό το διάστημα είναι δύσκολο να εντοπίσει κανείς τους βασικούς υπευθύνους. Το 1964, σ' ένα δημοσίευμα των ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ, ο εκ των πρώτων μελετητών Α. Μαχαίρας, υπολογίζει τη δαπάνη εκτέλεσης των έργων σε 1,5 δις και τον χρόνο αποπεράτωσης μη υπερβαίνοντα τα 5 χρόνια. Η δαπάνη αυτή έχει σήμερα ξεπεράσει τα 25 δις — σε μη ανηγμένα μεγέθη — οι εργασίες της σύνδεσης άρχισαν το '68 και μόλις πέρσι ήρθε το πρώτο νερό. Το έργο του Μόρνου θεωρήθηκε υψίστης εθνικής σημασίας και οι επίσημοι ήταν όπως πάντα συγκινημένοι στα εγκαίνια.

ΑΣ ΠΑΜΕ όμως λίγο πιο πέρα απ' το οικονομικό σκάνδαλο. Στις ίδιες προκαταρκτικές μελέτες, οι εκτιμήσεις ανέβαζαν τον πληθυσμό της πρωτεύουσας σε 2,5 εκατομμύρια το 1980 και σε 2,8 το 1990. Αυτόν τον πληθυσμό προβλέπονταν να εξυπηρετήσει το προγραμματιζόμενο έργο. Η καθίζουσα όμως δημογραφική αύξηση της Αθήνας, έκανε ώστε τα επίπεδα αυτά να ξεπεραστούν πριν ξεκινήσουν καν οι εναρκτήριες τελετές των εγκαίνιων με το μυστήρι των Παττακών. Οπότε προκύπτει λογικά το συμπέρασμα υπό μορ-

φήν διαζευκτικού λόγου: Ή προγραμματίστηκε ένα άχρηστο έργο, προς ευφροσύνη μόνο των εργολάβων, αφού έτσι κι αλλιώς η Αθήνα μπόρεσε να υδροδοτηθεί μια ολόκληρη δεκαετία χωρίς το Μόρνο. Ή ήταν και αυτή η επιχείρηση ένα ακόμη βήμα προς την πρωμοδότηση της ανάπτυξης του υδροκεφάλου κέντρου. Και αυτό όχι μόνο στερώντας εργασία και κεφάλαια από την περιφέρεια, αλλά αποκλείοντας τη χρησιμοποίηση ενός αναντικατάστατου φυσικού πόρου, όπως είναι το νερό, για την ικανοποίηση των τοπικών αναγκών και δυνατοτήτων.

ΜΠΟΡΟΥΜΕ μάλιστα ν' αναφέρουμε και το φιλόδοξο σχέδιο για την άρδευση του κάμπου της Ηλείας με υποθαλάσσιο αγωγό, σαν μια από τις εναλλακτικές εισηγήσεις στον επί του Μόρνου αντίλογο. Αντί όμως γι' αυτά η λογική που πρυτάνευσε, έφτασε στο σημείο να συμπεριλάβει μέσα στους όρους της συμφωνίας παράδοση του έργου και τη ρητή απαγόρευση της παροχής νερού, σε κάθε υποψήφιο Δήμο ή αγροτική εκμετάλλευση που βρίσκεται στη ζώνη διέλευσης του κεντρικού αγωγού του δικτύου.

ΟΠΩΣ φαίνεται, σ' αυτή τη χώρα είμαστε αναγκασμένοι ν' ανακαλύψουμε εκτός από την περιφερειακή ανάπτυξη και το περιφερειακό δίκαιο. Εκτός κι αν η περιφέρεια περάσει στην αυτοδικία.

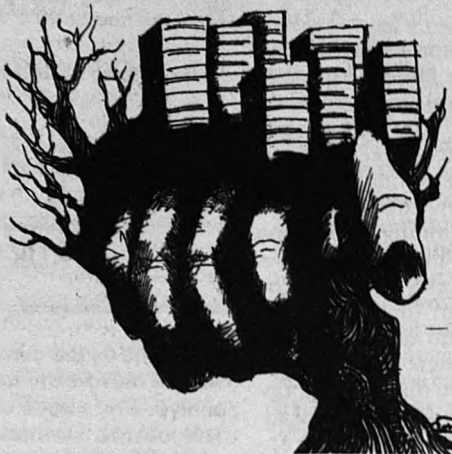
Ηλίας Ευθυμίουπουλος

Η νυν 'Αλλη ανάπτυξη

Ορισμένα σχόλια και επικλήσεις

του Στέλιου Καφαντάρη

Το ΑΝΤΙ διέθεσε το εξώφυλλο του τεύχους 184 (14 Αυγ. '81) και αρκετές σελίδες-του σε μίαν απόπειρα προβληματισμού γύρω από την ιδέα μιας 'Αλλης ανάπτυξης. Τουλάχιστον με ποσοτικά κριτήρια ήταν η πιο σοβαρή προσπάθεια αναμετάδοσης αυτής της ιδέας, έστω απλώς σαν κάποιο νέο λεκτικό σχήμα. Σαν αφορμή για το αφιέρωμα στάθηκε το συνέδριο του ΤΕΕ για την Ανάπτυξη (Μάιος '81) και ιδιαίτερα οι αδυναμίες-του — κυρίως πληθωρισμός εισηγήσεων και ταυτόχρονα ισχνή συμμετοχή σε απλούς συν-

δρους, βερμπαλισμός, τεχνοκρατική αντιμετώπιση και τακτοποίηση κομματικών λογαριασμών. Αυτές οι αδυναμίες φαίνονται σχεδόν φυσικές, αυτοφυείς στον ελληνικό πνευματικό χώρο. Μια πρόσθετη αδυναμία επισημάνθηκε από το ΑΝΤΙ, η αοριστία του όρου, πέρα από την καθολική αποδοχή του οράματος μιας 'Αλλης ανάπτυξης «λιγότερο απάνθρωπης και πιο νοικοκυρεμένης. Που θα πραγματοποιηθεί στο μέλλον μέσω του (εθνικού) δημοκρατικού προγραμματισμού» (τ.χ. 184 σελ. 17).

Ο ανεπίσημος αυτός καθορισμός του οράματος ίσως ανταποκρίνεται σε μερικές εισηγήσεις αλλά οπωσδήποτε δεν έχει σχέση με τον όρο 'Αλλη ανάπτυξη όπως παρουσιάζεται στη βιβλιογραφία¹. Πρέπει ωστόσο να γίνει αφορμή προβληματισμού το γεγονός ότι σχεδόν καμιά από τις εισηγήσεις του συνεδρίου δεν σεβάστηκε τους κατευθυντήριους άξονες που χάραξε το ΤΕΕ σαν οργανωτής με βάση τις αρχές μιας 'Αλλης ανάπτυξης αλλά κάθε μια τράβηξε το δρόμο μιας ιδιότυπης ανάπτυξης, συνήθως αρμονική με την ιδεολογία του κόμματος που ανήκει ή συμπλέει ο εισηγητής. Η πιο εύκολη εξήγηση είναι η αδυναμία επικοινωνίας γενικά μεταξύ των διανοουμένων Ελλήνων. Μια πιο παρακινδυνευμένη είναι η διάχυτη εντύπωση πως οι ιδέες αυτές καθώς δεν στεγάζονται κάτω από συγκεκριμένη πολιτική παράταξη είναι ύποπτες. Με οποιαδήποτε εξήγηση πάντως δικαιολογείται η επανεισαγωγή του ζητήματος μιας 'Αλλης ανάπτυξης καθώς είναι ιδέες κατεξοχήν πολιτικές που εμφανίζονται κάτω από διαφόρους μανδύες στον αριστερό πολιτικό χώρο. Υπάρχει και ένας πρόσθετος λόγος μετά τις εκλογές: Με τη νίκη του ΠΑΣΟΚ το κυβερνητικό πρόγραμμα προς εφαρμογή είναι ολοφάνερα διαφορετικό από της Νέας Δημοκρατίας και έχει αναμφισβήτητα μεγαλύτερη συνάφεια με την ιδέα μιας 'Αλλης ανάπτυξης απ' όσο μπορούσε να έχει της Νέας Δημοκρατίας, ασχέτως αν η πορεία προς την 'Αλλη ανάπτυξη μπορεί να αρχίσει και με συντηρητική εξουσία².

Η διεθνής κίνηση για μίαν 'Αλλη ανάπτυξη συστηματοποιήθηκε στα μέσα της δεκαετίας 1970-80 σαν απόπειρα σύνθεσης και εξέλιξης των προοδευτικών αντιλήψεων που περιείχονταν στα παλιότερα σχήματα δηλ. στην οικονομική ανάπτυξη του 1950-65, την

οικονομικοοικονομική 1968-1972, και την ανάπτυξη με προστασία περιβάλλοντος, 1973-76. (Οι ημερομηνίες είναι συμβατικές και απλώς δείχνουν την ένταση της κυριαρχίας του αναπτυξιακού προτύπου). Η πιο σημαντική διάσταση που έβαλε η ιδέα μιας 'Αλλης ανάπτυξης είναι η αναγνώριση της ιδιαιτερότητας που θα έχει η ανάπτυξη για κάθε κοινωνικό σχηματισμό από την οικογένεια ως το σύνολο των Εθνών. Συνακόλουθα αναγνωρίζεται το δικαίωμα της ανεξαρτησίας στις αναπτυξιακές επιλογές κάθε κοινωνικού σχηματισμού (προϋποτίθεται βέβαια κάποια αντιστοιχία στις κλίμακες «κοινωνία» — «αναπτυξιακά προβλήματα») καθώς και η αλληλεπίδραση και αλληλοεξάρτηση των κοινωνικών σχηματισμών μεταξύ-τους. Με δυο λόγια η αφετηρία αυτή είχε στόχο να καταπολεμήσει την «ανάπτυξη εκ των άνω», ακόμα και τη θεωρία για ανάπτυξη που κατά τεκμήριο έρχεται «εκ των άνω». Στην πράξη η κίνηση αυτή μεταφράστηκε τα τελευταία χρόνια στην παρουσίαση διεθνών παραδειγμάτων που εμφανίζουν αυτά τα χαρακτηριστικά· προϋποθέσεις για μίαν 'Αλλη ανάπτυξη ή και σχεδίων που δεν έχουν εφαρμοστεί ακόμα. Δεν υπαγορεύεται είδος ανάπτυξης ούτε στρατηγική στις αναπτυξιακές επιλογές, παρά μόνο οριοθετείται σε πολύ αδρές γραμμές ο χώρος μιας 'Αλλης ανάπτυξης με βάση πέντε αρχές που παρουσιάζονται αμέσως παρακάτω. Οι αρχές αυτές παίζουν το ρόλο «υποθέσεων εργασίας» και θα 'πρεπε να υποβάλλονται διαρκώς σε έλεγχο συμβατότητας με την πραγματικότητα. Ακριβώς αυτή ήταν και η πρόθεση του ΤΕΕ καθώς οργάνωνε το συνέδριο, να μεταγραφούν οι αρχές αυτές σ' ένα πρόγραμμα εφαρμογής και επιπλέον να καταδειχτούν σημεία όπου η 'Αλλη ανάπτυξη έχει ήδη υπάρξει. Δυστυχώς όπως αναφέρθηκε, οι εισηγητές δεν έλαβαν υπόψη-τους αυτήν την πρόθε-

δικό Οικιστική Σεπ., Οκτ. 1980).

Η ανυπαρξία πλατύτερου σχολιασμού της έννοιας φανερώνει μάλλον πρώιμη απόρριψη. Σ' αυτό συνέτεινε και η κοινή ρίζα με αλλαγή (βλ. τα περιοδικά που μάχονταν τη λέξη, πχ. Πολίτης 44 Ιούλιος 81 σελ. 12 και 14, Αγώνας 14 Οκτ. 81 σελ. 7). Αλλιώς δεν εξηγείται η επίθεση εναντίον της λέξης που είναι κοινότατη χρήσης και ίσως μάλιστα της μόδας (πχ. 'Αλλη όψη - στήλη στο «Βήμα» και την «Καθημερινή», η άλλη κινδυνολογία - «Καθημερινή» 25.9.81, η κίνηση για μίαν 'Αλλη ψυχιατρική και ψυχολογία - ΑΝΤΙ 14.8.81 σελ. 31, ακόμα ο Α. Τρίτσης στη συνέντευξη των υπουργών για τα μέτρα εναντίον του νέφους χρησιμοποίησε το σχήμα «έκφραση μιας άλλης πολιτικής βούλησης» - Ραδιόφωνο 16.1.82).

2. Επισημαίνονται δύο ομοιότητες: Η εισαγωγή της έννοιας της αυτοδυναμίας, μάλλον πρωτότυπη για τον ελληνικό πολιτικό χώρο, και η προεκλογική δήλωση ενώπιον ξένων μαρτύρων ότι ο σοσιαλισμός του ΠΑΣΟΚ είναι ανθρωποκεντρικός (Εφημερίδες 4.10.81). Αυτά ως ομοιότητες, οι διαφορές βρίσκονται σε εξέλιξη. Μια εκ νέου ανάγνωση των πρακτικών του συνεδρίου του ΤΕΕ θα ήταν ωφέλιμη καθώς αναμίχθηκαν πάνω από δέκα τωρινοί υπουργοί και άλλοι αξιωματούχοι, σε ανύποπτο χρόνο αναπτύσσοντας θέσεις μακροπρόθεσμες και ψυχρότερες από τις προεκλογικές ή αμέσως μετεκλογικές εξαγγελίες.

1. Η αρχή έγινε το 1975 με την αναφορά «Τι γίνεται τώρα», του ιδρύματος Χάμερσεκλντ, Ουψάλα. Το 1976 ιδρύθηκε και το 1977 χρηματοδοτήθηκε από μερικές χώρες του Τρίτου Κόσμου και μερικές συνειδητοποιημένες της Δύσης, το Διεθνές Ίδρυμα για εναλλακτικούς τρόπους ανάπτυξης (IFDA) με έδρα την Νυόν της Ελβετίας. Η βασική βιβλιογραφία αποτελείται από κείμενα που περιέχονται στα Ντοσιέ του Ίφντα, περιοδική έκδοση του ιδρύματος. Για να μη δοθεί η εντύπωση παρθενογένεσης ο όρος 'Αλλη ανάπτυξη είναι πολυεθνικός. Η ελληνική παρουσία συνοψίζεται σε ορισμένα πληροφοριακά άρθρα π.χ. Σ. Καφαντάρη «Για μίαν άλλη ανάπτυξη — αναζητήσεις σε Παγκόσμια κλίμακα» Οικον. Ταχ. 31.5.79, «Κατασκευές για μίαν 'Αλλη ανάπτυξη της χώρας», ΤΕΕ 1979 (Συνέδριο Κατασκευών), «Μία 'Αλλη ανάπτυξη στη θέση της αποκέντρωσης — η αναζήτηση ενός εθνικού σχεδίου» Σύγχρονα Θέματα τ. 5, 1979, «Αναπτυξιακή αναδιοργάνωση της περιθαλάψης του λαού» Καθημερινή 13.4.80, «Ανάπτυξη, ομώνυμος στόχος» Καθημερινή 31.8.80, (με Μ. Μίληση) «Η θέση του νοσοκομείου στην ανάπτυξη της χώρας» Ιατρική τ. 38 -65Α 1980, «Περί μιας 'Αλλης ανάπτυξης στην Ελλάδα - αναζητήσεις σχεδίων για το άμεσο μέλλον» τ. Ι, σ. 191-8, Πρακτικά συνεδρίου για την ανάπτυξη ΤΕΕ 1981. Τέλος, ομάδα μελέτης έκανε πρόταση που δημοσιεύτηκε στα Ντοσιέ του Ίφντα αρ. ΙΙ «Χαράζοντας πορεία μιας 'Αλλης ανάπτυξης στην Ελλάδα» Σεπ. 1979 (αναδημοσίευση στο περιο-

ση και έτσι χάθηκε μια ευκαιρία αρχής διαλόγου.

Οι αρχές παρουσιάζονται με υπογράμμιση και με παρεμβολή επεξηγήσεων για να φανερί η αλληλεξάρτησή-τους:

Προσανατολισμός της ανάπτυξης προς τις βασικές ανάγκες του ανθρώπου (πρώτη αρχή). Ο καθορισμός και η κάλυψη αναγκών αποτελούν ακριβώς τη διαδικασία της ανάπτυξης. Πιθανόν αυτό να φαίνεται σαν μια κυκλική κοινοτοπία, διόλου «Άλλη». Σύμφωνα όμως με την αφετηρία της ελευθερίας και αλληλεξάρτησης, κάθε κοινωνικό σύνολο έχει δικαίωμα να καθορίζει αυτόδύναμη τις βασικές-του ανάγκες, αναγνωρίζοντας όμως ταυτόχρονα το αντίστοιχο δικαίωμα προς τους άλλους καθώς και προς τις επερχόμενες γενιές. Η αναγνώριση αυτή μοιραία οδηγεί σε υποχρέωση να ελαχιστοποιούνται και να επαναπροσδιορίζονται συνεχώς οι ανάγκες με γνώμονα αυτό το σύνθετο κοινωνικό συμφέρον. Πρέπει να αναγνωριστεί ο δυναμικός χαρακτήρας των αναγκών (υλικών και μη) όπου κατ' ουσίαν περιλαμβάνονται οι πολλαπλοί στόχοι του λαού διαρκώς μεταβαλλόμενοι από ενδογενή και εξωγενή αίτια. Απαιτείται επομένως **αυτοδυναμία και απόλυτος έλεγχος από το λαό, της πορείας ανάπτυξης σε κάθε κοινωνική βαθμίδα** (δεύτερη αρχή). Αναγκαία συνθήκη για την αυτοδυναμία είναι η εθνική, πολιτική και οικονομική ανεξαρτησία. Κατ' επέκταση απαραίτητη είναι και η αναγνώριση αντίστοιχου δικαιώματος στους άλλους λαούς, οπότε εγκαθίσταται ένα διεθνές πολιτικό καθεστώς «συλλογικής αυτοδυναμίας των λαών» που αντιστρατεύεται την εξάρτηση και τη νεο-αποικιοκρατία. Προγραμματικά η αρχή αυτή μεταφράζεται σε ενδογενή ανάπτυξη σύμφωνα με τις δυνατότητες του τόπου και με αναδιανομή σύμφωνα με την αρχή της συλλογικής αυτοδυναμίας για την κάλυψη των βασικών αναγκών. Προφανώς πρέπει να λυθεί το ζήτημα κατανομής του «δικαιώματος προγραμματισμού» που είναι το κλειδί για το χαρακτηρισμό και την προσπάθεια κάλυψης των βασικών αναγκών. Αυτό είναι και το μέγα πρόβλημα για την ανάπτυξη πάντοτε, ανεξάρτητα σχεδόν πολιτικού συστήματος. Μια μερική λύση είναι η ανάπτυξη της περιφέρειας (πολλά είσηγητές αλλά και ειδικά ο Γ. Γεννηματάς επίσημα ως ΠΑΣΟΚ δήλωσε στο συνέδριο του ΤΕΕ ότι ανάπτυξη ίσον περιφερειακή ανάπτυξη, πράγμα που δείχνει κάποια συγγένεια ιδεών στο χειρισμό του δικαιώματος του προγραμματισμού).

Η ιδέα της συλλογικής αυτοδυναμίας προσφέρει μιαν άλλη διεθνή τάξη πραγμάτων ξεπερνώντας τόσο την εξάρτηση όσο και την ουτοπική αυτάρκεια. Η ελαχιστοποίηση στη χρήση των πόρων και στην πίεση στο οικοσύστημα του πλανήτη που προκύπτει από την αποδοχή της αρχής των βασικών αναγκών και της συλλογικής αυτοδυναμίας, είναι ουσιαστικά η έκφραση της τρίτης αρχής, **της αναγνώρισης των περιορισμών που θέτει το παγκόσμιο οικοσύστημα**.

Έτσι όπως παρουσιάζεται η αρχή αυτή φαίνεται απόλυτα εξαρτημένη από τις δυο προηγούμενες, και ίσως αυτή η σχέση φανερώνει τη διαφορά μεταξύ του κινήματος για μιαν 'Άλλη ανάπτυξη και του οικολογικού όπου το περιβάλλον χρησιμοποιείται σαν ανεξάρτητος προγραμματικός περιορισμός. Η αλλαγή προσανατολισμού προς τις βασικές ανάγκες, στροφή περίπου 180° από την κοινωνία της αφθονίας που ήταν ο κεντρικός αναπτυξιακός στόχος για τόσες κοινωνίες μεταπολεμικά, είναι φανερό πως απαιτεί **διαρθρωτικές μεταβολές** (τέταρτη αρχή) στη δομή της εξουσίας, στους κοινωνικούς θεσμούς, τις οικονομικές δραστηριότητες, την οργάνωση του χώρου και τον τρόπο ζωής. Οι διαρθρωτικές αλλαγές χρειάζονται χρόνο και σοσιαλισμό αλλά **το πέραςμα στην Άλλη ανάπτυξη μπορεί ν' αρχίσει αμέσως** (πέμπτη αρχή). Παρόλο που είναι εύκολο να δείχτει ότι οι αρχές αυτές είναι αδύνατο να έχουν πλήρη εφαρμογή έξω από σοσιαλισμό, συγγενείς αναπτυξιακές προτάσεις έχουν θέση ακόμα και προς συντηρητική εξουσία. Κι όμως μάλιστα και ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός — το όραμα πολλών εξουσιών — έχει δυναμικό χαρακτήρα, μάλλον το «Άλλη» δεν θα εγκαταλείψει ποτέ τον τίτλο της αναπτυξιακής προσπάθειας αλλά θα αποτελεί διαρκώς μιαν άλλη απόδοση του προοδευτισμού.

Ορισμένες πρακτικές συντεταγμένες

Για να γίνει περισσότερο κατανοητή η δυνατότητα πλεύσεως εντός των αρχών παρουσιάζονται παρακάτω ορισμένα σημεία της εφαρμογής νοοτροπίας Άλλης ανάπτυξης παίρνοντας σαν α-

φορμή τρέχοντα προγραμματικά ζητήματα γύρω από την ελληνική ανάπτυξη. Τονίζεται ότι τα σημεία αποτελούν μια δειγματοληψία, όχι ίσως τυχαία καθώς τα περισσότερα κυριαρχούν στον ημερησίο Τύπο, ούτε όμως και εξαντλητική και το σπουδαιότερο δεν εμφανίζονται ιεραρχημένα αλλά σχηματίζουν ένα μωσαϊκό γύρω από τις αρχές που ίσως δείχνει την εφαρμοσιμότητά-τους. Περισσότερο αναλυτικά γυμνάσματα θα έπρεπε να ακολουθήσουν για τον εμπλουτισμό της θεωρητικής πλευράς και την όξυνση των αρχών, ιδίως για την ανεύρεση του ελληνικού πρότυπου. Γενική θεωρία μιας Άλλης ανάπτυξης πάντως είναι μάλλον απίθανο να υπάρξει καθώς η ανάπτυξη είναι τόπος εφαρμογής πολλών κλάδων κοινωνικής επιστήμης με δικαιώματα «υψηλής θεωρίας» που δεν μεταβιβάζονται.

Τα διλήμματα που είναι περισσότερο διδακτικά για το θέμα δεν ανήκουν σε συγκεκριμένη κατηγορία αλλά βρίσκονται μάλλον εμπειρικά π.χ. από τα εξαγγελθέντα πρώτα μέτρα, πιο κοντινό σε μιαν Άλλη ανάπτυξη είναι η ανατίμηση του νερού παρά η αύξηση των μισθών. Λόγω της μεγάλης αύξησης το μέτρο αυτό έγινε πεδίο αντιπολιτευτικής δράσης — μεταξύ άλλων και με τη δικαιολογία ότι επιβαρύνει δυσανάλογα τον πράσινο κλοιό των προαστείων (Επιστολή στην Καθημερινή 29.12.81). Είναι ένα καλό παράδειγμα καθορισμού βασικής ανάγκης σε αντίστροφη σχέση με την ποσότητα και ταυτόχρονα σωστότερης απόδοσης της οικολογικής αξίας του νερού στη χώρα. Η τιμή του νερού κατά την τελευταία εικοσαετία αυξήθηκε πολύ λιγότερο από το μέσο όρο των καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών (περίπου 1:3) και επιπλέον είναι γνωστό το κοινωνικό κόστος για την ύδρευση της Αθήνας από το Μόρνο.

Προς την ίδια κατεύθυνση αλλά μικρότερης έντασης είναι η αύξηση των τελών τηλεφώνου. Είναι ενδιαφέρον ότι το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται στις διαμαρτυρίες είναι αυτό των βασικών αναγκών: «... είναι σαν να επιβάλλει «ποινή» σε όσους προς κάλυψη των αναγκών-τους και μόνο κατόρθωσαν να έχουν δύο ή τρία τηλέφωνα...» (επιστολή στην Καθημερινή 13.1.81). Αντίστοιχη ολισθαίνουσα διατίμηση θα έπρεπε να υπάρχει και για την κατανάλωση πετρελαίου για θέρμανση και βενζίνης για την ΙΧ κυκλοφορία. Ειδικά η θέρμανση στην Ελλάδα θα έπρεπε να ελέγχεται αυστηρά καθώς το φάσμα όπου χαρακτηρίζεται βασική ανάγκη βάσει των κλιματολογικών συνθηκών είναι πολύ περιορισμένο. Μια παγίωση του θερμοστάτη της πλειονότητας των κτιρίων στους 18° π.χ. δίνει την απαιτούμενη κάλυψη και μειώνει κατά πολύ την κατανάλωση.

Παρόμοια αντίστροφη διατίμηση θα μπορούσε να γίνει και σε άλλα «οικολογικά ακριβά» αγαθά και επιπλέον θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σαν ένα πρόσθετο κριτήριο αποδοτικότητας των βιομηχανικών και γεωργικών μονάδων, πέρα από το κριτήριο απασχόλησης, εξωτερικού ισοζυγίου και ιδιωτικοοικονομικής απόδοσης. Ένα προφανές τέτοιο αγαθό είναι το κρέας του οποίου την κατανάλωση έφερε στην προηγούμενη Βουλή ο Ι. Μπούτος, Υπουργός Συντονισμού τότε, σαν επιχείρημα μεγάλης ανάπτυξης (συζήτηση της 22.5.80). Αλλά και στο συνέδριο του ΤΕΕ η παραγωγή μεγάλων ζώων και η αυτοδυναμία σε κοτόπουλα (με γονότυπο εξ ΗΠΑ μάλιστα) προσφέρθηκε σαν πανάκεια για τη διατροφή σε καθεστώς Άλλης ανάπτυξης (Πρακτικά τόμος 4, σελ. 277).

Στον τομέα των μεταφορών η κυβέρνηση φαίνεται ταυτόχρονα περιοριστική και ενδοτική στα ΙΧ με το αιτιολογικό ότι η συμβολή-τους στη ρύπανση δεν έχει τεκμηριωθεί ακόμα. Είναι αξιοσημείωτο πως το μέτρο της εναλλάξ κυκλοφορίας δεν τίθεται για λόγους κυκλοφοριακούς αλλά μόνο για τη ρύπανση. Το ελεύθερο τα σαββατοκύριακα εμφανίστηκε μάλιστα με οξύμωρο σχήμα «διατήρηση αναστολής μονών ζυγών» (Εξπρές 24.10.81). Μπορεί η εξοικονόμηση καύσιμου να είναι αμελητέα αλλά υπάρχει και η βασική ανάγκη διασφάλισης από την πολιτεία των διαθέσιμων χρόνων, και ιδίως του χρόνου των άλλων πολιτών που κινούνται με τα δημόσια μέσα, υπάρχει η ηχητική ρύπανση, η αύξηση των δυστυχημάτων και ίσως μείωση της επιβίωσης από την πίεση των συνθηκών, (επιστημονικά εξακριβωμένη στα ζώα).

Η γενική δυσκολία απόκτησης και χρήσης του μέσου είναι μια πρώτη προσέγγιση του κοινωνικού κόστους (τόσο για τα αυτοκίνητα όσο και για τα τηλέφωνα) και δεν νομιμοποιεί δικαιώματα των κατόχων για ελευθερία κυκλοφορίας, όπως επιχειρηματολο-

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε όλόκληρες τīs έφημερίδες πού διαβάζετε, γιά νά φυλάξετε μιά είδηση πού σās ενδιαφέρει. Κρατείστε μόνο τήν είδηση. Ζητείστε μας τά απόκόμματα όλων τών έφημερίδων, γιά νά μή μπείτε έσεις στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ενημερώνόμαστε και νά σās ενημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τīs έφημερίδες (έλληνικές και ξένες) και κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά απόκόμματα πού σās άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα όλόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει ύπεύθυνα γιά τήν ειδική - δική σας ένημέρωση.

Επικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Άρχειο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΒΑΣ

**ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ**

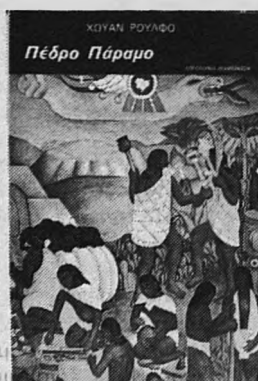
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ:

«ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΔΕΛΗΘΑΝΑΣΗ»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

αστερης δελθηθανασης
εκδοτης

Μαυρομιάλη 93Α - ΑΘΗΝΑ Διάρθεση: Τηλ. 36.13.629 - 32.35.241

γούν αρκετοί. Γίνεται η υπόμνηση ότι μεταξύ των φίλων του ΙΧ είναι ο κύριος Δήμου, παλιότερα τουλάχιστον το ΙΝΚΑ, η Ελευθεροτυπία, ο Ι. Μπούτος ως υπουργός Συντονισμού στην ίδια συνεδρίαση της Βουλής που προαναφέρθηκε, ο Σύλλογος Κυκλοφοριολόγων — που μάλιστα ευελπιστεί ότι τα αυτοκίνητα θα φτάσουν το επίπεδο κορεσμού δηλ. της ΕΟΚ και η ΕΛΠΑ (ακόμα και κοινωνικοποιημένη όταν γίνει). Η απόφαση για την έκταση ακινησίας του ΙΧ δεν έχει καμιά σχέση με τα κοντύλια που διατέθηκαν για την αγορά-του. Από την κοινωνικοοικονομική άποψη το αρχικό κόστος θεωρείται αμέσως παραγραμμένο και το μόνο κριτήριο είναι η διαφορά κοινωνικής ωφέλειας από τη λειτουργία-του σε αντιπαράθεση με το κοινωνικό κόστος. Είναι προφανές και χωρίς αριθμητική ότι μόλις βελτιωθούν κατ' ελάχιστον οι δημόσιες συγκοινωνίες η λειτουργία του ΙΧ στα μεγάλα αστικά κέντρα θα είναι αντικοινωνική τόσο με κοινωνικά όσο και με ιδιωτικά κριτήρια. Χωρίς βελτίωση των δημόσιων συγκοινωνιών η αντικοινωνικότητα του ΙΧ βγαίνει πιο δύσκολα, με χαρτί και μολύβι, πάντως υπάρχει έστω και αν δεν είναι προφανής. Προσωρινά μπορεί να θεωρηθεί ότι η απαγόρευση ισοδυναμεί με αύξηση του ιδιωτικού κόστους, μεταφορών χωρίς ταυτόχρονη αύξηση του συνολικού κόστους, έχει δηλ. αναλογίες με τη μεταχείριση της διατίμησης νερού και τηλεφώνου.

Η αναφορά στο ζήτημα του ΙΧ ίσως προχώρησε σε λεπτομέρειες που δεν ανήκουν στην κλίμακα των άλλων θεμάτων. Είναι πάντως επιγραμματικό γιατί συνοψίζει τη διαφοροποίηση μιας Άλλης από την νυν νοοτροπία που κυριαρχεί σε μεγάλη μερίδα του λαού περί «εργαλείου» και μέσου ψυχαγωγίας όπως «για κάθε πολίτη της ΕΟΚ» (βλ. και κύριο άρθρο Καθημερινής 12.1.82). Είναι ίσως το πιο χαρακτηριστικό δοκιμαστήριο για τον έλεγχο της πορείας προς μίαν Άλλη ανάπτυξη. Ένα δευτερότερο δοκιμαστήριο είναι το δίλημμα του Μετρό. Είναι διάχυτη η πεποίθηση ότι το Μετρό θα είναι η μόνη λύση, και μέχρι πριν από ένα μήνα δεν υπήρχε προοπτική ματαίωσης του έργου π.χ. ο Υπουργός έλεγξε τον εργολάβο και τον ΗΣΑΠ γιατί καθυστερούσε το έργο (Αυγή, 4.12.81). Τώρα απλώς διαφαίνεται έλλειψη πόρων αλλά η εγκατάλειψη δεν έχει ακόμα οριστικοποιηθεί και ούτως ή άλλως δεν βρίσκεται στο ιδεολογικό επίπεδο. Το Μετρό είναι η λυδία λίθος που διακρίνει τη συμβατική, έστω κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη από μίαν Άλλη ανάπτυξη. Είναι προφανώς κοινωνικό μέσο μεταφοράς, με την επιφύλαξη της κατασκευής-του χωρίς αύξηση της εξάρτησης και με φροντίδα η υπερτίμηση της γης κατά μήκος των γραμμών να περιέλθει στο κοινωνικό σύνολο και η χάραξη γενικά να εξυπηρετεί τις κοινωνικοοικονομικές ομάδες χαμηλού εισοδήματος, δηλαδή να καλύπτει τη βασική ανάγκη κυκλοφορίας-τους. Ίσως σ' αυτήν την κοινωνικότητά-του βασίζεται η φαντατική υποστήριξη της «Αυγής» που βλέπει μόνο ωφέλη από τη λειτουργία-του αλλά όχι και το συνολικό κόστος από την κατασκευή-του. Κατ' αρχήν στην εποχή που αποφασίστηκε να γίνει, το κόστος-του μαζί με τις απαλλοτριώσεις είναι ασύλληπτο. Δεν μετριάζεται δε καθόλου ακόμα και με τα 300εκ. που έχουν ήδη δοθεί σε μελέτες («πετάγονται στον αέρα», η έκφραση της «Αυγής», 10.1.82). Αυτά τα 300εκ. μπορούν να θεωρηθούν σαν το κόστος μίας σημαντικής, πολύτιμης πληροφορίας, πως το Μετρό δεν χρειάζεται. Ασφαλώς δεν θα ήταν καλύτερα να αποφασιζόταν μετά από δαπάνη 5 δις πως πράγματι το Μετρό είναι λιγότερο αναγκαίο. Έπειτα δημιουργεί δεσμεύσεις πόρων και τεχνολογική εξάρτηση από το εξωτερικό μεγαλύτερη από την περίπτωση των τρόλεϋ και πολύ μεγαλύτερη από των λεωφορείων. Αλλά κυριότατα είναι η τυπική, συμπτωματολογική, μηχανιστική αντιμετώπιση.

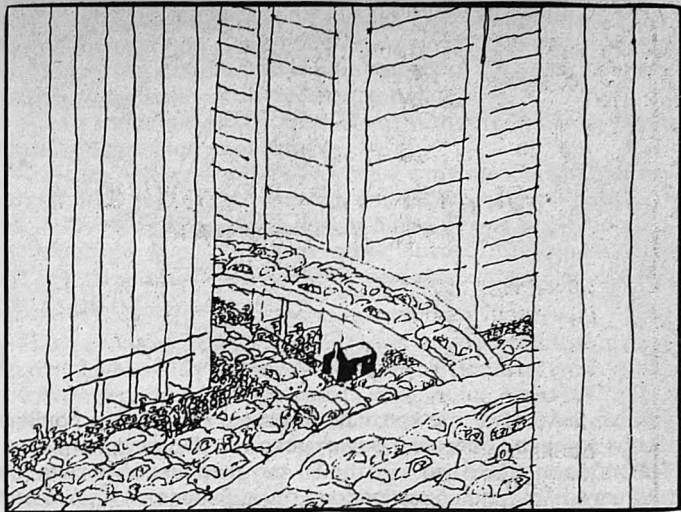
Η εναλλακτική λύση πιθανό να είναι λεωφορεία και μάλιστα μικρά και ει δυνατόν ηλεκτρικά, με ταυτόχρονο αποκλεισμό των ΙΧ από το κέντρο, καθώς και η μείωση της σημασίας του κέντρου, πράγμα μάλλον δυσκολότερο όσο κι αν βοηθάει σ' αυτό η ρύπανση. Το ενδιαφέρον είναι ότι το Υπ. Συγκοινωνιών προανατολίζεται προς αυτές τις ελαστικότερες λύσεις αλλά η «Αυγή» δεν τις βρίσκει ικανοποιητικές («Αυγή» 13.1.82, κύριο άρθρο), επιμένοντας στην αναγκαιότητα του Μετρό. Είναι άγνωστο τι θα κάνει η κυβέρνηση αλλά από το άρθρο της «Αυγής» φαίνεται ότι διέψευσε την οριστική εγκατάλειψη του έργου. Χρειάζεται ίσως να περάσουν μερικές δεκατίες πριν η εγκατάλειψη ενός τέτοιου έργου χρησιμοποιηθεί σαν διαφημιστικό προεκλογικό υλικό, αλλά ο νυν ΥΧΟΠ έχει πλέον τη δυνατότητα να ξαναεξετάσει το έργο και

υπάρχει ελπίδα ότι εξακολουθεί να πιστεύει στο ανωφελέες του Μετρό όπως όταν έγραφε στο «Βήμα» της 26.2.78.

Συναφής είναι και η επιχειρηματολογία μιας Άλλης ανάπτυξης εναντίον της κατασκευής του αεροδρομίου στα Σπάτα. Συμπωματικά και εδώ παρατηρείται καθυστέρηση του έργου και διοικητικές ανωμαλίες («Αυγή» 29.11, 1,2,3,4,10.12.81), αλλά η κυβέρνηση δεν έχει ανακοινώσει προθέσεις εγκατάλειψης. Το κόστος των δεσμεύσεων από την προηγούμενη κυβέρνηση είναι άδηλο όπως επίσης και το νομικό καθεστώς που ακολουθεί την αλλαγή απόφασης για την οποία προηγήθηκε απαλλοτρίωση. Θα έπρεπε όμως να διερευνηθεί η δυνατότητα να αποδοθεί ο χώρος στην προηγούμενη χρήση-του έστω και κάτω από άλλο καθεστώς ιδιοκτησίας (συλλογικές καλλιέργειες;). Η αύξηση των αερομεταφορών μέσω της Αθήνας δεν είναι βασική ανάγκη του λαού ώστε η βελτίωσή-τους να φροντιστεί με τόσες θυσίες. Επιπλέον δημιουργούν οικολογικές πιέσεις και ένταση των δραστηριοτήτων στο κέντρο ενώ με μικρή κοινωνική ζημία ένα μέρος του φόρτου π.χ. τσάρτες μπορεί ν' αναληφθεί από νέο αεροδρόμιο της περιφέρειας κοντά στην Αθήνα όπως π.χ. Πάτρα. Άλλωστε αυτήν την ζημία της καθυστέρησης σε διαδρομή του εδάφους την επωμίζονται άνετα όσοι επιλέγουν ένα φτηνότερο αεροπορικό ταξίδι. Το ΠΑΣΟΚ είχε εκδηλώσει την αντίθεσή-του στο αεροδρόμιο των Σπατών αλλά αυτή η άποψη-του περιέχεται σε δυσεύρετα κείμενα και όχι στο τελευταίο συμβόλαιο. Αν τελικά γίνει το αεροδρόμιο ενισχύεται η υπόθεση ότι κάθε εξουσία λαμπρύνεται με τα μέγιστα έργα.

Ένα άλλο παράδειγμα αναπτυξιακού διλήμματος που έχει προφανή σχέση με τις αρχές μιας Άλλης ανάπτυξης είναι το εξίσου δημοφιλές με τις συγκοινωνίες και το νέφος θέμα της νοσοκομειακής περίθαλψης. Τα τελευταία χρόνια έχει ενταθεί η προσπάθεια όλων των σχετικών φορέων και των μέσων ενημέρωσης για να φανεί ότι οι δαπάνες είναι χαμηλές και ότι γι' αυτό χωλαίνει η περίθαλψη. Το επιστέγασμα του πτώχοπροδρομισμού καταλήγει να είναι πάντα ένα νομμεράκι, το ποσοστό του εθνικού προϊόντος που πηγαίνει στην περίθαλψη, άλλοτε 2% και τώρα 3,2% που εν πάσει περιπτώσει είναι 2-3 φορές μικρότερο από της ΕΟΚ. Η αποδοχή σύγκρισης σκέτων αριθμών, ακόμα και ποσοστών, δείχνει μηχανιστική σκέψη και ανευθυνότητα στην ερμηνεία του όρου «ανάπτυξη». Το πιο ενδιαφέρον είναι ότι στην περασμένη Βουλή όταν ήρθε το θέμα των δαπανών για την περίθαλψη ήταν δύσκολο να ξεχωριστεί κυβέρνηση από αντιπολίτευση, τόσο ήταν η γενική αντιπολιτευτική στάση και των δύο μερών και η πλειοδυσία αρών εναντίον του χαμηλού ποσοστού δαπανών. Η περίθαλψη δεν είναι αυτοσκοπός. Η υγεία του λαού είναι ύψιστο εθνικό θέμα και αυτήν εξυπηρετεί η περίθαλψη, αναγκαίο έξοδο μέχρι κάποιο όριο με αρνητικά οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματα από εκεί και πέρα — ας ονομαστούν προσωρινά αυτά τα αποτελέσματα συλλογική υποχονδρία. Μια διαγραμματική ανάλυση που έγινε προ τριετίας (βλ. σημ.1) έδειξε πως οι δαπάνες που φαίνονται λίγες είναι μέσα στο φάσμα δαπανών που αφιερώνουν άλλες χώρες, με ανάλογες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης — όσο πρόχειρα και αν είναι αυτά τα κριτήρια. Βρέθηκαν και τα εξής ενδιαφέροντα πιο λεπτομερειακά στοιχεία: Πολλά κρεβάτια κατά κεφαλή, πολύ ανισοκαταμεμημένα στο χώρο, πολλοί οι γιατροί και ανισοκαταμεμημένοι, περιέργως χαμηλή πληρότητα όπου οι αναλογίες κρεβατιών μικρότερες — τούτέστιν τελειώς άχρηστα τα νοσοκομεία αυτών των περιοχών — και περιέργως σε άλλες περιοχές στην περιφέρεια με μέτριους όρους περίθαλψης μεγάλη απόδοση δηλ. λίγες μετακινήσεις ασθενών στην Αθήνα - Θεσσαλονίκη ή το εξωτερικό. Όλα τα στοιχεία συντείνουν στο σχηματισμό της υπόθεσης ότι το πρόβλημα της περίθαλψης στην Ελλάδα δεν είναι πρωτίστως οικονομικό, είναι κυρίως πρόβλημα κατανομής και ποιότητας, καθώς και πρόβλημα παιδείας γενικότερο για δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών. Οι άνευ όρων απόψεις βελτίωσης της οικονομικής σχέσης είναι κακώς εννοούμενος ουμανισμός.

Το ζητούμενο το συμπορευόμενο με τις αρχές μιας Άλλης ανάπτυξης είναι η βελτίωση της ποιότητας **χωρίς** αύξηση των δαπανών. Στο σημείο αυτό η κυβέρνηση έχει δείξει μέχρι τώρα συμβατικότητα όση και η προηγούμενη, τουλάχιστον στο επίπεδο των ιδεών. Την ημέρα των εκλογών ο νυν Υπουργός Κ.Υ. σε άρθρο-του στο «Βήμα» τοποθέτησε το χαμηλό ποσοστό δαπανών (3,2%) σαν

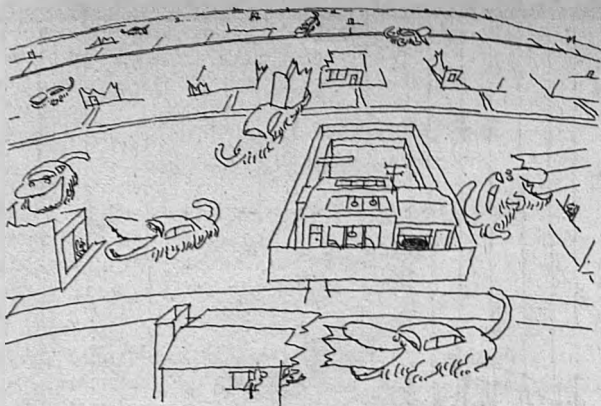

ένα από τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής φροντίδας της Δεξιάς και λίγο αργότερα σαν υπουργός το χαρακτήρισε «ντροπή για την Ελλάδα» («Αυγή» 31.10 και «Βήμα» 1.11.81) συνεχίζοντας έτσι την επικίνδυνη απλούστευση των προηγούμενων. Στην πράξη όμως φάνηκε πλησιέστερος στις αρχές: Η αναδιάρθρωση του δυναμικού των νοσοκομείων μιας πόλης και των κλινικών μέσα στο ίδιο νοσοκομείο, η βελτίωση της λειτουργικότητας με μικρές πρόσθετες δαπάνες, η μείωση των ημερών περίθαλψης και η κατάργηση της πολυφαρμακείας είναι μέτρα τέτοιας χροιάς. Αντίθετα μάλλον μηχανιστική είναι η ιδέα ότι η κατάργηση των ραντζών βελτιώνει την περίθαλψη οπωσδήποτε. Το αντίστροφο βέβαια ισχύει, δηλ. η μακροπρόθεσμη βελτίωση θα καταργήσει τα ραντζά. Βραχυπρόθεσμα η κατάργηση οδηγεί κατ' ανάγκη σε άνοδο της χρησιμοποίησης ιδιωτικών κλινικών που πέρα από το ιδεολογικό πρόβλημα έχουν ασύγκριτα χαμηλότερη ποιότητα στο ιατρικό μέρος της περίθαλψης.

Όλα τα παραπάνω παραδείγματα εμπίπτουν κυρίως στην αρχή της κάλυψης των βασικών αναγκών και μόνο έμμεσα στην αρχή της συλλογικής αυτοδυναμίας της ανάπτυξης στα σημεία που αναφέρονται σε αποφυγή τεχνολογικής εξάρτησης. Απευθείας παραδείγματα ενισχυτικά της συλλογικής αυτοδυναμίας είναι η απόφαση για ίση διπλωματική εκπροσώπηση Παλαιστινίων και Ισραήλ, οι πολλαπλές οικονομικές σχέσεις που αρχίζουν να αναπτύσσονται (ρεύμα από Αλβανία, πετρέλαιο από Ιράκ, Συρία, Σαουδαραβία, ΕΣΣΔ, Λιβύη, Νιγηρία, Αλγερία), η διαφοροποίηση στην προμήθεια πολεμικού υλικού (Γαλλία, αλλά και προγραμματισμός για ενδογενή βιομηχανία) η απόφαση για επισκευή Σοβιετικών πλοίων, ναυπηγήσεις και τεχνικά έργα στο Ιράκ (αλλά και διατήρηση Γάλλων και Γερμανών σε έργα ΔΕΗ — εφημερίδα «Εξπρές» 7.11.81), ο έλεγχος ξένων τραπεζών και η στάση της Ελλάδας στα δυτικά συμβούλια που μετέχει (ΕΟΚ, ΝΑΤΟ) σε ζητήματα που είναι σχετικά με τη συλλογική αυτοδυναμία όπως π.χ. σχέσεις με τον Τρίτο Κόσμο. Στην ίδια κατηγορία θα συγκαταλεγόταν και μια τελειώς ανεξάρτητη και καθαρή διαμαρτυρία για την επιβολή του στρατιωτικού νόμου στην Πολωνία — ανεξάρτητη από τη Δύση και από τα σκοπούμενα βραχυπρόθεσμα κέρδη πολιτικά και οικονομικά από τις ΕΣΣΔ. (Περίεργη, αλλά μικρότερης έντασης αντίφαση με τη συλλογική αυτοδυναμία είναι και η έμφαση που αποδόθηκε στις εξαγωγές προς Νότια Αφρική Υπ. Εμπορίου 21.11.81).

Είχε υποστηριχτεί και παλιότερα (IFDA II, 1979, βλ. σημ.) ότι το πρώτο βήμα για μια Άλλη ανάπτυξη στην Ελλάδα είναι η στερέωση της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και η απόκτηση τουλάχιστον ευνομίας. Ίσως είναι μια ακραία θέση αλλά η προσάρτηση οριακών ιδεών που ιστορικά ανήκουν στην σοσιαλδημοκρατία φαίνεται αναγκαία καθώς δεν έχουν κατακτηθεί ακόμα στην Ελλάδα.

Αυτή η εκ νέου προσπάθεια στη σοσιαλδημοκρατία εμπίπτει στην τέταρτη αρχή, των διαρθρωτικών μεταβολών. Η πάταξη της φοροδιαφυγής — ακόμη και με τη μέθοδο της παρουσίας στον τύπο «του καταφωγικού συναισθηματος της ενοχής» του φοροφυγάδος — η κοινωνικότερη κατανομή του εισοδήματος και η προ-

σπάθεια βελτίωσης της κρατικής μηχανής, και τέλος η βοήθεια στους μικρομεσαίους, είναι συνιστώσες του ίδιου εγχειρήματος.

Η απόφαση ειδικά για τη στήριξη των μικρομεσαίων είναι μια πολιτική επιλογή που διαφοροποιεί την κυβέρνηση όχι μόνο από κάθε προηγούμενη πρακτική αλλά και από κάθε εξαγγελία άλλου προοδευτικού κόμματος, και έχει κατ' αρχήν αρκετή συγγένεια με τις ιδέες που διαπραγματευόμαστε. Θα ήταν ενδιαφέρον η υποστήριξη των ΜΜΕ να έχει προέλθει έπειτα από αναλυτική μελέτη της δυνατότητας συμβολής-τους στην ανάπτυξη της χώρας, αλλά καμιά τέτοια μελέτη δεν έχει κοινολογηθεί ως τώρα. Είναι πιθανότερο να βασίζεται στη διαίσθηση παίρνοντας και αναλογίες από το οικολογικό κίνημα (πρβλ. και του Σουμάχερ, το μικρό είναι όμορφο). Το κυριότερο επιχείρημα για τον αντίποδα των ΜΜΕ έχει εξαντλητικά εξεταστεί στην εφαρμοσμένη οικονομική, και είναι βέβαια οι εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες κλίματος (μεγέθους). Το όφελος από το μέγεθος δεν είναι πάντως προφανές για την Ελλάδα, τουλάχιστον όχι για τους περισσότερους κλάδους, αν συνυπολογίσει το κόστος μεταφοράς, το μικρό μέγεθος της εγχώριας αγοράς, η αύξηση της τεχνολογικής εξάρτησης και η αύξηση των πιέσεων στο οικοσύστημα.

Η υποστήριξη των ΜΜΕ από το ΠΑΣΟΚ ταιριάζει με το αίτημα του περιορισμού της εξάρτησης από τις πολυεθνικές, με την αποκέντρωση και με την διατήρηση της απασχόλησης σε ψηλά επίπεδα. Μερικοί επικριτές από τα αριστερά έχουν υποστηρίξει ότι ταιριάζει με το λαϊκισμό αυτού του κόμματος, αλλά δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι η υποστήριξη των ΜΜΕ είναι αποτέλεσμα ψηφοθηρίας και ευκαιριακής επιλογής. Άλλωστε ο όρος δεν είναι ένας ακόμα νεολογισμός αλλά τόσο στο εσωτερικό όσο και στην Κοινότητα ξέρουν τι εννοείται, και έχουν εγκαταστήσει και ειδικούς φορείς ανάπτυξης. Ίσως σαφέστερη άσκηση πολιτικής θα ήταν η έμφαση στις ιδιότητες και όχι στο μέγεθος των επιχειρήσεων. Αυτές οι ιδιότητες κατά ένα μεγάλο μέρος είναι σχετισμένες με τις ΜΜΕ αλλά πιθανόν και μεγαλύτερης κλίμακος επιχειρήσεις — ακόμα και μέλη του ΣΕΒ — εμφανίζουν ανάλογα χαρακτηριστικά. Ενδεικτικά αναφέρονται ιδιότητες που είναι αρμονικές με μια Άλλη ανάπτυξη: α) Αξιοποίηση στο μέγιστο εγχώριων πόρων (πρώτες ύλες ενδιάμεσα προϊόντα, β) Βελτίωση της ποιότητας απασχόλησης, γ) Συνεισφορά στην περιφερειακή ανάπτυξη, δ) Μείωση του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και ιδιαίτερα μείωση της εξάρτησης από ξένη τεχνολογία, ε) Μείωση των αναγκών σε ενέργεια ανά μονάδα παραγωγής, στ) Μείωση της προσβολής του οικοσυστήματος, ζ) Συνεισφορά στην παραγωγή εγχώριας τεχνολογίας και ει δυνατόν εξαγωγίμης, η) Προϊόν ανταγωνιστικό σε διεθνές επίπεδο ή τουλάχιστον επαρκές για τις ανάγκες της χώρας. Δεν θα ήταν δύσκολο να εγκατασταθούν και ποσοτικά κριτήρια για το κοινωνικοοικονομικό κόστος / ωφέλεια που απορρέει από την ικανοποίηση σχεδίων επενδύσεων σύμφωνα με αυτές τις ιδιότητες, πράγμα άλλωστε που ως ένα βαθμό γίνεται από τις τράπεζες από ιδιωτικοοικονομική πλευρά. Σαν άσκηση πολιτικοποίησης των καταναλωτών θα μπορούσε η ομάδα κριτηρίων να αναγράφεται στο περίβλημα κάθε προϊόντος όπως η ανάλυση των ιόντων στο μεταλλικό νερό.

Περί μεθόδου - ο επίλογος

Τόσο στο συνέδριο του ΤΕΕ όσο και μετεκλογικά διαπιστώνεται ένας συσχετισμός φορέων και ανάπτυξης. Ο νέος ή ο αναγεν-

νημένος φορέας δημιουργεί ελπίδα ότι θα φέρει την ποθητή λύση. Υπάρχει μερικές φορές η υπερβολή, ο φορέας καθεαυτός να είναι η Άλλη ανάπτυξη. Ίσως μακροπρόθεσμα η αλλαγή σε φορείς να είναι επιβεβλημένη από την αλλαγή των συνθηκών αλλά βραχυπρόθεσμα θα λειτουργήσει ανασταλτικά για την ανάπτυξη καθώς πολύ έργο να διοχετευτεί προς αυτή καθεαυτή την ίδρυση του φορέα και όχι στο αντικείμενο για το οποίο σχεδιάζεται. Σύμφωνα με την αρχή η πορεία προς μια άλλη ανάπτυξη μπορεί ν' αρχίσει αμέσως, η προσοχή έπρεπε να συγκεντρώνεται κατ' αρχήν στην ανεύρεση διόδων μέσα στο υπάρχον σύστημα, εκτός από τις σχετικά λίγες περιπτώσεις που το υπάρχον αποδεικνύεται ιδιαιτέρως αντιδραστικό. Γράφτηκε πχ. ότι για την καταπολέμηση της ρύπανσης θα γίνει εθνικός φορέας («Αυγή» 31.10.81). Από την άλλη πλευρά είναι θετικό πως έγινε σαφής διαχωρισμός αρμοδιοτήτων ΥΧΟΠ και ΥΚΥ στο θέμα του νέφους. Ορίστηκαν δεκαπέντε επιτροπές θεμάτων Υπουργείου Γεωργίας οπότε θα αυξηθεί γεωμετρικά η δυσκολία σύνθεσης ενιαίας εικόνας των αναπτυξιακών προβλημάτων της Υπουργείου. Επιτροπή συναρμοδίων θα μελετήσει το πρόβλημα σύμπτωσης διακοπής λειτουργίας κέντρων και φαναρίων κυκλοφορίας. Το μάρμαρο είναι εθνικό προϊόν γι' αυτό και θα γίνει Εθνικός Οργανισμός (12.12.81 στην «Καθημερινή»). Από την άλλη αυξάνονται οι πιθανότητες ν' ανθίσει η τοπική αυτοδιοίκηση. Εξαγγέλεται η ίδρυση διαφόρων υπουργείων με όλα τα γραφειοκρατικά βάρη που χρειάζεται να φέρουν τα υπουργεία και η ίδρυσή-τους. Ειδικά για το θέμα της επιστήμης και τεχνολογίας που είναι τόσο σημαντικό για τη χώρα, θα μπορούσε αμέσως να αναλάβει τα καθήκοντά-του ο υπουργός επιστήμης και τεχνολογίας και να ελέγχει διαγώνια διάφορες υπηρεσίες στα υπάρχοντα υπουργεία με συγγενές αντικείμενο ενώ παράλληλα θα αναβίωνε ουσιαστικά την κακοπαθημένη ΥΕΕΤ.

Είναι αξιοσημείωτο πως οι λίγες ως τώρα κοινωνικοποιήσεις έγιναν εύκολα χωρίς αλλαγές του επιχειρηματικού θεσμικού πλαισίου. Βέβαια η χρεωκοπία σαν επιλογή εναλλακτική της κοινωνικοποίησης είναι απεχθέστερη ακόμα και σε γνήσιους καπιταλιστές αλλά πιστεύεται ότι οι κοινωνικοποιήσεις θα γίνουν γενικά εύκολα όχι τόσο λόγω οικονομικής εξάρτησης των επιχειρήσεων από τις τράπεζες αλλά κυρίως γιατί η ανώνυμη εταιρεία προσφέρει μεγάλη ελαστικότητα δομής και λειτουργίας και έχει ήδη δώσει δείγματα πειραματισμών σε νέα αποδοτικότερα σχήματα (πχ. συνενώσεις εταιρειών, κοινοπραξίες εκχωρήσεις δικαιωμάτων, υπεργολαβίες). Η μεθοδολογία της έκπτωσης του Ανδρεάδη από το συγκρότημά-του είναι παραδειγματική και σαν θέμα και σαν τρόπος ενέργειας της Δεξιάς με χρήση του υπάρχοντος υλικού διατάξεων και νόμων. Αρκετές κοινωνικοποιήσεις πέρα από των υπερχρεωμένων εταιρειών θα μπορούσαν να στηριχτούν στο υπάρχον νομικό πλαίσιο και ορισμένες μάλιστα να γίνουν με εφαρμογή πλήρους καπιταλιστικών μεθόδων, με ιδιωτικές διαπραγματεύσεις και προπάντων με εχεμύθεια. Είναι η πρώτη φορά που δίνεται η εντύπωση ότι διαπραγματεύσεις με μεγάλο αντικείμενο μπορούν να γίνουν αποτελεσματικά για το κοινωνικό σύνολο και χωρίς ωφέλεια των διαπραγματευτών του δημοσίου. Δυστυχώς το στοιχείο του αιφνιδιασμού έχει χαθεί μέσα στην ευφορία των πρώτων ημερών και στην πονηρία του κεφαλαίου που εδήλωσε πως ανησυχεί με την αβεβαιότητα. Σε αντίβαρο θα έπρεπε να εξεταστεί η εφαρμογή καπιταλιστικών τρόπων για την κοινωνικοποίηση, που σαν ανωρθόδοξη διέξοδος έχει διαπραγματευτικά πλεονεκτήματα, εξεταστέα ακόμα και η αγορά πακέτων μετοχών μέσω χρηματιστηρίου και η ανάθεση αγοράς μέσω ιδιωτών, προσώπων εμπιστοσύνης της εξουσίας ή ακόμα και η διαπραγμάτευση συμμετοχής έναντι νομιμοποίησης αυθαιρεσιών ή παραγράφης αδικημάτων (όχι των ποινικών αλλά πχ. παράνομα κτίσματα μέσα στη βιομηχανική μονάδα).

Μεθοδολογική αξία έχει επίσης η άντληση συμπερασμάτων από την εφαρμογή σχεδίων στο παρελθόν. Τα εκ περιτροπής ΙΧ είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης, επομένως τόσο τα μέτρα εναντίον του νέφους όσο και για τη βελτίωση (κοινωνικοποίηση) της κυκλοφορίας πρέπει να συνοδεύονται από άλλα που δυσκολεύουν την αγορά αυτοκινήτων. Η βίαιη Δυτικοποίηση της βραδυνής κοινωνικής ζωής (ούτε καφενείο μετά τις δύο) τί αποτελέσματα έχει φέρει; Περιέργως διατηρείται ακόμα όταν αντιστρατεύεται την ελεύθερη επιλογή του τρόπου ζωής από υπεύθυνους πολίτες, ένα αίτημα κατεξοχήν ομόλογο μιας Άλλης ανάπτυξης.

Ο πειραματισμός με τη μορφή απαγορεύσεων και ελευθεριών, κινήτρων και αντικινήτρων είναι αναγκαίος και δεν πρέπει να κρίνεται σαν επιπολαιότητα η παλινδρόμηση των μέτρων με την προϋπόθεση ότι οι αναπτυξιακοί στόχοι παραμένουν οι ίδιοι και υπάρχει ωφέλεια από την εμπειρία. Η εναλλάξ κυκλοφορία στις 25-26/11 και στις 12-13/1 ήταν ένας ενδιαφέρον πειραματισμός όχι τόσο για τα συμπεράσματα επί του νέφους όσο για την προθυμία συμμόρφωσης, την απόδοση δημόσιων μέσων μεταφοράς και την σχετικά μικρή ενόχληση των κατοίκων από τον περιορισμό των ΙΧ. Στην κατηγορία του πειραματισμού μπορεί να ταξινομηθεί και το επίδομα στέγης των στρατιωτικών καθώς δίνει τη δυνατότητα διαφορικής αναδιάρθρωσης των μισθών* άλλωστε η κατακραυγή εναντίον του ήταν διδακτική τουλάχιστον για τον τρόπο που μπορεί να δείχνεται η εύνοια προς μια κατηγορία εργαζομένων³.

Πέρα από τις πειραματικές παρεμβάσεις, κομμάτι μιας Άλλης ανάπτυξης αποτελεί συχνά και η αναβολή απόφασης ιδίως όταν αφορά σχέδια που δεσμεύουν καταθλιπτικά μελλοντικές διεξόδους, δηλαδή που μπορεί να έρχονται σε αντίφαση με τη σειρά των βασικών αναγκών των επερχόμενων γενεών. Η αναβολή εφαρμογής ενός εντατικού τρόπου ανάπτυξης (π.χ. με πυρηνική ενέργεια), με εντατική εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου ή με εντατική ανάπτυξη τουρισμού) παρόλο που φαίνεται συντηρητική επιλογή, είναι αρμονική με τις αρχές μιας Άλλης ανάπτυξης έστω και αν η προτεινόμενη εντατική ανάπτυξη γίνεται με σοσιαλισμό οπότε διασφαλίζεται η κοινωνική κατανομή του. Ήδη η κυβέρνηση έχει εμφανίσει δείγματα αποδοχής αυτής της έστω προσωρινής «παραγωγικής ακινησίας»:

— Αναβολή εγκατάστασης πυρηνικών σταθμών (άρθρο 125 της Διακήρυξης σε ατελή αλλά πάντως ξεκάθαρα ελληνικά).

— Ακινησία διαφόρων δημοσίων έργων σε επίπεδο μελέτης ή και κατασκευής ακόμα, αν δεν έχει προφανή ωφελιμότητα στο άμεσο μέλλον. Σ' αυτά ελπίζεται πως θα υπαχθεί και το πνευματικό

3. Χωρίς να αλλάξει η ουσία θα μπορούσε να βελτιωθεί η εικόνα ώστε ο λαός να καταλάβει ότι δεν πρόκειται για μια ευνοϊκή μεταχείριση με αντάλλαγμα τη νομιμοφροσύνη των στρατιωτικών. Απαιτούνται στοιχεία που να δείχνουν τη διαφορά μετακινήσεων έστω και δειγματοληπτικά, στρατιωτικών και πολιτικών υπαλλήλων* άλλα που να δείχνουν την επιβάρυνση στις πόλεις που έχουν μεγάλη φρουρά από την αύξηση της ζήτησης για στέγαση. Διαπίστωση επιβαρύνσεων αναμφισβήτητη θα είχε καλύτερο αποτέλεσμα στην είσπραξη του μέτρου. Αλλά ακόμα και μικρολεπτομέρειες θα έδειχναν ότι το ενδιαφέρον είναι σύνθετο όπως π.χ. διαφοροποίηση της ενίσχυσης ανάλογα με την πόλη* κάλυψη του ενοικίου ως ένα μέγιστο και όχι σταθερό ποσό ενίσχυσης* ταυτόχρονα σύλληψη του φόρου από την πλευρά του ιδιοκτήτη* διάσωση του παραδοσιακού οικιστικού πλούτου και στέγαση με χαμηλό ενοίκιο στρατιωτικών και πολιτικών υπαλλήλων.

Ιανουάριος 1982

κέντρο του οποίου η κατασκευή έρχεται σε αντίθεση με μεγάλη μερίδα του λαού. Αντίστροφη ακινησία, δηλ. διατήρηση και αλλαγή χρήσης έχει ήδη εμφανιστεί, τουλάχιστον σαν πρόθεση π.χ. διατήρηση του κτιρίου του εργοστασίου Φιξ και μετατροπή του αντί να γίνει πάρκο όπως πρότεινε ο Δήμος.

— Στο επίπεδο των επικλήσεων κατατάσσεται η ακινησία του Μετρό και του νέου αεροδρομίου.

Μεριορισμός των διευκολύνσεων στην οικοδομική δραστηριότητα στα απολύτως αναγκαία, στη λαϊκή στέγη. Θα χρειαζόταν εντονότερη παρέμβαση για να διασφαλιστεί η ακινησία μακροπρόθεσμα, κυρίως μειώνοντας τις δυνατότητες εκμετάλλευσης των οικοπέδων και εγκαθιστώντας φόρο υπεραξίας της γης στις μεταβιβάσεις.

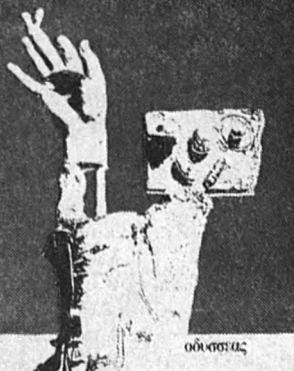
Τέλος ένας ενδιαφέρον, άλλου τύπου πειραματισμός έχει αρχίσει ήδη: Είναι ο έλεγχος της θεωρίας της ανάπτυξης, μια ευκαιρία που δίνεται σπάνια με τους σημερινούς όρους. Αρκετοί στην κυβέρνηση έχουν ασχοληθεί στο παρελθόν με αναπτυξιακά ζητήματα από θεωρητική άποψη, είτε σαν ερευνητές ή σαν σύμβουλοι άλλων κυβερνήσεων. Όταν το πολιτικό πρόσωπο ταυτίζεται με τον θεωρητικό σύμβουλο οι δυνατότητες ελέγχου της θεωρίας προφανώς πολλαπλασιάζονται καθώς θά 'πρεπε η θεωρητική άποψη να γίνει πολιτική βούληση, ειδ' άλλως προς τί οι θεωρίες; Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να ελεγχθούν στην πράξη η χρήση π.χ. της μεθόδου «επιπτώσεων» του καθηγητή Παπανδρέου από τον πρωθυπουργό Παπανδρέου, ή έστω από τον καθηγητή και υπουργό Συντονισμού που την εισήγαγε στην ελληνική βιβλιογραφία (Α.Α. Λάζαρη «Η μέθοδος Παπανδρέου δια την επιλογή σχεδίων επενδύσεων» Σπουδία, Αθρ. - Ιουν. 1976). Ίσως μια τέτοια άσκηση να βοηθούσε στον καθορισμό της χρησιμότητας της θεωρίας μεταξύ των δύο βασικών πόλων, συνταγή προς εφαρμογή ή βελτίωση της διαίσθησης και της κοινής λογικής; Η αναφορά γίνεται για τις καινούριες θεωρίες και όχι για την κατάκτηση θεωρητικών γνώσεων που δίνει προφανές πλεονέκτημα σε κυβερνητικό στέλεχος - με την εξαιρέση της υπερεπίδεκτης όπου η θεωρητική γνώση δημιουργεί πιθανόν προκαταλήψεις ανασταλτικές για την εφαρμογή ενός κυβερνητικού προγράμματος. Αλλά και αν ακόμα όλες αυτές οι προτάσεις για συγκρίσεις κρίνονται σαν ακαδημαϊσμοί όχι πολύ χρήσιμοι, θα δοθεί τουλάχιστον η ευκαιρία να συλλεχθούν περισσότερα στοιχεία για την ιδιόμορφη ελληνικότητα της ανάπτυξης με τους Γράμμους-της, τον πραγματικό και τον δευτέρας τάξεως συμβολικό που συνοψίζει τη μεταπολεμική πορεία της χώρας.

Η ιδιόμορφη αυτή ελληνική πορεία επιβάλλει τη διαρκή αναζήτηση της Άλλης μέσα στην νυν ανάπτυξη. Ιανουάριος 1982

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΧΡΗΣΤΟΣ Ζ. ΚΑΡΑΝΙΚΑΣ

ΤΑ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΣΜΑ

τετράδια

πολιτικού διάλογου Ιερούς και κριτικής

τετράδιο τέταρτο

μάρτης '82

Δήμος Βεργής: ΠΑΣΟΚ και (στην) εξορία
Σταύρος Λυγερός: Ν.Δ., ΠΑΣΟΚ: Μετα τις εκλογές.
Η Πολωνική πράσινη

Ignacio Ramonet: Πολωνία: Η μακρία πορεία προς την ομαλότητα

Λουκάς Αζέλας: Για την εκδοτική δραστηριότητα στην Ελλάδα

Giulio Russo - Δημήτρης Δελιολάνης: Κοινωνική και πολιτική αυτονομία - Προβλήματα της «επένδυσης κοινωνίας»

Βαγγέλης Χωραφάς: Οι θεωρίες για τις οικονομικές κρίσεις

Σπύρος Μιλωνάκης: Η μορφή του ελληνισμού της Κύπρου είναι διμένη με τη μοίρα της Ελλάδας

Στάθης Σωτηρίου: Το γένι

Γ.Ν. Ρουσάκης: Για μια εναλλακτική αριστερά

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ: «Ο Δυτικός Μαζικός» του Πέρυ Άντερσον

Κυκλοφόρησε

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ τεύχος 'Απριλίου-Μαΐου 50-51

Άννας Φραγκουδάκη, Περὶ ηγεμονίας τῶν μικροαστῶν, Δημ. Τσιαγκιλή, Στὸν ἀστυρισμὸ τῆς ἀλλαγῆς, Ἀριστ. Μπαλτά, Περὶ εκπαιδευτικῆς πολιτικῆς, Δαμ. Παπαδημητράκου, Φειδῶ Ἀργεῖοι, Μιχ. Παπαγιαννάκη, Ἡ ἐκθεσις τοῦ κ. Ἀρσένη, Γιάννη Ζαρκάδη, Ὑγεία καὶ ἱστορία, Ἀγγελῶ Ἐκφάντη, Μία ἐξδομάδα στὸν Μιλῶνα, Γιώργου Καρρά, Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Καίτη, Κώστα Ζαυράρι, Περὶ τοῦ κύρους τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης, Ἀγγελῶ Ἐκφάντη, Οἱ φημερίαιες νοσηρῶν, Μάκη Καδυράρη, Γιὰ τὴν φτώχεια στὴν Ἑλλάδα, Μιχάλη Μοδινῶ, Δασκοὶ πόροι, Γ. Η. Χάρη, Γιάννη Κωσταντέλη, Μιχάλη Ζουμπουλάκη, Συζήτηση γιὰ τὸ μονοτονικό, Ἀριστοτ. Νικολαΐδη, «Ο Ἑλληνικὸς Γνωστικὸς Ὀμιλος», Πέτρου Πιζάνια, «Ο ρόλος τῆς Ρωσίας στὴ διαμόρφωση τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους» τοῦ Δ. Λουίε, Δημ. Κυριάτος, «Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα στὴν Φεουδαρχία» τοῦ Πέρυ Ἀντερσον, Βάνια Γεωργακοπούλου, «Ἐνα γαρυφαλλο πού δὲν τ' ἀφήνουν ν' ἀνθίσει» τοῦ Τάσου Δημίου.

Ο ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Χρήστου Μπαράου, ποιήματα, Ἐλία Κανέτη, Ἡ τύφλωση (ἀπόσπασμα) καὶ ποιήματα γλῶσσα μου, Gzslaw Milosz, Μπρόστα στὴν Ἀλληλεγγύη, Laurie Hart, Μυθικό καὶ κοσμικό σύστημα τοῦ Σεφέρη, Μ. Ζ. Καπδάνη, Σχόλια στὴν «Ἀριόδνη» τοῦ Γ. Σεφέρη, Μάρκος Θωμάδου-Μαύρου, Στοιχεῖα ἀπὸ τὴν βίβλο καὶ τὴ χριστιανικὴ εἰκονογραφία σὲ ποιήματα τοῦ Σεφέρη, Γιώργου Κεχαγιόγλου, Γιὰ τὸν Τάκη Γραμνίνο, Δ. Πάκου, «Οἱ ψάλλοι τοῦ Δαυὶδ» τοῦ Κάλβου μὲ ἱσαγωγὴ καὶ σχόλια τοῦ Γιάννη Ἀδά, Μιχαήλ Ἰατροῦ, «Ο Μάικος Σαχτούρης» τοῦ Δ. Ν. Μαρωνίτη, Γιάννη Χάρη Γιὰ τὴν μετάφραση τῶν «Ἑκατὸ χρόνων μοναξιάς».

Προς τη μεταβιομηχανική εποχή

του Χρήστου Παπαγεωργίου
Ηλεκτρολόγου - Μηχανολόγου Ph. D.

Το κείμενο που ακολουθεί γράφτηκε με αφορμή το διάλογο που άνοιξε το περιοδικό «ΑΝΤΙ» για την «Άλλη ανάπτυξη» (14/8/1981), δημοσιεύοντας μια σειρά άρθρα, πιστεύοντας ότι ο διάλογος, και μάλιστα ιδιαίτερα απ' τις στήλες ενός τόσο αξιόλογου περιοδικού, αποτελεί από μόνος-του διαδικασία συνολικής πολιτιστικής ανάπτυξης που υπηρετεί και την «Άλλη ανάπτυξη».

Σαν μέλος οργανωτικών επιτροπών ομιλητής αλλά και με δύο άρθρα στη διάρκεια του Συνεδρίου για την ανάπτυξη, υποστήριξα ότι ένας βασικός και εν δυνάμει ανεξάρτητος οικονομικός πόρος για την όποια ανάπτυξη, εί-

ναι η ικανότητα της χώρας-μας για παραγωγή και χρήση τεχνολογίας και μάλιστα κατά το δυνατόν προωθημένης. Το περιεχόμενο αυτής της ανάπτυξης θα συναρτηθεί και απ' την επιλογή των τεχνολογιών αλλά θα καθοριστεί τελικά απ' την ικανότητα για αποτελεσματικό κοινωνικό έλεγχο. Χωρίς όμως, κάποια τεχνολογική αυτοδυναμία η χώρα-μας θα σπρωχτεί τελικά στο χώρο όπου η όποια ανάπτυξη θα είναι αδύνατη.

Αυτό που κύρια, πάντως, θα προσπαθήσω να αντικρούσω στο κείμενο που ακολουθεί είναι την άποψη ότι η «Άλλη ανάπτυξη» εν δυνάμει συγκρούεται με τη σύγχρονη τεχνολο-

γία. Κατά τη γνώμη-μου είναι λάθος η «Άλλη ανάπτυξη» να επιχειρείται να συνδεθεί με τεχνολογίες ή οργανωτικά σχήματα των αρχικών σταδίων της βιομηχανικής περιόδου ή με τεχνολογίες που έχουν σήμερα πολύ μικρές δυνατότητες υποκατάστασης των ενεργειακών αναγκών. Η οργανωτική προσπάθεια και ο ανθρώπινος μόχθος που θα απαιτηθεί για μια τέτοια μορφή «Άλλης ανάπτυξης» θα την κατέτασσε αυτόματα στο χώρο της ουτοπίας. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι η μεγάλη πλειοψηφία των πληθυσμού θα διάκειται εχθρικά σε όποια προσπάθεια περιορισμού των ανέσεων που δημιουργούν οι συμβατικές λύσεις, έστω και με όλα τα γνωστά μειονεκτήματα.

Μια απάντηση

Στο άρθρο-του με τίτλο «Πόσο ουδέτερη άχρωμη και άοσμη είναι η τεχνολογία» στο τεύχος του ΑΝΤΙ που προανάφερα, ο συνάδελφος Σ. Χαϊκάλης, στρέφεται με ιδιαίτερα κομψό αλλά και δυνητικό τρόπο ενάντια στους συντάκτες του κειμένου με τίτλο «Προτάσεις για την τεχνολογική ανάπτυξη της Ελλάδας» και με υποχρεώνει, επιπλέον, να δώσω μια απάντηση κυρίως για να επιστημονώ τις σημαντικές επιστημονικές ανακρίβειες που κατά τη γνώμη-μου διατυπώνει.

Στην αρχή των «προτάσεων» διαπιστώνουμε ότι η μη ανάπτυξη της τεχνολογίας στη χώρα-μας σχετίζεται με το μεταπρατικό χαρακτήρα των κυρίαρχων στρωμάτων του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού που κύρια εκφράζει η Δεξιά. Δεν είναι λοιπόν αντιφατικό το ότι η Δεξιά δεν μπόρεσε να αναπτύξει την τεχνολογία αν και προσκολλημένη στη «Δύση», και εμείς ζητάμε ν' αναπτύξουμε τεχνολογία κατά τα «δυτικά πρότυπα», αν και βλέπουμε κριτικά τουλάχιστον τη «Δύση». Επισημαίνουμε βέβαια ότι και στην Ανατολή ακολουθείται περίπου το ίδιο οργανωτικό σχήμα για την ανάπτυξη της έρευνας και της τεχνολογίας.

Ο Τσάπλιν με το κλασικό φιλμ «Μοντέρνοι Καιροί» δεν επεδίωξε να κατακρίνει γενικά και αόριστα την τεχνολογία και τη μηχανοποίηση του εργατή, αλλά κύρια τον καπιταλισμό της εποχής-του. Σήμερα οι εργαζόμενοι στις αναπτυγμένες χώρες δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα «μηχανοποίησης» αλλά ανεργίας, καθώς η εισβολή της προωθημένης τεχνολογίας του γενικευμένου αυτοματισμού και της ρομποτικής, αντικαθιστά όλο και περισσότερα χέρια με μηχανές κυρίως στις μονότονες βαριές και ανθυγιεινές εργασίες.

Η μηχανοποίηση και η αλλοτρίωση του εργαζόμενου δεν μπορεί να ξεπεραστεί στο επίπεδο της τεχνολογίας αλλά της κοινωνίας όπως άλλωστε και αρκετά απ' τα δεινά του σύγχρονου κόσμου τα οποία ορθά επισημαίνονται. Μόνο το θετικό ξεπέρασμα της αντίφασης που δημιουργεί η τεχνολογική ανάπτυξη, μειώνοντας τον αναγκαίο χρόνο εργασίας με τον αναπροσανατολισμό των απασχολήσεων στο χώρο του πολιτισμού, της παιδείας και της τέχνης μπορεί να φέρουν μian «Άλλη ανάπτυξη».

Είναι νομίζω αστήρικτο το επιχείρημα ότι για να επιτύχουμε την όποια τεχνολογική-μας ανάπτυξη μέσα από προγράμματα και κανάλια πληροφόρησης της Δύσης πρέπει να είμαστε στο ΝΑΤΟ ή στην ΕΟΚ. Το ΝΑΤΟ και η ΕΟΚ δεν είναι φορείς για την τεχνολογική συνεργασία και ανάπτυξη και εμφανέστατα υπηρετούν άλλες, και άλλων θα έλεγα, τις ανάγκες. Υπάρχουν άλλοι φορείς για τη διεθνή τεχνολογική συνεργασία και ανάπτυξη και βέβαια υπάρχουν και σημαντικά τεχνολογικά τουλάχιστον, αναπτυγμένες χώρες (Σουηδία, Ελβετία, Αυστρία) όπου αντίθετα μπορεί να υποθέσει κανείς ότι η υψηλή τεχνολογική του ανάπτυξη οφείλεται εν μέρει και στην ενεργό ουδετερότητα αλλά και στη λήψη αποφάσεων υπό καθεστώς προηγμένης εθνικής ανεξαρτησίας.

Όλα τα ΑΕΙ πρέπει να έχουν δυο διακεκριμένους στόχους, την παιδεία που είναι και κοινωνικός αυτοσκοπός και την εκπαίδευση θα έλεγα για τη δημιουργία στελεχών στο χώρο που ανήκουν. Στις προτάσεις-μας δεν έγινε προσπάθεια να δούμε την πρώτη λειτουργία στα ΑΕΙ, περιοριστήκαμε στη δεύτερη που συναρτάται κύρια με την ανάπτυξη της τεχνολογίας στη χώρα-μας. Έτσι δεν νομίζω ότι διαφωνούμε με τον κ. συνάδελφο για το ρόλο των αποφοίτων των ΑΕΙ, ούτε και πρέπει να νομίζει ότι εκεί βρίσκεται μια σκία ανομολόγητων τεχνοκρατικών επιθυμιών των συντακτών του άρθρου για εξοβελισμό των α ν υ π α ρ κ τ ω ν σήμερα διαδικασιών ουσιαστικής παιδείας στα ελληνικά πολυτεχνεία.

Το άρθρο των Financial Times που αναφέρεται στη φύση της προωθημένης τεχνολογίας στη μικροηλεκτρονική ανεξάρτητα απ' το πνεύμα και τη σκοπιμότητα που πιθανόν να γράφτηκε, έτσι όπως χρησιμοποιείται λείπει τη μισή αλήθεια. Η γνώμη-μου όπως και η γνώμη πολλών ειδικών συναδέλφων μέσα και έξω απ' την Ελλάδα, είναι ότι η σύνθεση των μικροηλεκτρονικών chips για τη δημιουργία ολοκληρωμένων εγκαταστάσεων και η παραγωγή συνθέτων υπολογιστών προγραμμάτων πάνω σε τέτοιες εγκαταστάσεις είναι μέσα στις δυνατότητες της χώρας-μας. Αυτό που εκφεύγει των δυνατοτήτων-μας όπως και των δυνατοτήτων πολύ μεγαλύτερων χώρων είναι η τεχνολογία παραγωγής και εγγραφής σε μικροchips. Σ' αυτού του είδους βέβαια η προωθημένη τεχνολογία κανείς δεν μπορεί να επιδιώκει αυτοδυναμία, αλλά διεθνή τεχνολογική συνεργασία και συμμετοχή σε κοινά ερευνητικά προγράμματα. Η συμμετοχή σ' αυτά μπορεί να διευκολύνεται ίσως απ' τη συμμετοχή-μας στην ΕΟΚ. Χωρίς όμως να σημαίνει ότι και μια ειδική συμφωνία δεν θα εξασφάλιζε το ίδιο και ίσως και ευνοϊκότερους όρους.

Εν πάσει περιπτώσει επιθυμώ να καταστήσω σαφές ότι οι προτάσεις που πάντα πρέπει να εκλαμβάνονται σαν αφετηριακές και όχι οριστικές, δεν έχουν βασάνιστα διατυπωθεί ούτε βέβαια βγήκαν από κάποια γενικά άρθρα έστω και τόσων έγκριτων εφημερίδων. Αντίθετα, είναι αποτέλεσμα, πιστεύω επιστημονικής γνώσης συγκεκριμένων πραγμάτων περί την τεχνολογία, την οποία σ' ένα πολύ ειδικό-της τμήμα υπηρετούμε. Απόβλεπαν δε σε μια προσπάθεια κωδικοποίησης αναπτυξιακών προτάσεων, για την τεχνολογική ανάπτυξη της χώρας-μας μέσα στο συγκεκριμένο διεθνές πλαίσιο. Βλέπετε υπάρχουν πολλοί «τεχνοκράτες» που παραμένουν προσηλωμένοι στην αντίληψη ότι η τεχνολογία από μόνη-της δεν δημιουργεί ούτε αδιέξοδα ούτε γενικά και αόριστα κάνει τη ζωή-μας δύσκολη. Άλλες είναι οι αιτίες και σχετίζονται με τις κοινωνικές δομές και λειτουργίες των κοινωνικών σχηματισμών, που παράγουν και τις τεχνολογίες. Προς τα εκεί λοιπόν κύριε συνάδελφε πρέπει να ξανααναζητήσουμε τις αιτίες, ένα και μισό αιώνα μετά τα πρώτα έργα του Μαρξ.

Προς τη μεταβιομηχανική εποχή

Ξαναγυρίζουμε λοιπόν στην «Άλλη ανάπτυξη». Αν το ζητούμενο για τη χώρα-μας είναι μια άλλη ανάπτυξη, έστω οποιαδήποτε ελεγχόμενη και προγραμματισμένη ανάπτυξη, πρέπει κατ' αρχήν να είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε την εποχή-μας, τις διεθνείς τάσεις και το πλαίσιο αναφοράς ώστε να μπορέσουμε να συντάξουμε τα όποια προγράμματα ή να πάρουμε τις όποιες αποφάσεις.

Βεβαίως η κατανόηση του παρόντος και του άμεσου μέλλοντος προϋποθέτει την κατανόηση και του παρελθόντος.

Μέχρι τις αρχές της βιομηχανικής επανάστασης, που ας την ονομάσουμε βιομηχανική εποχή, οι τεχνολογίες παραγωγής υλικών αγαθών (τροφίμων, ρούχων κτλ.) παρέμεναν πρακτικά αμετάβλητες απ' τις απαρχές των πρώτων οργανωμένων ανθρώπινων κοινωνιών. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι όλοι οι κοινωνικοί σχηματισμοί αυτής της μεγάλης περιόδου είχαν τα ίδια σταθερά χαρακτηριστικά. Με τη βιομηχανική παραγωγή η ανθρωπότητα εισέρχεται σε μια εντελώς νέα φάση ανάπτυξης, τη βιομηχανική περίοδο. Τα μαλθουσιανά αδιέξοδα, που στηρίχτηκαν στη μοναδική υπαρκτή παραγωγική δυνατότητα της εποχής που διατυπώθηκαν, καταρρέουν κάτω απ' το βάρος των νέων τεχνολογικών μεθόδων παραγωγής.

Η βιομηχανική εποχή στην οποία εμφανίζονται και εντελώς νέες μορφές κοινωνικής οργάνωσης (καπιταλιστικές χώρες, χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού, ιδιότυπα τριτοκοσμικά καθεστώτα κτλ.). Πέρασε όπως σημειώνουν οι Μπάραν και Σουήζη από τρεις αναπτυξιακές περιόδους που βασίστηκαν σε αντίστοιχες σημαντικές τεχνολογικές επινοήσεις με μεγάλη δυνατότητα επενδυτικού αναπροσανατολισμού.

- Την περίοδο της ατμομηχανής.
- Την περίοδο του σιδηροδρόμου.
- Την περίοδο του αυτοκινήτου.

Αυτή η παραδοσιακή βιομηχανική ανάπτυξη στηρίχτηκε στις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Απεριόριστα εκμεταλλεύσιμο περιβάλλον (αέρας, νερά, έδαφος, υπέδαφος).
- Απεριόριστα ενεργειακά αποθέματα κυρίως πετρελαίου.
- Απεριόριστες δυνατότητες κατανάλωσης ή ανανέωσης των καταναλωτικών προτύπων.

Έτσι σ' όλη αυτή τη βιομηχανική περίοδο κυριαρχεί η αντίληψη μιας απεριόριστης οικονομικής μεγέθυνσης που τελικά θα δημιουργούσε και τη γενικευμένη ευμάρεια, έστω και σε βάρος όλο και πιο εντατικής εκμετάλλευσης της ανθρώπινης εργασίας με όλο και πιο «παραγωγικά» οργανωτικά προγράμματα.

Ήδη, όμως, από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 γίνεται φανερό ότι οι προϋποθέσεις πάνω στις οποίες βασίστηκε η κλασική βιομηχανική ανάπτυξη αρχίζουν να καταρρέουν. Ταυτόχρονα στον αναπτυσσόμενο βορρά η απουσία οποιασδήποτε προοπτικής για βελτίωση της ποιότητας της ζωής, η ένταση της εργασίας στο βωμό της λατρείας της παραγωγικότητας, συνδυαζόμενες με τα αντανakλαστικά προβλήματα απ' τις εξεγέρσεις στην υποανάπτυκτη περιφέρεια, δημιουργούν ένα διαρκώς ογκούμενο κίνημα αμφισβήτησης του κλασικού βιομηχανικού μοντέλου ανάπτυξης.

Η λέσχη της Ρώμης, σαν άλλος Μάλθους, στη δικιά-της όμως εποχή, «κρούει τον κώδωνα» μπροστά στον κίνδυνο προφητευόντας δεινά για τον αναπτυσσόμενο κόσμο, και μεγαλύτερα για τον υπανάπτυκτο.

- Διαπιστώνεται το περιορισμένο των περιβαντολλογικών αποθεμάτων (αέρα, νερό, έδαφος και υπέδαφος).

● Διαπιστώνεται το περιορισμένο των ενεργειακών αποθεμάτων και ιδιαίτερα του πετρελαίου που έχει κυριαρχήσει οριστικά.

● Διαπιστώνεται ότι τα συμβατικά καταναλωτικά προϊόντα έχουν όλο και μικρότερους ρυθμούς ζήτησης στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η έλλειψη έργων υποδομής και της προοπτικής πραγματοποίησής-τους στις υπανάπτυκτες χώρες, δεν αφήνει επίσης καμιά πρόοπτική για επέκταση αγοράς συμβατικών προϊόντων, σε σύντομο χρονικό διάστημα σ' αυτό το χώρο.

● Διαπιστώνεται επίσης ότι οι δυνατότητες αναπροσανατολισμού της ζήτησης είναι πολύ περιορισμένες ή σχετίζονται με προϊόντα ή υπηρεσίες προωθημένης τεχνολογίας, στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Ο υπερπληθυσμός, στον υπανάπτυκτο νοτιο αποτέλεσμα του ανεβασματος της ποιότητας υγιεινής και αδυναμίας ελέγχου των γεννήσεων, συνδυαζόμενα με τις εισαγόμενες τεχνολογίες εντάσεως κεφαλαίου, που συνήθως πολλαπλασιάζουν τα ιδιωτικά κέρδη των κυρίαρχων

χων στρωμάτων στις χώρες αυτές, δημιουργούν γενικευμένα προβλήματα ανεργίας και υποαπασχόλησης.

Συγχρόνως στον αναπτυσσόμενο βορρά ο πρωτοεμφανιζόμενος αυτοματισμός που αναπτύσσεται με αυξανόμενους ρυθμούς, δημιουργεί προβλήματα μιας διευρυνόμενης υποαπασχόλησης και ανεργίας, καθώς δεν μπορεί να αντισταθμιστεί απ' τη διεύρυνση της απασχόλησης σε καινοτομικές απασχολήσεις, «παραγωγικές» με τη συνήθη έννοια του όρου.

Έτσι γίνεται πια φανερό ιδιαίτερα σήμερα που η κρίση εν τω μεταξύ έχει ενταθεί ότι φθάσαμε στο τέλος της κλασικής βιομηχανικής περιόδου ή ότι ο κόσμος-μας μπήκε στη μεταβιομηχανική-του εποχή.

Η είσοδος σ' αυτήν τη μεταβιομηχανική εποχή όπου σήμερα διανύουμε το μεταβατικό-της στάδιο από και προς αυτή, δεν σημαίνει βέβαια κατάργηση της βιομηχανίας. Μπορεί ίσως να περιγραφεί στο αρχικό μεταβατικό-της στάδιο κατά τη γνώμη-μου απ' τις ακόλουθες διαδικασίες.

α. Μεταφορά του μεγαλύτερου τμήματος της παραδοσιακής και ρυπαντοφόρου βιομηχανίας συμβατικής τεχνολογίας, απ' το βορρά προς το νότο, όπου οι συνθήκες εξαιτίας των φθηνότερων εργατικών και της απουσίας ελέγχου ρύπανσης, είναι πολύ πιο ευνοϊκές.

β. Κυριαρχία της τηλεματικής (Computer, Control and Robotics και Communication) στις χώρες του βορρά, και γενικά των επιχειρήσεων προωθημένης τεχνολογίας (Βιοτεχνολογίες, σύντηξη πλάσματος κτλ.).

γ. Η γεωργιοκτηνοτροφική εκμετάλλευση της γης και η εκμετάλλευση των θαλασσών στο βορρά σαν κύριοι πόροι παραγωγής ειδών διατροφής με περιορισμένη μάλιστα δυνατότητα απόδοσης, σε ένα κόσμο που μαστιάζεται ήδη από έλλειψη τροφίμων, θα έχουν διαρκώς αυξανόμενη σημασία.

δ. Έτσι η γη και η θάλασσα, μαζί με τις επιχειρήσεις παραγωγής, διανομής ή εκμετάλλευσης προϊόντων ή υπηρεσιών προωθημένης τεχνολογίας είναι οι τομείς όπου θα συγκεντρώνονται συνεχώς αυξανόμενες επενδύσεις.

ε. Ο ανταγωνισμός των αναπτυσσόμενων χωρών του βορρά για την κυριαρχία στους τομείς προωθημένης τεχνολογίας και στις αγορές που δημιουργούν αυτοί θα αυξάνεται, και επομένως η ενότητα του δυτικού κόσμου που είχε σαν απόγειό-της την ίδρυση της Τριμερούς (Threelateral) θα περνά όλο και από εντονότερη κρίση. Αυτό ίσως να είναι το σημαντικότερο στοιχείο στη νέα διεθνή πραγματικότητα.

Το πέρασμα σ' αυτή τη νέα περίοδο, δεν θα είναι όπως άλλωστε διαπιστώνουμε κάθε μέρα, καθόλου εύκολο. Η απαιτούμενη διεθνής αναπροσαρμογή εκφράζεται στο οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο σαν μια παγκόσμια κρίση στασιμότητας. Δεν μπορούμε βέβαια να μαντέψουμε το αποτέλεσμα μιας τέτοιας μακrunής πορείας της ανθρωπότητας μέσα σε κρίση. Κατά τη γνώμη-μου το αν η κρίση αυτή, και το που, θα επιφέρει δομικές αλλαγές στους υπάρχοντες σχηματισμούς θα εξαρτάται από τη δυναμική του κινήματος των εργαζομένων σε συνδυασμό με τοπικούς, ιστορικούς, γεωπολιτικούς και άλλους παράγοντες.

Πέρα λοιπόν απ' αυτό μπορούμε να δούμε με κάποια σχετική βεβαιότητα ότι άλλες μερικότερες συνέπειες του περάσματος αυτής της μεταβατικής περιόδου θα είναι κατά τη γνώμη-μου:

α. Η σχετική βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και ίσως και της λεγόμενης συμβατικής ποιότητας ζωής που θα προκύπτει, στις χώρες του βορρά, με ταυτόχρονη ένταση της ανεργίας και υποαπασχόλησης σ' αυτές.

β. Χειροτέρευση των περιβαλλοντολογικών παραμέτρων στις υπανάπτυκτες χώρες όπου θα μεταφέρεται η παραδοσιακή βιομηχανία, με ταυτόχρονη καταστροφή των παραδοσιακών ρυθμών ζωής, χωρίς βέβαια αυτό να προκαλεί μείωση μιας γενικευμένης ανεργίας υποαπασχόλησης και αθλιότητας στον περιβάλλοντα χώρο.

γ. Αύξηση του τεχνολογικού χάσματος μεταξύ βορρά και νότου.

δ. Γενικευμένες επαναστατικές αλλαγές στον τρόπο και ρυθμό πνευματικής και πολιτιστικής ανάπτυξης, σαν αποτέλεσμα της ανάπτυξης των πληροφοριακών συστημάτων και της έντασης της πληροφόρησης από διεθνή κανάλια επικοινωνίας, για ήχο, εικόνα και δεδομένα κάθε είδους (DATA).

ε. Μακροπρόθεσμα ο συνδυασμός του κινήματος για την ειρήνη με τις τεράστιες επενδυτικές δυνατότητες που παρέχουν οι τεχνολογίες της μικροηλεκτρονικής βιοτεχνολογίας και σύντηξης με προϊόντα μαζικής και ειρηνικής κατανάλωσης και στις χώρες του σοσιαλιστικού

στρατοπέδου, μπορεί να σταθεροποιήσει και να διασφαλίσει μια μακρία ειρηνική περίοδο για την ανθρωπότητα.

Για μια Άλλη Ανάπτυξη, αλλά πώς;

Αυτό λοιπόν είναι το διεθνές πλαίσιο και η ιστορική συγκυρία που βρίσκεται η χώρα-μας πάντοτε κατά τη γνώμη-μου. Έτσι λοιπόν η «Άλλη ανάπτυξη» αλλά και οποιοδήποτε αναπτυξιακό σχέδιο πρέπει να λάβουν υπόψη-τους αυτό το πλαίσιο και να το συνδυάσουν με το ρεαλιστικό προσδιορισμό αναγκών και δυνατοτήτων της χώρας-μας και του λαού-της.

Ειδικότερα για την «Άλλη ανάπτυξη» απαιτείται:

- Ένα σχέδιο με την εκφρασμένη πολιτική βούληση του λαού-της για την πραγμάτωσή-του.

- Τα οικονομικά μέσα και οι πόροι για την πραγματοποίηση του σχεδίου.

Είναι κατά τη γνώμη-μου απόλυτα συμβιβαστό με τις διεθνείς τάσεις, να ζητήσουμε για τη χώρα-μας μια «Άλλη ανάπτυξη». Μια ανάπτυξη που όχι μόνο δε θα δημιουργήσει νέα προβλήματα ρύπανσης και υποβάθμισης του εθνικού-μας χώρου αλλά και θα βοηθήσει στην απορύπανση και στην αποκατάσταση των οικολογικών ισορροπιών. Μια ανάπτυξη που δεν θα επιτείνει τα προβλήματα στις τσιμεντοπόλεις που μια αλόγιστη περιφερειακή καπιταλιστική ανάπτυξη στην υπηρεσία ιδιωτικών κερδών εργολάβων και ιδιοκτητών γης δημιουργήσει, αλλά θα βοηθήσει στην ορθολογικότερη χρήση του ερημωμένου ελληνικού υπαίθριου χώρου της αραιοκατοικημένης χώρας-μας.

Μια τέτοια ανάπτυξη βέβαια πρέπει να λάβει υπόψη ότι, τεχνολογίες και τα υλικά μέσα παραγωγής δεν μπορούν να δημιουργηθούν αυτόνομα στη χώρα-μας αλλά είναι προϊόντα μιας παγκόσμιας ιστορικής συνολικής διαδικασίας απ' την οποία ούτε μπορούμε ούτε πρέπει ν' αποκοπούμε. Αυτό που μπορούμε να κάνουμε εμείς είναι να παράγουμε και να χρησιμοποιήσουμε τα τεχνολογήματα με τρόπο που να συμβιβάζεται με το κοινωνικό σχέδιο μιας «Άλλης ανάπτυξης», αξιοποιώντας τη διεθνή εμπειρία και διδασκόμενοι απ' τα προβλήματα άλλων χωρών που ήδη τα έχουν χρησιμοποιήσει με θετικό ή αρνητικό αποτέλεσμα.

Άρα ουτοπικά σχέδια για τεχνολογίες με τρομερά μεγάλο κοινωνικό κόστος, έξω και μακριά απ' τη διεθνή πορεία, μπορεί να επιφέρουν άμεσα ή μακροπρόθεσμα σημαντική καθυστέρηση στην όποια αναπτυξιακή-μας πορεία και τελικά να τινάξουν στον αέρα το σχέδιο μιας «Άλλης ανάπτυξης», χάνοντας τη λαϊκή υποστήριξη που μπορεί εν δυνάμει να έχει κερδίσει την αρχή. Τελική δε συνέπεια και κατάληξη θα είναι η περιθωριοποίηση της χώρας-μας που θα ωθηθεί προς ανεπιθύμητα αναπτυξιακά μοντέλα των περιφερειακών χωρών του Νότου.

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι πρέπει ν' αγνοήσουμε ότι η τεχνολογία συναρτάται και μπορεί τελικά να επιδράσει σημαντικά στη μορφή και στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας ενός δοσμένου σχηματισμού, εισάγοντας και ανεπιθύμητες παράμετρες, υπερσυγκέντρωσης δύναμης και πληροφόρησης από ένα αυταρχικό κράτος.

Αλλά πρέπει να μεταφέρουμε την ευθύνη απ' την τεχνολογία στο πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο. Δηλαδή με ανοικτή πληροφόρηση και

δημοκρατικές πολιτικές διαδικασίες να γίνεται έλεγχος ώστε να καθοδηγούνται σε αποδεκτά κοινωνικά αποτελέσματα οι όποιες συνέπειες, αντί να προσπαθήσουμε να παρακάμψουμε ή ν' αντιταχθούμε το διεθνές τεχνολογικό ρεύμα. Ποιά είναι τα διαθέσιμα μέσα για την επίτευξη ενός αναπτυξιακού σχεδίου όμως;

Οι εμφανείς παραδοσιακοί οικονομικοί-μας πόροι είναι είτε ποσοτικά περιορισμένοι όπως είναι:

- Η αξιοποίηση της γης και της θάλασσάς-μας.

Είτε έχουν και περιορισμένο χρονικό ορίζοντα, όπως είναι:

- Τα όποια αποθέματα στο υπέδαφός-μας.

Είτε κινδυνεύουν σαν τέτοιοι απ' το διεθνή συναγωνισμό που δημιουργεί η νέα διεθνή συγκυρία όπως είναι:

- Η συγκεντρωμένη σε παραδοσιακές τεχνολογίες βιομηχανία-μας.

Τι απομένει λοιπόν παρά μόνο η ανάπτυξη της τεχνολογίας και μάλιστα της προωθημένης στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό να γίνει; Αυτός είναι ο μοναδικός οικονομικός πόρος χωρίς εμφανή εξωτερικά όρια ανάπτυξης. Το χάσμα που μας χωρίζει βέβαια είναι μεγάλο, αλλά ο μόνος δρόμος για να καλυφτεί είναι ένα συνεπές πρόγραμμα, που θα εφαρμοστεί κι όλος, προς αυτή την κατεύθυνση. Μόνο ο συνδυασμός τεχνολογίας και της παραγωγικότερης αξιοποίησης της εργασίας του λαού-μας μέσα από απασχολήσεις προωθημένης τεχνολογίας μπορεί να μας δώσει τις οικονομικές δυνατότητες για την «Άλλη ανάπτυξη».

Αυτό λοιπόν ήταν τουλάχιστον το δικό-μου κίνητρο όταν μαζί με άλλους συναδέλφους προσπαθήσαμε να δώσουμε ένα κατ' αρχήν σχέδιο πλαίσιο για την ανάπτυξη της τεχνολογίας στη χώρα-μας. Όπως φάνηκε δε στο συνέδριο για την ανάπτυξη η μέχρι τώρα ελληνική ανάπτυξη βασισμένη στην εισαγωγή συμβατικής τεχνολογίας κι αυτής στο βαθμό που έγινε, συναρτάται κύρια με το μεταπρατικό χαρακτήρα των κυρίαρχων στρωμάτων στη χώρα-μας που στο πολιτικό επίπεδο με αρκετή συνέπεια εκφράζει κυρίως η Δεξιά. Έτσι δεν είναι καθόλου παράξενο σε μια μικρή χώρα σαν τη δική-μας στις δοσμένες ιστορικές συνθήκες το ζητούμενο να είναι η τεχνολογία, όταν επιδιώκεται με ρεαλισμό η διατήρηση προστασία και προαγωγή του φυσικού και πολιτιστικού-μας περιβάλλοντος, το ανέβασμα του πνευματικού επιπέδου του λαού-μας και η διατήρηση και το ανέβασμα των δημοκρατικών και πολιτικών-μας θεσμών. Όταν δηλαδή επιδιώκεται η προαγωγή όλων αυτών που με ένα πλούσιο γεωγραφικό περιβάλλον μας κληροδότησε ή που με τόσο κόπο και προσπάθεια το δημοκρατικό κίνημα του λαού-μας έχει κατακτήσει και που μια συμβατική περιφερειακή καπιταλιστική ανάπτυξη απειλεί συνεχώς. Βέβαια η τεχνολογία δεν προϋποθέτει μόνο ένα οργανωτικό σχήμα και την εφαρμογή-του, συναρτάται και με τις γενικότερες πνευματικές και πολιτιστικές δομές που υπάρχουν ή θ' αναπτυχθούν. Έτσι η τεχνολογία μπορεί να λειτουργήσει σε τρόπο ώστε κάποτε ο λαός-μας να μην επιδιώκει τα θαύματα της αγυρτίας (θαυματοουργό νερό του Καματερού, μαγικές συσκευές κτλ.) αλλά να συμμετέχει στην προσπάθεια για το «γκρέμισμα του μύθου της πραγματικότητας» μέσα από επιστημονικές ορθολογικές διαδικασίες και προγράμματα, 2400 χρόνια μετά τον Αριστοτέλη.

□

ΚΕΡΑΜΙΚΑ

αντικειμενο

Δημητρίου Γούναρη 30 Θεσσαλονίκη

ΣΤΑΧΥ

Ξάνθου 7 Κολωνάκι

- Φωτοστοιχειοθετήσεις
- Λιθογραφικές αναπαραγωγές
- Τυπογραφική επιμέλεια

Ευσυνείδητη δουλειά

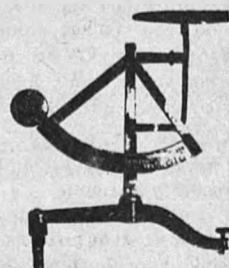
και επαγγελματική

επάρκεια

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δεινοκράτους 131, Αθήνα (τ.τ. 601)

τηλ. 72.29.237 - 72.32.713 - 72.32.819

Η ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

*«Τιμούμε τους αγωνιστές.
Γιορτάζουμε την αντίσταση»*

Η πρωτοβουλία της Κίνησης «Ενωμένη Εθνική Αντίσταση 1941 - 1944», για τη διοργάνωση εβδομάδας Εθνικής Αντίστασης από τις 21 μέχρι 27 Ιουνίου, στο λόφο Φινοπούλου, είναι αξιόλογη αλλά, και χαρακτηριστική των προσπαθειών της Κίνησης, για την αναγνώριση του μεγάλου αγώνα του λαού-μας την περίοδο 41 - 44. Ιδιαίτερα δε μετά την πρωτοβουλία της κυβέρνησης για την αναγνώριση της Αντίστασης και τις δηλώσεις κυβερνητικών εκπροσώπων ότι, η αναγνώριση δεν θα είναι μόνο τιμητική και ηθική, παρόμοιες εκδηλώσεις συντελούν θετικά στην προβολή του πνεύματος και των μηνυμάτων των αγώνων του λαού-μας.

Στη σημερινή περίοδο όμως έχουμε τη γνώμη ότι θα ήταν θετική και η ανάληψη πρωτοβουλιών στην κατεύθυνση της μελέτης και του φωτισμού, όλων των πλευρών της Αντίστασης. Είναι δηλαδή πρωτομακιά από κάθε άποψη η σημερινή φάση, όχι μόνο γιατί πολλοί πρωταγωνιστές εκείνης της περιόδου, γνώστες γεγονότων και καταστάσεων υπάρχουν — για πόσο ακόμα; — μεταξύ-μας, αλλά και γιατί πρωτοβουλίες με παρόμοιο περιεχόμενο είναι απαραίτητες και αναγκαίες για την επισήμανση και μελέτη όλων των πτυχών του κινήματος της Εθνικής Αντίστασης στην χώρα-μας. Επειδή δε υπάρχει κίνδυνος, η αναγνώριση της Αντίστασης να περιορισθεί σε τυπική πράξη με τα γνωστά ηθικά, τιμητικά χαρακτηριστικά και την παροχή υλικών απολαβών, να μετατραπεί, κατά κάποιο τρόπο, σε «μουσειο», η κάλυψη του μεγάλου αυτού κενού είναι ένα επιπλέον καθήκον Κινήσεων και Οργανώσεων, ατόμων και κομμάτων καθοριστικό όχι μόνο για εκείνη την περίοδο αλλά και για τώρα και για το μέλλον.

Πάνω απ' όλα όμως θα αποτελεί μια ουσιαστική προσφορά στην ιστορία των λαϊκών αγώνων αλλά και στους τωρινούς αγώνες του λαού-μας.

Τσιγγάνικες ιστορίες

Στο συνοικισμό των Αγίων Αποστόλων στα Τρίκαλα παραγράφηκε δημοτική έκταση για παραμονή με «όρους» οικογενειών τσιγγάνων. Μετά από διαμαρτυρίες κατοίκων του συνοικισμού, το Δημοτικό Συμβούλιο σε συνεδρίασή-του στις 23.2.82 αποφάσισε ομόφωνα την απομάκρυνση των τσιγγάνων από τον καταυλισμό σ' αυτή την περιοχή. Το γεγονός αυτό καθώς και άλλες διαστάσεις-του έγιναν γνωστές με τη δημοσιότητα που πήρε το θέμα, ύστερα από πρωτοβουλία του περιοδικού «Παρέμβαση» που βγαίνει στα Τρίκαλα.

Η παρέμβαση των διαφορετικών απόψεων για την αντιμετώπιση του προβλήματος δημοτικών συμβούλων και της σύνταξης του περιοδικού στο τελευταίο τεύχος-του είναι αποκαλυπτικές των αντιλήψεων και των απόψεων που προκάλεσαν την απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Τρι-

κάλων. Όποια και αν ήταν η «έξαρση αγανάκτησης» των κατοίκων (γιατί και πώς δημιουργήθηκε;) και η «ανησυχία», (από τι και ποιός φόβος, φοβίες και άλλα πολλά την προκάλεσαν;), η αντίδραση και η απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, πέρα από το απάνθρωπο και το αβάσιμο των επιχειρημάτων, περί «ρύπανσης και μη τήρησης των προδιαγραφών καθαριότητας», περί «μη κοινωνικής προσαρμογής» κτλ. αλλά και των διώξεων που συζητήθηκαν ως «μέτρα» μεταξύ δημοτικών συμβούλων και που σωστά επισημαίνει η σύνταξη της «Παρέμβασης» ως απαράδεκτη είναι ενδεικτική καταστάσεων, αντιλήψεων και προκαταλήψεων που κατατρύχουν την ελληνική κοινωνία. Και επειδή το γεγονός δεν είναι το μόνο (αρκεί να υπενθυμίσουμε την κατάληψη τριών εργατικών πολυκατοικιών στην Αγία Βαρβάρα στις αρχές του '81 από τσιγγάνους) δεν μπορούμε να μιλάμε για «κοινωνικό

• Το δεύτερο τεύχος του νέου διμηνου περιοδικού «Οικολογία και περιβάλλον» κυκλοφόρησε και περιλαμβάνει τον «φάκελλο ΝΕΦΟΣ». Αποκαλυπτικά τα στοιχεία και υπεύθυνες οι αναλύσεις. Αλλά και για «εκτός κέντρου» προβλήματα ρύπανσης υπάρχει αναφορά: για την Πτολεμαίδα, την Θεσσαλονίκη, την Καβάλα.

Για συνδρομές — ή συνεργασία — γράψτε: Σόλωνος 94, Αθήνα και τηλεφωνείτε στο 36.10.589.

• Μία από τις σημαντικότερες πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις η «Documenta 7» εγκαινιάστηκε στις 17 Ιουνίου στο Kassel της Δ. Γερμανίας. Έντεκα από τους καλλιτέχνες που παίρνουν μέρος στην έκθεση έχουν κάνει εκθέσεις στην Ελλάδα στη Γκαλερί Karen-Jean Bernier τα τελευταία 6 χρόνια. Ο μόνος Έλληνας που εκθέτει είναι ο Γιάννης Κουνέλλης.

• Στο μαρ «Εφήμερο» Μεθυσίας 58 και Θεμιστοκλέους, πραγματοποιήθηκε αυτές τις μέρες μια... εφήμερη έκθεση. Τα μακό μπλουζάκια απόκτησαν τη χαμένη τους διάσταση, γίναν για λίγο ξανά όμορφα, κρεμάστηκαν με μανταλάκια στο σκοινί ή απλώθηκαν στους τοίχους. Δημιουργήσαν με τα μακό μπλουζάκια ή πάνω σ' αυτά οι: Θανάσης Κεράμπιας, Σεσίλια Κουτούζη, Μαριάννα Αίνου-Κουτούζη, Πατρικ Κουτούζης, Φαίδρα Οικονόμου, Phillips di Paola, Φαίδων Πατρικαλάκης, Κώστας Παυλίδης, Γιώργος Ταμβάκης, Παύλος Ταμβακόπουλος, Γιάννης Γαϊτής, Σταμάτης Ζάνος.

• Το Ιωνικό Κέντρο επιστημονικών και πνευματικών σπουδών διοργανώνει το Γ' Κύκλο Ελληνικών Σπουδών στη Χίο. Σ' αυτό τον κύκλο περιλαμβάνονται μαθήματα, ομιλίες, εκδηλώσεις τέχνης οι οποίες θα γίνουν από τις 11 Ιουλίου μέχρι τις 4 Σεπτεμβρίου. Μεταξύ των καθηγητών στα μαθήματα των σεμιναρίων και ομιλών είναι οι: Ν. Βαλαωρίτης, Γρ. Βλαστός, Γ. Κατηφόρης, Γ. Τσαρουχής, Ν. Χουρμούζιαδης, Φ. Κακριδής, Στ. Μπαμπανάσης, Τσαρλς Καν, Μ. Παωρίτης, Β. Βασιλικός, Β. Φουκς, Λ. Κατσέλη-Γέιλ, Αγ. Αγγελόπουλος κ.ά.

Για αιτήσεις εγγραφής και περισσότερες πληροφορίες κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να απευθύνεται στα γραφεία του κέντρου στην Αθήνα, Στρ. Συνδέσμου 12 και στο τηλ. 36.04.448.

• Ένα νέο περιοδικό της μουσικής έκανε πρόσφατα την εμφάνισή-του. Ονομάζεται «Ντέφι» και σύμφωνα με τις προθέσεις της συντακτικής-του ομάδας θα ασχοληθεί κυρίως με το ελληνικό λαϊκό τραγούδι, αλλά και με τη μοντέρνα μουσική, τη ροκ, την τζαζ κτλ. Μια σειρά από άρθρα αντιστοίχου περιεχομένου περιλαμβάνονται στο — πολύ καλό για πρώτο — παρθενικό φύλλο του περιοδικού. Φαίνεται ότι το «Ντέφι» γράφεται πραγματικά με κέφι.

• Από τις 2 ως τις 4 Ιουλίου θα πραγματοποιηθεί στην Πάτρα το «Δεύτερο Συμπόσιο Ποίησης». Στο τρίημερο θα συζητηθούν τα ακόλουθα

την υπόλοιπη «εξωτερική πολιτική κοινωνία» κτλ. Επειδή δε το γεγονός δεν παραπέμπεται στο «στεγαστικό» κάποιων «δύστυχων» ανθρώπων οι αιτίες-του πρέπει να αναζητηθούν στην εξέταση της δομής των κοινωνικών σχέσεων που διαμορφώθηκαν τα τελευταία χρόνια στην τοπική κοινωνία και στο πλέγμα των σχέσεων που διαπερνούν τις «μικροκοινωνίες» και μένουν κρυμμένες κάπου στην άκρη της καθημερινής ρουτίνας.

Τότε ίσως δούμε και την πολυπλοκότητα προβλημάτων που είναι γνωστά ως «προβλήματα μειονοτήτων». Η ανατροπή των βιωμένων στεγανών δεν ξεκινά πάντως από την αντίληψη, ότι παρόμοια προβλήματα είναι κάτι «έξω από μας». Η «συντήρηση» δε και η «προοδευτικότητα», σε παρόμοιες περιπτώσεις, είναι ταυτόσημες, αν δεν εξετάσουμε το σύνολο των κοινωνικών διαστάσεων του προβλήματος.

θέματα: 1. Κριτική και ποίηση: Ιστορική θεώρηση-σχολές (Ασία, Ελληνική-ρωμαϊκή αρχαιότητα, Βυζάντιο και δυτικός μεσαίωνας, Απ' την Αναγέννηση ως τον ρομαντισμό, Απ' το ρομαντισμό ως τον υπερρεαλισμό) 2. Ξένη και ελληνική ερωτική ανθολογία 3. Κριτική και ποίηση: Νεότερα και σύγχρονα ρεύματα (Φορμαλισμός, σύγχρονη μαρξιστική θεώρηση, νέα κριτική, στρουκτουραλισμός, πολιτική συνάντηση κριτικής και ποίησης) 4. Ανθολογία νεοελληνικής ποίησης για την ποίηση 5. Τάσεις και σχολές της ελληνικής κριτικής στον αιώνα-μας 6. Σύγχρονη ελληνική ποίηση, με απαγγελία νέων δημιουργών.

● Τα «Σχολικά Νιάτα», περιοδική «μαθητική φυλλάδα για τη σχολική ζωή και τη λογοτεχνία», συμπλήρωσαν την τέταρτη χρονιά της έκδοσης-τους και τα φύλλα που βγήκαν μέχρι τώρα φθάσαν τα είκοσι εννιά. Εκδίδεται περιοδικά, περίπου μια φορά το μήνα, και διευθύνεται από συντακτική επιτροπή μαθητών της Ε' και ΣΤ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου Αγίου Γεωργίου Φερών του Νομού Μαγνησίας. Η προσπάθεια αυτή των μαθητών και του δασκάλου του σχολείου ελπίζουμε να μη σταματήσει, να συνεχίσει, η έκδοση να γίνει μόνιμη και να βρει και ανταπόκριση σε άλλα σχολεία. Εμείς τους ευχόμαστε να βγαίνουν πάντα πιο ζωντανά, ανανεωμένα, εκφραστικά και γεμάτα από τη ζωή του σχολείου.

● Μετά τον θάνατο του ιδρυτή και διευθυντή του περιοδικού «ΤΟΜΕΣ» Δημήτρη Δούκαρη, συγκροτήθηκε επιτροπή η οποία όπως μας γνώρισε μέλος-της θα συνεχίσει την έκδοση του περιοδικού. Οι φίλοι του πρόωπα χαμένου ποιητή πιστεύουν, ότι η συνέχιση της παρέμβασης στον πολιτιστικό χώρο, με το περιοδικό «ΤΟΜΕΣ», είναι ο εγκυρότερος τρόπος δια να διατηρηθεί η μνήμη του ποιητή. Σε λίγες μέρες θα κυκλοφορήσει το τελευταίο τεύχος που είχε ετοιμάσει ο ίδιος ο Δημήτρης Δούκαρης και θ' ακολουθήσει ένα αφιέρωμα στο πρόσωπο και το έργο-του. Μετά η έκδοση θα συνεχιστεί κανονικά.

● Κυκλοφόρησε το Φυλλάδιο (τχ. 5-6) που γράφει, διορθώνει, επιμελείται, εκδίδει και διανέμει

ο Γιώργος Ιωάννου, συνεχίζοντας μια παράδοση που άνηθε τον περασμένο αιώνα με πρώτο δάσκαλο του είδους τον Ντοστογιέφσκι.

Γραμμένο με το ιδιαίτερο προσωπικό ύφος του γνωστού συγγραφέα πέρα από το δείγμα γραφής, στο «Φυλλάδιο» καταγράφονται περιστατικά και γεγονότα από τη φιλολογική-μας ζωή.

● «Γοργοπόταμος». Δύο φωτογραφίες που αποτυπώνουν διαφορετικές ιστορικές στιγμές. Ο Δημ. Δημητρίου (Νικηφόρος) επισημαίνει: Η φωτογραφία α'

δείχνει τη γέφυρα του Γοργοπόταμου μετά την ανατίναξη-της από τους Άγγλους, κατά την αποχώρησή-τους το 1941, όπου και καταστράφηκε το βόρειο τμήμα-της. Η φωτογραφία β'

είναι, ό,τι απόμεινε από τη γέφυρα μετά την ανατίναξη-της από τους Έλληνες αντάρτες το Νοέμβριο του 1942.

Γιατί, λοιπόν, να βλέπουμε την α' φωτογραφία, σε πολλά βιβλία, σαν το αποτέλεσμα της ανατίναξης από τους Έλληνες αντάρτες; Καιρός να αποκατασταθεί αυτό το ιστορικά ανακριβές ντοκουμέντο, με το αληθινό που είναι οπωσδήποτε και πιο εύλατο! Βέβαια, τέτοια έχουν γίνει πολλά. Για παράδειγμα: η φωτογραφία του Τόμας Μαν σε εξώφυλλο βιβλίου για τον Μαρκουζε. Αυτά βλέπετε, συμβαίνουν...

ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΚΑΙ ΥΨΗΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Χθες, οι Παλαιστίνιοι ήταν ένας λαός χωρίς πατρίδα. Σήμερα, τείνουν να μεταβληθούν σε μια ετικέτα χωρίς λαό.

Χτυπημένοι από τον ισραηλινό ιμπεριαλισμό (εκτελεστικό βραχίονα του αμερικάνικου πάτρωνά-του), εγκαταλειμμένοι από τις «αντι-ιμπεριαλιστικές πρωτοπορίες» και προδομένοι από τους ομοεθνείς-τους, οι Παλαιστίνιοι θυσιάζονται στο βωμό της Υψηλής Πολιτικής αυτού του υπαρκτού μυθολογικού τέρατος που τρέφεται με σάρκες και αίμα.

Οι Ισραηλίνοι μεθόδευσαν και με πρωτοφανή ψυχρότητα προχώρησαν στην γενοκτονία των Παλαιστίνιων. Αναδρομική εκδίκηση της γενοκτονίας των Εβραίων; Σίγουρα όχι. Σφαγιάζουν ένα αδύναμο λαό, την ώρα που οι ηγέτες-τους συνεστιάζονται με τους συνεργάτες των εμπνευστών και οργανωτών της «Τελικής Λύσης». Οι κύριοι Στράους και Λουνς, ένθερμοι υποστηρικτές της ισραηλινής ιμπεριαλιστικής πολιτικής, από την εποχή που φορούσαν το περιβραχιόνιο με τον... αγκυλωτό σταυρό. Με μόνη διαφορά ότι το θύμα τώρα είναι οι Παλαιστίνιοι που διεκδικούν ό,τι πριν από σαράντα χρόνια διεκδικούσαν οι σημερινοί θύτες: το δικαίωμα της υπαρξής-τους.

Όμως, αν η ιστορική μνήμη των ισραηλινών παρουσιάζει κενά, η πρόσφατη μνήμη των αραβικών κρατών έχει εκλείψει τελείως. Και μαζί-της έχει εκλείψει και η λογική. Αλλιώς, πώς θα ήταν δυνατό για τις «κυρίες» των πρεσβευτών των αραβικών κρατών, να επισκέπτονται την σύζυγο του έλληνα πρωθυπουργού και να ευχαριστούν για την βοήθεια που πρόσφερε η Ελλάδα στην παλαιστινιακή υπόθεση; Να ευχαριστούν για τη βοήθεια που πρόσφερε η Ελλάδα και που δεν πρόσφεραν οι χώρες-τους... Παραλογισμός; Σίγουρα όχι. Απλά ένα δείγμα Υψηλής Πολιτικής.

Και οι «ανθρωπιστές» του Συμβουλίου της Ευρώπης και των άλλων παρεμφερών Οργανισμών που 'ναι ειδικευμένοι στο να μας πνίγουν με τις λέξεις, καθορίζουν τις στάσεις-τους με βάση τις κυρίαρχες πολιτικές σκοπιμότητες της στιγμής, εξομοιώνοντας το θύμα με τον θύτη, στον Λίβανο, στην Κύπρο, στην Αφρική... Λογική ανακολουθία; Σίγουρα όχι. Απλά, ένα δείγμα Υψηλής Πολιτικής.

Κράτη, Κόμματα, Κινήματα και κάθε είδους συλλογικότητες γονυπετούν μπροστά στην κυρίαρχη σκοπιμότητα. Και οι Παλαιστίνιοι; Αριθμοί στατιστικών που αναφέρονται σε νεκρούς. Κι οι αριθμοί είναι ψυχρόι. Είναι δηλαδή κατάλληλοι σαν γλώσσα της Υψηλής Πολιτικής.

Κάποτε όμως, σημειώνεται κάποιο ρήγμα. Είναι ακριβώς η στιγμή που η Ατομική Προσωπικότητα υπερβαίνει τα όριά-της και παρεμβαίνει στην ιστορία, σπάζοντας τα ασφυκτικά πλαίσια της εξουσιαστικής λογικής και των σκοπιμοτήτων-της.

Σαράντα χρόνια τώρα, η Εξουσία (ανεξάρτητα από το χρώμα του κουστουμιού-της) προσπαθεί να εξαλείψει την ανθρώπινη αλληλεγγύη από το λεξιλόγιο και τη ζωή-μας. Από τον τεματισμό του ισπανικού εμφύλιου πολέμου, η έννοια «εθελοντής» περιέπεσε σε «διατεταγμένη» αχρησία. Κι ο λόγος είναι φανερός: ΖΩΝΤΑΝΕΥΕΙ την ιστορική μνήμη. ΣΦΡΑΓΙΖΕΙ το παρόν. ΠΡΟΑΝΑΓΓΕΛΕΙ το μέλλον. Δίνει δηλαδή ένα νόημα στη ζωή. Κι αυτό ακριβώς δεν συμφέρει στην όποια Εξουσία, που στηρίζει την υπαρξή-της στην ανυπαρξία κάθε νοήματος ζωής.

Εθελοντική συμμετοχή λοιπόν στη δοκιμασία του Παλαιστινιακού λαού σήμερα (του Ισπανικού χθες ή του Ελληνικού αύριο), δεν σημαίνει τίποτε άλλο από ένα ρήγμα, έστω και μηδαμινό, στην Υψηλή Πολιτική. Ένα ρήγμα, έστω και μηδαμινό, στην Εξουσία που εκφράζεται μέσα απ' αυτή. Ένα ρήγμα, έστω και μηδαμινό, στην νομιμοποιημένη καθημερινή δολοφονία-μας.

Σημαίνει απλά την αποδοχή των πανανθρώπινων μηνυμάτων της μετοβενικής ένατης συμφωνίας και απόρριψη των φρικαλεοτήτων και της βαρβαρότητας που προαναγγέλει το μιλιταριστικό εμβάτηριο. Και η αποδοχή ή η απόρριψη, ήταν και παραμένει (ενάντια στην θέληση της Εξουσίας) ζήτημα προσωπικής επιλογής.

Σε σχέση με τα όλα αυτά, η πρωτοβουλακή απόφαση ορισμένων γιατρών (ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγεται και η Κύπρια χειρουργός κ. Ελένη Θεοχάρους) να συμμετέχουν στην πρώτη ιατρική ομάδα που θα αποφασίσει να στείλει στον Λίβανο ο υπουργός κοινωνικών υπηρεσιών, έχει μια πολλαπλή λειτουργία και σημασία: Σαν άμεση πρακτική ιατρική βοήθεια. Σαν πολιτική συμπάραταξη με τα θύματα. Σαν διασφάλιση του στοιχείου της Διεθνούς Μαρτυρίας πράγμα που αναγκαίως θα περιόριζε την έκταση των φρικαλεοτήτων (η παρουσία μαρτύρων είναι ενοχλητική και πιθανόν αποτρεπτική για κάθε εγκληματία). Και τέλος, σαν μια έμπρακτη απόδειξη ότι η τόσο απαραίτητη για την επιβίωση του είδους, ανθρώπινη αλληλεγγύη, δεν αποτελεί στοιχείο του παρελθόντος.

Κλεάνθης Γρίβας

Κυκλοφορούν 15 τόμοι

15

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΡΙΤΙΚΗ

Οι σελίδες αυτές αντί για την καθιερωμένη κριτική του Γ. Λεωτσάκου καταχωρούν τις απόψεις του συνεργάτη-μας για την άσκηση της μουσικής κριτικής απ' αφορμή μια σειρά από επιστολές αναγνωστών που δημοσιεύθηκαν σε προηγούμενα τεύχη, στις στήλες του «Διαλόγου».

Βέβαια, το θέμα της κριτικής στο χώρο της μουσικής, αλλά και γενικότερα, δεν κλείνει. Υπάρχει σε όλους τους χώρους και ελπίζουμε να τίθεται από όλους όσους πιστεύουν στην ανάγκη της κριτικής.

Στις σελίδες αυτές καταχωρούνται ακόμα τρεις επιστολές αναγνωστών που λάβαμε πρόσφατα του Π. Τριανταφυλλίδη, του Α. Ζώτου και του Ν. Μάμαλη.

Ο Γ. Λεωτσάκος γράφει:

Κριτική της κριτικής λοιπόν! Καλόδεκτη, φυσικά, είτε «κριτική» μέσα σε εισαγωγικά, είτε πραγματική και ουσιαστική. Λυπάμαι για την καθυστέρηση της απάντησής-μου — χρειάστηκε να λείψω κάμποσο στο εξωτερικό. Και απαντώ μ' ένα κείμενο σε όλες τις επιστολές αφού, όπως και ο κ. Αλέκος Πετρόχειλος τον οποίο ευχαριστώ, («Αντί» τχ. 206, 28.5.82, σελ. 53-4) τη βλέπω κι εγώ σαν ενιαία, «περίπου εννοη-στρωμένη επίθεση» εναντίον ενός ανθρώπου που 23 χρόνια τώρα αγωνίζεται να περάσει την αλήθεια-του: μέσα απ' αυτή την προσπάθεια συνειδητοποιήθηκε και συνειδητοποιούμε πολιτιστικο-κοινωνικά όλο και περισσότερο, ακολουθώντας πορεία αντίδρομη εκείνης που στην αλλοτριωμένη μεταπολεμική ελληνική κοινωνία εμφανίζεται με ανησυχητική συχνότητα. Θα μπορούσα να αναφέρω πλήθος πασιγνώστα ονόματα που ξεκίνησαν «επαναστάτες» κι αργότερα «μετέγνωσαν», συμβιβάστηκαν (συχνά με το αζημίωτο) κι απαρνήθηκαν τον ωριότερο νεανικό εαυτό-τους. Αυτό σαν απάντηση σε ένα δυο ποταπούς υπαινιγμούς σχετικά με αλλαγές στο επαγγελματικό-μου Curriculum. Για μένα οι αλλαγές αυτές και κατατρεγμοί που δεν έφερα ποτέ στη δημοσιότητα χαλύβδωσαν τον αυτοσεβασμό-μου και αποτελούν τίτλους τιμής που, φυσικά, μόνο από τους περισσότερους επιστολογράφους-μου δεν θα ζητούσα ν' αναγνωρίσουν...

Με έναυσμα λοιπόν συγκεκριμένες νύξεις αρχίζω γενικά. Κατόπιν θα πάρω μία - μία τις επιστολές και ό,τι θεωρώ ότι αξίζει να με απασχολήσει ιδιαίτερα. Και πρώτα - πρώτα ήθελα να ξερω ποιοι από τους επιστολογράφους (με πιθανή εξαίρεση τον κ. Ν. Μαυρουδή, «μουσικό γενικά», στον οποίο θα επανέλθω), που έβγαλαν από τη ναφθαλίνη και την επιχειρηματολογική-τους δεινότητα τη γλαφυρότητα του ύφους-της, έπιασαν ποτέ την

πέννα για να επιστημάνουν, έστω, όχι να σπηλιτύνουν, κάποιο από τα μύρια στραβά της μουσικής ζωής. Μπορεί βέβαια αυτό πράγμα να συνέβει κι εγώ να μη το ξέρω. Στο σημείο αυτό θα δεχτώ με χαρά κάθε σχετική ενημέρωση. Κάτι όμως που λέει πως μάλλον θα αναζητούσε κανένας απ' όλο αυτό τον ανταριασμένο κρόκοσμο τέτοια αγωνιστικά εύσημα. Το μόνο, φαίνεται, που ευαισθητοποιεί την ακοή-τους και τους βγάζει από τη μακαριότητα είναι το διάτροπο των χαρακτηρισμών-μου, ενώ άλλα ακροατήρια, εξ αντικείμενου, πιο δύσκολα, απλώς τους βουλιάζουν όλο και πιότερο μέσα σ' αυτήν. Ένας μάλιστα, ο κ. Μανώλης Γαλιάτσος («Αντί», τχ. 205, 14.5.82, σελ. 53-4) φτάνει στο σημείο να ισχυριστεί ότι μόνο με τη «σκληρή τεχνική εξάσκηση», στο ωδείο προφανώς, μαθαίνει να ξεχωρίζει κανένας τα φάλτσα! Όμως μόνον ανιάτες περιπτώσεις αμουσίας περιμένουν από τους δασκάλους να τους «μάθουν» το τονικά σωστό σε ένα ομοιοηγο-ποτε ακρόαμα — μ' εξαίρεση, φυσικά, κάποιες πρωτοποριακές παρτιτούρες των 20-30 τελευταίων χρόνων στις οποίες γίνεται χρήση διαστημάτων μικρότερων του ημιτόνιου. Παρατηρήσεις όμως σαν κι αυτήν δίνουν και τον τόνο της όλης επίθεσης. Κι όσο για τις περιπτώσεις ανιάτης αμουσίας που μόνο από μερικά ελληνικά ωδεία βγαίνουν... διπλωματούχες, θα μας απασχολήσουν πιο κάτω, εντεταγμένες κι αυτές, κατάλληλα μέσα στη στεγνή πραγματικότητα της σύγχρονης ελληνικής μουσικής ζωής. Άλλος, η κ. Μπέττυ Τουρνάισεν («Αντί» τχ. 205, σελ. 54) αναφέρει ως πρότυπο αρνητικής κριτικής κάποιο κείμενο του γνωστού Γάλλου μουσικοκριτικού της εποχής «Le Monde», Ζακ Λονσάν. Μήτε μπεινέ καν στον κόπο να σκεφτεί πως σίγουρα κι εγώ αλλιώςτικά θα έγραφα αν ήμουν Γάλλος μουσικοκριτικός, αν πονούσα για τη γαλλική μουσική κι αν σε Γάλλους άπευθυνό-

μουν. Όμως εγώ είμαι κριτικός Έλληνας, για την Ελλάδα πονώ και για την Ελλάδα γράφω, η ελληνική πραγματικότητα έχει ανεξίτηλα σφραγίσει τη ζωή και την πορεία-μου. Χρειάζεται καν να πω ότι γαλαζιακές αποστάσεις χωρίζουν την ελληνική μουσική ζωή από τη γαλλική;

Όμως (κι αυτό είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό) μια ξένη, όσο κι αν ίσως έζησε στην Ελλάδα, ή τουλάχιστον με ξενική ανατροφή επιστολογράφος, μας καλεί και πάλι να πηκίσουμε τη Δύση (στην οποία ανήκουμε με το ζόρι...) αγνοώντας την ελληνική-μας πραγματικότητα. Στο νου-μου έρχονται οι Βαυαροί πρόγονοι της κ. Τουρνάισεν, θεμελιωτές της προαιώνιας κακοδαιμονίας της μουσικής-μας ζωής. Ωστόσο, την ευχαριστώ επειδή μου δίνει την ευκαιρία να επιστημάνω μια για πάντα το πόσο διαφορετική είναι η αποστολή και η θέση ενός μουσικοκριτικού σε μια μουσικά προοδευμένη χώρα, ιδίως σοσιαλιστική και στην Ελλάδα. Και αρχίζω επιστημαίνοντας το ότι κανείς από τους επιστολογράφους δεν μπήκε στον κόπο να αναζητήσει κάπως βαθύτερα τους λόγους της οξύτητας ορισμένων χαρακτηρισμών-μου. Ακόμη χειρότερα, αφήνουν λίγο - πολύ τον αναγνώστη με την εντύπωση ότι αποτελεί περίπου μια πάγια κατάσταση και αρνούνται κακότητα να τη δουν σαν αυτό που πράγματι είναι — δηλαδή μία και μόνο βαθμίδα σε μία ολόκληρη γκάμα χαρακτηριστικών διαβαθμίσεων, βαθμίδα που χρησιμοποιείται όσο το δυνατόν πιο σπάνια και μόνο όταν θεωρήσω ότι πράγματι υπάρχει σοβαρότατος λόγος γι' αυτό. Η «επιχειρηματολογία»-τους στηρίζεται ουσιαστικά στην πλήρη αποσχέτιση του κριτικού κειμένου από το ακρόαμα που το προκάλεσε. Έτσι, είτε περιορίζονται σε μια αρκετά λεπτομερή περιγραφή αυτής της οξύτητας (κ. Τουρνάισεν), είτε, προσπαθώντας να την «ερμηνεύσουν» αγνοώντας την ουσία, καταφεύγουν ακόμη και σε υπαινιγμούς ενός εκλαϊκευμένου και κακωχόμενου φροδισμού (ο κ. Γαλιάτσος, ό.π.), θεωρώντας ότι... (όλες;) «οι θλιβερές εμπειρίες καταχωνιάζονται στο υποσυνείδητο και ξεχνώνται!» Παρενθετικά: ο κ. Γαλιάτσος αγνοεί ή παραβλέπει το ότι η σημερινή ψυχοπαθολογία έχει αφήσει πολύ πίσω το Φρόυντ, εντοπίζοντας την προέλευση των περισσότερων ψυχοπαθολογικών καταστάσεων σε αίτια εξωγενή και, σε έσχατη ανάλυση, κοινωνικά.

Η σημερινή επιστήμη φτάνει μάλιστα στο σημείο να ορίζει το σύμπτωμα ή το νόσημα ως απότοκο της αδυναμίας του ατόμου να επικοινωνήσει με το περιβάλλον και με τον εαυτό-του και έτσι να ταυτίζει την «τρέλα» και το κλείσιμο του ανθρώπου στον κό-

σμο του υποσυνείδητού-του σαν μια μικρογραφία επανάστασης! Και η παρένθεση κλείνει...

Οπωσδήποτε αυτού του είδους οι επιστολογράφοι — δεν τρέφω δε ψευδαισθήσεις! — ποτέ δε θα αναρωτηθούν με ποιά πραγματικότητα κονταροχτυπιέται ένας συνειδητός και ασυμβίβαστος μουσικοκριτικός σε τούτο το δύστυχο τόπο (αφού οι ίδιοι είναι μέρος της πραγματικότητας αυτής), με τί πλέγματα οργανωμένων συμφερόντων έχει ν' αντιπάλαιει και πόσο βαθύτατες είναι οι ρίζες της παγιωμένης κακοτεχνίας που αποτελεί κύριο γνώρισμα της ελληνικής μουσικής ζωής. Πρώτα-πρώτα η ωδειακή-μας παιδεία, ιδιωτική (πλην του ημικρατικού Ωδείου Αθηνών και του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης) και ουσιαστικά ανεξέλεγκτη από το Κράτος. Η παιδεία αυτή, σε αρκετές περιπτώσεις, εκμεταλλεύεται κερδοσκοπικά τη δίψα του πληθυσμού για μουσική παιδεία και ζωή, χρησιμοποιεί κάποτε ακόμη και άπειρο διδακτικό προσωπικό που κάνει άσκημη ζημιά σε ταλαντούχα παιδιά και δέχεται, μόνο και μόνο για να τους αρμέξει οικονομικά, μαθητές που απλώς αγαπούν τη μουσική χωρίς όμως και να έχουν τα έμφυτα χαρίσματα που απαιτούνται για να αφιερώσουν ολόκληρη ζωή στη μουσική. Έτσι επειδή πολλά από τα παιδιά αυτά διαθέτουν φιλοπονία που αν την είχαν αξιοποιήσει σε άλλους τομείς θα είχαν κάνει θαύματα, φτάσαμε πολλές φορές στο σημείο τα διπλώματα και τα «χρυσά μετάλλια» ορισμένων μουσικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, είτε να απονέμονται σε κακοβι-δαγμένα ταλέντα, είτε να κατακυρώνουν απλώς τη φιλοπονία ανθρώπων εξίσου κακοδιαγμένων και επιπλέον χωρίς ταλέντο! Το κακό ακρόαμα που με τον τρόπο αυτό θεσμοθετήθηκε από τη ρωμεική ασυδοσία της ελεύθερης επιχείρησης, συμπληρώνεται και με πλήθος άλλα κακώς κείμενα: λ.χ. στις ορχήστρες-μας, για λόγους όχι της παρούσης, ποτέ δεν εφαρμόστηκε κάτι που αποτελεί νόμο για όλες τις ορχήστρες του κόσμου — ο θεσμός των διαγωνισμών των μελών-των κατά τακτά χρονικά διαστήματα (συνήθως κάθε ένα ή δύο χρόνια), για να γίνονται ανακατατάξεις και να προωθούνται στα πρώτα αναλόγια οι καλύτεροι. Έτσι (φανταστική υπόθεση βέβαια), πρώτα βιολί, πρώτο βιολοντσέλο κτλ. στην Ελλάδα μπορεί να είναι ακόμη και άτομο με δάχτυλα... πιασμένα από αρθριτικά, που θα έπρεπε να έχει συνταξιοδοτηθεί έγκαιρα ή να απασχοληθεί σε κάποιο άλλο τομέα μουσικής (όπως γίνεται σε σοσιαλιστικές χώρες) χωρίς να ζημιωθεί μήτε η αξιοπρέπεια-του μήτε και τα ασφαλιστικά, η συνταξιοδότησή-του κτλ. Σ' αυτά προσθέστε ωράρια δοκιμών απα-

ράδεκα μικρής χρονικής διάρκειας που προκαλούν την ειρωνία Δυτικών τε και Ανατολικών καλλιτεχνών: «εσείς μας ξεπεράσατε στο... σοσιαλισμό», σχολιάζε κάποτε επιφανής Σοβιετικός κεκλημένος-μας όταν πληροφορήθηκε ο άνθρωπος με τι ωράρια δοκιμών έπρεπε να κάνει δουλειά... Μ' αυτά και μ' αυτά που θεομοθετούν το ποιοτικά κακό ακρόαμα, στην Ελλάδα ο συνειδητός κριτικός συνθέτα αναγκάζεται να κάνει μια δουλειά που κανέναν άλλος συνάδελφός-του και σε καμία άλλη χώρα του κόσμου δεν κάνει: τη δουλειά που κάνει ο δάσκαλος των κατωτέρων βαθμίδων μουσικής παιδείας όταν ο γονιός που θαρρεί πως γέννησε νέο Μότσαρτ ή νέα Κάλλας του φέρνει το παιδί για να του πει τη γνώμη-του. Και αν το παιδί πράγματι έχει ταλέντο θα το δεχτούν στο οποίο ωδείο (που ελέγχεται αυστηρά από το Κράτος) και θα πάρει το δρόμο-του. Αν δεν έχει και αποδειχτεί πως το παιδάκι απλώς αγαπά τη μουσική θα το εξηγήσουν πολύ ευγενικά στο γονιό, βέβαιοι πως η ετυμηγορία άλλων συναδέλφων-τους δε θα είναι διαφορετική από τη δική-τους. Και ούτε γάτος, ούτε ζημιά!

Στην Ελλάδα όμως όλο και θα βρεθεί κάποιο ωδειακό κατάστημα που θα μαζέψει τα απόβλητα άλλων. Μ' αυτά και μ' αυτά όμως θεομοθετήσαμε ατράνταχτα

το χαμηλότερης ποιότητας στάθμης μουσικό ακρόαμα στη χώρα-μας όπου, δυστυχώς, συνδέεται με μεγάλα και «κατεστημένα» οικονομικά συμφέροντα. Μ' αυτά τα συμφέροντα ουσιαστικά και όχι με το συγκεκριμένο άτομο το οποίο δόθηκε δε «χωνεύει» ή του οποίου την ιδιοφυΐα η... αμάθειά-του δεν μπορεί να καταλάβει, τα βάζει κάθε φορά ο συνειδητός Έλληνας μουσικοκριτικός. Και να γιατί (επί τέλους φτάσαμε στο Γερμανό βαρύτενο, την «πέτρα του σκανδάλου» ένα κακό ακρόαμα που εισάγεται από το εξωτερικό και μάλιστα με κάποιες περγαμηνές κάνει ζημιά πολύ μεγαλύτερη παρ' ό,τι ένα ντόπιο: δικαίωνει το ντόπιο, του δίνει άφεση αμαρτιών τη στιγμή που εμείς μοχλούμε να καθιερώσουμε κάποια ποιοτικά κριτήρια. Να γιατί (σε συνάρτηση πάντα με την επιδοσή-του) αντέδρασα έτσι στον κ. Σούπλερ. Ακόμη, παρατηρήθηκε (ο κ. Μ. Γαλιτάσος, ό.π.) πως... δεν έλαβα υπόψη ότι ο κ. Σούπλερ διδάσκει σε ανώτατο γερμανικό μουσικό εκπαιδευτικό ίδρυμα. Σαν να ήταν το ίδιο πράγμα διδασκαλία και εκτέλεση και σαν να μην υπάρχουν δάσκαλοι του τραγουδιού που κάνουν θαυμάσια διδακτική δουλειά μ' όλο που έχουν χάσει από χρόνια τη φωνή-τους! Όμως το πόσο «ενορχηστρωμένη» ήταν όλη αυτή η επιστολογραφική πλημμυρίδα, με την τόσο χαρακτηριστική επι-

χειρηματολογική φτώχεια, φαίνεται και από το μένος και την εμπάθεια ορισμένων: μόλις κρύβεται κάτω από την «ευπρέπεια» της διατύπωσης! Φτάνουν έτσι στο σημείο, κρίνοντας εξ ιδίων και με τα δικά-τους μέτρα, να θέλουν να ανακαλύψουν ντε και καλά καμία εκεί όπου δεν υπάρχει — η κ. Τουρνάισεν ... υποψιάζεται ότι περίπου έχω προσωπικά με τους Προτεστάντες. Κύριε μου οικτιρμών!

Και τώρα περνά στους συγκεκριμένους επιστολογράφους-μου. Και πρώτα - πρώτα οφείλω να αποσπηνίσω κάτι που μήτε από την κριτική μου μήτε από τις επιστολές που ενέπνευσε έγινε αντιληπτό στον αναγνώστη: ότι ο κ. Πάνος Τριανταφυλλίδης είναι ο δι ο ρ γ α ν ω τ ή ς του ρεσιτάλ του Γερμανού βαρύτενου άρα και ο μονός που είχε συμφέρον «έννομο» και δικαιολογημένο να αναλάβει την υπεράσπισή-του. Δεν όφειλε όμως αυτό να το ξεκαθαρίσει θαρρέτα και απεριφραστα μέσα στο ίδιο το κείμενο της επιστολής-του; («Αντί», τχ. 205, 14.5.82, σελ. 52-3). Για την επιστολή του κ. Γαλιτάσου, εκτόνωση επιθετικότητας που κατεβαίνει ακριβώς στο επίπεδο το οποίο ανακριβέστατα αποδίδει σε μένα, δεν κρατώ παρά μόνο μια λέξη. Υποψιάζομαι ότι την πέταξε χωρίς καλά - καλά να ξέρει τι σημαίνει. Μιλά για «χρυσόσκονθο οίστρο». Για να είμαι 100%

σίγουρος, κύτταξα τα λεξικά «Ελευθερουδάκη» και «Πρωτάς». Η λέξη αναφέρεται ως ουσιαστικό μάλλον — όχι ως επίθετο όπως τη χρησιμοποιεί ο κ. Γ. Σε μεταφορική σημασία σήμαινε άλλοτε χλευαστικά τον «οψίπλουτο» (νεόπλουτο). Δεν είμαι σίγουρος για το τι εννοεί ο κ. Γ. Αν αυτό όμως αποτελεί υπαινιγμό για την οικονομική-μου κατάσταση, τα αντίγραφα των φορολογικών-μου δηλώσεων και τα δελτία παραχώρησης υπηρεσιών-μου (στη διάθεση του καθενός) δύσκολα θα με κατάρτασαν σε οποιαδήποτε άλλη κοινωνική τάξη εκτός από το προλεταριάτο. Η φτώχεια-μου, κ. Γ. μου επιτρέπει να κρατώ ψηλά το κεφάλι-μου μέσα σε μια κοινωνία καθηλωμένη στο χρήμα και αλλοτριωμένη απ' αυτό!

Όσο για τον κ. Μαυρουδή το μένος-του εναντίον-μου είναι παμπάλαιο. Μολταυτα επιμένει, όπως γράφει, να με διαβάξει ανελλιπώς! Το 1973, διαφωνώντας με κάποια επιφυλλίδα-ών για το πλήθος των σπουδαστών κιθάρας στην Ελλάδα (δικαιώμά-του!) έστειλε στην εφημερίδα όπου εργαζόμουν τότε μια μακροσκελέστατη επιστολή που μεταβύ άλλων περιείχε και... όλη την ιστορία της κιθάρας και της φιλοσοφίας-της δια μέσου των αιώνων. Οι διαστάσεις της επιστολής αυτής (αν καλά θυμώμαι 9 πολυνογράμμενα χειρόγραφα) έφεραν σε δικαίη απελπισία τον

● Η επιστολή του Π. Τριανταφυλλίδη:

Κύριε Διευθυντά,
Σας παρακαλώ και πάλι να δημοσιεύσετε το παρακάτω κείμενο-μου σχετικά με κριτική του Γ. Λεωτσάκου:

Στο απαντητικό σημειώμά-του ο Γ. Λεωτσάκος αυτή τη φορά βγαίνει από τα πλαίσια των ενδυμάτων-του, της «κριτικής»-του έστω, και μπαίνει στο διασκεδαστικό ύφος του υβρεολογίου. Μεταξύ άλλων: «... Να ποιά εύσμα ψυχικά υποστρώματα μπορεί να ανακατέψει μια εύστοχη κριτική...» — αναφωνεί δίχως μετριοφροσύνη!

Ομολογώ πως δε με θέλγει η παρέμβαση σ' αυτό το είδος γραφόμενου λόγου. Ούτε τις αντιδράσεις των αντιδίκων γνωρίζω. Σημειώνω μονάχα τη σύμπτωση της χαμηλής ποιότητας του «κριτικού» και του απαντητικού-του σημειώματος και της εξέισου μακρινής απόστασης που απέχουν και τα δύο τόσο από τη στοιχειώδη έννοια της κριτικής, όσο και από το πρωτοβάθμιο κοινωνικό ήθος.

Ευχαριστώ
Πάνος Τριανταφυλλίδης

Υ.Γ. Για τα διακοσμητικά, κώδωνα και τη διάτρυτη από βέλος καρδιά, μάλλον δεν μπήκαν στη σωστή θέση. Το καμπανάκι θα έπρεπε να μπει στη θέση της «κριτικής» του κ. Λεωτσάκου, συμ-

βολίζοντας τον κώδωνα κινδύνου από τέτοιου είδους «κριτική» η δε διάτρυτη καρδιά στη θέση της ετοιμοθάνατης ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, όση μας έχει απομείνει ακόμα, πολύ πριν φθάσουμε στις ευαισθησίες της μουσικής ή της οποιας άλλης τέχνης.

● Καθυστερημένη η αναφορά για μια κριτική του συνεργάτη-μας Γιώργου Λεωτσάκου, από τον *Ήνα Ζώτο*:

Αξιότιμε κύριε Διευθυντά,

Απουσιάζοντας στο εξωτερικό για πολύ καιρό ατυχώς μόλις τώρα πληροφορήθηκα το σχόλιο του κ. Λεωτσάκου για το πρόσωπό-μου, στο «ΑΝΤΙ» της 22ας Ιανουαρίου 1982.

Επειδή το σχόλιο αυτό ξεφεύγει κατά πολύ της κριτικής επεκτεινόμενο σε φράσεις όπως ο κ. Ζώτος «δήλωσε» μουσικολόγος (!) ή περί εναγκαλισμού-μου από το «κατάπτυστο» ελληνικό «κατεστημένο» (!) κτλ. κτλ., παρακαλώ — αν και γνωρίζω ότι στην περίπτωση του «ΑΝΤΙ» κάτι τέτοιο είναι περιττό — για την κατά νόμο δημοσίευση της απάντησής-μου.

Επειδή, δυστυχώς, κατά παράδεκτο τρόπο ετέθη θέμα θα επιθυμούσα να πληροφορηθώ από τις ίδιες στήλες τους πανεπιστημιακούς τίτλους του κ. Λεωτσάκου ο οποίος δεν «δήλωσε» — άρα «είναι» — «μουσικολόγος». Εγώ προσωπικά (και λυπούμαι

ειλικρινά ότι μόνο στην Ελλάδα *αναγκάζεται* κανείς να περιαυτολόγηση) κατάφερα να αποκτήσω μόνο από ένα PHD και ένα Doc. Mus. του Πανεπιστημίου της Πενσυλβανίας και του Combs College of Music (ΗΠΑ) αντίστοιχα. Προφανώς ο κ. Λεωτσάκος θεωρεί μουσικολόγους όσους διαθέτουν ή 3-4 ή — όπως ο ίδιος — απολύτως κανένα...

Όσο για το «κατάπτυστο ελληνικό κατεστημένο» το γνωρίζει άριστα ως επιφανές «μουσικό» μέλος-του ο ίδιος ο κ. Λεωτσάκος. Από το γνωστό δημοσιογραφικό συγκρότημα μέχρι την ΕΡΤ δεν έχασε ευκαιρία να το υπηρετήσει από κοντά. Αν οι γάμοι απέτυχαν, τούτο όπως όλοι γνωρίζουν δεν οφείλονται στον «προοδευτισμό» του κ. Λεωτσάκου αλλά σε ορισμένα ενδογενή προβλήματα (όχι του «κατεστημένου»).

Όσο για μένα η σχέση-μου με τον κόσμο αυτό της κατά Λεωτσάκο «διεφθαρμένης άρχουσας τάξης» περιορίζεται σε μία επιστολή που έλαβα στις ΗΠΑ (μαζί με εκατοντάδες άλλους διακριθέντες μεταπτυχιακά Έλληνες στο εξωτερικό) για να προσφέρω τις υπηρεσίες-μου στην πατρίδα.

Όταν τελικά γύρισα, συνάντησα τον — άγνωστό-μου — Υπουργό κ. Ανδριανόπουλο ο οποίος — και επιθυμώ να τονίσω — δεν ενδιαφέρθηκε καν για τα πολιτικά-μου «φρονήματα». Δεν

κατέστη δυνατό να διορισθώ σε καμία έμμισθη θέση. Με ρώτησε όμως παρεπιπτόντως — επειδή εκείνη την εποχή συμπλήρωνε θέσεις παραιτηθέντων λόγω διαφωνίας με τον κ. Μοδινό, στην ΕΛΣ — αν επιθυμούσα διορισμό στην *άμισθη* θέση του μέλους του Δ.Σ. Απάντησα θετικά γιατί γνωρίζω τα θέματα του Λυρικού Θεάτρου — και δεν γνώριζα βέβαια τότε τον κ. Μοδινό — ούτε ανέλαβα για να εξυπηρετήσω *πρόσωπα*.

Αγαπητέ κύριε Διευθυντά αντιπαρέχομαι όλα τα περί της προ... 12ετίας μουσικής-μου και του σημειώματος για την ΚΟΑ. Είναι δικαίωμα του κ. Λεωτσάκου να τα κρίνει όπως θέλει. Η αλήθεια όσων λέγει για το πρόσωπό-μου καθορίζει ανάλογα και την αλήθεια της κριτικής-του!

Ελπίζω ότι το «ΑΝΤΙ» — περιοδικό *πολυφωνικό* — δεν θα κρατήσει την επιστολή-μου στο σκοτάδι.

Με εκτίμηση
Ίων Ζώτος

Υ.Γ.: Δρυίδες υπάρχουν (τουλάχιστον στον μουσικό κόσμο μια απ' αυτές είναι η Νόρμα). «Παραθέματα» όμως όχι. (Υπάρχει όμως η αγνοημένη από τον κ. Λεωτσάκο λέξη *παράθεση*).

● Η επιστολή του Ν. Μάμαλη Αγαπητό «Αντί»,

Ως τακτικός αναγνώστης του περιοδικού οφείλω να εκφράσω τη γνώμη-μου για την «μουσικο-

αρχισυντάκτη. Αν δημοσιευόταν ολόκληρη και θα έπιανε τεράστιο χώρο και θα δημιουργούσε κακό προηγούμενο για άλλους αναγνώστες. Η αρχισυνταξία δημοσίευσε λοιπόν τα κυριότερα, κατά κοινή εκτίμηση, και ουσιαστικότερα σημεία στα οποία απάντησα. Ο κ. Μαυρουδής θεώρησε ότι «λογοκρίθηκε», χολώθηκε, έστειλε επιστολές εναντίον-μου σε μουσικούς παράγοντες και απευθύνθηκε σε ένα περιοδικό που, ευτυχώς, είχε όλο τον απαιτούμενο χώρο να δημοσιεύσει το κείμενο. Όμως τις ενέργειές-του αυτές τις πήρα είδηση εντελώς τυχαία. Διότι ο κ. Μ. που τόσο «καταπιέζεται» και κόπτεται περί ελευθερίας, δημοκρατικότητας και δε συμμαζεύεται, δεν είχε καν τη στοιχειώδη ευθύτητα να με ειδοποιήσει για τα δημοσιεύματά-αυτά ώστε να μπορώ, αν θέλω, να του απαντήσω. Όμως την εποχή εκείνη (οι πιο μαύρες μέρες της δικτατορίας) σεβάστηκα την «ευαισθησία»-του και δεν έδωσα συνέχεια. Σήμερα όμως που δεν έχουμε δικτατορία εμφανίζεται το ίδιο καταπιεσμένος ψυχολογικά και με περιλούει, δίχως καν τη στοιχειώδη εντιμότητα προς τους αναγνώστες που διαβάζουν και τους δυο-μας να αναφερθεί σ' αυτά τα περασμένα. Το ίδιο αφρισμένα «προσοδευτικός» και γεμάτος άγχος από την ιδεολογία μιας «εξουσίας» που το φάντασμά-της παρουσιάζεται

μπροστά-του και εκεί όπου δεν υπάρχει, εκτοξεύει υβριστικούς αφορισμούς εναντίον-μου.

Όμως τα περί «προσώπων που δεσπόζουν», «πατερναλιστικής άποψης του μουσικοκριτικού», «εξουσιαστικής σχέσης», «βιαστού και βιαζομένου», «αυταρχικού μουσικοκριτικού», «ψυχολογίας της χαφιεδιστικής παρατηρητικότητας» που καταλήγουν στις... «σχέσεις αστυνομίας - στρατού με το λαό», δίνουν με εκπληκτική ενάργεια το ψυχόγραμμα της προσωπικότητάς-του στο οποίο δε χρειάζεται να προσθέσω τίποτε!

Και για να τελειώνουμε: Επίθετα δεκάκις βιαιότερα έχουν μεταχειριστεί Έλληνες κριτικοί με τους οποίους δε θα περνούσε καν από τη σκέψη-μου να συγκρίνω την ταπεινότητά-μου — από τους Γεώργιο Λαμπιλέτ και Γεώργιο Αξιώτη, στο περιοδικό «Κριτική», του 1903, στο χώρο της μουσικής, ως τον αιεμόνιστο Αιμίλιο Χουρμούζιο, στο χώρο της λογοτεχνίας και του θεάτρου. Αν όμως μια και μόνο βολή-μου προκάλεσε τέτοιες αλυσιδωτές εκρήξεις, τι μεγαλύτερη απόδειξη θα χρειαζόταν ο αναγνώστης για την ευστοχία-της; Και κάθε απροκατάληπτος τρίτος δε θα είχε το δικαίωμα να σκεφτεί ότι η βολή αυτή έπεσε πάνω σε μια αθάτη και καμουφλαρισμένη μπουρταποθήκη οικονομικών συμπεριφορών;

Αθήνα, 8.6.1982
Γιώργος Λεωτσάκος

κριτική» του συνεργάτη-σας κ. Λεωτσάκου που δημοσιεύθηκε στο τεύχος 203 για τη συναυλία της Δίδας Τσέντου και του κ. Σούπλερ.

Θωρώ αβάσιμη και ανέντιμη μια τέτοια «κριτική» που στερείται αναφοράς σε μουσικές έννοιες και όρους που θεμελιώνονται μέσω της μουσικής παιδείας και της ακουστικής αντίληψης. Κάθε κριτική είτε θετική είτε αρνητική οφείλει να εκφράζει τις βάσεις ως προς τις οποίες κρίνεται ένα μουσικό έργο και να οριοθετείται από το σεβασμό προς τους δημιουργούς-του, ώστε να μην καταλήγει σε μια κακοπροαίρετη ύβρη όπως η αναφορά του κ. Λεωτσάκου. Επειδή τέλος μια κριτική είναι μέσο διαπαιδαγώγησης και ενημέρωσης, πιστεύω ότι ο κ. Λεωτσάκος στερείται τέτοιου δικαίωματος.

Νίκος Μάμαλης
Φυσικός-Μουσικός

● Η απάντηση του Γ. Λεωτσάκου στον Ι. Ζώτο:

Φυσικά δε θα καταδεχτώ να παραθέσω... στον κ. Ζώτο τους τίτλους των σπουδών-μου και την εκτενέστατη ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία-μου — εξάλλου και το «Αντί» δε διαθέτει το χώρο-του γι' αυτοδιαφήμιση συνεργατών. Απαντώντας όμως στην κριτική-μου («ΑΝΤΙ» τχ. 197, 22.1.1982), ο κ. Ζ. δια-

στρέφει με τη μεγαλύτερη αναίσθησία το κείμενό-μου, αποδίδοντάς-μου και μάλιστα μέσα σε εισαγωγικά, φράσεις που δεν περιέχει! Έτσι, 1) η φράση «διεφθαρμένη άρχουσα τάξη» που μου αποδίδει ο κ. Ζ. και μάλιστα με έμφαση (μιλά για τη σχέση-του «με τον κόσμο αυτό της κατά Λεωτσάκο «διεφθαρμένης άρχουσας τάξης» δεν υπάρχει π ο υ θ ε ν ά στο κείμενό-μου. Τέτοιο επιστημονικό «ήθος» κυρώνουν τα διγλωσσικά του εξωτερικού; 2) Δεν μίλησα για διορισμούς-του σε θέσεις έμμισθες ή άμισθες, όπως επιχειρεί να υπαινιχθεί, αλλά απλώς για θέσεις κ α ι ρ ι ε ς. 3) Δεν ισχυρίστηκα ότι δεν υπάρχουν Δρυιδισσες (γαλλ. Druidesses). Δε βρήκα όμως σε δύο τουλάχιστον πηγές (λεξικά «Ελευθερουδάκη» και «Πρωίας») τον τύπο... ο και η Δρυίδη που χρησιμοποιεί ο κ. Ζ. Η επιστολή-του εξάλλου έχει ημερομηνία 26 Μαΐου 1982, γράφτηκε δηλαδή 4 ολάκερους μήνες μετά το δημοσίευσμά-μου. Πέρσι κάηκε και φέτο βρώμισε που λένε!

Βέβαια επικαλείται μακροχρόνια απουσία-του στο εξωτερικό. Δε θα αμφισβητούσα καταρχήν τον ισχυρισμό-του αν: 1) το κείμενό-του δε διέστρεψε τόσο κατάφωρα και εξοργιστικά το δικό-μου και 2) αν οι πρόστυχοι υπαινιγμοί-του για την επαγγελματι-

Ο χειρότερος εχθρός τού ταξιδιού είναι η άναβολή. Αποτέλεσμα: Ρουτίνα. Πλήξη καί άνία. Περιορισμένος όρίζοντας. Γι' αυτό **τουλάχιστον** μην αναβάλετε τὸ τηλεφώνημα πού θά φέρει στὰ χέρια σας ΔΩΡΕΑΝ τὸ πρόγραμμα έκδρομῶν ΜΑΝΟΣ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 38, 4ος ΟΡΟΦΟΣ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΝΙΚΗ 10, 4ος ΟΡΟΦΟΣ
ΤΗΛ. ΚΕΝΤΡΟ 3250.711 (10 ΓΡΑΜΜΕΣ)

κή-μου πορεία δεν ήταν πιστή αντιγραφή της «επιχειρηματολογίας» άλλων πρόσφατων επιστολογράφων. Πώς να μην αναρωτηθεί κανένας μήπως και ο κ. Ζ. μη τολμώντας να με αντιμετωπίσει τότε μόνος-του (δε βρέθηκε δα ένας άνθρωπος να του στείλει το απόκομμα της κριτικής στο εξωτερικό;) σήμερα επωφελείται και χύνει φαρμάκι ως μέλος της ίδιας «ορχήστρας» αντιφρονούντων και υπό τον ίδιο «αρχιμουσικό»; Αλλά' ας δεχτούμε, έστω, ότι λέει αλήθεια. Μην ισχυριστεί όμως ότι... τώρα μόλις «έμαθα» ποιος είμαι, δηλαδή αμαθής, χωρίς διπλώματα κτλ. ή ότι η αγγελική ψυχή-του ξέχασε τα όσα του είχα γράψει παλιότερα! Διότι πέρσι τον Ιούλιο που συναντηθήκαμε τυχαία στην Κέρκυρα μου έγινε φόρτωμα εκμένοντας τουλάχιστον τρεις φορές να μου προσφέρει ένα ντρινκ (ελληνικά: ποτό), όπως έλεγε. Την πρόσκλησή-του, τουλάχιστον περίεργη, την απέφυγα όσο μπορούσα ευγενικότερα. Ξέρω δα καλά τι κρύβεται πάντα σχεδόν κάτω από μια «μελιστάλαχτη», σαλονιστική και αφόρητα επιτηδεύμενη «ευκρίπεια». Η σημερινή επιστολή του κ. Ζώτου είναι τρανταχτή απόδειξη ότι δεν έπεσα καθόλου έξω γι' αυτόν.

● Η απάντηση από τον Γ. Λεωτσάκο στους Π. Τριανταφυλλίδη και Ν. Μάμαλη:

Κοινή απάντηση στη β' επιστο-

λή των κ. Πάνου Τριανταφυλλίδη και Νίκου Μάμαλη, που δεν αναφέρει καν αν άκουσε το ακρόαμα. Η απάντηση απευθύνεται κυρίως στους αναγνώστες του «Αντί», γιατί είναι βέβαιο ότι οι επιτιθέμενοι δεν θα θελήσουν να λάβουν τίποτε υπόψη-τους. Οσοδήποτε κι αν ορισμένα ακρόαματα από τη φύση-τους αποτελούν ύβρη προς τη στοιχειωδέστερη ευαισθησία του ακροατή, η κάθε κριτική-μου όσοδήποτε έντονη δεν αποτελεί ποτέ ύβρη και δε στρέφεται ποτέ εναντίον προσωπών αλλά εναντίον πραγμάτων και καταστάσεων. Αρνούμαι με αγανάκτηση και με τον κατηγορηματικότερο τρόπο να αποδεχτώ το χαρακτηρισμό «ύβρη» για τα κείμενά-μου. Τις προσωπικές ύβρεις και τις αποτροπιαστικές συκοφαντίες, δυστυχώς, μάλλον σε μερικές από τις επιστολές που στάλθηκαν θα έπρεπε να αναζητήσει κανείς — σε μια απελπισμένη προσπάθεια να καταργήσουν την ίδια την κριτική. Διερωτώμαι ωστόσο αν ο κ. Τριανταφυλλίδης και άλλοι θα αναγνωρίαν στον οποιοδήποτε ακροατή (όχι μουσικοκριτικό) το αναφαίρετο δικαίωμά-του να αποδοκιμάσει (καλώς ή κακώς) ένα οποιοδήποτε ακρόαμα. Αλλά η κριτική στην Ελλάδα είναι καλή μόνον όταν θωπεύει ενώ φοβόμαστε ότι σιωπήλα, αλλά σίγουρα, το δικαίωμα της αποδοκιμασίας έχει αφαιρεθεί ακόμη και από τον απλό ακροατή. Γ.Λ.

Η Αλεξάνδρα Μπακαλάκη
γράφει για το βιβλίο
του Στ. Βουτουρά
«Η γυναίκα στη
μισθωτή εργασία».
Αθήνα 1981.
Εκδ. Παπαζήση.

Ένα πολύ μεγάλο μέρος των ερευνών που πραγματεύονται τη θέση της γυναίκας σε διάφορες κοινωνίες ασχολούνται με το πρόβλημα της γυναικείας εξωοικιακής εργασίας. Οι λόγοι για την επιλογή αυτή είναι πολλοί. Ανάμεσά-τους, η αποδοχή της εργασίας και της οικονομικής κατάστασης σαν τα βασικά κριτήρια για τον προσδιορισμό της θέσης (status) οποιασδήποτε κοινωνικής ομάδας· η αντίληψη ότι η συμμετοχή στην παραγωγή είναι ο κύριος παράγοντας για την απελευθέρωση των γυναικών — θέση διατυπωμένη πρώτα από τον Έγκελς· τέλος, ακόμη ένας λόγος για την προτίμηση της γυναικείας εργασίας σαν αντικείμενο έρευνας, είναι και η σχετική αφθονία στατιστικών στοιχείων και γενικά «αντικειμενικών» δεδομένων που αντιστοιχούν δεν υπάρχουν για άλλα θέματα, π.χ. γυναίκα και σεξουαλικότητα, οικογένεια, κτλ.

Ένα από τα βασικά συμπεράσματα που βγαίνει από τη θεωρήση της μέχρι τώρα βιβλιογραφίας πάνω στο θέμα — καθώς και από τα αποτελέσματα κοινωνικής πολιτικής σε σοσιαλιστικές χώρες, όπου η ισότητα στο χώρο της εργασίας πλησίασε να γίνει πραγματικότητα (Scott 1974), είναι ότι η ενσωμάτωση των γυναικών στην παραγωγή και η μισθολογική-τους εξίσωση με τους άντρες είναι απαραίτητες, αλλά όχι επαρκείς προϋποθέσεις για την απελευθέρωσή-τους. Αυτό, γιατί η γυναικεία καταπίεση δεν εξαντλείται μόνο στο χώρο της εργασίας ή στο δημόσιο χώρο γενικά, αλλά συντηρείται και στον ιδιωτικό χώρο του σπιτιού, της οικογένειας και των προσωπικών σχέσεων (Σκουτίρη - Διδασκάλου 1980). Το συμπέρασμα αυτό βέβαια δεν μειώνει τη σημασία των γυναικείων αιτημάτων για ισότητα στην εργασία ή της έρευνας πάνω στη γυναικεία απασχόληση. Βοηθάει απλά την, έστω χοντρική τοποθέτηση του προβλήματος «γυναίκα και εργασία»

σε ένα ευρύτερο πλαίσιο και το συσχετισμό-του με έννοιες όπως «θέση της γυναίκας» και «απελευθέρωση».

Το βιβλίο του καθηγητή Σταύρου Βουτουρά μελετάει τη γυναικεία εργασία και ιδιαίτερα αναφέρεται στις μισθωτές που απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, παρόλη την έμφαση στην εργασία, ο συγγραφέας προσεγγίζει τα προβλήματα της εργαζόμενης σαν άμεσα συνυφασμένα με τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία κι όχι σαν απλά αποτελέσματα εργατικής πολιτικής.

Η μελέτη αποτελείται από επτά κεφάλαια (147 σελίδες). Στα πρώτα πέντε (σ. 13-99) θίγονται τα προβλήματα της μισθωτής στο διεθνές, τον ευρωπαϊκό και τον ελληνικό χώρο. Συγκεκριμένα, τα τρία πρώτα κεφάλαια (σ. 13-61) αναφέρονται στην νομοθεσία που αφορά την ισότητα αμοιβών και ευκαιριών μεταξύ αντρών και γυναικών. Οι πηγές είναι κυρίως νομικά κείμενα. Το τρίτο κεφάλαιο (σ. 63-78) περιγράφει την πραγματική κατάσταση της μισθωτής με βάση στατιστικά στοιχεία. Επίσης, εκθέτει τα συμπεράσματα δύο ερευνών σχετικά με τα αίτια της κατάφωλα ανισότητας στην εργασία και την δημιουργία κοινωνικής πολιτικής για την εξάλειψή-της. Το πέμπτο κεφάλαιο (σ. 79-99) εξετάζει τη θέση της διεθνούς νομολογίας πάνω στην ανισότητα στην εργασία, όπως αυτή εμφανίζεται μέσα από την εκδίκηση συγκεκριμένων υποθέσεων που αφορούν διακρίσεις σε βάρος των γυναικών.

Το επόμενο κεφάλαιο, «Σκέψεις για τη Γυναικεία Εργασία» (σ. 101-123) θίγει μια σειρά από θεωρητικά προβλήματα σχετικά με τον τριπλό ρόλο της γυναίκας και συζύγου, μητέρας και εργαζόμενης, την ανισότητα ανάμεσα στα φύλα και τις αιτίες-της, την οικιακή εργασία και την πορεία προς την απελευθέρωση στα πλαίσια της μεταβιομηχανικής, συμμετοχικής κοινωνίας. Εδώ ο συγγραφέας παραθέτει δικές-του σκέψεις και χρησιμοποιεί ορισμένα γενικά κοινωνιολογικά κείμενα καθώς και βιβλιογραφία σχετική με το γυναικείο ζήτημα.

Το έβδομο κεφάλαιο (σ. 125-147) τέλος, παρουσιάζει τα συμπεράσματα μιας έρευνας που έ-

γινε το 1977 από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Αποτελεί συνέχεια μιας παρόμοιας έρευνας του 1975 κι εξετάζει την επιρροή του γυναικείου κινήματος μεταξύ 1975-1977 καθώς και το κατά πόσον η δουλειά έξω απ' το σπίτι βοηθάει στην καλύτερευση της ζωής των γυναικών γενικά και προωθεί την ένταξή-τους στη δημόσια ζωή των χωρών της ΕΟΚ. Ο Σ. Βουτουράς περιγράφει και μια δική-του προσπάθεια για έρευνα στην Ελλάδα το 1980. Με σκοπό να ερευνήσει την πραγματική κατάσταση των γυναικών, τις επιθυμίες-τους για αλλαγή της κατάστασης αυτής, καθώς και τις γνώσεις και την ιδεολογική-τους τοποθέτηση πάνω στην ανισότητα στην εργασία, μοίρασε εκατό ερωτηματολόγια σε εργάτριες ενός εργοστασίου.

Δεδομένης της έλλειψης κειμένων σχετικά με τη θέση της γυναίκας στην ελληνική βιβλιογραφία, η έκδοση του βιβλίου του Βουτουρά αποτελεί θετικό γεγονός. Η βασική αρετή του βιβλίου έγκειται στην επιτυχημένη προσπάθεια του συγγραφέα να οργανώσει και να παρουσιάσει με κατανοητό τρόπο ένα υλικό που λόγω του νομικού-του χαρακτήρα είναι δυσπρόσιτο στους μη ειδικούς. Αναφέρονται εδώ στα πέντε πρώτα κεφάλαια που, αν και δεν καλύπτουν λεπτομερώς τη νομική και την πραγματική κατάσταση μιας συγκεκριμένης ομάδας γυναικών, δίνουν ωστόσο στοιχεία που επιτρέπουν κάποια σύγκριση μεταξύ των ελληνίδων κι άλλων εργαζόμενων. Το πέμπτο κεφάλαιο, που δίνει παραδείγματα δικαστικών αγώνων που έκαναν γυναίκες άλλων χωρών για να κατοχυρώσουν τα δικαιώματά-τους, έχει ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα, όπου υπάρχουν ακόμα αρκετοί επαγγελματικοί κλάδοι ανοιχτοί μόνον σ' εκείνους που, εκτός άλλων «προσόντων» διαθέτουν και πιστοποιητικό μητρώου αρρένων.

Οι πληροφορίες των πέντε πρώτων κεφαλαίων, αν και χρήσιμες και κατατοπιστικές, είναι ωστόσο λίγο μετώρες. Αυτό γιατί πρώτον, ο συγγραφέας δεν φανερώνει από την αρχή την τοποθέτησή-του πάνω στο πρόβλημα της φύσης της γυναικείας καταπίεσης και του ρόλου της εργασίας σαν παράγοντα που συμβάλλει στην απελευθέρωση. Και δεύτερον, γιατί περιγράφει την εξέλιξη της σύγχρονης νομοθεσίας χωρίς να αναφέρεται καθόλου στις ιστορικές διαδικασίες που συνέβησαν στη διαμόρφωσή-της. Πιο συγκεκριμένα, δεν θέτει το πρόβλημα του ρόλου του καπιταλισμού σαν πλαισίου για τη γυναικεία εργασία και τη δημιουργία της νομοθεσίας που σήμερα τη διέπει.

Τα κενά αυτά έρχεται να καλύψει, λίγο πρωθυστερα, το έκτο κεφάλαιο, «Σκέψεις για τη Γυναικεία Εργασία». Εδώ ο συγ-

γραφέας σωστά επιχειρεί να δει το πρόβλημα της εργαζόμενης σαν ευρύτερα κοινωνικό κι όχι απλά εργασιακό και να συνδέσει τη θέση της γυναίκας στην εργασία με τη ζωή-της και την κοινωνική ύπαρξή-της γενικότερα. Το πρόβλημα όμως είναι ότι μέσα σε είκοσι σελίδες καταπιάνεται με πάρα πολλά ζητήματα, με τρόπο «σκόρπιο», όπως ομολογεί ο ίδιος (σ. 103), εκφράζοντας απόψεις συχνά αντιφατικές κι ασυνδέτες μεταξύ-τους, ή ιδέες που απλώς αναφέρονται χωρίς να αναλύονται σε βάθος: π.χ. οι αντιλήψεις της Jeannette Laot και της Simone de Beauvoir για τον αμοιβαίο συσχετισμό και ταυτόχρονο διαχωρισμό μεταξύ ταξικών αγώνων και φεμινιστικών διεκδικήσεων. Επίσης, ο συγγραφέας κάνει επανειλημμένες αναφορές στις «βιολογικές διαφορές των φύλων» (σ. 112, 114, 123). Αν και μάλλον ασαφείς, οι αναφορές αυτές επιβεβαιώνουν τελικά τις τρέχουσες προκαταλήψεις περί της σημασίας των βιολογικών διαφορών σαν αιτίων κοινωνικής ανισότητας.

Πέρα από τις διαφορές απόψεις για την ισότητα / ανισότητα των φύλων, ο συγγραφέας προχωρεί και σε μια θεωρήση της πορείας της γυναικείας απελευθέρωσης μέσα στον προηγμένο καπιταλισμό. Πιστεύει ότι αυτή η απελευθέρωση είναι καθ' όλα αρμονική με τις αξίες της μεταβιομηχανικής συμμετοχικής κοινωνίας, που τα δημοκρατικά-της πλαίσια απαιτούν την ισότητα της γυναίκας και παρέχουν πρόσφορο έδαφος για την αναθεώρηση αντρικών και γυναικείων ρόλων.

Το πρώτο πρόβλημα της ανάλυσης αυτής είναι ότι δεν είναι πιστική. Μια μέση αναγνώστρια που διαβάζει εφημερίδα θα δυσκολευτεί να δει τη σημερινή Αγγλία ή τις ΗΠΑ σαν κοινωνίες ήδη ή δύναμει συμμετοχικές. Αλλά πέρα από το ερώτημα του κατά πόσον είναι δυνατόν να υπάρξει συμμετοχική και ταυτόχρονα καπιταλιστική κοινωνία, γενικά υπάρχει και το πρόβλημα του συσχετισμού της Ελλάδας με τη συμμετοχική κοινωνία. Μπορούμε, δηλαδή, να πούμε ότι η ελληνική κοινωνία βαδίζει να γίνει συμμετοχική; Ο συγγραφέας πιστεύει στην πορεία αυτή και αναφέρει μερικές από τις ευνοϊκές συνθήκες που έχει για τις γυναίκες. Για παράδειγμα (σ. 120-121), μιλάει για την επίδραση της συμμετοχικής κοινωνίας στην οικογένεια με αποτέλεσμα τον κλονισμό της πατρικής εξουσίας που ευνοεί την απελευθέρωση των γυναικών.

Από την άλλη μεριά όμως, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η καπιταλιστική ανάπτυξη (ή υπανάπτυξη) συνήθως συντελεί και στη διάσπαση της εκτεταμένης οικογένειας και την επικράτηση της μικρότερης «πυρηνικής» ομά-

Εξόρμηση

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

δας. Αυτό μπορεί να διευκολύνει τις γυναίκες από πολλές απόψεις: στερεί όμως τις εργαζόμενες από τη βοήθεια που προσφέρουν οι μάννες και οι πεθερές στο μέγαλωμα των παιδιών και την οικιακή φροντίδα γενικά. Οι επιπτώσεις λοιπόν, της ανάπτυξης (ή υπανάπτυξης) στη ζωή των γυναικών δεν είναι αυτονόητες. Το κατά πόσον η καπιταλιστική ανάπτυξη στην Ελλάδα συνετέλεσε σε κάποια απελευθέρωση των γυναικών και σε ποιούς τομείς, θα 'πρεπε να είναι αντικείμενο έρευνας γιατί είναι ένα θέμα για το οποίο γνωρίζουμε πολύ λίγα. Κι επί πλέον, η μελέτη του προβλήματος αυτού πρέπει να συνοδεύεται κι από ένα ερώτημα σχετικά με τις διαφορετικές συνέπειες της ανάπτυξης σε διάφορες ομάδες γυναικών, γιατί, συμμετοχική ή μη, η κοινωνία-μας παραμένει ταξική. Οπωσδήποτε πάντως, στην ανάλυση των προβλημάτων αυτών δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι θεωρητικά δεν πρέπει να εξισώνουμε την τεχνολογική ανάπτυξη και τη δυτικού τύπου πρόοδο με τη βελτίωση της θέσης της γυναίκας. Πολλές μελέτες δείχνουν ότι ο εκδυτικισμός υπανάπτυκτων χωρών όχι μόνο δεν συνέβαλε πάντα στη γυναίκα απελευθέρωση, αλλά σε πολλές περιπτώσεις συνετέλεσε και στο αντίθετο (Boserup 1970, Leacock 1977, Remy 1975, Rutto 1975)¹.

¹Ασχετα όμως με την πλεονε-

κτική / μειονεκτική θέση της γυναίκας στον καπιταλισμό σε σχέση με προηγούμενα συστήματα, που αποτελεί και μεγάλο θεωρητικό ζήτημα, η τόσο εύκολη εναρμόνιση της γυναικείας απελευθέρωσης με τις επιδιώξεις και τη φύση της συμμετοχικής κοινωνίας «κυκλώνει» και τα πιο ενδιαφέροντα θεωρητικά ερωτήματα, όπως: η σχέση μεταξύ ταξικού αγώνα και φεμινιστικών διεκδικήσεων, το πρόβλημα της απορόφησης του κόστους της κοινωνικοποιημένης οικιακής εργασίας σ' ένα καπιταλιστικό σύστημα, οι επιπτώσεις που έχουν στις γυναίκες, διαδικασίες συνυφασμένες με τη λειτουργία του κράτους, όπως η επιταγή για συνεχή αύξηση της παραγωγικότητας, δημογραφική πολιτική που ν' ανταποκρίνεται στη ανάγκες της οικονομίας κτλ.

Μέσα στα πλαίσια της συζήτησης για την πορεία προς την απελευθέρωση στην Ελλάδα ο Σταύρος Βουτυράς μιλάει για την ανάγκη «ανατροπής του σημερινού τύπου γυναικάς» σαν απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή των αρχών της ισότητας. Το σχόλιο είναι ασαφές, αν όμως πάρουμε υπόψη ορισμένες προηγούμενες γνώμες του συγγραφέα, εννοεί μάλλον ότι οι γυναίκες θα 'πρεπε να παραιτηθούν από μερικά προνόμια που τώρα έχουν (σύntαξη του πατέρα, κτλ., σ. 114-115) και να αναπρο-

σαρμοστούν ψυχολογικά στον καινούριο ρόλο-τους σαν ίσες. Ό,τι όταν, και αν φτάσουμε στην ισότητα θα αλλάξουν πολλά, δεν αμφιβάλλει κανείς. Η αναφορά ωστόσο στον αντιδραστικό χαρακτήρα του «παραδοσιακού τύπου γυναικάς» και στην ανάγκη για ανατροπή-του, είναι πρωθύστερη, θυμίζει τις κοινωνιολογικές μελέτες «προβληματικών», «μη προνομιούχων» ή «στερημένων» ομάδων που άνθισαν στις ΗΠΑ πριν μερικά χρόνια και που δείχνουν — με επιστημονικό τρόπο ότι οι ευθύνες για τη φτώχεια, την αμορφωσιά, την εξαθλίωση βαρύνουν τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους.

Παρόμοιες αναφορές στον χαρακτήρα των γυναικών κάνει ο συγγραφέας στο τελευταίο κεφάλαιο. Αναφέρει διάφορους πιθανούς λόγους για την αποφυγή απαντήσεων στα ερωτηματολόγια-του από το 92% των γυναικών. Η αποφυγή αυτή τον εκπλήσσει και τον απογοητεύει, και την αποδίδει ίσως σε αδιαφορία, τεμπελιά, ραγιαδισμό, κτλ., και μάλλον όχι σε φόβο ή πίεση της επιχείρησης και του συνδικάτου. Όμως ανάμεσα στις πιθανές αιτίες για την αποφυγή θα 'πρεπε να αναφέρει την έλλειψη οικιότητας των εργαζόμενων και του ελληνικού κοινού γενικά με κοινωνικές έρευνες και ερωτηματολόγια. Επίσης, το γεγονός ότι κατά πάσαν πιθανότητα οι γυναίκες

αυτές δεν έχουν προηγούμενη εμπειρία αποτελεσματικού ενδιαφέροντος για τα προβλήματά-τους από κάποιο τρίτο πρόσωπο. Άλλες μελέτες ωστόσο (Λαμπίρη — Δημάκη 1965, Νικολαΐδου 1981), δείχνουν ότι ένα ουσιαστικότερο πλησίασμα των ανθρώπων αυτών είναι δυνατό, και συνεπώς θα ήταν λίγο υπερβολικό να πούμε ότι η αποτυχία αυτής της έρευνας βαρύνει αποκλειστικά τις εργάτριες.

Σαν σύνολο, το βιβλίο του Βουτυρά περιέχει χρήσιμες νομικές και στατιστικές πληροφορίες. Η κύρια συμβολή-του στη δημιουργία κοινωνικής πολιτικής είναι η άποψη του συγγραφέα ότι το πρόβλημα της εργαζόμενης σχετίζεται με την όλη κοινωνική ύπαρξη και τη θέση της γυναίκας. Πέρα από αυτό όμως, και με εξαίρεση την πρόταση για την ανατροπή του σημερινού τύπου γυναικάς, το βιβλίο δεν παρουσιάζει σαφείς προτάσεις για τη δημιουργία κοινωνικής πολιτικής. Θέτει απλώς ορισμένα ζητήματα, οπωσδήποτε βασικά για τη συγκρότηση μιας τέτοιας πολιτικής, χωρίς όμως να τα αναλύει σε βάθος και να τα συσχετίζει διεξοδικά μεταξύ-τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

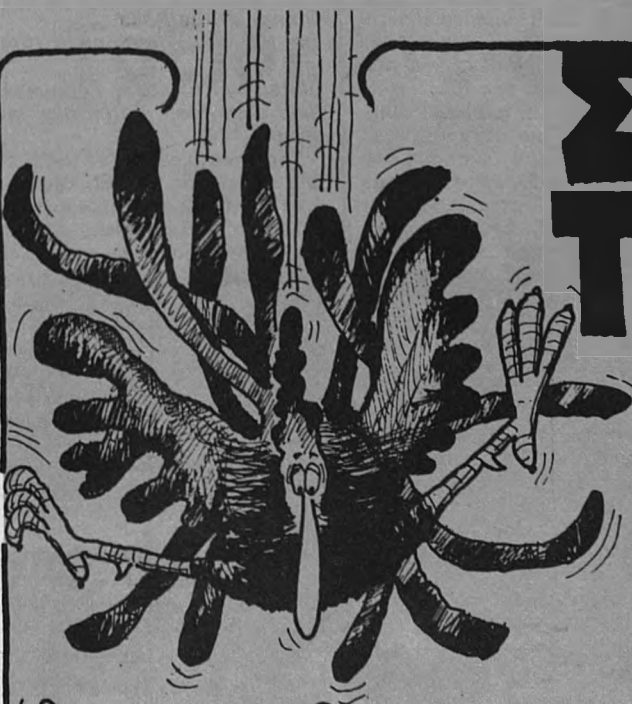
1. Συλλογή άρθρων για τις συνέπειες, της οικονομικής ανάπτυξης, στη θέση της γυναίκας περιέχεται στο πρώτο τεύχος του τρίτου τόμου του αμερικανικού περιοδικού Signs (1977) που είναι και αφιερωμένο στο θέμα.

— από τη **ΒΑΒΕΛ**

ένα καταλπηκτικό άλμπουμ

του **Αρκά**

ΣΙΓΑ Τ'ΑΥΤΑ

κι ακόβη:

ΤΡΙΕΣ ΠΟΥΤΑΝΕΣ

του Cori

ένα αλληλωτικό άλμπουμ για τραγικές πουτάνες

Αρκά

βαβελ

☎ 36 35 090

ΣΟΛΩΝΟΣ 114 - 2ος ΟΡΟΦΟΣ

ΣΤΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

η βαβελ δεν είναι μόνο ένα περιοδικό κομικς **κάθε μήνα**

Βιβλιο-παρουσίαση

ΝΙΚΟΣ ΠΟΛΥΖΟΣ

Δημογραφική πρόκληση
Υπογεννητικότητα και γήρανση
στην Ελλάδα
Εκδ. Εξάντας, Αθήνα 1981

Μια ενδιαφέρουσα μελέτη του Ν. Πολύζου, καθηγητή στο Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης της Παντείου, για το δημογραφικό πρόβλημα. Ιδιαίτερα για την Ελλάδα η οποία εισήλθε στην ομάδα των 26 από τις 33 βιομηχανικές χώρες με δείκτη γεννήσεων που ταυτίζεται, πλησιάζει ή υπολείπεται ελάχιστα από τον κατώτατο δείκτη της πληθυσμιακής αναπαραγωγής, η εργασία αυτή αποκτά πρόσθετο ενδιαφέρον. Ακόμα, η Ελλάδα αποτελεί μοναδικό φαινόμενο δημογραφικής ανισορροπίας στα Βαλκάνια και στην Ευρώπη, πράγμα που έχει μεγάλες κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες, αν προστεθεί και η άνιση αστικοποίηση με τη εισροή μεγάλου μέρους του πληθυσμού στην Αθήνα.

Με πολλά στοιχεία για τη φυσική κίνηση του πληθυσμού, την εξωτερική και εσωτερική μετανάστευση, τα δημογραφικά φαινόμενα και τη δημογραφική πολιτική, η μελέτη αυτή καλύπτει αρκετά το κενό της σχετικής ελληνικής βιβλιογραφίας.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ Ν. ΚΕΦΑΛΑΣ

Το δικαίωμα της προσωπικότητας των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου
Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1982

Ο συγγραφέας επιχειρεί με αυτή τη μελέτη να συζευξει τις έν-

νοιες «νομικά πρόσωπα» και «προσωπικότητα» ταυτόχρονα δε να θεμελιώσει την άποψη πως τα νομικά πρόσωπα είναι φορείς του λεγόμενου «γενικού δικαιώματος της προσωπικότητας».

Η εργασία είναι εμπλουτισμένη με το σύνολο σχεδόν των δημοσιευθέντων τα τελευταία χρόνια δικαστικών αποφάσεων καθώς και από τις πιο σημαντικές αποφάσεις της αλλοδαπής, κυρίως γερμανικής, νομολογίας. Σημαντική ακόμη για κάθε ενδιαφερόμενο είναι η παρατιθέμενη σχετική βιβλιογραφία, ελληνική και ξένη, όπως και η εμφάνιση θέσεων που με πρώτη ματιά ίσως θεωρηθούν σαν τολμηρές ή υπερβολικές.

ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

Πεδίον Άρεως
Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1982

Η δεύτερη έκδοση της ποιητικής συλλογής «Πεδίον Άρεως» του Ν. Βαγενά. Είναι το πρώτο ποιητικό βιβλίο του συγγραφέα που εκδόθηκε το 1974 και περιέχει ποιήματα των ετών 1970-74. Στη νέα έκδοση περιλαμβάνεται και ένα ανέκδοτο ποίημα το οποίο είχε παραλειφθεί από την πρώτη. Χαρακτηριστικά της ποιήσης του Βαγενά είναι ο ειρωνικός τόνος, η καθημερινότητα του λεξιλογίου, το θέμα του έρωτα και η περιγραφή της προσωπικής υποδοχής των κοινωνικών γεγονότων που σημάδεψαν την εποχή κατά την οποία γράφτηκαν τα ποιήματα.

ΜΠΡΙΓΚΙΤΤΕ ΣΒΑΪΤΚΕΡ

Πως γίνεται αλμυρή η θάλασσα
Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1981

Είναι το πρώτο μυθιστόρημα της Αυστριακής συγγραφέας Μπριγκίττε Σβάιγκερ και μεταφράστηκε στα ελληνικά από τη Λήδα Μοσχονά. Στο ευαίσθητο αυτό μυθιστόρημα η συγγραφέας καταπνέεται με την απάντηση ερωτημάτων για «μια γυναίκα πλαισιωμένη από σύζυγο, οικογένεια, εραστή ή, τελειομένων συνδέεται τη μορφή των σύγχρονων σχέσεων. Πώς αισθάνεται; Τι κάνει για να βγει από το χρυσό κλουβί-της; Ποιά είναι η σύγκρουσή-της με τον κόσμο που την περιβάλλει;».

ΚΥΠΡΟΣ, Ιστορία, Προβλήματα
και αγώνες του λαού-της
Επιμέλεια: Γιώργος Τενεκίδης,
Γιάννος Κρανιδιώτης
Εκδ: «Εστία» 1981

Ογκώδες συλλογικό έργο που επιδιώκει, και σε μεγάλο βαθμό πετυχαίνει, να προσφέρει μια συνολική εικόνα «των ιστορικών δεδομένων και των ποικίλων προβλημάτων που παρουσιάζει σήμερα η Κύπρος». Οι 14 εργασίες που συνθέτουν το βιβλίο υποδιαίρονται σε δύο ξεχωριστές ενότητες. Την πρώτη ενότητα αποτελούν πέντε εργασίες οι ο-

ποιές δίνουν μια φασματική επισκόπηση της κυπριακής ιστορικής εξέλιξης: ο Β. Καραγιώργης πραγματεύεται την εποχή της Αρχαιότητας, ο Αθ. Παπαγεωργίου τους Βυζαντινούς χρόνους, ο Γ. Γιωργής την περίοδο 1191 - 1878, ο Γ. Τσαλακός την πρώτη φάση της Αγγλοκρατίας, μέχρι την εξέγερση του 1931 και ο Λ. Ιεροδιακόνου την τελευταία περίοδο πριν από την Ανεξαρτησία. Η ιστορική αυτή αναδρομή, που τόσο λείπει από άλλα βιβλία που αναφέρονται στο κυπριακό πρόβλημα, είναι πολλαπλά χρήσιμη γιατί έρχεται να καλύψει, ένα πραγματικό κενό για τον μέσο ελλαδίτη αναγνώστη, που κατά κανόνα αγνοεί τελείως την ιστορία της Κύπρου.

Το δεύτερο και εκτενέστερο μέρος του βιβλίου πραγματεύεται τις διάφορες όψεις αυτού που έχει πλέον πολιτογραφηθεί ως «κυπριακό πρόβλημα». Το τμήμα αυτό του βιβλίου αρχίζει με μια εξαιρετικά εμπεριστατωμένη και τεκμηριωμένη μελέτη του Γ. Τενεκίδη, όπου εξετάζεται η διεθνής πτυχή του κυπριακού με βάση το σχήμα διεθνοποίηση-αποδιεθνοποίηση, αλλά και τη «διαλεκτική σχέση που υπάρχει εκ των πραγμάτων ανάμεσα στις δύο αυτές έννοιες». Γι' αυτό, παράλληλα με την ανάλυση των διαδικασιών εκείνων που οδήγησαν στη διεθνοποίηση του κυπριακού (αρχίζοντας από την πρώτη ελληνική προσφυγή στον ΟΗΕ το 1954) παρουσιάζονται και κρίνονται, κατ' αντιπαράθεση, τα αντίρροπα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν, την ίδια περίοδο, με στόχο την αποδιεθνοποίηση του προβλήματος (αρχίζοντας από την τριμερή διάσκεψη του Λονδίνου το 1955, και φτάνοντας μέχρι τις πρόσφατες διακοινοτικές συνομιλίες). Στο ίδιο γενικό πλαίσιο θεώρησης του κυπριακού προβλήματος εντάσσονται και τρία ακόμη άρθρα, απ' αυτά που περιέχονται στο δεύτερο μέρος του βιβλίου: ο Νίκος Κρανιδιώτης αναφέρεται στις σχέσεις Αθηνών-Λευκωσίας από το 1960 έως το 1974 και στην πρακτική εφαρμογή της έννοιας του «εθνικού κέντρου» ο Βαγγέλης Κουφουδάκης εξετάζει τη στάση των δύο υπερδυνάμεων στο κυπριακό κατά την τελευταία εικοσαετία και ο Γιάννος Κρανιδιώτης προσφέρει μια πλήρη επισκόπηση των διακοινοτικών συνομιλιών, μετά την τουρκική εισβολή, επισημαίνοντας με σαφήνεια όλες τις επιμέρους πτυχές-τους.

Συμπληρωματικό μπορεί να θεωρηθεί και το άρθρο του Α. Σοφοκλέους, που με γεωγραφική μεθοδολογική προσέγγιση, αναλύει την εδαφική πτυχή του κυπριακού προβλήματος. Τα υπόλοιπα τέσσερα άρθρα του βιβλίου μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες. Ο Μιχ. Ατταλίδης (κοι σχέσεις των Ελληνοκυπρίων

με τους Τουρκοκύπριους) και ο Πασχ. Κιτρομηλίδης («το ιδεολογικό πλαίσιο της πολιτικής ζωής στην Κύπρο») επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον-τους σε διαφορετικά, από πρώτη άποψη, θέματα, πραγματεύονται ουσιαστικά το ίδιο πρόβλημα — την ανάπτυξη της διαλεκτικής της μισαλλοδοξίας — με τελικό ζητούμενο την υπέρβαση του παρελθόντος και την ανάδειξη της «λάνθάνουσας» κυπριακότητας. Τα δύο άλλα άρθρα, του Κ. Τορνάρη («η γένεση της Κυπριακής Δημοκρατίας και οι νομικές επιπτώσεις-της») και του Α. Λοΐζου («το πραξικόπημα, οι πραξικοπηματίες και το δικαίον») αφορούν δύο βασικότερα θέματα της σύγχρονης κυπριακής ιστορίας, τα οποία όμως αναλύουν από αυστηρά νομική άποψη.

Από τη συνοπτική παρουσίαση που προηγήθηκε γίνεται φανερό το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του συλλογικού αυτού έργου. Κάποιες αναπόφευκτες ανισότητες ανάμεσα στα διάφορα άρθρα, ή ορισμένα κενά (είναι π.χ. αισθητή η έλλειψη μιας συνολικής διαπραγμάτευσης του θέματος πραξικόπημα - εισβολή) δεν μειώνουν καθόλου τη σημασία αυτού του βιβλίου, που αποτελεί πραγματικά ένα αξιόλογο βοήθημα και όργανο μελέτης, πάνω στο πάντα επίκαιρο, και βαθιά συναρτημένο με τη γενικότερη πολιτική και εθνική ζωή της Ελλάδας, κυπριακό πρόβλημα.

Greece at the Polls
The National Elections of 1974
and 1977
Edited by Howard R. Penniman
Εκδ: American Enterprise Institute, 1981

Στη γνωστή σειρά "At the Polls", που εκδίδει το AEI, και η οποία καλύπτει τις περισσότερες εκλογικές αναμετρήσεις που γίνονται στις διάφορες χώρες, η πρώτη μελέτη αφιερωμένη στην Ελλάδα. Γράφουν ο Ρόνι Μακρίδης, ο Φαίδων Βεγλερής (για τον εκλογικό νόμο), ο Γιάννης Λούλης (για τη Νέα Δημοκρατία), ο Θάνος Βερέμης (για την ΕΔΗΚ), ο Άγγελος Ελεφαντής (για το ΠΑΣΟΚ), ο Μιχάλης Παπαγιαννάκης (για την Ελληνική Αριστερά) και ο Θ. Κουλουμπής (για την εξωτερική πολιτική και τα γενικά συμπεράσματα). Τα άρθρα αναφέρονται κυρίως στις εκλογές του 1977, με μια μικρή αναδρομή στο 1974. Το βιβλίο κυκλοφόρησε πριν από τις πρόσφατες βουλευτικές εκλογές.

Χ.Σ. ΒΡΟΝΤΟΣ
Diabolus In musica
Εκδ: Gutenberg, Αθήνα 1982

Το βιβλίο αποτελείται από τρία διαφορετικά μέρη. Στο πρώτο επιχειρείται η ανάλυση του έργου δύο μεγάλων ελλήνων συνθετών, του Νίκου Σκαλκώτα και του Γιάννη Χρήστου.

Ακολουθούν τέσσερα δοκίμια για την κατάσταση της μουσικής

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

... Μια πρωτότυπη «Δεξίωση» που σατιρίζει με λεπτό χιούμορ πλήθος Ελληνικών επωνύμων...

Κεντρική διάθεση: Αφοί Βλάσση
Σόλωνος 112, τηλ. 36.12.900

στην Ελλάδα και την προσπάθεια «κοινωνικοποίησης» ή καλύτερα εξωτερικής πολιτικής επέμβασης πάνω στην πνευματική δημιουργία.

Τέλος το βιβλίο κλείνει μ' ένα διήγημα «μουσικής φαντασίας» που καταγράφει τους — όχι αδικαιολόγητους — φόβους του συγγραφέα για «τον πνευματικό μεσαίωνα» που πλησιάζει και τον παραμερισμό της μουσικής (τουλάχιστον της λεγόμενης σοβαρής) εξαιτίας της βιομηχανοποίησης του τραγουδιού και της έλλειψης μουσικής παιδείας.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΛΩΝΑΣ

Τα δάκρυα είναι γένους ουδέτερου

Εκδ: Αστέρι, Αθήνα 1981

Είναι το πρώτο βιβλίο του συγγραφέα. Περιλαμβάνει σειρά από διηγήματα με ιδιαίτερο προσωπικό ύφος γραφής. Μια ακόμα δουλειά του συγγραφέα μπορεί να δείξει και τις δυνατότητες που φαίνεται ότι υπάρχουν από την πρώτη-του αυτή συλλογή με διηγήματα.

ΓΩΡΓΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΑΚΗΣ

Πετροπόλεμος

Εκδ: Αστέρι, Αθήνα 1982

Συλλογή διηγημάτων με διάφορα θέματα. Ο συγγραφέας είναι γνωστός από θεατρικά έργα, τα πιο γνωστά από αυτά: «Το Τέλος», «Η Ολονυκτία» και η «Σχόλη» των οποίων η έκδοση έγινε το 1974 από τις εκδόσεις Κέ-

δρος. Μικρά διηγήματα αντλημένα από ποικίλες εμπειρίες δείχνουν ότι ο συγγραφέας έχει δυνατότητες και σ' αυτό το είδος της λογοτεχνίας, εκτός από το θέατρο.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ. ΙΣΤΟΡΙΑ

Εισαγωγή, κείμενο, μετάφραση, σχόλια: Τ. Γεωργοπαπαδάκου

Εκδ: «Μαλλιάρης»

Αθήνα 1982

Στους 2 τόμους αυτής της έκδοσης και μετά από μακρά εισαγωγή, ερμηνεύονται και σχολιάζονται — με παράθεση και του αρχαίου κειμένου — τα κυριότερα μέρη από το έργο του Θουκυδίδη. Το έργο πλουτίζεται με εικόνες, σχέδια, χάρτες και πίνακες — υποβοηθητικά όλα για τη μελέτη-του — και αποτελεί γενικά μια εξαιρετικά φροντισμένη έκδοση. Όπως δηλώνει ο επιμελητής στον πρόλογο «η μετάφραση δουλεύτηκε πολλές φορές και για πολύν καιρό» συγγραφέας όμως σαν το Θουκυδίδη πολύ δύσκολα μεταφράζεται! θά 'μαι ευχαριστημένος αν και λίγο τον πλησίασα και, τουλάχιστο, δεν τον πρόδωσα».

ΘΟΡΣΤΑ Τ'Ν ΒΕΜΠΛΕΝ

«Η θεωρία της αργόσχολης τάξης»

Εκδ: Κάλβος, Αθήνα 1982

Για τον αναγνώστη που θα σταθεί στην ημερομηνία (1899) και στον τίτλο που φέρει το έργο αυτό του διάσημου αμερικανού

κοινωνιολόγου, η έκδοσή-του ίσως δεν έρχεται να δικαιώσει τη φήμη που το περιβάλλει, ή την κατά καιρούς επισήμανση της έλλειψής-του από τη συναφή κοινωνιολογική βιβλιογραφία της χώρας. Αν όμως φύγει από τα δύο αυτά στοιχεία, αν θέλει να προβάλει σε άλλες, περισσότερο οικείες, σημάνσεις και περιοχές θεωρητικού ενδιαφέροντος και αναφοράς το αντικείμενο του έργου, αν, δηλαδή, μεταγράψει κοινωνιολογικά την έννοια της «σχόλης» και επενδύσει στις εθνολογικές αναγωγές και προϋποθέσεις την ιστορία-της, τότε σίγουρα ο Βέμπλεν έρχεται με αυτό-του το έργο να προστεθεί στη χορεία των θεμελιωτών μιας ευρύτερης αντίληψης για τους τύπους και τη μορφολογική δόμηση μιας κοινωνικής «τάξης». Σίγουρα, οι πολιτισμικοί, ή εθνολογικο-οικονομικοί συντελεστές που προτείνει ο συγγραφέας σαν οργανικά κριτήρια μελέτης του «κοινωνικού», του καθορίζουν και μια ξεχωριστή θέση στα ρεύματα της κοινωνιολογικής σκέψης.

Όμως, και στο ειδικότερο πεδίο, αυτό δηλαδή που καταμαρτυρά ο τίτλος του έργου, η αξία του συγγραφέα δεν υπολείπεται σε πρωτοτυπία, αρετές ανάλυσης και σύνθεσης του αντικειμένου-της έρευνας, μεθοδολογική καινοτομία στην εξέταση του "ειδι-

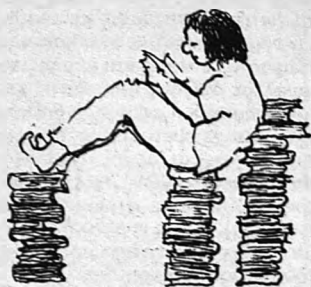
κού", κτλ. Και τούτο γιατί, μπορεί μεν «το υπό συζήτηση θέμα της παρούσας έρευνας... (να) είναι η προέλευση και η φύση μιας συμβατικής αργόσχολης τάξης...», όμως, από μια άλλη σκοπιά θεώρησης, έννοιες και αναλυτικά εργαλεία όπως η «περίοπτη κατανάλωση» ή η «φθονερή διάκριση», στοιχειοθετούν μια πρώιμη συμβολική και υλική σημειολογία καθημερινών εμπειρικών πρακτικών ενός στρώματος (ή «τάξης»);, που η ευρετική-της αξία ελέγχεται σαν έγκυρη για την προσέγγιση φαινομένων σύμφυτων με την αποκαλούμενη «καταναλωτική κοινωνία», το νεοπλουτισμό, το τελετουργικό των κοινωνικών χώρων επίδειξης και καταξίωσης.

Εύλογη, λοιπόν, η προσμονή του βιβλίου και νόμιμη η ικανοποίηση των εντυφούντων ή μη εις τα ευρέως εννοούμενα κοινωνιολογικά τεκταινόμενα. Η έκδοση του έργου από τον Κάλβο μπορεί να θεωρηθεί σαν μια χειρονομία τιμής και αναγνώρισης για κάποιον που, για άλλη μια φορά, έχει μείνει στην αφάνεια σε τούτο τον τόπο πριν (αν ποτέ) πέσει στη λήθη. Είναι ανάγκη άραγε να τονίσουμε ότι τέτοια εκδοτικά εγχειρήματα μένουν μετέωρα στην καρκινωβατούσα, εδώ, ακόμα, κοινωνική επιστήμη; Έστω η αξία του διαβήματος ο μόνος δεικτής κάποιας ευαισθησίας, έστω.

Ταξιδεψτε φετος στην Ελλάδα

Χαρείτε τον τοπο-μας
Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
Αμερικής 2 Αθήνα τηλ. 32.23.111

Η Ελένη Δαμβουνέλη γράφει για το βιβλίο του Ρόμπερτ Γκρένθες: «Εγώ ο Κλαύδιος» Μετ: Αλέξανδρου Κοτζιά Εκδόσεις Ηριδανός

Αν και το θέμα του βιβλίου αφορά μια συγκεκριμένη ιστορική ρωμαϊκή εποχή δεν λείπουν οι αντιστοιχίες με την εποχή-μας. Το βασικό θέμα που αναλύεται είναι η υποδομή μιας μοναρχίας-απολυταρχίας. Κυρίως όμως οι αντιστοιχίες βρίσκονται στο παιχνίδι αναζήτησης δύναμης μέσα από την εξουσία.

Ο Κλαύδιος αφηγείται την ιστορία των Ιουλιών Κλαυδίων που αρχίζει με τη βασιλεία του Αυγούστου. Ο Κλαύδιος προσπαθώντας να επιβιώσει σ' αυτό το χώρο, προσπαθεί να παραπλανά τους άλλους και να κρύβει τόσο την εξυπνάδα-του, όσο και τις δημοκρατικές-του πεποιθήσεις. Ιστορικός, βρίσκει διέξοδο στην έρευνα της ιστορικής αλήθειας. Γνωρίζει πως ο πατέρας-του ήταν δημοκράτης και πως έπεσε θύμα δολοφονίας. Προσπαθεί γράφοντας να αποκαταστήσει την ιστορική αλήθεια. Η αλήθεια όμως διαρκώς παραποιείται στο χώρο της δυναστείας των ρωμαίων αυτών που το μόνο που ε-

πιζητούν είναι να εξουσιάζουν και να κατασκευάζουν πρόσφορες πραγματικότητες. Γράφει ο Γκρένθες: «Αυτή η φαινομενικά θαυμαστή ανοικοδόμηση του κράτους είχε επιτευχθεί μόνο με την κρατική συντριβή, την κρυφή δολοφονία...». Κι ακόμη: «αν δεν μασκάρευαν την αποκλειστική και αυθαίρετη εξουσία-τους κάτω από τους τύπους της αρχαίας ελευθερίας δεν θα μπορούσαν ποτέ να την κρατήσουν για πολύ». Έτσι η εξουσία γίνεται αυτοσκοπός κι η επιτυχία εντυπώσεων βασίζεται και στην επιστράτευση των ιδεωδών, όσο πιο αρχαίων ίσως τόσο πιο καλά. Η εξουσία όμως καθ' αυτή μένει απροσδιόριστη ουσιαστικά, κενή από περιεχόμενο, ικανή όμως να δημιουργήσει ένα κλίμα που της είναι και βολικό και αρεστό. Αυτό που λέμε σύστημα και που ίσως πιστεύουμε πως αναπαράγεται από μόνο-του ή από κάποιες απροσδιόριστες κι ανεξίτηλες δυνάμεις εδώ φαίνεται το πως και από ποιούς κατασκευάζεται.

Αυτό το θέατρο της εξουσίας διατηρείται από τη συγκατάθεση, έστω σιωπηλή, του κοινού, ενώ ο θίασος έχει σκοπό να διατηρηθεί στη σκηνή έστω με μερικές βολικές αλλαγές ρόλων ή ακόμη με κάποιες βολικότερες «εξαφανίσεις» μελών του θιάσου σοφά μελετημένες για να μη δημιουργήσουν ποτέ τίποτα περισσότερο από κάποιες υποψίες. Είναι χαρακτηριστικό πως ο Αύγουστος πριν πεθάνει ρωτάει τους υπάτους «αν πίστευαν πως είχε κρατήσει καλά το ρόλο-του στη φάρσα». Κι εξηγεί ο Κλαύδιος πως πρόκειται για μια ερώτηση που υποβάλλουν οι ηθοποιοί της κωμωδίας στο κοινό μόλις τελειώσει η παράσταση.

Χαρακτηριστικό είναι επίσης πως το όνομα της Λιβίας σημαίνει μοχθηρία. Στην ανάλυση των δολοπλοκιών και στη μάχη για την επικράτηση του ισχυρότερου, που είναι και ο χειρότερος, παρατηρεί κανείς πως εκείνο που επικρατεί είναι το μίσος και το ερώτημα είναι αν η ίδια η εξουσία σαν επαγγελία το παράγει ή μήπως αναζητείται η εξουσία ακριβώς γιατί δεν υπάρχει μια ανθρώπινη αξία, όπως η αγάπη. Σ' ένα χώρο που το μίσος είναι κυρίαρχο και που οι άρχοντες εργάζονται σκληρά για να εδραιώσουν τη βασιλεία-τους, που σημαίνει για να εξαρθώσουν τους αντιπάλους-τους, είναι φυσικό να ασκείται η αγωγή του μίσους. Έτσι ο Καλλιγούλας διδάσκει την κόρη-του Δρουσίλλα την «παγία σκληρότητα», αρχίζοντας τα μαθήματά-του αμέσως μόλις περπάτησε και μίλησε. Την έμαθε να βασανίζει γατάκια και σκυλάκια. Ο Κλαύδιος εξηγεί πως τα συμπτώματα που παρουσίαζε, όπως νευρικό τικ, τραύλισμα κτλ. οφείλονταν κυρίως στην τρομοκρατία που υπέστη στο όνομα της πειθαρχίας. Ο συναγωνισμός στο κακό κάνει τον χειρότερο να επικρατεί. Με αυτό το κριτήριο ο Τιβέριος διαλέγει για διάδοχό-του τον Καλλιγούλα που «ήταν λίγο χειρότερος από τον εαυτό-του». Είναι αυτός που βάζει να κόψουν τα κεφάλια των ελληνικών αγαλμάτων και να βάλουν στη θέση-τους το δικό-του. Φθάνει ωστόσο στο σημείο να πείσει τον κόσμο για τη θεϊκή-του υπόσταση. Γνώριζε όλο σημασία συναμεταξύ-τους και λέγανε «τι σου είναι αυτοί οι θεοί».

Το όλο κλίμα αυτής της ισοθεοτικής δύναμης θυμίζει την «Σιβύλλα» του Σικελιανού, όπου περιγράφεται η σιωπή των μαντειών με την εμφάνιση των ρωμαίων τυράννων, οι οποίοι, όπως

διατείνονται, οι ίδιοι θα δίνουν πια τους χρησμούς, γι' αυτό περιφρονούν τα μαντεία! Μπορούμε να σκεφτούμε πως είναι πολύ πιθανό η πυρετική αυτή αναζήτηση εξουσίας - δύναμης κι όλη η «μαγεία» που ασκεί, να προέρχεται από έλλειψη αληθινής αξίας και αρετής. Κι όσο περισσότερη αξία λείπει, τόσο μεγαλύτερη η ανασφάλεια κι η ανάγκη για αυτοβεβαίωση. Έτσι η εξουσία συνδυάζεται με τον θεατρινισμό. Το πρόσωπο της εξουσίας αυτής ποτέ δεν φαίνεται καθαρά κι η τυραννία παραμένει καλυμμένη. Έτσι «ο Τιβέριος κυβερνούσε με μετριοπάθεια» κι η μεθόδευση αυτής της διακυβέρνησης βασίζεται στο αντίθετο της απλούστερης συνεννόησης και της κοινής λογικής. «Η Σύγκλητος γρήγορα διαπίστωσε πως αν μιλούσε με μελετημένη κομψότητα υπέρ μιας προτάσεως, τούτο σήμαινε πως ήθελε να καταψηφιστεί, και πως αν μιλούσε με μελετημένη κομψότητα εναντίον-της, τούτο σήμαινε πως ήθελε να υπερψηφιστεί».

Αλλά η εξουσία - δύναμη συνδέεται και με τη δόξα, μια πλαστή βέβαια δόξα, όμως αρκετή να πείσει τους διεκδικητές-της για την «αξία»-τους. «Πόσοι και πόσοι περιττοί πόλεμοι δεν έγιναν επειδή οι στρατηγοί επιζητούσαν τη δόξα να διασχίσουν στεφανωμένοι τους δρόμους της Ρώμης σέρνοντας πίσω-τους αλυσσοδεμένους τους αιχμαλώτους του εχθρού...».

Μέσα στον κόσμο αυτό μιας γενικής απανθρωποίησης και παραχάραξης αξιών, ο μόνος που δεν επιθυμεί την εξουσία είναι ο Κλαύδιος. Όμως δεν θ' αποφύγει να γίνει αυτοκράτορας, για ν' αναφωνήσει όμως μόλις το μαθαίνει: «Τι κουταμάρα»!

1. «Την τύχη / πατήσαμε και στέκου-με από πάνω / κι απ' τους χρησμούς».

TAMAZOS

Οι «Ιστορίες» του βιβλίου «Η ΩΡΑ ΤΩΝ ΠΕΝΗΝΤΑ ΛΕΠΤΩΝ» είναι πραγματικές και ο συγγραφέας τις παρουσιάζει όπως ακριβώς συνέβηκαν. Είναι μια από τις πιο φημισμένες ψυχαναλυτικές εργασίες, παρουσιάζει τις περιπτώσεις του βιαστή - δολοφόνου, κομμουνιστή - επαναστάτη, φασίστα-τυχοδιώκτη, λαμπρού φυσικού και του νευρωτικού κοριτσιού.

Χαρ. Τρικούπη 13 - 2ος όρ. Τηλ. 36.25.464 - 36.05.228

ΓΙΑ ΤΟ ΚΚΕ εσ.

• Στο άρθρο-απάντηση της Μ. Βακαλοπούλου, ΑΝΤΙ τχ. 207, σε άρθρο του Σ. Παπασηλιόπουλου, για το Συνέδριο του ΚΚΕ εσ., ΑΝΤΙ τχ. 205, ο τελευταίος μας έστειλε την ακόλουθη επιστολή:

Φίλε Κ. Διευθυντή,
Το άρθρο-μου στο «Αντί» τχ. 205 της 14/5/82 με τίτλο «Και το μέλλον ασαφές» είναι σχεδόν ολόκληρο διατυπωμένο με μορφή ερωτημάτων. Η φίλη-μου Μπέττυ Βακαλοπούλου δεν προσπαθεί στο αρθριδίο-της στο τχ. 207 της 11/6/82 του «Αντί» ν' απαντήσει σε κανένα απ' αυτά, αλλά αφού εκφράζει με πολύ ναρκισσισμό και αυτοϊκανοποίηση την ερωτική-της προήλωση στο Κόμμα-της, κατατάσσει τον υπόλοιπο ελληνικό λαό (το 98,63% του εκλογικού σώματος) ανάλογα με τη στάση του προς το ΚΚΕ εσ., κι εμένα προσωπικά με κατατάσσει στους ακοματιστούς «διανοούμενους της Αριστεράς που από τη μια μας φτύνουνε κι από την άλλη θέλουνε να είναι ρυθμιστές του μέλλοντος-μας» ενώ ούτε στο πρώτο επιδιδομαι (λόγω καλής ανατροφής), ούτε το δεύτερο επιδιώκω. Στη συνέχεια προσπαθεί να προβεί σε χαρακτηρισμούς των προθέσεων-μου ή ν' αμφισβητήσει το ότι διάβασα τα κείμενα του προσυνεδριακού διαλόγου στην «Αυγή» — δηλαδή και στις δύο περιπτώσεις ν' αμφισβητήσει την εντιμότητά-μου και τις προθέσεις-μου. Και τα δύο αυτά δεν μπορούν ν' αποδειχθούν δι' ομολογίας, αλλά μακροχρόνια μέσα από την ίδια τη ζωή. Δυστυχώς, όσο ανανεωτικό κι αν είναι μερικοί, δεν μπο-

ρουν ν' απαλλαγούν από την επά-
ρατο μέθοδο που βρώμισε το ερ-
γατικό κίνημα, και που συνίστα-
ται στο να μην απαντώνται τα ε-
πιχειρήματα μ' επιχειρήματα,
αλλά ν' αναζητούνται οι «βρώμι-
κες» και «σκοτεινές» προθέσεις
του συγγραφέα. Αλλά δεν θα ξα-
ναγυρίσω στα ερωτήματα που
βάζω στο άρθρο-μου, γιατί στο
άρθρο του Αστέρη Στάγκου, δι-
νόνται ολοκληρωμένα, έγκυρα,
ήρεμα, τεκμηριωμένα, όλες οι α-
παντήσεις' ας προσπαθήσει αυ-
τές ν' αμφισβητήσει η φίλη-μου
Μπέττυ Βακαλοπούλου.

Βέβαια, η Μπέττυ με κατακε-
ραυνώνει ότι συκοφαντώ (λασπο-
λογώ) γράφοντας ότι το ΚΚΕ εσ.
ίδρυσε γραφείο για να ελέγχει
κομματικά την ΕΛΕΜΕΠ. Το εί-
χα ακούσει αυτό με την αφορμή
αποχώρησης ενός κοινού-μας φί-
λου από την ΕΛΕΜΕΠ. Τον ρώ-
τησα τώρα εκ των υστέρων, και
μου το διάψευσε — έφυγε όχι γι'
αυτό, αλλά γιατί την εύρισκε ε-
λιτιστική. Μεα culpa! Ομολογώ
δημόσια το λάθος μου, που θα
μπορούσε να υποδειχτεί με αυ-
στηρότητα ενδεχόμενα, αλλά με
το σεβασμό που απαιτεί η επι-
στοσύνη, χωρίς κυνήγι μαγισσών
και καταδίκη ανύπαρκτων προ-
θέσεων, μια και η αγωνία για το
μέλλον ενός χώρου και ενός κινή-
ματος είναι καταφανής — νομίζω
— στο άρθρο-μου, ανεξάρτητα
αν έχω δίκιο ή άδικο. Είναι ανά-
γκη να προσθέσω ότι η παρέμβα-
ση της Μπέττυς ενίσχυσε την α-
πισσιοδοξία-μου;

Με τα πιο φιλικά αισθήματα
Σπύλιος Παπασηλιόπουλος

λή του Μ.Ζ. για τη συμπεριφορά
μελών της ΚΝΕ σε αντίστοιχη εκ-
δήλωση για την ειρήνη, στην Πά-
τρα την ίδια μέρα (23.5).

• Με αφορμή την πρόσφατη ε-
πίσκεψη του προέδρου Τσαουσέ-
σκου στην Αθήνα ο φοιτητής Τ.
Γεωργακόπουλος αναφέρεται με
σχετική επιστολή-του στα προ-
βλήματα των ελλήνων φοιτητών
στη Ρουμανία, τη στάση των αρ-
χών εκεί καθώς και την ελληνο-
ρουμανική μορφωτική συμφωνία.

• Στην επανάσταση του 1821
και το μήνυμά-της αναφέρεται το
ποίημα του Μαν. Παπαδάκη από
τις Γωνιές Ηρακλείου. Τι κρίμα!
Ο χώρος δεν επιτρέπει τη δημο-
σίευση επιστολών' και πολύ πε-
ρισσότερο τη δημοσίευση επικο-
λυρικών ποιημάτων...

• Στα προβλήματα που έθιγε το
άρθρο του κ. Γ. Ποττάκι (ΑΝΤΙ,
τχ. 202) αναφέρεται επιστολή του
Ν. Γιαννόπουλου, φοιτητή της
Νομικής Σχολής.

• Στο άρθρο του Δ. Ψάλλη για
το 3ο (11ο) συνέδριο του ΚΚΕ εσ.

(ΑΝΤΙ, τχ. 204) απαντά ο ανα-
γνώστης-μας Κ. Γαγανάκης μέ-
λος του «Ρήγα Φεραίου» από τη
Θεσσαλονίκη. Θεωρώντας ότι ο
τίτλος «η μετάβαση που δεν οδη-
γεί πουθενά», εκφράζει την ουσία
του άρθρου πιστεύει ότι δεν απο-
τελεί «αντικειμενική» ανάλυση
για το συνέδριο του ΚΚΕ εσ.

• Την άρνηση των αρμοδίων
για την οργάνωση ενός πολιτιστι-
κού τριώρου στο 20ο Λύκειο Θεσ-
σαλονίκης με θέμα την ειρήνη κα-
ταγγέλλουν οι μαθητές: Αδαμίδου
Η., Τριανταφυλλίδης Τ., Γιαπού-
λης Α., Αλβανού Μ., Παπαλε-
ξίου Σ., Καρανικόλα Ζ., Βασμα-
τζίδης Γ., Καμπάκου Φ., Φίγκα
Δ., Παπαγιάννη Β., Χατζηνικο-
λαΐδου Κ. και Καμπαδάκη Τ.

• Θέματα, που περιέχει το βι-
βλίο των θρησκευτικών της Β'
Λυκείου θεωρεί απαράδεκτα ανα-
γνώστης-μας, μαθητής από τη
Θεσσαλονίκη. Από το πλήθος
των παραδειγμάτων μεταφέρουμε
τα ακόλουθα:

«Είναι βεβαιωμένο από την Ι-
στορία (!), ότι η πρωταρχική
γνώμη του ανθρώπου για το Θεό
είναι πως ο Θεός είναι Ένας, δη-
μιουργός και κτίστης του σύ-
μπαντος κόσμου και του ανθρώ-
που, καθώς και όλων όσων υπάρ-
χουν πάνω στη γη».

«Ο άθεος ουμανισμός είναι η
χειρότερη μορφή του ανθρωπι-
σμού και τούτο, γιατί αρνείται
εντελώς την ύπαρξη του Θεού.
Αυτό όμως σημαίνει και άρνηση
του ανθρώπου σαν προσώπου, α-
φού, όπως ξέρομε, ο άνθρωπος
είναι εικόνα του Θεού».

«Οι πνευματιστές, τα μέν-
τισιμ, παρουσιάζουν διάφορα
φαινόμενα, όπως τραπέζια να με-
τακινούνται, έπιπλα να περιστρέ-
φονται, πρόσωπα νεκρών να εμ-
φανίζονται κ.ά. Όλα αυτά δεν ε-
ίναι παρά εν έ ρ γ ε ι ε ς δ α ι -
μ ό ν ο ν ».

«Η καταπάτηση των ανθρωπι-
νων δικαιωμάτων είναι αποτέλε-
σμα της αθεΐας».

Και το γράμμα καταλήγει:

Δεν ξέρω αν η κατάσταση εί-
ναι για γέλια ή για κλάματα.
Ελπίζω και εύχομαι ότι η καινού-
ρια δημοκρατική κυβέρνηση θα
θεσπίσει το μάθημα των θρη-
σκευτικών ως προαιρετικό του-
λάχιστον για τις 3 τάξεις του Λυ-
κείου. Γιατί στο κάτω-κάτω δε
χρωστάμε τίποτα να μαθαίνουμε
και ν' α π ο σ τ η θ ι ζ ο υ μ ε
όλα αυτά τ' ακατανόμαστα!...

• Τις απόψεις και προβληματι-
σμούς-του για το ΚΚΕ εσ. αναφέ-
ρει σε επιστολή-του ο αναγνώ-
στης-μας Στάθης Σύρος, από το
Π. Φάληρο μ' αφορμή το γράμμα
του Γουρνέλλη Ρ. και Κυριακίδη
Ν. στο ΑΝΤΙ (τχ. 194) και την α-
πάντηση της Ο.Β. Παντείου του
Ρήγα Φεραίου στο τχ. 201. Και α-
φού αναφερθεί στο θέμα της ΕΑ-
ΔΕ, των μονοπωλίων, τη διευ-

ρυνση της δημοκρατίας, στις σχέ-
σεις με το ΚΚΕ κ.ά. αναφέρει:

Αυτό που λείπει δεν είναι η
κομματική αντιπαράθεση αλλά η
επιστημονική ανάλυση. Αν και
το ΚΚΕ εσ. αναλύει την πραγ-
ματικότητα, θα διαπιστώσει σί-
γουρα ότι, σε πολλά και καιρία
ελληνικά σύγχρονα ζητήματα, υ-
πάρχει αποδοχή από τη λαϊκή
βάση διαφορετικών κομμάτων,
την ώρα που οι ηγεσίες-τους δια-
φωνούν. Μόνον έτσι το ΚΚΕ εσ.
θα μπορέσει να αποτελέσει πρω-
τοπορία και προάγγελο ελπίδων
για την ελληνική πρόοδο.

• Ο Λάζαρος Λασκαρίδης μα-
θητής μας γράφει τις σκέψεις-του
για τη δημιουργία ενός ενιαίου
ΚΚΕ, ενώ θεωρεί ότι το ΑΝΤΙ έ-
χει μία «αντι-ΚΚΕ πολιτική».

• Απόψεις και προβληματισμοί
για το ΑΝΤΙ, τα θέματα που έχει,
την πολιτική-του καθώς και χρή-
σιμες παρατηρήσεις αποτελούν το
περιεχόμενο των επιστολών του
Ν.Κ. από την Αθήνα και του Αν-
δρέα Κόρδα.

• Κλίμα εξωραϊσμού του ΠΑ-
ΣΟΚ πιστεύει ότι επικράτησε στο
τρίημερο της Ελληνικής Εταιρίας
Πολιτικής Επιστήμης ο Π. Μαρι-
νάκης, φοιτητής στη Νομική Σχο-
λή.

• Το ΠΑΣΟΚ είναι η «τελευ-
ταία εφεδρεία του ιμπεριαλισμού»
πιστεύει ο Μάκης Πειθής και έχει
στόχο «τη δυσφήμιση του σοσια-
λισμού και της αλλαγής».

• Όμως άλλος — ανώνυμος α-
ναγνώστης — από την Αργολίδα
θεωρεί ότι η στήριξη του ΠΑΣΟΚ
είναι η «μοναδική ιστορική αρι-
στερή επιλογή».

• Ο Γ. Αλιφέρης μ' αφορμή την
κυκλοφορία ενός δίσκου με την ο-
νομασία «Η νίκη του λαού — Ύ-
μνος του ΠΑΣΟΚ» θίγει το πρό-
βλημα της διαφήμισης και της
κυκλοφορίας διαφόρων μικρών
ειδών με σήματα του ΠΑΣΟΚ τα
οποία θεωρεί ότι υποβιβάζουν τη
νομοσύνη της νεολαίας.

• Ο Φ. Χ. από τη Νιγρίτα Σερ-
ρών γράφει:

Με τον τίτλο «Οι αναρχικοί
στην πρώτη γραμμή» το «δημο-
κρατικό» και «αδέσμευτο» Ε-
ΘΝΟΣ (31.3.81) προσπαθεί να
μας εξηγήσει ή να μας πείσει πως
θα καταπολεμήσει ή βια στα γή-
πεδα. Και αφού σε ολόκληρη τη
σελίδα δεν γράφει τίποτα για
τους αναρχικούς' στο τέλος ό-
μως σε ερώτηση δημοσιογράφου
αν υπάρχουν αναρχικοί στα γή-
πεδα η απάντηση είναι ΟΧΙ.

Κατά τ' άλλα οι ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ
ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΓΡΑΜΜΗ.

Ευχαριστώ για τη
φιλοξενία
Φ. Χ.

• Απάντηση - διαμαρτυρία σε
δήλωση του γ.γ. του ΕΟΤ για το
χρόνο λειτουργίας των ενοικιαζό-
μενων δωματίων, μας έστειλε ο

ΑΠΟΦΕΙΣ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΘΕΣΕΙΣ

Πλήθος από γράμματα έχουν
προσφωρευθεί στα γραφεία του πε-
ριοδικού. Και τελικά είμαστε α-
ναγκασμένοι πολλά, να μην δημο-
σιεύουμε εξαιτίας του χώρου, που
έχει στη διάθεσή-της η στήλη του
«Διάλογου». Αναφέρουμε σήμερα
συνοπτικά τα προβλήματα και θέ-
ματα που θέτουν οι επιστολές,
που έχουμε πάρει:

• Οι αναγνώστες-μας Αντ.
Βουζίκης, Ανδ. Βουζίκης, Θαν.
Ζορμπάς, Δημ. Ζαμπακούπης
και Θεοδ. Καρολίδης καταγγέλλουν
τη συμπεριφορά μελών της ΚΝΕ
στην πορεία Λαγκαδά - Θεσσαλο-
νίκης στις 23.5.82 και συγκεκρι-
μένα ότι έχρισαν «λικιέτες» με
συνθήματα για απομάκρυνση των
«Πέρσινγκ», «Κρούς» και «SS-
20» ταυτόχρονα.

• Το ίδιο θέμα θίγει και επιστο-

ΝΙΚΟΣ Ε. ΣΚΙΑΛΑΣ

ΧΡΟΝΙΚΟ
ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΜΑΧΟΜΕΝΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ
ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Τέρας Δούτσος
1829 - 1862

ΑΘΗΝΑ 1981

ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑ

ΤΟ
χρυσομαλλο
δερας

ΠΟΙΗΤΙΚΟ

GUTENBERG ATHINA

Gutenberg
Σόλωνος 103-Τηλ.3600.127

ΦΩΝΗΤΙΚΗ
ΓΡΑΦΗ

D. Solomou

Στο πεδίο της γλώσσας η ορθογραφία είναι το προπύργιο του κοινωνικού συντηρητισμού.
Marcel Cohen

Να απλουστέσουμε στα έσχατα δυνατό όρια.

Κώστας Βάρναλης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
Τηλ: 52.46.241

Σύλλογος Επιχειρηματιών Ενοικιαζομένων Δωματίων του Νομού Ηρακλείου.

● Ο Γιώργος Ζώρζος φοιτητής Ιατρικής γράφει για τα ναρκωτικά και τη στάση της Αριστεράς.

● Ο Σ. Ε. από τα Εξάρχεια για την Τεχνική, Επαγγελματική Εκπαίδευση.

● Ο Μιχ. Κολυβάκης από τα Γιάννενα για τα λάθη της αλλαγής και προβλήματα της πόλης-του καταγγέλοντας δικηγόρους-μέλη του ΠΑΣΟΚ.

● Ο Ιωάν. Ζαφειρόπουλος από την Τρίπολη γράφει πως το ANTI συμπεριέχεται με το ΠΑΣΟΚ ενώ ωφείλει να ασκήσει με σαφήνεια την κριτική-του.

● Ο Κώστας Μπαϊράμης φοιτητής ΑΣΟΕΕ γράφει ανάμεσα σε άλλα — αφού πρώτα έχει ασκήσει κριτική στο ΠΑΣΟΚ — για τους ανένταχτους αριστερούς:

Η διεξοδος που τους προτείνεται σαν επίκουροι της αριστερής πτέρυγας του ΠΑΣΟΚ είναι τουλάχιστον υποτιμητική γι' αυτούς, εκτός αν μπορούν να εφησυχάζουν τη συνειδησή-τους με μια επιμέρους κριτική που φυσικά είναι ανώδυνη. Μήπως η διεξοδος πρέπει ν' αναζητηθεί στην προσπάθεια για αυτόνομη παρέμβαση του κινήματος που θα καθορίζει τους στόχους-του σύμφωνα με τις ανάγκες-του και όχι σύμφωνα με τις πολιτικές σκοπιμότητες των «οδηγών του λαού».

● Ο Νικόλαος Ρίζος από το Βόλο για την καθημερινή αλλοτρίωση.

● Ο Ευάγγελος Τσομπανόπουλος από την Καλαμαριά Θεσσαλονίκης για τη στάση της Αριστεράς απέναντι στην κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ: Πρέπει να στηριχθεί η κυβέρνηση για να μην έχουμε επανάληψη των λαθών του παρελθόντος.

● Ο Κώστας Ν. Μακρής εργάτης από την Καλογρέζα προτείνει την ίδρυση Νέας Κομμουνιστικής Διεθνούς.

● Σκέψεις για τη μουσική ροκ περιέχει η επιστολή του Νίκου Τριανταφυλλίδη, μαθητή γυμνασίου, ο οποίος θεωρεί αδιανόητο το γεγονός ότι η ροκ «αντιμετωπίζεται καχύποπτα και πολλές φορές πολεμήθηκε από μέλη των αριστερών κομμάτων».

● Καταγγελία για τις «άθλιες συνθήκες διαβίωσης και τη φασιστική συμπεριφορά των αξιωματικών» είναι το περιεχόμενο επιστολής από φαντάρους του 643 Τ.Ε. της Χίου.

● Ο Β. Ντούμος, φοιτητής της Γεωπονικής, γράφει για τις φοιτητικές εκλογές. Χαρακτηριστική είναι η άποψή-του που ακολουθεί: «Πιστεύω πως οι σημερινές φοιτητικές οργανώσεις οδηγούν το φ.κ. σε μια τελμάτωση άνευ προηγουμένου, το καθιστούν ανί-

κανο να αντιδράσει (νόμος-πλαίσιο), τεμαχίζοντάς-το σε κομμάτια που κινούνται από εξωφοιτητικούς κομματικούς μηχανισμούς με αποκλειστικό σκοπό την ισχυροποίηση της εκάστοτε κομματικής επιρροής, θυσιάζοντας έτσι το ίδιο το φ.κ. και τους στόχους που για χρόνια πά-λουν».

● Ο Γαληνός Μπρης, με αφορμή τη συζήτηση για το πολιτιστικό κίνημα στην Ελλάδα, στο «ANTI-Φεστιβάλ», σημειώνει ορισμένες παρατηρήσεις και απόψεις-του, για τον πολιτιστικό ρόλο του καφενείου στην επαρχία κατά το παρελθόν, αλλά και την αλλαγή που έχει πραγματοποιηθεί τώρα πια με την εισβολή της τηλεόρασης.

● Ο Π.Λ., στρατιώτης από τη Μυτιλήνη, μας γράφει για τα προβλήματα του ΝΑΤΟ, της ΕΟΚ, και των αμερικάνικων βάσεων στη χώρα-μας σημειώνοντας ότι: «η κυβέρνηση έδωσε συγκεκριμένες υποσχέσεις, όταν ζήτησε την ψήφο-μας. Και μέχρι τώρα οι προσπάθειες που έκανε πάνω σ' αυτά τα θέματα δεν έδειξαν τίποτε συγκεκριμένο».

● Ο Γ. Κόλλιας, ένας σοσιαλιστής, όπως υπογράφει, πιστεύει ότι μετά τις εκλογές της 18ης Οκτωβρίου «μπαίνει επιτακτικό το καθήκον των λαϊκών δυνάμεων να στηρίξουν, σε πρώτη φάση, τη σοσιαλιστική κυβέρνηση και στη συνέχεια να πάρουν στα χέρια-τους την υπόθεση της αλλαγής».

● Επειδή το ΠΑΣΟΚ «αρνείται να ικανοποιήσει τα βασικά αιτήματα των στρατιωτών» ο αναγνώστης-μας Α.Ο. πιστεύει ότι «είναι καιρός να σταματήσουμε να αντιμετωπίζουμε με παθητική στάση τα βασικά προβλήματα που απασχολούν τους στρατιώτες. Μόνο με αγώνες μαζικούς, λαϊκούς», τονίζει «θα εξαρθρωθούν οι μηχανισμοί της Δεξιάς και θα ανοίξει ο δρόμος για εκδημοκρατισμό της χώρας».

● Ο Κ. Ρωμανός από τη Χαϊδελέβη διατυπώνει μια πρωτότυπη ιδέα για να γίνει η Αθήνα με τους «κρεμαστούς-της κήπους» μια από τις «πιο ευχάριστες και ενδιαφέρουσες πόλεις της Ευρώπης». Η λύση που προτείνει, αφού δεν υπάρχει χώρος για πράσινο χαμηλά, είναι να εκμεταλλευτούμε τις ταράτσες... των πολυκατοικιών. Εκεί πιστεύει με καλή θέληση και μικρό κόστος μπορούν να γίνουν οι κήποι της Αθήνας. Όσοι συμφωνείτε και διαθέτετε τα απαραίτητα... επί το έργον!

● Ο δικηγόρος, Λεωνίδας Τσαούσης, σε εκτενή επιστολή-του περιγράφει τις συνθήκες διαβίωσης στο στρατό από την παρουσία μέχρι την απόλυσή-του. Το γράμμα-του καταλήγει ως εξής:

«Τις αξίες για τις οποίες αγωνίσθηκε η γενιά-μου, κύρια την ε-ποχή της δικτατορίας (μήπως γι'

αυτούς τους αγώνες είχαμε αυτή την αντιμετώπιση;) πρέπει να τις αναπτύξουμε και ο εκδημοκρατισμός των ενόπλων δυνάμεων να είναι κι ένας από τους στόχους-μας».

● Ομάδα φαντάρων από την Τρίπολη με γράμμα-της καταγγέλει τον τρόπο συμπεριφοράς του Φιλοτεχνικού Ομίλου Τριπόλεως στους φαντάρους που πηγαίνουν στη λέσχη-του.

● Ο Φώτης Βακαλόπουλος από τη Θεσσαλονίκη αναφερόμενος στα προβλήματα του στρατού ζητά από το ANTI να ασχοληθεί πιο εκτεταμένα με όσα σχετικά προβλήματα υπάρχουν. Μας γράφει χαρακτηριστικά:

«Και μην δηλώσετε — φίλοι του ANTI — ότι σε κάθε τεύχος υπάρχει αναφορά στο θέμα, άρα το ANTI κάνει ό,τι μπορεί. Εμείς ζητάμε προσφορά και αυτό γιατί είσατε σε θέση που μπορείτε να προχωρήσετε σε κάποια ουσιαστική προσφορά σ' αυτή την υπό-θεση...».

● Με το ίδιο περιεχόμενο πήραμε επιστολή του στρατιώτη Ρ.Π. από τη Θεσσαλονίκη, ο οποίος προτιμά το ANTI να έχει θέματα ανάλυσης σχετικά με το στρατό, τη δομή και την ιεραρχία-του.

● Ένας έφεδρος Αξιωματικός, όπως υπογράφει, μας γράφει για τα προβλήματα των εφέδρων. Αναφέρεται στο ζήτημα του μισθού και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι έφεδροι, ειδικά με το να πληρώνουν λεφτά για το ενοίκιο και τη διατροφή-τους — όπου τις περισσότερες φορές υποσιτίζονται — και καταφεύγουν στην οικογενειακή βοήθεια για να λύσουν αρκετά από τα προβλήματα-τους.

● Το «Μήνυμα από στρατιώτη Νο 2» με υπογραφή Χ.Α. θίγει σειρά από προβλήματα και ιδιαίτερα της ανθρωπιάς και της μοναξιάς, στο στρατό. Το ANTI στο αφιέρωμα «Στρατός και Αλλαγή» τχ. 191 αναφέρθηκε σε αρκετά από αυτά που θίγονται, στο «μήνυμα» και μελλοντικά θα ασχοληθεί και πιο αναλυτικά.

● Ο Νικηφόρος Αναστάσιος, σπουδαστής των ΚΑΤΕΕ, σε επιστολή-του με θέμα την Εθνική Παιδεία, θίγει προβλήματα των ΚΑΤΕΕ, όπως η μετεκπαίδευση, η εισαγωγή στα ΑΕΙ, η τετραετής φοίτηση, η ύλη των μαθημάτων και θέματα σχετικά με τις Α-ΣΤΕΜ.

● Ο στρατιώτης Μ.Ν. μ' αφορμή τις επιστολές για το στρατό στο ANTI, τχ. 206, αναφέρεται εκτενώς, στις συνθήκες διαβίωσης στο 290 Τ.Ε. στη Λήμνο. Αυτό που έχουμε ανάγκη περισσότερο σήμερα τονίζει, δεν είναι «η κουβέντα μόνο πάνω στα καθημερινά προβλήματα, αλλά κύρια η συζήτηση πάνω στο ζήτημα της οπτικής, του πλαισίου που πρέπει

να κατανοούμε αυτά τα προβλήματα και τη λύση-τους».

● Για την ανεργία των νέων και ειδικά των πτυχιούχων, γράφει σε επιστολή-του ο αδιόριστος δασολόγος Νίκος Καζανής από τη Λαγυριά Φθιώτιδας. Το θέμα που θίγει κύρια είναι της δασοπονίας και των δασολόγων. Αποτελέσματα της πολιτικής που εφαρμόστηκε μέχρι τώρα θεωρεί ότι είναι τα εξής:

«Η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος με όλες τις δυσμενείς επιπτώσεις για την ποιότητα της ζωής του ανθρώπου.

Η άνιση ανάπτυξη του ορεινού χώρου και αστικών περιοχών, με

αποτέλεσμα την ερήμωση της υπαίθρου.

Η εξαγωγή συναλλάγματος περισσότερο από 10 δις το χρόνο για την κάλυψη των αναγκών-μας σε δασικά προϊόντα.

Η αλόγιστη πολιτική της Δεξιάς οδήγησε τη δασοπονία στο περιθώριο σαν κλάδο της οικονομίας. Και στις τελευταίες θέσεις του αγώνα για ανάπτυξη και πρόοδο της κοινωνίας-μας. Η κυβέρνηση της αλλαγής ελπίζω πως και θέλει και μπορεί να πάρει γενναία μέτρα για το ελληνικό δάσος. Το πρόβλημα «ελληνικό δάσος» ζητά τη λύση-του Εδώ και Τώρα!».

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

● Σχετικά με τις απόψεις της Λιλής Ζωγράφου, έτσι όπως εκφράστηκαν σε άρθρο-της (τχ. 205), λάβαμε αρκετές επιστολές. Δημοσιεύουμε σήμερα μερικές από αυτές.

Και πρώτα, εκείνη της Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργιών Ελλάδας που απευθύνεται στο ANTI:

Αγαπητό ANTI,

Οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί πριν λίγο καιρό αποδύθηκαν σ' ένα άνισο, σκληρό και αποφασιστικό απεργιακό αγώνα — τελικά και αποτελεσματικό: γιατί αποστέρησαν απ' τους εργοδότες το «δικαίωμα» απόλυσης εκπαιδευτικών γιατί άνοιξαν το δρόμο για τη δημοποίησή-τους γιατί επέβαλαν την ουσιαστική συμμετοχή-τους στη λήψη των αποφάσεων που τους αφορούν κ.ά.

Θα γνωρίζεις βέβαια ότι η απεργία αυτή χτυπήθηκε σκληρά όχι μόνο απ' τους εργοδότες, αλλά και την Κυβέρνηση, το δεξί και το φιλοκυβερνητικό Τύπο, τη Ραδιοφωνία και την Τηλεόραση... Σαν να μην έφτανε αυτό, με τη λήξη της απεργίας, είδαν το φως της δημοσιότητας μια σειρά «δηλητηριώδη» άρθρα, στα οποία άλλοτε ωμά κι άλλοτε συγκαλυμμένα, ούτε λίγο ούτε πολύ, οι πρόσφατες κατακτήσεις των ιδιωτικών εκπαιδευτικών, χαρακτηριζόνταν εξωφρενικές, επικίνδυνες για την πνευματική υγεία των μαθητών και δε συμμαζεύεται.

Σ' ένα, ίσης ολκής με τα προηγούμενα, άρθρο-της απ' τις στήλες-σου, η κ. Λιλή Ζωγράφου, 1) συνδέει τις δικές-μας επιλογές με τα μαξimalιστικά (κατά τη γνώμη-της) προεκλογικά συνθήματα του ΠΑΣΟΚ, 2) και με τη γενική εικόνα του «Πρωθυπουργού - μάγου» (απ' τον οποίο όλοι περιμένουν τα πάντα), 3) χαρακτηρίζει «παράλογο» κάποιο — δήθεν — αίτημα της απεργίας της ΟΙΕΛΕ και της καταλογίζει το... «ακαταλόγιστο», 4) εκφράζει την απορία-της γιατί «περιέργως» η ΟΙΕΛΕ δε ζητάει και το κλείσιμο των ξένων σχολείων, 5) απορεί με

το... θράσος της ΟΙΕΛΕ «ν' αποφασίζει για την τύχη των επιχειρηματιών» (με το να ζητάει να κλείσουν οι επιχειρήσεις-τους), 6) δίνει συγχωροχάρτι στη Δεξιά για τα χάλια της Δημόσιας Εκπαίδευσης (όσον αφορά τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών), 7) χαρακτηρίζει την ηγεσία — προφανώς — της ΟΙΕΛΕ «κύριους που κάθονται στα γραφεία της πρωτεύουσας» (αυτή, βλέπεις, κάθεται στη Σαμαρίνα), 8) αγωνιά για την τύχη των ιδιοκτητών φροντιστηρίων (όταν είναι γνωστό ότι περίπου το 50% των φροντιστηρίων ξένων γλωσσών όλης της χώρας ανήκει σε δύο-τρία ολιγοπώλια), 9) χαρακτηρίζει «αντιλαϊκή... την απαίτηση της κατάργησης με μια μονοκοτυλιά των ελληνικών ξενόγλωσσων φροντιστηρίων», 10) διαβεβαιώνει ότι «υπάρχουν 9.800 δημοτικά μονοθέσια σχολεία» στη χώρα-μας, 11) ανησυχεί για την επαπειλούμενη εισβολή της ΕΟΚ στην εκπαίδευση, 12) αναρωτιέται «είναι αυτό συνδικαλισμός; Αντί να οργανώσουμε την άμυνά-μας, υψώνοντας τείχη, γκρεμίζουμε τις στέγες-μας;», 13) και τέλος — έμμεσα πλην σαφώς — καταλογίζει στην ΟΙΕΛΕ ότι φωνάζει στη λογική: «Τα πράγματα πρέπει ν' αλλάξουν ώστε να παρμεύουν τα ίδια».

Αγαπητό ANTI,

Η ΟΙΕΛΕ περίμενε όχι βέβαια να λογοκρίνετε ή ν' αρνηθείτε τη δημοσίευσή του προαναφερμένου άρθρου, αλλά να μας ενημερώσετε γι' αυτό και να 'χεται βάλει δίπλα - δίπλα το άρθρο και την απάντησή-σας. Ανεξάρτητα απ' αυτό, έστω και τώρα, θα είμαστε ευτυχείς, αν δημοσιεύσετε την απάντησή-μας. Και περισσότερο ακόμα ευτυχείς, αν ασχοληθείτε σε βάθος με την τελευταία

απεργία-μας, σε κάποιο μελλοντικό τεύχος — απασχόληση που θα ικανοποιήσει ένα ολόκληρο κλάδο εργαζομένων, αλλά και την ελληνική κοινή γνώμη που έμαθε λιγότερα γι' αυτή την απεργία απ' όσα έμαθε η σουδική κοινή γνώμη — αλήθεια το ξέρει αυτό η κ. Ζωγράφου;

Όσπου να γίνει αυτό, όμως, νομίζουμε ότι είναι δίκαιο να δημοσιεύσετε τρώτη την απάντησή-μας.

● Και η επιστολή συνεχίζει απευθυνόμενη στη Λιλή Ζωγράφου:

Κυρία Ζωγράφου,

Αποκλείεται νά 'χετε διαβάσει έστω κι ένα κείμενο της ΟΙΕΛΕ, δε γνωρίζετε τα αιτήματά-μας ούτε τη λογική-τους κι όμως γίνετε κριτής-μας. Αν είχατε διαβάσει, θα ξέρατε:

1) Ότι τη συνολική θέση για την κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης την έχουμε απ' το 1974 και δεν έχει καμία σχέση με το «εδώ και τώρα» του κυβερνητικού κόμματος.

2) Ότι ουδέποτε συνδέσαμε την ικανοποίηση των αιτημάτων-μας με το πρόσωπο του Πρωθυπουργού, τον οποίο εκτιμούμε απερίορστα και σε καμία περίπτωση δεν αποκαλούμε (όπως έμμεσα αλλά και σαφώς κάνετε σεις κι ως το αποδίδετε σε μας) «μάγο με μαγικό ραβδί».

3) Ότι εμείς ποτέ δε ζητήσαμε την «εδώ και τώρα κατάργηση των φροντιστηρίων ξένων γλωσσών». Ίσα - ίσα που, στη συνέλευσή-μας την Τετάρτη του Πάσχα, ζητήσαμε απ' την Κυβέρνηση να διευκρινίσει τη θέση-της «για εξάλειψη των φροντιστηρίων», για να δούμε κι εμείς πώς θα προβάλλουμε τα αιτήματά-μας για διασφάλιση των καθηγητών κ.ά. ζητήματα.

4) Ότι είναι εξωφρενικό να μας καταλογίζετε ότι υποθάλπουμε τα ξένα σχολεία, όταν, το περασμένο καλοκαίρι ξεσηκώσαμε όλες τις εκπαιδευτικές ομοσπονδίες, τους γονείς, τα δημοκρατικά κόμματα (μέσα και το ΠΑΣΟΚ), για να μην περάσει η αναγνώριση αυτών των σχολείων απ' το Ελληνικό Κράτος - πράγμα μάλιστα που το πετύχαμε.

5) Ότι εμείς, κ. Ζωγράφου, θεωρούμε, όπως και το Σύνταγμα επιτάσσει, την εκπαίδευση «βασική αποστολή του Κράτους» - και φυσικά δεν εξαιρούμε την ξενόγλωσση. Γι' αυτό δεν αποφασίζουμε βέβαια, πάντως σίγουρα συμφωνούμε να κλείσουν τα «μαγαζιά» που εμπορεύονται την εκπαίδευση. Εσείς έχετε αντίρρηση;

6) Ότι το κράτος (της Δεξιάς) δεν έδωσε ό,τι μπορούσε στα ελληνόπουλα των μεσαίων και κατώτερων τάξεων - αντίθετα τους στέρησε ό,τι μπορούσε.

7) Ότι η ηγεσία των ιδιωτικών εκπαιδευτικών εργάζεται δυστυχώς στην Πρωτεύουσα, όπως ό-

ΕΡΡΙΚΟΣ ΧΑΤΝΕ

ΟΙ ΕΞΟΡΙΣΤΟΙ ΘΕΟΙ

Το θεοποιημένο από τους Έλληνες υποσυνείδητο, η δεξαμενή για κάθε έμπνευση, αλλά και το σκάνδαλο για τον κάθε πουριτανισμό.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
Τηλ: 52.46.241

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Ιδιαίτερα μαθήματα
καθώς και σε ομάδες
τριών μαθητών
από πεπειραμένο καθηγητή
τηλ. 72.26.107

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ο πιο άπολαυστικός
και χυμώδης Ντάλ
πού υπήρχε ποτέ!

ΕΚΔ. ΕΤΑΙΡ. AQUARIUS
ΒΕΛΒΕΝΔΟΥ 2 - ΚΥΨΕΛΗ
ΑΘΗΝΑ 809 - ΤΗΛ. 88.260.60

λες οι ηγεσίες (χωρίς να φταίει φυσικά αυτή γι' αυτό), αλλά σε-
βαστό ποσοστό ιδιωτικών εκπαι-
δευτικών είναι διασκορπισμένο
σ' όλη την Ελλάδα. Και εξάλλου,
κ. Ζωγράφου, δεν γνωρίζετε ότι
τα περισσότερα ιδιωτικά σχολεία
και φροντιστήρια βρίσκονται
στα αστικά κέντρα; Πού θέλετε
να «κάνονται» οι εκπαιδευτικοί,
στη Σαμαρίνα; Και τότε με ποίο
μαγικό τρόπο — για να χρησιμο-
ποιήσουμε τη γλώσσα-σας — θα
δούλευαν στα «ευαγή — αυτά —
ιδρύματα, που τόσο σας συναρ-
πάζουν; Ή δε θα 'πρεπε να δου-
λεύουν;

8) Για την τύχη των ελάχιστων
— αναλογικά — «μικρομεσαίων
φροντιστηριούχων» ανησυχήσα-
τε, κ. Ζωγράφου. Για τους εκπαι-
δευτικούς που αμοιβονται 8 μί-
νες — μόνο — το χρόνο και παίρ-
νουν — πτυχιούχοι οι περισσότε-
ροι — 13.200 δρχ. το μήνα, τότε
θ' ανησυχήσατε;

9) (Αν είχατε φροντίσει θα ξέ-
ρατε, κ. Ζωγράφου) ότι εμείς εί-
μαστε εναντίον της μονοκοτυ-
λιάς σαν λύση προβλημάτων και
μάλιστα των σχετικών με την
Εκπαίδευση. Ότι εμείς λέμε ο κ.
Στρατηγάκης νά 'χει μόνο ένα
φροντιστήριο κι όχι μερικές χι-
λιάδες. Να προσληφθούν στο δη-
μόσιο οι εκπαιδευτικοί των ξενό-
γλωσσων φροντιστηρίων, όταν η
κυβέρνηση βάλει και δεύτερη
γλώσσα στη Μέση Εκπαίδευση
και μια στο Δημοτικό. Κάποια
στιγμή το κράτος ν' αναλάβει ό-
λη την «Ξενόγλωσση» Εκπαίδευ-
ση. Σε ποίο απ' όλα αυτά έχετε
αντίρρηση, κ. Ζωγράφου;

10) Ότι τα (μονοθέσια) Δημο-
τικά Σχολεία της χώρας είναι ση-
μερα 3.846. Πού τα βρήκατε —
και προς τι; — τα 9.800;

11) Ότι η ΟΙΕΛΕ ζήτησε από
τον κ. Κοντογιαννόπουλο (όταν
ήταν Υφυπουργός) να φέρει στη
Βουλή Νομοσχέδιο, που θα απα-
γορεύει την ύπαρξη και ίδρυση
ξένων σχολείων για... Ελληνό-
πουλα. Ξέρετε ότι αν το έκανε
αυτό (προπαντός πριν την ένταξη
στην ΕΟΚ), θα γινόταν εύκολα
σεβαστή η διαμορφωμένη κατά-
σταση;

12) Ότι για τους ιδιωτικούς εκ-
παιδευτικούς το πρωταρχικό εί-
ναι η προαγωγή της εκπαίδευσης
κι όχι η ευημερία των «εμπόρων»-
της.

13) Ότι βρίσκεστε σε αντίφα-
ση, κ. Ζωγράφου, όταν απ' τη
μια μας κατηγορείτε ότι θέλουμε
να καταργήσουμε τα φροντιστή-
ρια κι απ' την άλλη λέτε ότι θέ-
λουμε «... τα πράγματα να παρα-
μείνουν τα ίδια».

Και έξω και πέρα απ' αυτά που
γράψατε, κ. Ζωγράφου, οι χιλιά-
δες ιδιωτικοί — δυστυχώς — εκ-
παιδευτικοί αναρωτιούνται: γιατί
τόσα δάκρυα για τα Φροντιστή-
ρια ξένων γλωσσών; Γιατί ούτε
μια λεξούλα για τους δασκά-
λους, για την Ομοσπονδία και τα
σωματεία-τους, τα οποία μόνο
που δεν στραγγαλίστηκαν; Γιατί

ούτε μια λεξούλα για το αίτημα
«Η εκπαιδευτική διαδικασία και
η διοίκηση των ιδιωτικών scho-
λείων να ανατεθεί στους εκπαι-
δευτικούς»; Γιατί ούτε μια λεξού-
λα για το αίτημα «της εξομοίω-
σης όλων των εκπαιδευτικών που
δουλεύουν στο Δημόσιο»;

Για το Γραφείο Τύπου της ΟΙΕΛΕ
Ο Α' Αντιπρόεδρος
Σ. Τσιαγκλής

● Μεταξύ άλλων η καθηγή-
τρια Π.Α. απ' τη Θεσσαλονίκη
γράφει:

Αγαπητό Αντί,

Ομολογώ ότι κάπως απροσδό-
κητα έπεσε στα χέρια-μου το τχ.
205 μετά από παρακίνηση του
εργοδότη-μου να το διαβάσω και
κυρίως το άρθρο «ποιόν εξυπηρε-
τεί η κατάργηση των ελληνικών
φροντιστηρίων ξένων γλωσσών».
Δεν μπορώ να κρύψω όμως την
έκπληξή-μου μπροστά στη διάθε-
ση μεροληψίας μέσα απ' αυτή.

Και αποφάσισα να το αναλύσω
από την άλλη πλευρά ή μάλλον
από την πλευρά μιας απλής άμε-
σα ενδιαφερόμενης γιατί στη δι-
κή-μου θέση είναι κάθε συνάδελ-
φος καινούριος ή παλιός, και όχι
έτσι απρόσωπα τα πέντε γράμ-
ματα της ΟΙΕΛΕ. Όσο για την
κινητοποίηση του κλάδου με
μορφή απεργίας, αυτή ήταν πάρα
πολύ λογική. Γιατί ακόμη και η
πιο δημοκρατική κυβέρνηση δεν
είναι δυνατό να έχει μια καθαρή
εικόνα για τα προβλήματα μιας
κάποιας μερίδας εργαζομένων
μέσα από τα γραφεία των αρμό-
διων υπουργών ή μέσα από την ε-
ξωραϊσμένη εικόνα που παρου-
σιάζει η εργοδοσία. Ο χρόνος-της
επίσης ήταν ο πιο κατάλληλος.
Γιατί δεν νοείται απεργία που γί-
νεται από απολυμένους π.χ. κα-
τά τη διάρκεια του καλοκαιριού.
Όπως θα ξέρετε ειδικά για τους
ξενόγλωσσους καθηγητές τα
συμβόλαια λήγουν τέλη Μαΐου.
Ούτε μπορούσε να γίνει στα μέσα
της σχολικής χρονιάς, όταν θα
είχε ο κάθε εργοδότης άνεση
χρόνου να σε αντικαταστήσει με
κάποια υπέρ το δέον «συνεπή»
συνάδελφο που θα ζητούσε μέσα
στην απεργία δουλειά - πράγμα
που έγινε άλλωστε και τώρα.

Μέσα από τη δήθεν κατανόη-
ση-σας για τα προβλήματα που
αντιμετωπίζει η κυβέρνηση δια-
φαίνεται και μια ειρωνεία «... εί-
ναι παράλογο να απαιτούμε την
επαλήθευση του «εδώ και τώρα»
για όλα τα προβλήματα και κυ-
ρίως για το μέγιστο: την Παιδεία.
Μια και η κυβέρνηση βρήκε α-
προετοίμαστη και ουσιαστικά
χωρίς πρόγραμμα. Είχε επισημά-
νει μόνο τις πληγές». Δεν είναι
αρκετά ειρωνικό και υποτιμητι-
κό για μια κυβέρνηση να επιση-
μαίνει «πληγές» και αφού ο λαός
την καλέσει να τις γιατρέψει να
είναι ανήμπορη για κάτι τέτοιο;
Γιατί κακά τα ψέματα, σε κάθε
αρρώστια, εφόσον διαγνωσθή η
αίτια, υπάρχει και το γιατρικό.

Αλλά μήπως αυτό το γιατρικό
δεν επιτρέπουν να το δώσει οι ε-
πιχειρησιακοί κύκλοι που φαίνε-
ται ότι σας υπαγορεύουν; Τα
φροντιστήρια ξένων γλωσσών
δεν αποτελούν άλλο κλάδο ανε-
ξάρτητο. Πουλούν παιδεία όπως
και τα ιδιωτικά σχολεία και απα-
σχολούν προσωπικό με 182 δρχ.
την ώρα μεϊκτά. Συνεπώς η ΟΙΕ-
ΛΕ δίκαια αποφασίζει για την τύ-
χη αυτών των δασκάλων που εί-
ναι και αυτοί ιδιωτικοί.

Το «εδώ και τώρα» είναι εξω-
πραγματικό να το πιστεύει καν-
είς. Μπορεί όμως η κυβέρνηση
μέσα από μια σειρά μέτρων να
βελτίώσει και να κατοχυρώσει τη
θέση αυτών των εργαζόμενων
προχωρώντας βαθμιαία στην κα-
τάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευ-
σης.

Όσο για τα ξένα ιδρύματα που
δρουν στη χώρα υπό τη σκέπη
των πρεσβειών-τους, η κατάργη-
σή-τους εξυπακούεται μέσα από
την γενικότερη κατάργηση της ι-
διωτικής εκπαίδευσης. Αλλά κι
αυτό είναι κυρίως αίτημα των ι-
διοκτητών φροντιστηρίων γιατί
αυτά τα ιδρύματα τους προκάλε-
σαν σημαντικά πλήγματα στις ε-
πιχειρήσεις-τους. Λοιπόν μου
φαίνεται πολύ αστείο και μάλι-
στα δεν μπόρεσα να μη γελάσω
όταν διάβασα στο άρθρο-σας ότι
οι ιδιοκτήτες φροντιστηρίων
πρόσφεραν στα ελληνόπουλα
των μεσάιων και κατώτερων τά-
ξεων την εκμάθηση μιας ξένης
γλώσσας όταν το δημόσιο αδυ-
νατούσε να την προσφέρει. Λες
και οι ιδιοκτήτες, όταν άνοιξαν
το φροντιστηριάκι-τους που μετά
ένα - δυο χρόνια έφερε ένα δεύτε-
ρο ή τρίτο παράρτημα, σκέφθη-
καν το παιδί του μέσου ή κατώτε-
ρου Έλληνα και όχι τη δική-τους
τσέπη. Και τώρα γιατί φοβούνται
την εισβολή των «βαρβάρων»;
Μήπως γιατί άρχισαν να απει-
λούνται τα δικά-τους πάλι συμ-
φέροντα από τα ξένα μονοπώλια;
Εξάλλου αυτή την εισβολή «βαρ-
βάρων» αυτοί οι ίδιοι την προκά-
λεσαν κοιβαλώντας ξένους δο-
σκάλους που πολλές φορές δεν
είναι καν δάσκαλοι, ξεφορτώ-
νοντας την ανεργία από τις πλά-
τες της Αγγλίας ή άλλων χωρών
και υποαπασχολώντας τους ντό-
πιους δασκάλους που αναρω-
τιούνται τι κατάφεραν που πήραν
ένα πτυχίο από Ελληνικό Πανε-
πιστήμιο.

Με ειλικρίνεια
Π. Α.

● Για το ίδιο θέμα γράφει ο μα-
θητής Ε.Φ. από την Καισαριανή:

Αγαπητό Αντί,

Οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί έ-
χουν προτείνει συγκεκριμένα
πράγματα. Την παιδεία — ξένη
κι ελληνική — πρέπει να την ανα-
λάβει υπεύθυνα το κράτος, κι όχι
ο πρώτος τυχόν που, ίσως, αντί
ν' ανοίξει μακάλλιο άνοιξε
φροντιστήριο, επειδή διάθετε το
κεφάλαιο και του φάνηκε (είναι)

πιο προσοδοφόρα επιχείρηση.
(Κι οι καθηγητές που ανοίγουν
φροντιστήριο το κάνουν γιατί δεν
τους δίνει δουλειά το κράτος και
δεν έχουν σκοπό να ψοφήσουν
στην πείνα μέχρι να διοριστούν).
Η κ. Λιλή Ζωγράφου άρχισε να
μας ανοίγει τα μάτια: «ρεαλιστι-
κή» υπεράσπιση της Πανελλή-
νιας Ομοσπονδίας Ιδιοκτητών
Φροντιστηρίων για να μην αλω-
θεί η Ελλάδα απ' τα «σχολεία»
και «ινστιτούτα» της ΕΟΚ. Αλ-
λά, νομίζω, και η κυβέρνηση έχ-
πει ότι η παιδεία είναι θέμα του
κράτους και όχι μερικών κυρίων
ιδιοκτητών κι ότι σταδιακά θα
ΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙ όλη την εκ-
παίδευση, κι ότι οι εργαζόμενοι
στην ιδιωτική εκπαίδευση θα α-
πορροφηθούν από την αναδιορ-
γανωμένη, πληυότερη, καλύτερη,
Λαϊκή Δημόσια Εκπαίδευση.

Όσο για την περίτεχνα σερβι-
ρισμένη απορία γιατί οι Ιδιωτικοί
Εκπαιδευτικοί δεν επεκτείνουν
το αιτημά-τους και στα ξένα ι-
δρύματα που δρουν υπό την προ-
στασία διαφόρων πρεσβειών,
πληροφορώ την κ. Ζωγράφου ό-
τι: πρώτα - πρώτα οι εργαζόμενοι
σ' αυτά δεν ανήκουν στην ΟΙΕ-
ΛΕ γιατί δεν θεωρούνται ιδιωτική
εκπαίδευση τα ξένα ιδρύματα. Η
δικαιοδοσία-τους ανήκει στο
κράτος και δικαίω-του δουλειά εί-
ναι αν θα τ' αφήσει να μας δι-
κτώνουν για πολύ ακόμα. Με τον
Άγγλο, τον Αμερικάνο, το Γερ-
μανό κτλ. πρεσβευτή να τα κανο-
νίζει η σοσιαλιστική κυβέρνηση
και να πετάξει έξω απ' την Ελλά-
δα την προπαγάνδα-τους. Η ΟΙ-
ΕΛΕ δεν έχει καμιά δουλειά —
ούτε τυπική, ούτε ουσιαστική —
μ' αυτούς, απ' όση έχει κάθε άλ-
λη προοδευτική συνδικαλιστική
ή πολιτική οργάνωση που αποζη-
τάει μια παιδεία ανεξάρτητη. Κά-
ποτε επιτέλους πρέπει ν' αρχί-
σουν οι διαδικασίες για τη δη-
μιουργία μιας λαϊκής παιδείας,
και κάπως πρέπει ν' αρχίσουν
να καταργηθεί η ιδιωτική εκπαί-
δευση, σχολική και φροντιστη-
ριακή. Οι καθηγητές να συνεχί-
σουν να διδάσκουν, αλλά υπεύ-
θυνα, σαν δημόσιοι λειτουργοί κι
όχι σαν κτήμα του πρώτου τυ-
χόντα ιδιοκτήτη.

Φιλικά
Ε.Φ. Μαθητής

● Για το ίδιο θέμα ο φοιτητής Σ.
γράφει τα εξής:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Σχετικά με το άρθρο της Λ.
Ζωγράφου. Λυπάμαι αλλά αν
και με υποχρέωσαν δεν θυμήθη-
κα την ανατριχιαστική φράση
του Λαμπεντούζα.

Συγκινητικό το ενδιαφέρον-
σας για τις αναξιοπαθούσες εται-
ρείες «μαθήσεως» ξένων γλωσ-
σών.

Ενδιαφέρουσα επίσης η νύξι-
σας περί αυθεντικότητας του εν-
λόγου συνδικαλισμού.

Χαιρετίζω την αρχή μιας συ-
νεργασίας στο έγκυρον «ΑΝΤΙ»

που μπορεί και πρέπει να έχει συνέχεια.

Σ. Φοιτητής

● Και το τελευταίο γράμμα για το ίδιο θέμα του Μιχάλη Σαντορινιού από τα Γιάννενα:

Σε σχετικό κείμενό-της, η κ. Λιλή Ζωγράφου, στο τελευταίο τεύχος του «ΑΝΤΙ» (14/5/82) και με τον τίτλο «Ποιόν εξυπηρετεί η κατάργηση των Ελληνικών Φροντιστηρίων Ξένων Γλωσσών» κατηγορεί μεταξύ πολλών άλλων, «Το καρκίνωμα των Ξένων Ιδρυμάτων που δρουν υπό τη σκέπη των προσβειών-τους, ανεξέλεγκτα και αποκρηματικά, παράνομα, χωρίς κρατική εποπτεία και περιφρονώντας την Ελληνική Νομοθεσία, λειτουργώντας σαν κέντρα προπαγάνδας και αλλοτρίωσης».

Επειδή τώρα και πολλά χρόνια τυχαίνει να είμαι συνεργάτης και καθηγητής στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών (αυτή τη στιγμή στο παράρτημα Ιωαννίνων), θα παρακαλούσα την κ. Λιλή Ζωγράφου να διευκρινίσει αν με την καταγγελία-της είχε υπόψη-της και το πιο πάνω ιδρυμα. Σ' αυτή την περίπτωση θέλω να πιστεύω ότι θα όφειλε να στοιχειοθετήσει την άποψή-της γιατί εμείς τουλάχιστο οι εργαζόμενοι στο Γαλλικό Ινστιτούτο δεν έχουμε ούτε για μια στιγμή αντιληφθεί κάτι τέτοιο: ότι δηλαδή το Γαλλικό

Ινστιτούτο είναι «καρκίνωμα και κέντρο προπαγάνδας (ποιών ιδεών άραγε;) και αλλοτρίωσης...». Αντίθετα, έχουμε τη βαθιά πεποίθηση ότι η όλη-του ιστορία από τη μέρα της ίδρυσής-του, πριν πενήντα και πλέον χρόνια, μαρτυρεί ότι πρόκειται για κέντρο γνήσιου φιλελληνισμού με βαθιές ρίζες ευλάβειας στις ελληνικές παραδόσεις (παραδείγματα: Μικρασιατικό Αρχείο) και στα ελληνικά γράμματα (παραδείγματα: Βιβλιογραφικό Δελτίο Ελλήνων Συγγραφέων: Εκδόσεις Σικελιανού, Σολωμού, Σεφέρη κτλ., Εκδόσεις: Σολωμού, Βαλαωρίτη, Σεφέρη, Ελλήνων Ζωγράφων...).

Αναμένουμε, λοιπόν, από την κ. Λιλή Ζωγράφου, που δεν είναι δυνατό να μην είναι πληροφορημένη, να δείξει το λιγότερο κάποιο σεβασμό στη μνήμη ενός Οκτάβ και μιας Μέλπω Μερλιέ και να μη λησμονεί έναν Έλληνα όπως ο Ροζέ Μιλίξ, για να μη της θυμίσουμε όλους τους άλλους αφανείς γάλλους δασκάλους που στη συντριπτική-τους πλειοψηφία ήταν και είναι φωτισμένοι δημοκράτες, άρα και φιλέλληνες.

Στην περίπτωση που η κ. Λιλή Ζωγράφου άλλα είχε κατά νου, θα την παρακαλούσα να μην παραλείψει να το διασαφηνίσει έτσι που να μη δημιουργούνται εντυπώσεις τέτοιες που αν μη τι άλλο, εκτρέφουν τη μισαλλοδοξία και το σωβινισμό, όπλα των πάσης φύσεως δημαγωγών και ε-

μπόρων της γνώσης, που γνωρίζουμε ότι η κ. Λιλή Ζωγράφου ασφαλώς απορρίπτει. Έτσι δεν είναι;

Ειλικρινά

Μιχάλης Σαντορινιός

ΟΙ ΠΑΡΑΦΥΛΑΔΕΣ ΤΗΣ ΜΑΥΡΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ

● Ο Θεοδόσης Σκαλαίος μας γράφει για τις σκοτεινές δραστηριότητες της εκδοτικής ομάδας του αμερικάνικου πολιτικοθρησκευτικού περιοδικού «PLAIN TRUTH».

Ξέρετε ποιός είναι ο ισχυρός άνδρας της Ευρώπης σήμερα; Ο Φραντς Γιόζεφ Στράους. Είναι επίσης ο καλύτερα πληροφορημένος ευρωπαίος στα θέματα της Ηπείρου-μας και της Μέσης Ανατολής. Γι' αυτό άλλωστε ανοίγονται μπροστά-του λαμπρές προοπτικές: Η επικείμενη ενοποίηση της Ευρώπης σ' ένα ισχυρότατο Έθνος — που θα επιτευχθεί μέσω της ένωσης της Ρωμαιοκαθολικής με την Ορθόδοξη εκκλησία — θα του επιτρέψει να αποκτήσει, ως ηγέτης-της, μια παγκόσμια δύναμη. Διότι μόνο ο λογικός Φ.Γ. Στράους θα μπορούσε να διαχειριστεί σωστά το πανίσχυρο νέο κράτος. Άλλωστε αποτελεί τον εκλεκτό του Βατικανού, βασικής συνιστώσας της Ενιαίας Ευρώπης.

Όλες αυτές οι έγκυρες πληροφορίες περιέχονται σε προσωπι-

καλβος

δέν έχω άλλο
στό νοῦ μου
πάρεξ
ἐλευθερία
καί γλώσσα

J. Soliman

Για να κατοχυρώσουμε το ήθος της δημοτικής για να ματαιώσουμε τις νέες γλωσσαμυντορικές απόπειρες προς νόθευση και γλωσσική σύγχυση για να αποφύγουμε την εξουσιαστική-δογματική αποστέωση των δημοτικών τύπων.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ

Αναγνώστη 1, Αθήνα 112

Τηλ: 52.46.241

ΚΕΔΡΟΣ: ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ - ΜΙΛΙΞΕ
ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

Μυθιστόρημα

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ
ΑΣΤΡΑΔΕΝΗ

Μυθιστόρημα

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ
ΠΟΥ 'ΝΑΙ ΤΑ ΦΤΕΡΑ;

Νουβέλα

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ
ΩΔΙΝΕΣ

Ποιήματα

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΑΓΓΕΛΑΚΗ - ΡΟΥΚ
ΕΝΑΝΤΙΟΣ ΕΡΩΤΑΣ

Ποιήματα

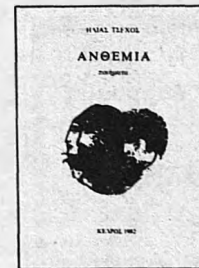
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΒΟΡΝΙΝΓΚ
ΟΥΤΕ ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΟΥΤΕ ΕΛΕΝΗ

Πεζογραφήματα

Ε. ΝΙΚΟΛΗΣ
Ο ΜΙΧΑΗΛΟΣ

Κατοχικές Ιστορίες

ΗΛΙΑΣ ΤΣΕΚΟΣ
ΑΝΘΕΜΙΑ

Ποιήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 6 (Πάροδος 'Ακαδημίας) Τηλ. 36.15.783

M. ΚΟΥΝΤΕΡΑ

**ΤΟ
ΑΣΤΕΙΟ**

MILAN KUNDERA

«Πρόκειται για ένα από τα μεγαλύτερα μυθιστορήματα του αιώνα-μας. Θα βρει ο αναγνώστης στο βιβλίο αυτό το κλειδί για ό,τι ο ιστορικός δεν ξέρει ή αποσιωπά».

L. ARAGON

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
Τηλ: 52.46.241

**ΜΕ ΘΕΜΑ:
ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ ΖΟΤΕΥΧΟΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ**

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Γράφουν οι: Ε. Γιωτοπούλου - Σισιλιάνου, Α. Δημαράς, Μ. Ήλιο, Μ. Κασσωτάκης, Μ. Κονδύλη, Γ. Μαυρογιώργος, Μ. Νούτσος, Μ. Παντελίδου - Μαλούτα, Α. Παπαρίζος, Λ. Σταυρίτη - Αναστοπούλου, Α. Φραγκουδάκη.

Ουίλλιαμ Μπάροους

ΑΠΟΛΥΜΑΝΤΗΣ

**ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ**

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

κή επιστολή του Χέρμπερτ Άρμστρογκ που ταχυδρομήθηκε στους συνδρομητές του περιοδικού που εκδίδει. Προέρχονται δε από ανάλυση... βιβλικών προφητειών και προσωπικές συναντήσεις-του με τον Στράους.

Το περιοδικό είναι το PLAIN TRUTH (Η Καθαρή Αλήθεια) με υπότιτλο «ένα περιοδικό κατανόησης». Κυκλοφορεί κάθε μήνα σ' ολόκληρο τον κόσμο. Τυπώνονται τέσσερις εκδόσεις σε τέσσερις διαφορετικές γλώσσες σε ιλουστρασιόν χαρτί και εξ ολοκλήρου οκταχρώμια. Διαθέτει γραφεία σε δέκα χώρες. Καταχωρεί διαφημίσεις και κουπόνια συνδρομής σε περιοδικά όπως το Τάιμ. Προσφέρεται εντελώς δωρεάν.

Το περιοδικό αυτό ανήκει στην «Παγκόσμια Εκκλησία του Θεού», με έδρα την Πασαντένα της Καλιφόρνια, ιδρυτής και πνευματικός ηγέτης της οποίας είναι ο προαναφερθείς κ. Άρμστρογκ.

Εκτός από το περιοδικό η «Εκκλησία» που απασχολεί τεράστιο αριθμό υπαλλήλων και εθελοντών, ενημερώνει την παγκόσμια κοινή γνώμη με ραδιοφωνικές εκπομπές μεγάλης εμβέλειας από το Ράδιο Λουξεμβούργο. Διαθέτει επίσης εκδοτικό οίκο που παρουσιάζει ασταμάτητα εκατοντάδες βιβλία σε πολυτελέστατη έκδοση, γεμάτη έγχρωμες φωτογραφίες. Τα βιβλία στέλνονται δωρεάν σ' όποιον το ζητήσει.

Μόνιμη θεματολογία του κ. Άρμστρογκ και της Εκκλησίας-του ο αναπόφευκτος Τρίτος Παγκόσμιος, που θα τον προκαλέσουν οι άθεοι Σοβιετικοί και οι πεμπτοφαλλαγγίτες συνοδοιπόροι-τους τρομοκράτες, κομμουνιστές, σοσιαλιστές φιλελεύθεροι και πασιφιστές. Προβοκάρεί κάθε φιλελεύθερη ή προοδευτική προσπάθεια. Εξυμνεί τα επιτεύγματα όλων των φασιστικών ή διχτατορικών καθεστώτων.

Ο κ. Άρμστρογκ δεν παραλείπει να διακηρύσσει τον σεβασμό που του δείχνουν «οι ηγέτες των κυβερνήσεων, της βιομηχανίας και της εκπαίδευσης». Πετώντας σ' όλο τον κόσμο με το ιδιόκτητο

τζετ-του, φροντίζει να συντηρεί τη γνωριμία-του μ' αυτούς τους «ηγέτες» και να φωτογραφίζεται συναγελαζόμενος μαζί-τους. Εκτός απ' τον προαναφερθέντα «ηγέτη» κ. Στράους δεν παρέλειψε να επισκεφθεί τους κ. Μπεγκίν και τους συμμορίτες-του, το Μάρκος των Φιλιπίνων και την Ιμέλντα-του, τον κ. Πινόσέτ, τον Τσούνγκ της «Κορέας», τον μακαρίτη Σαντάτ και τον Δρ. Τζιζιχάν, τον διάδοχο Μουμπάρακ και άλλους εκλεκτούς. Πρόσφατα τα περιοδικά-του και τα βιβλία-του έσκασαν μάτι στη χώρα-μας προαγγέλλοντας τη βασιλεία του Θεού.

Χρειάζονται σχόλια;

Θεοδόσης Σκολαίος

ΕΝΤΥΠΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ

● Μια παρατήρηση του Τάκη Φαράκη για τη μέθοδο έρευνας στον Τύπο:

Αγαπητέ «ΑΝΤΙ»,

Μια μικρή παρατήρηση στα όσα ενδιαφέροντα ανέπτυξε ο συνάδελφος Νικ. Κυριαζίδης (τχ. 203 και 204) για τις διαφημιστικές καταχωρήσεις και πωλήσεις — έσοδα — των εφημερίδων.

Νομίζω ότι κακώς η εταιρεία μετρήσεων «Nielsen» περιλαμβάνει στον κατάλογο των ημερησίων εφημερίδων έντυπα με συχνότητα περιοδική όπως είναι η «Εξόρμηση», το «Εμπρός», η «Εφημερίδα των Παντοπωλών» και η «Φωνή των Παντοπωλών». Τα έντυπα αυτά έχουν βέβαια το σχήμα εφημερίδας αλλά η έκδοσή-τους σαφώς δεν είναι ημερήσια και υπακούει σε μίαν άλλη διαδικασία και εμβέλεια αναγνωστική. Συνεπώς τα έντυπα αυτά θα πρέπει να περιληφθούν σε μια λίστα με εκδόσεις περιοδικής συχνότητας.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Τάκης Φαράκης
Δημοσιογράφος
Γεν. Γραμματέας της Ένωσης
Συντακτών Περιοδικού Τύπου

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 72.32.713 · 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
Ιωάννης Δημητρόπουλος
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΝΕΝΗ ΡΑΪΪΣ
- Μοντάζ:
ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΣΠΑΝΟΣ
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ 72.29.237
- Αγαπητή, γνη φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ 72.29.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικοί επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ» Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 · 48.22.779

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα-του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαρ. 500 δρχ. - Ετήσια 1.000
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ: 3.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 40
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 27
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 53
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 35
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 70

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 40
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 60

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
● για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Στα γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 7232.713
● για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσίμιοκη 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

ΝΑΙ ΜΕΝ, ΑΛΛΑ...

ΝΑΙ ΜΕΝ

υπάρχουν κι άλλα έντυπα για Συλλέκτες

ΑΛΛΑ

ένα είναι τό πιο υπεύθυνο!

ή Συλλεκτική

Έπιθεώρηση

ΑΘΗΝΑ
 ΛΟΝΔΙΝΟ
 ΠΑΡΙΣΙ
 ΛΥΩΝ
 ΜΑΔΡΙΤΗ
 ΜΙΛΑΝΟ
 ΖΥΡΙΧΗ
 ΓΕΝΕΥΗ
 ΡΩΜΗ
 ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
 ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
 ΝΤΥΣΣΕΛΑΝΤΟΡΦ
 ΤΙΡΑΝΑ
 ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ
 ΣΤΟΥΤΓΑΡΔΗ
 ΒΙΕΝΝΗ
 ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
 ΤΡΙΠΟΛΗ
 ΚΑΪΡΟ
 ΛΕΥΚΩΣΙΑ
 ΤΕΛ ΑΒΙΒ
 ΝΑΪΡΟΜΠΙ
 ΓΙΟΧΑΝΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
 ΤΖΕΝΤΑ
 ΝΤΑΧΡΑΝ
 ΝΤΟΥΜΠΑΪ
 ΚΟΥΒΕΪΤ
 ΑΜΠΟΥ ΝΤΑΜΠΙ

"Έχετε 28+1 λόγους νά ταξιδέψετε μέ τήν 'Ολυμπιακή στό έξωτερικό

'Η 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία πετάει σέ 28 διεθνείς προορισμούς.
 Καί μαζί της, αίσθάνεσθε σάν στό σπίτι σας, γιατί ή ελληνική
 φιλοξενία σάς συνοδεύει παντού.

'Επί πλέον, οί περισσότερες πτήσεις της 'Ολυμπιακής, γίνονται
 χωρίς ενδιάμεσους σταθμούς. Γιά παράδειγμα, ή 'Ολυμπιακή
 πετάει κατευθείαν γιά Νέα 'Υόρκη. Έτσι φθάνετε γρήγορα
 καί ξεκούραστα, μέ τά πιο σύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας στό έξωτερικό, γιά δουλειές ή διακοπές,
 ό καθένας από τούς 28 προορισμούς μας, είναι ένας λόγος γιά
 νά πετάξετε μέ τήν 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία. 'Αλλά ύπάρχει πάντα
 άκόμα ένας λόγος:
 ή ευχαρίστηση
 από τό τάξιδι σας.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
 ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Για περισσότερες πληροφορίες αποταθείτε σέ μās ή στον πράκτορά σας

ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΙΒΑΝΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

Σόλωνος 94, τηλ. 36.10.589 — 36.00.398

Και τώρα ένα βιβλίο σταθμός στην αμερικανική λογοτεχνία

Κυκλοφορεί:

TZAK ΛΟΝΤΟΝ:

«Μάρτιν Ήντεν»

Ο Εκδοτικός οίκος Αντώνης Λιβάνης και Σία «Νέα Σύνορα», που σας γνώρισε τη «Σιδερένια φτέρνα», σας χαρίζει στα ελληνικά ένα συναρπαστικό έργο.

Ο Λόντον δημιούργησε έναν ήρωα που αποτελεί μια υψηλή ποιητική έκφραση της κρίσης του νεότερου αστικού πολιτισμού, ένα πρότυπο του επισφαλής, ψυχικά, ήρωα του σύγχρονου μυθιστορήματος.

Ο Μάρτιν Ήντεν αρνείται να θυσιαστεί στην αστική λατρεία του χρήματος και να ενσωματωθεί στην κατεστημένη τάξη. Η ευγένεια, η εντιμότητα και η ευαισθησία-του δεν τον αφήνουν να υποβιβαστεί στο επίπεδο μιας αστικής κατάστασης «όπου το καθετί είναι ευτελές, ψεύτικο και χυδαίο». Είναι μια ύπαρξη που αμφισβητεί και αρνείται. Ένας άνθρωπος, που θέλοντας να διασώσει την ηθική-του ακεραιότητα, πεθαίνει άθικτος από το χρήμα και πιστός στην περιφρόνησή-του.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

TZAK ΛΟΝΤΟΝ

«Μάρτιν Ήντεν»

Πληροφορίες - Παραγγελίες:

Αντώνης Λιβάνης «Νέα Σύνορα»

Σόλωνος 94, Τηλ. 36.10.589 - 36.00.398